सङ्घीयता, सुशासन, समृद्धि र समाजवाद

जनता समाजवादी पार्टीको
विधान र नियमावली

वि.स. २०८१ (सन् २०२४)

ने. सं. ११४४

जनता समाजवादी पार्टी
केन्द्रीय समिति, काठमाडौं

खण्ड क

जनता समाजवादी पार्टीको विधान

<u>विषय सूची</u>

१. **प्रस्तावना**
२. **परिच्छेद- १** प्रारम्भिक
३. **परिच्छेद- २** पार्टी कार्यालय
४. **परिच्छेद- ३** पार्टीको छाप, चिन्ह र झण्डा
५. **परिच्छेद- ४** पार्टीका सिद्धान्त, उद्देश्य र कार्यक्रम
६. **परिच्छेद- ५** पार्टीको सदस्यता, नवीकरण र अभिलेख
७. **परिच्छेद- ६** पार्टीको सङ्गठनात्मक संरचना र महाधिवेश
८. **परिच्छेद- ७** सङ्घीय परिषद, केन्द्रीय समिति र पदाधिकारी
९. **परिच्छेद- ८** केन्द्रीय निकाय
१०. **परिच्छेद- ९** प्रदेश समिति, प्रादेशिक संरचना तथा निकायहरू
११. **परिच्छेद- १०** पहिचानमा आधारित प्रादेशिक संरचना
१२. **परिच्छेद- ११** स्थानीय तह
१३. **परिच्छेद- १२** पार्टी निर्माणको दिशा, सङ्गठनात्मक सिद्धान्त र कार्यपद्धति
१४. **परिच्छेद- १३** निर्वाचन, मनोनयन, उम्मेदवारको योग्यता, कार्यकाल र शपथग्रहण
१५. **परिच्छेद- १४** महाधिवेशन र अधिवेशनको निर्णय प्रमाणीकरण तथा विशेषव्यवस्था
१६. **परिच्छेद- १५** विभाग, संयन्त्र, जनवर्गीय तथा स्वयंसेवी सङ्गठन र कार्यदल
१७. **परिच्छेद- १** बैठक र निर्णय
१८. **परिच्छेद- १७** आचारसंहिता, अनुशासनको कारवाही र पुनरावेदन
१९. **परिच्छेद- १८** विवाद समाधान समिति, अविश्वासको प्रस्ताव, राजिनामा र पदपूर्ति
२०. **परिच्छेद- १९** पार्टी कोष तथा सम्पत्ति र दायित्व
२१. **परिच्छेद- २०** विधान संशोधन
२२. **परिच्छेद- २१** उम्मेदवार मनोनयनको मापदण्ड, संसदीय दल र संसदीय बोर्ड
२३. **परिच्छेद- २२** सम्पर्क समिति, विशेष प्रदेश समिति र विशेष संरचना
२४. **परिच्छेद- २३** इन्चार्ज र सहइन्चार्ज, कार्यविभाजन तथा कार्यमूल्याङ्कन
२५. **परिच्छेद- २४** विविध
२६. **अनुसूचीहरू -**

जनता समाजवादी पार्टीको विधान

वि.स. २०८१ (सन् २०२४)

प्रस्तावना

सार्वभौमसत्तासम्पन्न जनताका हामी प्रतिनिधिहरू नेपाललाई स्वतन्त्र, स्वाधीन, समृद्ध, समानुपातिक समावेशी, लोकतान्त्रिक, धर्मनिरपेक्ष, सहभागितामूलक, सङ्घीय समाजवादी गणतन्त्रात्मक राज्य बनाउने ध्येयप्रति प्रतिवद्ध हुँदै,

नेपालको स्वाधिनता, सार्वभौमिकता, भौगोलिक अखण्डता, राष्ट्रिय एकता र स्वाभिमानलाई अक्षुण्ण राखी समावेशी लोकतन्त्र, शान्ति र अग्रगमनको पक्षमा इतिहासको विभिन्न कालखण्डमा भएका जनआन्दोलन, जनयुद्ध, मधेस जनविद्रोह तथा आदिवासी जनजाति, खस, थारु, शिल्पी/दलित, मुस्लिम, महिला, पिछाडावर्गलगायत उत्पीडित एवम् शोषित जनताले गरेको सङ्घर्ष, त्याग, बलिदान र उत्सर्गको गौरवपूर्ण इतिहासको स्मरण, सहीदहरूप्रति श्रद्धा एबम् घाइते, बेपत्ता, सहिद परिवार र आमनेपाली जनताप्रति उच्च सम्मान प्रकट गर्दै,

नेपाल एक बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुधार्मिक, बहुसाँस्कृतिक एवम् विविधतायुक्त राष्ट्रिय पहिचान भएको मुलुक हो भन्ने तथ्यलाई आत्मसात गरी विविधतामा एकता, सहिष्णुता र सद्भावलाई प्रबर्द्धन गर्ने लक्ष्यका साथ सङ्घीय शासन प्रणालीको माध्यमबाट समानता, स्वतन्त्रता, सुशासन, समृद्धि र सामाजिक न्यायको जनआकाङ्क्षा पुरा गर्ने सङ्कल्प गर्दै,

जनताको सार्वभौमिकता, नागरिक स्वतन्त्रता, बहुलतायुक्त खुला समाज, वालिग मताधिकार, वहुदलीय प्रतिस्पर्धा, आवधिक निर्वाचन, समानुपातिक समावेशिता, संवैधानिक सर्वोच्चता, कानुनी राज्य, मौलिक एवम् मानव अधिकार, शक्ति पृथकीकरण, स्वतन्त्र न्यायपालिका, प्रेस स्वतन्त्रता, जनताको आत्मनिर्णयको अधिकार, स्वशासन र स्वायत्तता, लोक कल्याणकारी राज्य र सामाजिक सुरक्षालगायतका लोकतान्त्रिक मूल्य मान्यतालाई आत्मसात गर्दै,

नेपाललाई वर्ण व्यवस्था, जातप्रथा, पितृसत्तात्मक संस्कृतिको आधारमा हेर्ने र बुझ्ने जातीय अहङ्कारवादी मनोवृत्ति र दृष्टिकोणविरुद्ध द्वन्द्वात्मक तथा ऐतिहासिक भौतिकवादी दृष्टिकोणको आधारमा समाजलाई हेर्ने, बुझ्ने, व्याख्या गर्ने र परिवर्तन गर्ने वैचारिक प्रतिबद्धताका साथ वर्गीय, राष्ट्रिय तथा सामाजिक मुक्ति आन्दोलनलाई एकाकार गरी नेपालमा सङ्घीय समाजवाद (Federal Socialism) स्थापना गर्ने सङ्कल्प गर्दै,

नेपाली समाजको आर्थिक तथा सामाजिक रूपान्तरणका लागि राष्ट्रिय पुँजीको विकास गर्दै गाँस, बास, कपास, शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारीजस्ता जनताका आधारभूत आवश्यकताहरूको सुनिश्चितताका साथ मुलुकको विकास, सुशासन, सम्पन्नता र सामाजिक न्यायसहितको अग्रगामी रूपान्तरण तथा समाज विकासको

क्रममा विकसित ज्ञान, विज्ञान र प्रविधि समेतको आधारमा सङ्घीय समाजवादी गणतन्त्रात्मक राज्य स्थापना गर्ने रणनीतिक लक्ष्य प्राप्तितर्फ दृढतापूर्वक अगाडि बढ्ने सङ्कल्प गर्दै,

पार्टीलाई श्रमजीवी वर्ग र उत्पीडित राष्ट्रियताहरूको अगुवा राजनीतिक प्रतिनिधि संस्थाको रूपमा विकास गरी समाजवादी अर्थव्यवस्था, राजनीति र संस्कृतिको विकास गर्न प्रतिवद्ध हुँदै संसारभरका उत्पीडित राष्ट्रियता र श्रमजीवि बर्गमाथिको शोषण, उत्पीडन, वर्ण, जात र जातीय/राष्ट्रिय उत्पीडनका बिरूद्ध विश्वव्यापीरूपमा भइरहेको सङ्घर्ष, सामन्तवाद, साम्राज्यवाद, नव-उपनिवेशवाद, जातिभेद र रङ्गभेद बिरूद्ध भइरहेको आन्दोलन एवम् सङ्घर्षप्रति समर्थन र ऐक्यबद्वता प्रकट गर्दै,

जनताको हीत र समृद्धि नै पार्टीको मुख्य लक्ष्य ठान्दै मानवले मानवलाई गर्ने सवै प्रकारका शोषणको अन्त्य, राष्ट्रिय एकता र समतामूलक समृद्धिका पक्षधरहरूको प्रतिनिधित्व हुने नयाँ राजनीतिक शक्तिको आवश्यकता वोध गर्दै सामूहिक नेतृत्व र समावेशी प्रतिनिधित्व भएको राष्ट्रिय चरित्रको क्रान्तिकारी पार्टी निर्माण गर्न अपरिहार्य भएकाले सन् २०२० अप्रिल २२ (वि.सं. २०७७ वैशाख १० गते) का दिन स्थापना भएको जनता समाजवादी पार्टी (People's Socialist Party) लाई पुनर्गठन गरी यो विधान जारी गरिएको छ ।

परिच्छेद- १
प्रारम्भिक

धारा- १ पार्टीको नाम र प्रारम्भ

यस पार्टीको नाम जनता समाजवादी पार्टी रहने छ। सङ्क्षिप्तमा यसलाई जनता समाजवादी भनिने छ । अङ्ग्रेजीमा People's Socialist Party सङ्क्षिप्तमा Peoples Socialist भनिने छ ।

धारा- २ विधानको नाम

यो विधानको नाम जनता समाजवादी पार्टीको विधान- २०८१ (सन् २०२४) रहेको छ । यो विधान तुरुन्त लागू हुने छ ।

धारा- ३ परिभाषा

विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेका यस विधानमा,

१. 'अधिवेशन' भन्नाले सङ्घीय/केन्द्रीय तहमा राष्ट्रिय महाधिवेशन र प्रदेश, प्रादेशिक संरचना तथा स्थानीय तहमा अधिवेशन भन्ने सम्झनुपर्छ ।

२. 'इन्चार्ज/सहइन्चार्ज' भन्नाले विभिन्न तहका समितिहरूले आ-आफ्ना मातहत एक तहमुनिका समितिहरूका लागि खटाईएका प्रतिनिधिहरूलाई जनाउने छ ।

३. 'ऐन' भन्नाले राजनीतिक दलसम्बन्धी ऐन २०७३ लाई सम्झनुपर्छ ।

४. 'कार्यकारिणी समिति' भन्नाले पार्टीको सबै तहका कार्यकारिणी

समितिलाई सम्झनुपर्छ ।

५. 'कार्यकारी अधिकार' भन्नाले पार्टीको तर्फबाट निर्णय गर्न विधान बमोजिम प्राप्त अधिकार सम्झनुपर्छ ।

६. 'केन्द्रीय निकाय' भन्नाले पार्टीको केन्द्रीय सल्लाहकार समिति, केन्द्रीय अनुशासन आयोग, केन्द्रीय विज्ञ परिषद, केन्द्रीय लेखा परिक्षण आयोग र केन्द्रीय निर्वाचन आयोग सम्झनुपर्छ ।

७. 'केन्द्रीय समिति' भन्नाले पार्टीको केन्द्रीय समिति सम्झनुपर्छ ।

८. 'कोष' भन्नाले सम्बन्धित तहको पार्टी समितिको निर्णयअनुसार स्थापित पार्टी कोष सम्झनुपर्छ ।

९. 'जनवर्गीय सङ्गठन' भन्नाले पार्टीको उद्देश्य र सिद्धान्तलाई मान्ने वर्गीय र अन्य रचनात्मक क्रियाकलापमा संलग्न भई यसै विधान बमोजिम गठन भएका जनवर्गीय सङ्गठन बुझाउने छ ।

१०. 'तोकिएको वा तोकिएबमोजिम' भन्नाले यस विधान, नियमावली र सोअन्तर्गत केन्द्रीय कार्यकारीणी समितिले निर्णय गरी जारी गरेको परिपत्रलाई समेत सम्झनुपर्छ ।

११. 'नियमावली' भन्नाले पार्टीको विधानबमोजिम बनेका नियमावलीहरूलाई सम्झनुपर्छ ।

१२. 'निर्वाचन समिति' भन्नाले धारा ८५ को उपधारा ९ बमोजिम गठन हुने केन्द्रीय निर्वाचन समिति सम्झनुपर्छ ।

१३. 'निर्वाचन क्षेत्र' भन्नाले पार्टीको महाधिवेशन वा अधिवेशनमा प्रतिनिधि निर्वाचन गर्नका लागि तय गरिएको क्षेत्र सम्झनुपर्छ । यो शब्दले पार्टीको विभिन्न तहका कार्यकारी समितिमा निर्वाचन गर्नका लागि तोकिएका क्षेत्रलाई समेत जनाउने छ ।

१४. 'पदाधिकारी' भन्नाले यस विधानबमोजिम निर्वाचित वा गठन हुने समितिका अध्यक्ष, वरिष्ठ नेता, सहअध्यक्ष, संयोजक, सहसंयोजक, उपाध्यक्ष, महासचिव, उपमहासचिव, मुख्यसचिव, सचिव, कोषाध्यक्ष, उपसचिव तथा सल्लाहकार समिति र आयोगका पदाधिकारीहरूलाई समेत सम्झनुपर्छ ।

१५. 'पार्टी' भन्नाले जनता समाजवादी पार्टी सम्झनुपर्छ ।

१६. 'पार्टी सदस्य' भन्नाले पार्टीको आधारभूत तथा सङ्गठित सदस्य सम्झनुपर्छ ।

१७. 'पालिका' भन्नाले गाउँपालिका, नगरपालिका, उपमहानगरपालिका, र महानगरपालिका समेतलाई सम्झनुपर्छ ।

१८. 'प्रतिनिधि' भन्नाले पार्टीले निर्धारित गरेको क्षेत्रबाट छनौट वा निर्वाचित प्रतिनिधि सम्झनुपर्छ ।

१९. 'प्रदेश समिति' भन्नाले प्रदेश तहमा गठन र परिचालन हुने प्रदेश समिति सम्झनुपर्छ ।

२०. 'प्रादेशिक निकाय' भन्नाले प्रदेश तहमा गठन र परिचालन हुने सल्लाहकार समिति तथा आयोगहरू सम्झनुपर्छ ।

२१. 'प्रादेशिक संरचना' भन्नाले प्रदेश तहमा गठन र परिचालन हुने राष्ट्रिय समिति सम्झनुपर्छ ।

२२. 'प्रमुख' भन्नाले पार्टीको हकमा विभागका प्रमुखहरू र राज्यको हकमा स्थानीय तहका प्रमुखहरूलाई सम्झनुपर्छ ।

२३. 'माथिल्लो समिति' भन्नाले वडा तहको समितिको हकमा पालिका समिति, पालिका समितिको हकमा, जिल्ला समन्वय समिति, जिल्ला समन्वय समितिको हकमा प्रदेश समिति वा पहिचानमा आधारित प्रादेशिक संरचना, प्रदेश समितिको हकमा केन्द्रीय समितिलाई सम्झनुपर्छ ।

२४. 'युवा' भन्नाले १८ वर्षदेखि ४० वर्ष उमेरका नागरिकलाई सम्झनुपर्छ ।

२५. 'सङ्गठित सदस्य' भन्नाले यस विधानबमोजिम पार्टी सङ्गठन वा जनवर्गीय सङ्गठनहरूमा आवद्ध भई सङ्गठित सदस्यता लिएका सदस्य सम्झनुपर्छ ।

२६. 'समानुपातिक समावेशी' भन्नाले जातीय, सामुदायिक र लैङ्गिक जनसङ्ख्याको आधारमा प्रतिनिधित्व गरिने मान्यतालाई सम्झनुपर्छ।

२७. 'समावेशी समूह' भन्नाले आदिवासी जनजाति, मधेसी, महिला, शिल्पी/दलित, थारू, मुस्लिम, खसलगायत पार्टीको नियमावलीमा तोकिएको वर्ग, क्षेत्र र समुदायलाई सम्झनुपर्छ ।

२८. 'समिति' भन्नाले पार्टीको केन्द्र, प्रदेश, प्रादेशिक संरचना, जिल्ला, पालिका, वडालगायतका समितिलाई सम्झनुपर्छ र यस शब्दले पार्टीको विभिन्न समितिहरूलाई समेत जनाउँछ ।

२९. 'संयन्त्र' भन्नाले जनवर्गीय सङ्गठन वा सरोकारवाला संस्था र राज्यका स्थानीय तहको कामलाई व्यवस्थित गर्न त्यहाँ कार्यरत सङ्गठित सदस्य र आधारभूत सदस्यहरू सम्मिलित पार्टीको प्रत्यक्ष निर्देशनमा चल्ने संयन्त्र सम्झनुपर्छ ।

३०. 'संसदीय दल' भन्नाले सङ्घीय संसद वा प्रदेश सभामा पार्टीको तर्फबाट प्रतिनिधित्व गर्ने सदस्यहरू सम्मिलित सङ्घ वा प्रदेश तहको संसदमा यस विधानबमोजिम गठित पार्टीको संसदीय दल सम्झनुपर्छ ।

३१. 'संसदीय बोर्ड' भन्नाले यस विधानबमोजिम गठित पार्टीको संसदीय बोर्ड सम्झनुपर्छ ।

३२. 'स्थानीय तह' भन्नाले जिल्ला, विशेष जिल्ला, महानगर, उपमहानगर, नगर, गाउँ, वडा वा शाखा र टोल वा प्रारम्भिक तहका अधिवेशन, परिषद, समिति, सल्लाहकार समिति, प्रतिनिधि सभा/प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्र समन्वय समिति समेत जनाउँछ ।

३३. 'श्रमजीवी वर्ग' भन्नाले शारीरिक र बौद्धिक दुवैखाले श्रम गर्ने वर्ग सम्झनुपर्छ ।
३४. 'विधान' भन्नाले जनता समाजवादी पार्टीको विधान वि.स.२०८१ (सन् २०२४) सम्झनुपर्छ ।
३५. 'विभाग' भन्नाले विधानबमोजिम विभिन्न तहका समितिहरूले गठन गरेका विभागलाई सम्झनुपर्छ ।
३६. 'विशेष संरचना' भन्नाले राष्ट्रिय/जातीय, भाषिक, सामाजिक, साँस्कृतिक तथा पहिचानमा आधारित स्वायत्त क्षेत्र, संरक्षित क्षेत्र र विशेष क्षेत्र स्तरीय सङ्गठन वा संरचना सम्झनुपर्छ ।

परिच्छेद- २
पार्टी कार्यालय

धारा- ४ पार्टी कार्यालय

१. पार्टीको केन्द्रीय कार्यालय काठमाडौं उपत्यका भित्र रहने छ । हाल काठमाडौँ जिल्ला काठमाडौँ महानगरपालिका वडा नं. १०, बुद्धनगरमा रहने छ ।
२. पार्टीले यस विधानबमोजिम आफ्ना कार्यक्रम सञ्चालन र व्यवस्थापनका लागि प्रत्येक प्रदेश र स्थानीय तहमा प्रदेश तथा स्थानीय कार्यालय स्थापना र सञ्चालन गर्ने छ ।
३. दलको प्रदेश तथा स्थानीय तहमा स्थापना गर्ने कार्यालयको ठेगाना र विवरण कार्यालय स्थापना भएको मितिले १५ दिनभित्र आफुभन्दा माथिल्लो तहको सम्बन्धित कार्यालय/समितिलाई उपलब्ध गराउने छ ।

धारा- ५ स्वशासित र सङ्गठित संस्था

१. यो पार्टी अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला एक स्वशासित सङ्गठित संस्था हुने छ ।
२. पार्टीले ऐनको अधिनमा रही व्यक्तिसरह चल वा अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, भोग चलन गर्न, बेचबिखन गर्न वा अन्य किसिमको व्यवस्था गर्न सक्ने छ ।
३. पार्टीले आफ्नो नामबाट नालिस उजुर गर्न र पार्टीउपर सोही नामबाट नालिस उजुर लाग्न सक्ने छ ।
४. पार्टीले ऐनको अधिनमा रही व्यक्तिसरह करार गर्न र करारबमोजिमको अधिकार प्रयोग गर्न वा दायित्व निर्वाह गर्न सक्ने छ ।
५. ऐनबमोजिम पार्टी खारेज भएमा पार्टीको सम्पत्ति यस विधानमा अन्यथा उल्लेख भएकोमा बाहेक नेपाल सरकारको हुने छ ।

परिच्छेद- ३

पार्टीको छाप, चिन्ह र झण्डा

धारा- ६ पार्टीको छाप

पार्टीको छाप अनुसूची- १ मा व्यबस्था भएबमोजिम हुने छ ।

धारा- ७ पार्टीको चुनाव चिन्ह

पार्टीको चुनाव चिन्ह अनुसूची- २ मा व्यबस्था भएबमोजिम हुने छ ।

धारा- ८ पार्टीको झण्डा

पार्टीको झण्डा अनुसूची- ३ र लोगो अनुसूची- ४ मा व्यवस्था भएबमोजिम हुने छ ।

परिच्छेद- ४
पार्टीको सिद्धान्त, उद्देश्य र कार्यक्रमहरू

धारा- ९ पार्टीको सिद्धान्त

१. पार्टीको मार्गदर्शक सिद्धान्त सङ्घवाद र समाजवाद हुने छ, जसलाई 'समाजवादका लागि नेपाली बाटो सङ्घीय समाजवाद' भनिने छ ।

२. पार्टीको सङ्गठनात्मक सिद्धान्त लोकतान्त्रिक अकेन्द्रीकरण हुने छ ।

३. पार्टीको आफ्नो घोषणा-पत्र हुने छ । यसको एक प्रति दल दर्ता गर्दाको वखत आयोगमा पेस गरिने छ ।

४. पार्टीको नीति तथा कार्यक्रम राष्ट्रिय महाधिवेशनबाट पारित गरिने छ ।

धारा- १० उद्देश्यहरू

पार्टीका उद्देश्यहरू निम्नानुसार रहेका छन् ।

१. नेपालको राष्ट्रिय स्वाधिनता, सार्वभौमिकता र भौगोलिक अखण्डताको रक्षा गर्दै हिमाल, पहाड, तराई/मधेस र बहुराष्ट्रियताबिच भावनात्मक एकिकरण गरी सवैको स्वामित्व र प्रतिनिधित्वसहित पहिचानमा आधारित राज्य संरचना निर्माण गर्ने ।

२. सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको रक्षा र सुदृढीकरण गर्दै सङ्घीय समाजवाद प्राप्तिका लागि तदुअनुरूपको सामाजिक, आर्थिक तथा राजनीतिक प्रणालीको विकास गर्ने र त्यसको माध्यमवाट दिगो शान्ति, आर्थिक विकास र समतामूलक समाजको निर्माण सुनिश्चित गर्ने ।

३. देशको विकास, सुशासन, समतामूलक समृद्धि र सामाजिक न्यायसहितको नेपाली विशेषताको समाजवादी व्यवस्था स्थापना गरी समाजको प्रगतिशील रुपान्तरणको कार्य अगाडि बढाउने ।

४. सहभागितामुलक समावेशी लोकतन्त्रको मान्यताअनुरूप राज्यका सवै अङ्ग, तह र निकायहरूमा जातीय/सामुदायिक जनसङ्ख्याका आधारमा समानुपातिक प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गर्ने ।

५. राजनीतिक स्थायित्व तथा राज्यको सबै तहको शासकीय स्वरूपमा एकरूपता कायम गर्नका लागि प्रत्यक्ष निर्वाचित कार्यकारी र पूर्ण समानुपातिक संसदको मान्यता स्थापित गर्ने ।

६. जनताको नागरिक र राजनीतिक अधिकारका साथै आर्थिक, सामाजिक र साँस्कृतिक अधिकारको प्रत्याभूति गराउँदै राष्ट्रिय पहिचानको मान्यता, स्वशासन र स्वायत्तता, समानुपातिक प्रतिनिधित्व एवम् सहभागीताको अधिकारलाई सुनिश्चित गर्ने ।

७. वर्गीय, जातीय, क्षेत्रीय र लिङ्गीय लगायत मानवद्वारा मानवमाथि गरिने सबैखाखे शोषण, उत्पीडन र विभेदको अन्त्य गर्ने ।

८. सबै नागरिकलाई स्वतन्त्रतापूर्वक आफ्नो व्यक्तित्व विकास गर्ने अधिकार, सबै क्षेत्रमा समान अवसर तथा राज्यमा पहुँचको व्यवस्था गरी सुनिश्चित भविष्यको प्रत्याभूति गर्ने ।

९. जातिभेद, वर्णभेद, रङ्गभेद र सबैखाले शोषण, उत्पीडन र विभेदका बिरूद्ध देशभित्र र विश्व्यापी रूपमा उठेका न्यायपूर्ण सङ्घर्ष एवम् वर्गीय, राष्ट्रिय तथा सामाजिक मुक्ति आन्दोलनप्रति ऐक्यबद्धता, समर्थन र सहयोग गर्ने ।

१०. राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय एवम् क्षेत्रीय तहमा विचार मिल्ने राजनीतिक दलहरूसँग भाइचारा सम्बन्धका साथै समान उद्देश्य भएका राजनीतिक, सामाजिकलगायतका सङ्गठनहरूसँग सहकार्य, कार्यगत एकता एवम् मित्रवत् सम्बन्ध राख्ने ।

११. समाजको विविधतायुक्त चरित्रअनुरूप राष्ट्रिय, लोकतान्त्रिक र बैज्ञानिक संस्कृति प्रवर्द्धन गर्ने । प्रगतिशील कला, साहित्य र संस्कृतिको विकासलाई प्रोत्साहित गर्ने ।

१२. देश र जनताको हीतलाई केन्द्रविन्दूमा राखी राष्ट्रिय सुरक्षा, अन्तर र्राष्ट्रिय सम्बन्ध, समष्टिगत अर्थनीतिलगायत रणनीतिक महत्त्वका आधारभूत विषयहरूमा नीति बनाउने र राष्ट्रिय सहमति बनाउन समेत पहल गर्ने ।

धारा- ११ कार्यक्रम

यस विधानको धारा १० मा उल्लेखित उद्देश्यहरू प्राप्तिका लागि दलले देहायबमोजिमका कार्य गर्ने छ ।

१. सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको रक्षा र सुदृढीकरण गर्दै सङ्घीय समाजवाद प्राप्तिका लागि राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक तथा साँस्कृतिक क्षेत्रमा योजनावद्ध रूपमा कार्य अगाडि बढाउने ।

२. सङ्घीयता, लोकतन्त्र, सुशासन, समृद्धि र सामाजिक आर्थिक न्यायका लागि जनसङ्घर्ष, संसद र सरकार तीनवटै क्षेत्रमा प्रभावकारी कार्य गर्ने ।

३. पछाडि परेका सवै वर्ग, जाति, क्षेत्र, लिङ्ग र समुदायको राज्यका सवै अङ्ग, तह र निकायहरूमा समानुपातिक प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गर्न पहल गर्ने ।

४. मुलुकको प्रगतिशील रूपान्तरणका लागि पार्टी सरकारमा सहभागी भएका वखत सरकारको नीति, कार्यक्रम र बजेटमार्फत पार्टीका

नीति र कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्न जोड दिने ।

५. जनताका समस्याहरू सम्बोधनका लागि पार्टीले आफ्नै सामर्थ्यतामा तथा माग र मुद्दाहरू मिल्ने अन्य राजनीतक दलहरूसँग समेत सहकार्य गरी जनप्रदर्शन, आमसभा, सेमिनार, गोष्ठीलगायत जनपरिचालनका कार्यक्रमहरू आयोजना गर्ने ।

६. पार्टीका उद्देश्यहरू प्राप्तिका लागि वैचारिक राजनीतिक विषयहरूमा प्रशिक्षण, भेला, कार्यशालाका साथै प्रचार प्रसार र प्रकाशन गर्ने ।

७. आफनो लक्ष्य प्राप्तिका लागि जनपरिचालन र शान्तिपूर्ण राजनीतिक अभियानहरू अगाडि वढाउने ।

८. श्रमजीवी वर्ग, किसान र बहिस्करणमा पारिएका समुदायहरूको जीवनमा गुणात्मक सुधार ल्याउन खाद्य सुरक्षा, रोजगारी, आवाश र गुणस्तरीय शिक्षा, स्वास्थ्यमा तिनीहरूको पहुँचका लागि आवश्यक कार्य गर्ने ।

९. जाति, भाषा, धर्म र साँस्कृतिको क्षेत्रमा एकाधिकार र विशेषाधिकारलाई अन्त्य गरी सीमान्तकृत समुदायहरूलाई राज्य संरचनाको मूल प्रवाहमा ल्याउनका सबै तहका सरकारहरूबाट विशेष व्यवस्था गर्ने ।

१०. लैङ्गिक समानताका लागि अंश र वंशमा महिलाहरूलाई समान अधिकार दिने र यौनिक तथा लैंङ्गिक अल्पसङ्ख्यकहरूको पहिचान, पहुँच र प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गर्न आवश्यक कार्य गर्ने ।

११. गुणस्तरीय सेवा प्रवाहका लागि सबै क्षेत्रमा ई-गभर्नान्सको अवधारणा कार्यान्वयन गर्ने, सार्वजनिक प्रशासन चुस्त दुरुस्त बनाउने, शासकीय सुधार गर्ने तथा अनियमित्तता, प्रशासनिक ढिलासुस्ति, भ्रष्टाचार, कमिशनतन्त्र जस्ता अपराध र विकृतिलाई अन्त्य गर्न कदम चाल्ने ।

१२. सङ्घीयता कार्यान्वयनका लागि सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहका सरकारहरूबिचको क्षेत्राधिकारलाई स्पष्ट पार्ने, देशको राजस्व तथा स्रोत साधनहरू सन्तुलित र न्यायोचित रूपमा बाँडफाँट गर्ने र राज्यका तर्फबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधाहरू जनतामा पुऱ्याउन प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई जिम्मेवारी दिने ।

१३. समाजमा विद्यमान अन्धविश्वास, रूढीवादी प्रथा प्रचलन, चिन्तन र व्यबहारलाई अन्त्य गर्न ज्ञान, विज्ञान र सूचना प्रविधिमा आधारित आधुनिक समाजको निर्माण गर्न आवश्यक कार्य गर्ने ।

१४. जलवायु परिवर्तन, वातावरणीय प्रदुषण र प्राकृतिक विपत्का कारण उत्पन्न नकारात्मक असरलाई नियन्त्रण गर्ने तथा जैविक विविधता र पर्यावरणको संरक्षण गर्ने ।

१५. मुलुकको सार्वभौमिकता, राष्ट्रिय हित र जनताको समृद्धिको पक्षपोषण गर्दै शान्तिपूर्ण सहअस्तिन्व र असंलग्न परराष्ट्र नीतिको

अवलम्बन गर्ने ।

परिच्छेद- ५
पार्टीको सदस्यता, नवीकरण र अभिलेख

धारा- १२ सदस्यताको प्रकार

पार्टीमा देहायबमोजिम दुई किसिमका सदस्यहरू रहने छन् ।

१. आधारभूत सदस्यः पार्टीको उद्देश्य, नीति र कार्यक्रमसँग सहमत हुने पार्टीका समर्थक तथा शुभेच्छुकहरुलाई आधारभूत सदस्यता दिइने छ ।

२. सङ्गठित सदस्यः पार्टी समिति तथा पार्टीका जनवर्गीय सङ्गठनहरूमा आवद्ध कार्यकर्ताहरुलाई सङ्गठित सदस्यता दिइने छ ।

धारा- १३ आधारभूत सदस्यता

१. आधारभूत सदस्यता प्राप्तिका लागि योग्यता

आधारभूत सदस्यता प्राप्त गर्नका लागि देहायबमोजिमको योग्यता पुगेको हुनपर्ने छ ।

(क) नेपाली नागरिक भएको ।

(ख) १८ वर्ष उमेर पूरा गरेको ।

(ग) भ्रष्टाचार, जबरजस्ती करणी, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार, लागू औषध बिक्री वितरण तथा निकासी वा पैठारी, सम्पती शुद्धीकरण, अपहरणसम्बन्धी कसुर वा नैतिक पतन देखिने अन्य फौजदारी कसुरमा कैदको सजाय नपाएको ।

(घ) राज्यको कुनै सार्वजनिक पद धारण गरेको कारण संविधान र कानुन बमोजिम पार्टी सदस्य हुन अयोग्य नरहेको ।

(ङ) पार्टीको विधान, नीति, सिद्धान्त र विचारप्रति आस्था भएको ।

(च) पार्टीद्वारा आयोजित भेला, कार्यक्रम तथा आन्दोलनहरूमा सहभागी भएको ।

(छ) आधारभूत सदस्यको लागि तोकिएको शुल्क बुझाउन प्रतिबद्ध भएको ।

(ज) जनतासित विनम्र व्यवहार र एकाकार भएर काम गर्न तत्पर रहेको ।

२. आधारभूत सदस्यता प्रदान गर्ने कार्यविधि

आधारभूत सदस्यता प्रदान गर्ने कार्यविधि वा प्रक्रिया देहायबमोजिम हुने छ ।

१. यस विधानबमोजिम आधारभूत सदस्यताका लागि योग्यता पुगेको व्यक्तिले अनुसूची- ५ बमोजिमको फारम भरेर आफू रहेको पालिका वा वडाको पार्टी समितिमा आवेदन दिने ।

२. पालिका समितिले उपधारा १ बमोजिम योग्यता पुगेको भए तोकिएको शुल्क लिई आधारभूत सदस्यता प्रदान गर्ने निर्णय गरी तत्काल सदस्यता-पत्र प्रदान गर्ने ।

३. पालिका समितिले आधारभूत सदस्यहरूको आवेदन फारम

सुरक्षित राखी व्यक्तिगत विवरणसहितको अभिलेख जिल्ला समन्वय समितिमार्फत प्रदेश/राष्ट्रिय समितिमा पठाउने ।

४. आधारभूत सदस्यताको सम्पूर्ण अभिलेख प्रदेशको सङ्गठन विभागले राख्ने र स्थानीय समितिहरूले पनि आ-आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्रका सबै सदस्यहरूको अभिलेख राख्ने ।

५. आधारभूत सदस्यता अनलाइनको माध्यमबाट पनि वितरण गर्ने व्यवस्था गर्ने ।

३. आधारभूत सदस्यहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार

आधारभूत सदस्यहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छ ।

१. पार्टी समिति, जनवर्गीय सङ्गठन वा तोकिएको कुनै सङ्गठनमा सङ्गठित भई काम गर्ने ।

२. आफू सङ्गठित समितिमा मतदान गर्ने ।

३. पार्टीका दस्तावेजहरू प्राप्त गरी अध्ययन गर्ने ।

४. पार्टीको आफू रहेको टोल/वडा/पालिकाको सभा, भेला वा कार्यक्रममा सहभागी हुने ।

५. आफू रहेको टोल/वडा/पालिका स्तरीय पार्टीको प्रशिक्षण वा अन्तरक्रियामा सहभागी हुने ।

६. पार्टीद्वारा आयोजित कार्यक्रमहरूमा सहभागी हुने ।

७. तोकिएको समयमा आधारभूत सदस्यता नवीकरण गर्ने ।

८. धारा १३ (१) को योग्यता पूरा गरी पार्टी सङ्गठित सदस्यताको निम्ति आवेदन गर्ने ।

९. पार्टीका निर्देशन, निर्णय र दस्तावेजहरू अध्ययन गरी कार्यान्वयन गर्ने ।

१०. पार्टीद्वारा सञ्चालित आन्दोलन, जनसङ्घर्ष वा अभियानमा सहभागी हुने ।

११. पार्टीको एकता, गोपनियता, हित र प्रतिष्ठाको पक्षमा क्रियाशील रहने, पार्टीप्रति सदैव इमान्दार रहने र पार्टी अनुशासन पालना गर्ने ।

धारा- १४ सङ्गठित सदस्यता

१. सङ्गठित सदस्यता प्राप्तिका लागि योग्यता

सङ्गठित सदस्यता प्राप्तिका लागि देहायबमोजिमको योग्यता हुनुपर्ने छ ।

(क) पार्टीको मार्गदर्शक सिद्धान्त, नीति र कार्यक्रमप्रति प्रतिवद्ध भई निरन्तर क्रियाशील रहेको ।

(ख) पार्टीको आधारभूत सदस्यता वा जनवर्गीय सङ्गठनको सदस्यता प्राप्त गरी कम्तीमा एक वर्ष पार्टी समिति वा जनवर्गीय सङ्गठनमा सङ्गठित भएको ।

(ग) पार्टीले सञ्चालन गरेको आन्दोलन, जनसङ्घर्ष र अभियानमा

सक्रियतापूर्वक सहभागी भएको र निर्वाचनको समयमा पार्टी र उम्मेदवारको पक्षमा काम गरेको ।

(घ) पार्टीले आयोजना गरेको प्रशिक्षण, अभिमुखिकरण, गोष्ठी, अन्तरक्रियालगायत राजनीतिक, सामाजिक, साँस्कृतिक एवम् विविध रचनात्मक कार्यक्रमहरूमा सक्रियतापूर्वक सहभागी भएको ।

(ङ) आफू उपस्थित हुनुपर्ने बैठक वा पार्टीले उपस्थित हुन निर्देशन गरेको स्थान र कार्यक्रममा सक्रिय भई भाग लिएको ।

(च) तोकिएबमोजिमको सदस्यता शुल्कसहित आवेदन फारम भरी पालिका समितिमार्फत आवेदन दिन तत्पर रहेको ।

(छ) जिल्ला/पालिका/वडाभित्र पार्टीको आयोजनामा सञ्चालन भएका विभिन्न कार्यक्रमहरूमा उपस्थित भई सक्रियतापूर्वक जिम्मेवारी पूरा गरेको ।

(ज) पार्टीले दिएको जिम्मेवारी अनुसार काम गरेको ।

२. सङ्गठित सदस्यता प्रदान गर्ने कार्यविधि

सङ्गठित सदस्यता प्रदान गर्ने कार्यविधि वा प्रक्रिया देहायबमोजिम हुने छ ।

१. यस विधानबमोजिम सङ्गठित सदस्यताका लागि योग्यता पुगेको व्यक्तिले आफू रहेको पालिका समितिमार्फत प्रदेश समितिलाई सम्बोधन गरी आवेदन दिने ।

२. पालिका समितिले उपधारा १ बमोजिम योग्यता पुगेको भए तोकिएको शुल्क लिई सङ्गठित सदस्यताको सिफारिस गरी जिल्ला समन्वय समितिमा पठाउने ।

३. जिल्ला समन्वय समितिले पालिका समितिबाट नाम प्राप्त भएको ३० दिनभित्र बैठक गरी सिफारिस भई आएका व्यक्ति सङ्गठित सदस्य पाउन योग्य भएमा सिफारिसका साथ माइन्युटको फोटो कपीसहित राष्ट्रिय/प्रदेश समितिमा पठाउने ।

४. राष्ट्रिय वा जिल्ला समन्वय समितिबाट सिफारिस भई प्राप्त भएको मितिले बढीमा ४५ दिनभित्र सिफारिसमा योग्यता पुगेका व्यक्तिलाई प्रदेश समितिले बैठक गरी सङ्गठित सदस्यता प्रदान गर्ने ।

५. प्रदेश समितिले अनुसूची- ६ बमोजिमको फारम भरेर सङ्गठित सदस्यहरूको व्यक्तिगत विवरण र निर्णय गरिएको माइन्युटको फोटोकपीसहित केन्द्रीय सङ्गठन विभागमा पठाउने ।

६. सङ्गठित सदस्यताको सम्पूर्ण अभिलेख केन्द्रीय सङ्गठन विभागले राख्ने र प्रदेश तथा मातहतका सम्बन्धित समितिमा पनि राख्न लगाउने । सङ्गठित सदस्यता सम्बन्धमा कुनै विवाद उत्पन्न भएमा त्यसको छानविन गरी केन्द्रीय सङ्गठन विभागले अन्तिम निर्णय

दिने ।

७. पार्टी महाधिवेशन/अधिवेशन हुनुभन्दा ६ महिना अगावै सङ्गठित सदस्यता प्रदान गरी सक्नुपर्ने ।

८. कुनै पनि व्यक्तिले सङ्गठित सदस्यता प्राप्त गर्ने योग्यता प्राप्त गरी विधि प्रक्रिया पूरा गरेर पनि प्रदेश समितिले सङ्गठित सदस्यता प्रदान नगरेको खण्डमा निजले केन्द्रीय समितिसमक्ष उजुरी/निवेदन दिन सक्ने र केन्द्रीय समितिले आवश्यक छानबिन गरी विधानबमोजिम योग्यता पूरा गरेको ठहर गरेमा सङ्गठित सदस्यता प्रदान गर्ने ।

९. विशेष अवस्थामा केन्द्रीय समितिले कुनै पनि व्यक्तिलाई आवश्यक जाँचबुझ गरी सङ्गठित सदस्यता प्रदान गर्न सक्ने । तर सोको जानकारी महाधिवेशन/अधिवेशन हुनुभन्दा ६ महिना अगावै सम्बन्धित प्रदेश समितिमार्फत सम्बन्धित समितिहरूलाई पठाउनुपर्ने ।

१०. पार्टीको सङ्गठित सदस्यता प्रदान गर्न निर्णय भएको सदस्यलाई पार्टीको केन्द्रीय अध्यक्ष वा प्रदेश/राष्ट्रिय समितिका अध्यक्ष वा जिल्ला अध्यक्षको हस्ताक्षर भएको पार्टीको सङ्गठित सदस्यताको प्रमाणपत्र प्रदान गर्ने ।

३. सङ्गठित सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार

सङ्गठित सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छन् ।

१. पार्टी सङ्गठन वा आयोग वा विभाग वा जनवर्गीय सङ्गठन वा संयन्त्रमा सङ्गठित भई काम गर्ने ।

२. पार्टीको सिद्धान्त, नीति, कार्यक्रम र घोषणा-पत्रको दृढतापूर्वक अनुसरण र कार्यान्वयन गर्दै आफूले पाएको जिम्मेवारी पुरा गर्ने ।

३. पार्टीले सङ्गठित सदस्यताको निम्ति जारी गरिएको निर्देशन, निर्णय र दस्तावेजहरू प्राप्त गर्ने, अध्ययन गर्ने र तिनको पालना गर्ने तथा ति सबैको बारेमा सम्बन्धित समितिमा आफ्नो मत जाहेर गर्ने ।

४. तोकिएको विधि र प्रक्रियाबमोजिम बैठक, अधिवेशन र महाधिवेशनमा चुन्ने र चुनिने, नीति निमांणको काममा सहभागी हुने र निर्णयार्थ प्रस्तुत हुने विषयमा मतदान गर्ने ।

५. पार्टीको कुनै समितिभित्र वा पार्टीले दिएको जिम्मेवारी वा खटाएको कुनै निश्चत निकाय वा सगठनमा सङ्गठित भई काम गर्ने ।

६. समिति प्रणालीको अनुशरण एवम् पालना गर्ने र पार्टी एकता, गोपनियता, हित र प्रतिष्ठालाई जोगाई राख्न निरन्तर क्रियाशील रहने ।

७. तोकिएको विधि र प्रक्रियाबमोजिम माथिल्लो समितिमा सुझाव, टिप्पणी तथा रचनात्मक सुझाव पठाउने ।

८. तोकिएबमोजिमको सदस्यता शुल्क नियमित बुझाउने र तोकिएको

समयमा सदस्यता नवीकरण गर्ने ।

९. आफ्नो कार्यको वार्षिक प्रगति विवरण आफू सङ्गठित रहेको समितिमा बुझाउने ।

धारा- १५ सदस्यता शुल्क

पार्टीको सदस्यता शुल्क देहायबमोजिम हुने छ ।

१. आधारभूत सदस्यको सदस्यता शुल्क वार्षिक रू २५।- हुने छ ।

२. सङ्गठित सदस्यको वार्षिक सदस्यता शुल्क रू १००।- हुने छ ।

३. प्रत्येक वर्षको चैत्र मसान्तसम्ममा वार्षिक सदस्यता शुल्क तिरी सदस्यता नवीकरण गर्नुपर्ने छ ।

४. सदस्यता शुल्कको अतिरिक्त सदस्यहरूले स्वेच्छिकरूपमा विशेष सहयोग वा लेभी तिर्नुपर्ने छ ।

धारा- १६ पार्टी सदस्यता नवीकरण र स्थानान्तरण

पार्टी सदस्यताको नवीकरण देहायबमोजिम हुने छ ।

१. पार्टी सदस्यताको नवीकरण प्रत्येक वर्ष तोकिएबमोजिमको वार्षिक शुल्क तिरी चैत्र मसान्तभित्र गर्नुपर्ने ।

२. आधारभूत सदस्यताको नवीकरण अधिवेशन हुने मितिभन्दा ३ महिना र सङ्गठित सदस्यताको नवीकरण अधिवेशन हुने मितिभन्दा ६ महिना अगावै गरी सक्नुपर्ने ।

३. पार्टी सदस्यता नवीकरण नगरेको व्यक्तिको सदस्यता स्वतः समाप्त हुने ।

४. आधारभूत सदस्यको कार्यक्षेत्र स्थानान्तरण गर्नुपर्ने भएमा सम्बन्धित समितिहरूले सूचना आदानप्रदान गरी निवेदनका आधारमा प्रदेश समितिले स्थानान्तरण गर्ने ।

५. सङ्गठित सदस्यले आफ्नो सदस्यता पार्टीको कुनै पनि टोल/वडा/पालिकामा स्थानान्तरण गर्न सक्ने तर, पार्टीको कुनै तहको अधिवेशनको मितिभन्दा ६ महिना अगावै स्थानान्तरण नभएमा अधिवेशन/महाधिवेशनमा भाग लिन नपाउने ।

६. पार्टी सदस्यता नवीकरणसम्बन्धी अन्य प्रक्रिया तोकिएबमोजिम हुने ।

धारा १७- सदस्य हुन नसक्ने

देहायको अवस्था भएका कुनै पनि व्यक्ति पार्टी सदस्य हुन योग्य हुने छैन ।

१. गैर-नेपाली नागरिक ।

२. १८ वर्ष उमेर पूरा नभएको ।

३. दामासाहीमा परेका ।

४. मगज बिग्रिएको वा होस ठेगानमा नरहेको ।

५. कुनै प्रकारको चोरी, ठगी किर्ते वा जालसाजी गरेको वा आफ्नो जिम्माको धनमाल अनाधिकृत तवरले मासेको, दुरूपयोग गरेको वा भ्रष्टाचार गरेको अभियोगमा अदालतबाट कसुरदार ठहरी

सजाय पाई सजाय पाएको एक वर्ष भुक्तान नभएको ।

६. असामाजिक कार्यमा संलग्न रहेको ।

धारा- १८ पार्टी सदस्यता समाप्ति

१. सदस्यता समाप्ति देहाय अवस्थामा कुनै व्यक्तिको पार्टीको सदस्यता कायम रहने छैन ।

(क) धारा- १८ बमोजिम सदस्यता प्राप्त गर्न नसक्ने भएमा ।

(ख) यस विधानबमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी पार्टीले सदस्यबाट हटाएमा ।

(ग) आफ्नो पदबाट दिएको राजीनामा स्वीकृत भएमा ।

(घ) मृत्यु भएमा ।

(ङ) सम्बन्धित सदस्यले पार्टी त्याग गरेको लिखित सूचना दिएमा ।

(च) अर्को दलको सदस्यता प्राप्त गरेमा ।

(छ) नेपाली नागरिकता परित्याग गरेमा ।

(ज) समयमा सदस्यता नवीकरण नगरेमा ।

(झ) प्रतिनिधि सभा/प्रदेश सभा वा स्थानीय तहमा पार्टीको आधिकारिक उम्मेदवार बिरूद्धमा उम्मेदवार भएमा वा त्यस्ता बिद्रोही उम्मेदवारको प्रस्तावक/समर्थक भएमा वा निजको पक्षमा प्रचार प्रसार गरेमा, अन्तर्घात गरेको ठहर भएमा, पार्टीको उद्देश्य, नीति, सिद्धान्त, आदर्श र निर्णयविपरीत कार्य गरेमा ।

२. उपधारा (१) को (ख), (ज), (झ) र (ञ) बमोजिम सदस्यता कायम नरहने निर्णय गर्नु अघि सम्बन्धित सदस्यलाई सफाई पेस गर्ने मौका दिनुपर्ने छ ।

३. उपधारा (२) बमोजिम मौका दिएकोमा निजले सफाई पेस गरेपछि वा सफाई पेस गर्ने अवधि समाप्त भएपछि मात्र सदस्यता कायम रहने वा नरहने सम्बन्धमा अन्तिम निर्णय गर्नुपर्ने छ ।

४. उपधारा (३) बमोजिम दलले गरेको निर्णयउपर चित्त नबुझको सदस्यले पार्टीबाट भएको निर्णयउपर यस विधानबमोजिम पुनरावेदन गर्न सक्ने छ ।

५. उपधारा (३) बमोजिम भएको निर्णय उपधारा (४) बमोजिम पुनरावेदन परेकोमा पुनरावेदनको सुनुवाईबाट भएको निर्णयबमोजिम र पुनरावेदन नपरेकोमा पुनरावेदन गर्ने म्याद समाप्त भएपछि मात्र कार्यान्वयन गरिने छ ।

६. माथि जे सुकै लेखिएको भएता पनि पार्टी एकतामा आघात पुऱ्याउने कार्य गरेको ठहर भएमा तत्काल कार्यान्वयन प्रक्रिया अगाडि बढाउन सक्ने छ ।

धारा- १९ पार्टी सदस्यताको पुनः प्राप्ति

देहाय अवस्थामा पार्टीको सदस्यता पुनः प्राप्त हुने छ ।

१. नवीकरण नभएको कारण सदस्यता गुमेका व्यक्तिले तोकिएबमोजिम पुनः नवीकरण गरेमा निजको सदस्यता कायम हुने छ ।

२. स्वेच्छाले सदस्यता परित्याग गरेको व्यक्तिले पुनः सदस्यता लिन चाहेमा सुरूको प्रक्रिया पूरा गरी सदस्यता लिन सक्ने छ ।

३. सम्बन्धित पार्टी समितिले कारवाही फिर्ता लिएको वा कारवाहीको स्वरूप परिवर्तन गरेकोमा बाहेक अनुशासनको कारवाहीमा परी पार्टी सदस्यबाट निष्काशित व्यक्तिले तोकिएको शर्त पूरा गरी लगातार एकवर्ष पार्टीको पक्षमा क्रियाशील रहेमा सदस्यताका लागि आवेदन दिन सक्ने छ ।

४. सदस्यता समाप्ति र पुनः प्राप्तिसम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुने छ ।

धारा- २० सदस्यता दर्ता किताब

१. पार्टीले प्रत्येक सदस्यहरूको सदस्यताको प्रकार खुल्ने गरी तोकिएबमोजिमको ढाँचामा सदस्यता दर्ता किताब राख्नुपर्ने छ ।

२. आधारभूत सदस्यको अभिलेख अनुसूची- ७ बमोजिम र सङ्गठित सदस्यको अभिलेख अनुसूची- ८ बमोजिम सम्बन्धित समितिहरूको दर्ता कितावमा राखिने छ ।

३. आधारभूत सदस्यको आधिकारिक अभिलेख प्रदेश सङ्गठन विभागमा र सङ्गठित सदस्यको आधिकारिक अभिलेख केन्द्रीय सङ्गठन विभागमा राखिने छ ।

४. मातहतका समितिहरूले पनि सदस्यताको प्रकार खुल्ने गरी आ-आफ्नो कार्यक्षेत्रका पार्टी सदस्यहरूको अभिलेख राख्ने छन् ।

५. पार्टीको महाधिवेशन तथा अधिवेशनहरूमा उपधारा (२) बमोजिम कायम भएको दर्ता किताबबमोजिमको अभिलेख प्रमाणित गरी सम्बन्धित समितिलाई उपलब्ध गराइने छ ।

६. आधारभूत र सङ्गठित पार्टी सदस्यताको नवीकरण प्रत्येक वर्ष पालिका स्तरको समितिले वैशाख मसान्तभित्र, जिल्ला र प्रदेश/राष्ट्रिय समितिले जेठ मसान्तभित्र र केन्द्रीय समितिले असार मसान्तभित्र दर्ता किताबमा सदस्यको अभिलेख कायम गर्ने छ ।

७. केन्द्रीय सङ्गठन विभागले प्रत्येक प्रदेशका लागि सङ्गठित सदस्यता नम्बरको कोड नम्बर दिने छ । त्यसको आधारमा प्रत्येक प्रदेशले उक्त कोड नम्बरपछि डाय्स राखी सदस्यता नम्बर प्रदान गर्ने छ ।

धारा- २१ सङ्गठित सदस्यता पत्र तथा परिचयपत्र

१. सङ्गठित सदस्यलाई अनुसूची- ९ बमोजिम सङ्गठित सदस्यता-पत्र प्रदान गर्ने छ ।

२. सङ्गठित सदस्य, विभिन्न समितिका पदाधिकारी र सदस्यहरूलाई

अनुसूची- १० बमोजिम पार्टी परिचय-पत्र प्रदान गरिने छ ।

परिच्छेद- ६

पार्टीको सङ्गठनात्मक संरचना र महाधिवेशनसम्बन्धी व्यवस्था

धारा- २२ सङ्गठनात्मक संरचना

पार्टीको सङ्गठनात्मक संरचना सङ्घीय प्रणालीअनुरूप सृङ्खलावद्ध समिति प्रणाली (Chain of Committee System) मा आधारित हुने छ, जुन देहायबमोजिम हुने छ ।

१. राष्ट्रिय महाधिवेशन/विशेष महाधिवेशन
२. सङ्घीय परिषद
३. केन्द्रीय समिति, केन्द्रीय कार्यकारिणी समिति र केन्द्रीय निकायहरू
४. प्रदेश अधिवेशन
५. प्रदेश समिति, प्रदेश कार्यकारिणी समिति र प्रादेशिक निकायहरू
६. पहिचानमा आधारित प्रादेशिक संरचना
७. स्थानीय तह समिति
    (क) जिल्ला समन्वय समिति र जिल्ला कार्यकारिणी समिति
    (ख) पालिका अधिवेशन
    (ग) पालिका समिति र पालिका कार्यकारिणी समिति
    (घ) वडा अधिवेशन
    (ङ) वडा समिति र वडा कार्यकारिणी समिति
    (च) प्रारम्भिक समिति/टोल समिति/बूथ समिति
    (छ) प्रारम्भिक सभा

धारा- २३ केन्द्रीय निकायहरू

१. पार्टीको केन्द्रीय निकायहरू देहायबमोजिम हुने छन् ।
    (क) केन्द्रीय सल्लाहकार समिति
    (ख) केन्द्रीय विज्ञ परिषद
    (ग) केन्द्रीय अनुशासन आयोग
    (घ) केन्द्रीय लेखा परिक्षण आयोग
    (ङ) केन्द्रीय निर्वाचन आयोग
२. पार्टीका केन्द्रीय आयागहरू स्वायत्त निकाय हुने छन् । यी आयोगहरूले विधानको अधिनमा रही आफ्नो कार्यसम्पादन नियमावली र कार्यविधि आफै बनाई स्वतन्त्र ढङ्गले काम गर्ने छ । आयोगका पदाधिकारी तथा सदस्यहरू पार्टीका अन्य सङ्गठन वा निकायमा सङ्गठित हुने छैनन् तर पार्टी काम विस्तारका लागि काम गर्न भने यसले बाधा गरेको मानिने छैन ।

धारा- २४ राष्ट्रिय महाधिवेशन

१. राष्ट्रिय महाधिवेशन पार्टीको सर्वोच्च निकाय हुने छ । यसको आयोजना केन्द्रीय समितिद्वारा सामान्यतः पाँच वर्षभित्र गरिने छ । राष्ट्रिय सङ्कट वा विशेष परिस्थिति उत्पन्न भएमा बढीमा ६

महिनासम्म अघि वा पछि सार्न सकिने छ ।

२. राष्ट्रिय महाधिवेशनको मिति र स्थान केन्द्रीय समितिले तोक्ने छ ।

३. राष्ट्रिय महाधिवेशनमा समितिगत र सङ्गठित सदस्यताको अनुपातमा प्रतिनिधि सभा निर्वाचन क्षेत्रबाट देहायबमोजिम प्रतिनिधित्व हुने छ ।

(क) सङ्गठित सदस्य सङ्ख्याको अनुपातमा केन्द्रीय समितिद्वारा तोकेबमोजिम प्रतिनिधि सभा निर्वाचन क्षेत्रबाट निर्वाचित प्रतिनिधिहरू, केन्द्रीय समितिका पदाधिकारी र सदस्यहरू, केन्द्रीय समितिले तोकेबमोजिम केन्द्रीय निकाय, प्रदेश समिति, पहिचानमा आधारित राष्ट्रिय समिति, प्रादेशिक निकाय र जिल्ला समन्वय समितिहरूबाट निर्वाचित प्रतिनिधिहरू, जनवर्गीय सङ्गठनका सङ्गठित सदस्यहरूमध्येबाट निर्वाचित प्रतिनिधिहरू र प्रवास क्षेत्रका प्रतिनिधिहरू,

(ख) कुल महाधिवेशन प्रतिनिधिको ५ प्रतिशतमा नबढ्ने गरी समानुपातिक समावेशीको प्रयोजनार्थ केन्द्रीय समितिबाट मनोनित प्रतिनिधिहरू ।

(ग) महाधिवेशनमा समितिगत प्रतिनिधि छनौट गर्दा सम्बन्धित समितिमा रहेका सङ्गठित सदस्यहरू मध्येबाट चुन्ने र चुनिने प्रकृया अपनाउनुपर्ने छ भने सदस्य सङ्ख्याको अनुपातमा छनौट हुने प्रतिनिधि सम्बन्धित प्रतिनिधि सभा निर्वाचन क्षेत्रका सङ्गठित सदस्यहरूबाट चुन्ने र चुनिने प्रकृयाबाट हुने छ । तर समितिगत प्रतिनिधित्वका लागि उम्मेदवार भइसकेका तथा मतदानमा भाग लिइसकेका सङ्गठित सदस्यहरू पुनः सदस्य सङ्ख्याको अनुपातमा हुने प्रतिनिधि छनौटमा उम्मेदवार वा मतदाता हुन पाउने छैनन् । ३ जना प्रतिनिधि हुने अवस्थामा १ जना अनिवार्यरूपमा महिला हुनुपर्ने छ ।

धारा-२५ राष्ट्रिय महाधिवेशनको काम, कर्तव्य र अधिकार

राष्ट्रिय महाधिवेशनको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छन् ।

१. राष्ट्रिय महाधिवेशन सञ्चालन गर्न ७ सदस्यीय अध्यक्ष मण्डल र आवश्यक संरचना निर्माण गर्ने ।

२. केन्द्रीय समितिका पदाधिकारी र सदस्यहरूको निर्वाचन गर्ने ।

३. केन्द्रीय समितिले आवश्यक ठानी प्रस्तुत गरेका राजनीतिक प्रतिवेदन, पार्टीको नीति तथा कार्यक्रम, सङ्गठनात्मक प्रतिवेदन, विधान संशोधन प्रस्ताव र समसामयिक प्रस्तावहरू छलफल गरी पारित गर्ने ।

४. महाधिवेशन सञ्चालनसम्बन्धी प्रक्रिया र अन्य आवश्यक कार्य गर्ने ।

परिच्छेद- ७
सङ्घीय परिषद, केन्द्रीय समिति र पदाधिकारीसम्बन्धी व्यवस्था

धारा- २६ सङ्घीय परिषद

१. पार्टीमा एक सङ्घीय परिषद रहने छ । यो दुई महाधिवेशनबिचको सर्वोच्च अङ्ग हुने छ र महाधिवेशनप्रति उत्तरदायी हुने छ ।

२. सामान्यतः तोकिएको मापदण्ड पुगेका पार्टीका वरिष्ठ नेताहरू मध्येबाट सङ्घीय परिषद अध्यक्ष हुने छ ।

३. परिषदमा देहाय बमोजिमका पदेन तथा मनोनित सदस्यहरू रहने छन्:
(क) केन्द्रीय समिति र केन्द्रीय निकायका सदस्यहरू, प्रदेश, प्रादेशिक निकाय र राष्ट्रिय समितिका पदाधिकारीहरू, जिल्ला समन्वय समितिका अध्यक्षहरू तथा पार्टीको मान्यता प्राप्त जनवर्गीय तथा सामाजिक सङ्गठनका अध्यक्षहरू ।
(ख) समावेशी प्रयोजनका लागि पदेन सदस्यको १० प्रतिशतमा नबढ्ने गरी पार्टी केन्द्रीय समितिले मनोनित गरेका सदस्यहरू ।

धारा- २७ सङ्घीय परिषदको काम, कर्तव्य र अधिकार

१. सङ्घीय परिषदका अध्यक्ष तथा केन्द्रीय अनुशासन आयोग, केन्द्रीय लेखा परिक्षण आयोग र केन्द्रीय निर्वाचन आयोगका पदाधिकारी र सदस्यहरूको निर्वाचन यसै विधानको धारा- ८५ को उपधारा ९ बमोजिम गर्ने ।

२. केन्द्रीय समितिले प्रस्तुत गरेका राजनीतिक प्रतिवेदन एवम् समसामयिक प्रस्तावहरूमाथि छलफल गरी पारित गर्ने ।

३. राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय परिस्थितिका सम्बन्धमा पार्टीको दृष्टिकोण र नीति तय गर्ने ।

४. केन्द्रीय समितिको प्रस्तावमा पार्टीको विधान संशोधन गर्ने,

५. पार्टी कामको आवधिक समीक्षा र पार्टी सञ्चालनका लागि नीति निर्माण गर्ने ।

६. केन्द्रीय समितिको कार्यको मूल्याङ्कन गरी केन्द्रीय समितिलाई आवश्यक सुझाव र निर्देशन दिने ।

७. केन्द्रीय सल्लाहकार समिति, केन्द्रीय विज्ञ परिषद, केन्द्रीय अनुशासन आयोग, केन्द्रीय लेखा परिक्षण आयोग र केन्द्रीय निर्वाचन आयोगको प्रतिवेदन छलफल गरी पारित गर्ने ।

८. केन्द्रीय समितिको आय-व्ययको आवधिक सुपरीवेक्षण गर्ने,

९. पार्टीका विभिन्न निकायहरूबिच नियन्त्रण र सन्तुलन कायम गर्ने,

१०. यस विधानमा अन्य समितिको अधिकार भनी नतोकिएको अवशिष्ट अधिकारसम्बन्धी सबै कार्य गर्ने ।

११. कुनै कारणबस सङ्घीय परिषदको अध्यक्ष पद रिक्त भएमा ६ महिनाभन्दा बढी अवधि बाँकी रहेको छ भने नयाँ अध्यक्ष चयन गर्ने,

१२. तोकिएको अन्य काम गर्ने ।

धारा- २८ केन्द्रीय समिति

१. केन्द्रीय समिति राष्ट्रिय महाधिवेशन र सङ्घीय परिषद्को बैठक नभएको बेला पार्टीको सर्वोच्च कार्यकारी संस्था हुने छ । यो महाधिवेशन र सङ्घीय परिषद्प्रति उत्तरदायी हुने छ ।

२. राष्ट्रिय महाधिवेशनले अध्यक्ष- १, सहअध्यक्ष- १, उपाध्यक्ष- ४, महासचिव- १, उपमहासचिव- २, सचिव- ७ र कोषाध्यक्ष १ समेत १५१ सदस्यीय केन्द्रीय समिति निर्वाचन गर्ने छ। पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको निर्वाचन गर्दा ३ जना निर्वाचित हुने पदहरूमा १ जना महिलासहित सामाजिक समूहहरूको समावेशी हुनुपर्ने छ । सचिवमा समावेशी समूहअनुसार प्रतिनिधित्व गराइने छ ।

३. केन्द्रीय समितिको निर्वाचनमा कम्तीमा एक तिहाई महिलासहित नेपालको विविधता प्रतिविम्बित हुने गरी आदिवासी जनजाति, मधेसी, पहाडे आर्य/ब्राम्हण, खस, थारू, शिल्पी/दलित, मुस्लिमका जातीय/सामाजिक समूहरूबाट ७० प्रतिशत र खुला प्रतिस्पर्धाबाट ३० प्रतिशत केन्द्रीय सदस्यहरू (पदाधिकारीबाहेक) निर्वाचित हुने छन् ।

४. सामान्यतः पार्टीका वरिष्ठ नेताहरू मध्येबाट सङ्घीय परिषदका अध्यक्ष र केन्द्रीय समितिका निवर्तमान अध्यक्ष वरिष्ठ नेता हुने छन् । महाधिवेशनले अन्यथा निर्धारण गरेकोमा बाहेक वरिष्ठ नेताको मर्यादाक्रम केन्द्रीय समितिको अध्यक्ष पछि रहने छ। पहिलो पटकका लागि यी पदहरूमा केन्द्रीय समितिले आवश्यक निर्णय गर्न सक्ने छ ।

५. राष्ट्रिय महाधिवेशनबाट नयाँ केन्द्रीय समिति निर्वाचित भई शपथग्रहण गरेपछि पुरानो केन्द्रीय समिति स्वतः विघटन हुने छ ।

धारा- २९ केन्द्रीय समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

केन्द्रीय समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छ ।

१. वैचारिक, राजनीतिक तथा सङ्गठनात्मक विषयमा पार्टीको दृष्टिकोण र नीति तय गर्ने र नेपालको संविधान तथा प्रचलित कानूनमा पार्टीले गर्ने भनिएको सबै कार्य गर्ने ।

२. केन्द्रीय कार्यकारिणी सदस्यहरूको निर्वाचन गर्ने, पार्टीको केन्द्रीय सल्लाहकार समिति, केन्द्रीय विज्ञ परिषद, तोकिएबमोजिमका केन्द्रीय विभाग, संयन्त्र र कार्यदल गठन गर्ने र तिनको काम, कर्तव्य र अधिकार तोक्ने ।

३. तीनै तहका सरकार तथा प्रतिनिधि सभा, प्रदेश सभा र स्थानीय तह सञ्चालनसम्बन्धी नीति, निर्माण गर्ने, निर्देशिका जारी गर्ने र ती निकायहरूमा पार्टीका तर्फबाट प्रतिनिधित्व गर्ने जनप्रतिनिधिहरूलाई नेतृत्व प्रदान गर्ने ।

४. देश र जनताको हक, हित, न्याय र अधिकारका लागि जनपरिचालन, जनसङ्घर्ष र आवश्यकताअनुसार अन्दोलनलगायत अन्य कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।

५. जनतालाई पार्टी वरिपरि गोलबन्द गर्ने, प्रशिक्षित गर्ने, सङ्गठित गर्ने र परिचालन गर्ने । पार्टी मातहतका समितिहरू र जनवर्गीय सङ्गठनमा रहेका सदस्यहरूलाई आवश्यक निर्देशन दिने र तिनको कार्यहरूको अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्ने । प्रवास क्षेत्रको कामलाई समन्वय गर्न आवश्यक नीति, विधि र संयन्त्र निर्माण गर्ने ।

६. केन्द्रीय समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको कार्यविभाजन र आवश्यकताअनुसार स्थानान्तरण गर्ने । केन्द्रीय समिति, राजनीतिक समिति र केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिका निर्णयअनुरूप अन्तरपार्टी निर्देशन/परिपत्र जारी गर्ने, आवश्यकताअनुसार प्रचार सामग्री तथा पुस्तक प्रकाशन गर्ने र प्रशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

७. मातहतका समिति/सङ्गठनहरूलाई लेभी तथा शुल्क तोक्ने, विधान, नियमावली तथा विनियममा उल्लेख भएबमोजिम श्रोत परिचालन र व्यवस्थापन गर्ने ।

८. अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा पार्टीको सम्बन्ध स्थापना, विस्तार र सञ्चालन गर्ने ।

९. केन्द्रीय समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूमाथि अनुशासनको कारवाही गर्ने ।

१०. अनुशासन पालना नगर्ने सङ्गठन/समितिलाई विधानबमोजिम विघटन गर्ने र सदस्यहरूलाई कार्यवाही गर्ने ।

११. आवश्यकता परे मापदण्ड पूरा गरेका कुनै पनि व्यक्तिलाई सङ्गठित सदस्यता प्रदान गर्ने ।

१२. केन्द्रीय पार्टी स्कूल सञ्चालन गर्ने ।

१३. पार्टी एकीकरण, संयुक्त मोर्चा र गठबन्धनलाई अगाडि बढाउन आवश्यक निर्णय गर्ने ।

१४. राष्ट्रिय महाधिवेशन र सङ्घीय परिषदले गरेका निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्न योजना बनाउने ।

१५. केन्द्रीय समिति सदस्यहरूको राजीनामा स्वीकृत गर्ने ।

१६. कुनै कारणले केन्द्रीय समितिका पदाधिकारी र सदस्यहरूको पद रिक्त हुन आएमा यस विधानमा अन्यथा व्यवस्था भएकोमा बाहेक अर्को निर्वाचन नभएसम्मका लागि पदपूर्ति गर्ने ।

१७. प्रदेश समितिहरूको कामको समन्वय, निरिक्षण र अनुगमन गर्ने तथा जनवर्गीय सङ्गठनहरूको कार्यहरूको सुपरीवेक्षण, अनुगमन र मुल्याङ्कन गर्ने ।

१८. यस विधानमा केन्द्रीय समितिले गर्ने भनी तोकिएका अन्य कामहरू गर्ने ।

धारा- ३० राजनीतिक समितिको गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार

१. राजनीतिक समिति केन्द्रीय समितिको अङ्गको रूपमा रहने छ । राजनीतिक समितिमा पार्टीका पदाधिकारीहरू, केन्द्रीय निकायका अध्यक्षहरूसहित केन्द्रीय समितिको कूल सदस्य सङ्ख्याको एक तिहाईमा नवढने गरी सदस्यहरू रहने छन् ।

२. राजनीतिक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छन् ।

   १. केन्द्रीय समितिको बैठक नबसेको अवस्थामा आवश्यकताअनुसार राजनीतिक तथा सङ्गठनात्मक विषयमा निर्णय गर्ने ।
   २. समसामयिक विषयमा पार्टी दृष्टिकोण सार्वजनिक गर्ने ।
   ३. आफूले गरेका निर्णय र कार्य अनुमोदनका निम्ति केन्द्रीय समितिको बैठकमा प्रस्तुत गर्ने ।
   ४. केन्द्रीय समितिका निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्ने/गराउने ।
   ५. मातहतका समितिहरूलाई नेतृत्व प्रदान गर्ने,
   ६. केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने/गराउने ।

धारा- ३१ केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिको गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार

१. पार्टीद्वारा तत्काल कार्यसम्पादन गर्नुपर्ने विषयमा निर्णय गर्नु केन्द्रीय कार्यकारिणी समिति (Central Working Committee) को प्रमुख कार्यभार हो । केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिमा सङ्घीय परिषद अध्यक्ष, केन्द्रीय समिति अध्यक्ष, वरिष्ठ नेता, सहअध्यक्ष, उपाध्यक्ष, महासचिव, उप-महासचिव, सचिव, कोषाध्यक्ष, केन्द्रीय निकायका अध्यक्षहरू र केन्द्रीय समितिबाट निर्वाचित ६ जना सदस्यहरूसहित बढीमा २५ जना सदस्य रहने छन् ।

२. केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छन् ।

   १. केन्द्रीय समिति र राजनीतिक समिति नबसेको वा बस्न नसकेको अवस्थामा पार्टीद्वारा तत्काल कार्यसम्पादन गर्नुपर्ने नीतिगत तथा समसामयिक विषयमा आवश्यक निर्णय गर्ने ।
   २. केन्द्रीय समिति र राजनीतिक समितिले गरेका निर्णय र निर्देशनहरू कार्यान्वयन गर्ने/गराउने ।
   ३. समसामयिक विषयमा पार्टीको धारणा सार्वजनिक गर्ने ।
   ४. पार्टीमा देखापरेका समस्या समाधान गर्ने ।
   ५. पार्टीका केन्द्रीय कामहरू, विभागहरू, जनवर्गीय सङ्गठनहरू, संयन्त्रहरू तथा कार्यदल निर्माण गर्ने सन्दर्भमा आवश्यक गृहकार्य गर्ने र निर्णय लिने ।
   ६. आफूले गरेका निर्णय तथा कार्य अनुमोदनका निम्ति केन्द्रीय समिति र राजनीतिक समितिको बैठकमा प्रस्तुत गर्ने ।

७. केन्द्रीय समिति र राजनीतिक समितिद्वारा तोकिएका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

धारा- ३२ केन्द्रीय कार्यालय समितिको गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार

१. केन्द्रीय कार्यालय समितिको काम केन्द्रीय कार्यालयको सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्नु हो । समितिमा केन्द्रीय समितिको अध्यक्ष, महासचिव, कार्यालय सचिव लगायत केन्द्रीय कायालयको कामसँग सम्बन्धित तोकिएका केन्द्रीय सदस्यहरू रहने छन् । बैठकको अध्यक्षता केन्द्रीय समिति अध्यक्षले र सञ्चालन कार्यालय सचिवले गर्ने छ ।

२. केन्द्रीय कार्यालय समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छन् ।

१. केन्द्रीय कार्यालयले गर्नुपर्ने दिनानुदिनको कार्यसम्पादन गर्ने ।
२. केन्द्रीय निकाय, केन्द्रीय विभाग/संयन्त्र, मातहतका समिति, जनवर्गीय सङ्गठन, तीनै तहको सरकार, जनप्रतिनिधि संस्था, राज्यका विभिन्न निकाय र समुदायिक एवम् जनसरोकारका संस्थासँग सम्पर्क तथा समन्वय गर्ने ।
३. मातहत समिति र जनवर्गीय सङ्गठनको कामको प्रतिवेदन प्राप्त गर्ने र केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिमा प्रस्तुत गर्ने ।
४. केन्द्रीय तहमा आयोजना हुने बैठक तथा कार्यक्रमहरूको व्यवस्थापन गर्ने ।
५. राष्ट्रिय महाधिवेशन, केन्द्रीय समिति, राजनीतिक समिति र केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिका निर्णयहरूको कार्यान्वयन गर्ने
६. योग्यता पुगेका कुनै व्यक्तिलाई तत्काल सङ्गठित सदस्यता दिनुपर्ने अवस्था भएमा सदस्यता प्रदान गर्ने ।
७. केन्द्रीय कार्यालयको जनशक्ति र भौतिक सामाग्रिहरूको परिचालन, प्रयोग, व्यवस्थापन र सुरक्षा गर्ने ।
८. कार्यालयमा विभिन्न कार्यका लागि सम्पर्कमा आउने व्यक्ति र विभिन्न तहका पार्टी तथा सङ्गठनमा आवद्ध सदस्यहरूलाई सेवा, परामर्श र आवश्यक सुचना दिने ।
९. केन्द्रीय समिति, राजनीतिक समिति र केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिले तोकेको अन्य कार्यहरू गर्ने ।

धारा- ३३ पदाधिकारी तथा सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार

पदाधिकारी तथा सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छन् ।

१. सङ्घीय परिषद अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार

(क) सङ्घीय परिषद्को अध्यक्षको हैसियतमा समग्र पार्टी कामको नेतृत्व गर्ने ।

(ख) सङ्घीय परिषद्को बैठकको अध्यक्षता गर्ने,

(ग) पार्टीको केन्द्रीय सल्लाहकार समिति, विज्ञ परिषद, अनुशासन आयोग, लेखा परिक्षण आयोग, निर्वाचन आयोगलगायत सबै केन्द्रीय निकायहरूको संयोजन गर्ने तथा भएका निर्णयहरू कार्यान्वयन भए, नभएको रेखदेख गर्ने/गराउने ।

(घ) पार्टीको नीति निर्माणमा भूमिका निर्वाह गर्ने ।

(ङ) राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा पार्टीको प्रतिष्ठा बढाउन आवश्यक पहल गर्ने

(च) विभिन्न राजनीतिक दलहरूबिच संयुक्त मोर्चा र गठबन्धनलाई अगाडि बढाउन आवश्यक पहल गर्ने तथा विचार मिल्ने दलहरूबिच आवश्यकतानुसार पार्टी एकीकरण र ध्रुवीकरणको काम अगाडी बढाउन क्रियाशील हुने ।

(छ) पार्टी एकतालाई मजबुत बनाउन पार्टीभित्रका समस्याहरू समाधान गर्न पहल गर्ने ।

(ज) पार्टीका नीति निर्णयहरू कार्यान्वयनको समन्वय, निरीक्षण र अनुगमन गर्ने ।

(झ) पार्टीका विभिन्न निकायहरूबिच नियन्त्रण र सन्तुलन कायम गर्ने ।

(ञ) विधानबमोजिम तोकिएका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

२. **केन्द्रीय समिति अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार**

(क) प्रमुख कार्यकारी नेता, प्रवक्ता तथा केन्द्रीय कार्यालय प्रमुखको हैसियतमा पार्टीको नेतृत्व गर्ने,

(ख) केन्द्रीय समिति, राजनीतिक समिति र केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिको बैठक बोलाउन निर्देशन दिने, बैठकको अध्यक्षता गर्ने र आवश्यक परे निर्णायक मत दिने ।

(ग) राष्ट्रिय महाधिवेशन, केन्द्रीय समिति, राजनीतिक समिति र केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिको निर्णयहरूको कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।

(घ) आवश्यकतानुसार वैचारिक तथा राजनीतिक विषयमा पार्टीको दृष्टिकोण सार्वजनिक गर्ने ।

(ङ) केन्द्रीय समितिका सदस्य मध्येबाट प्रवक्ता तोक्ने ।

(च) पार्टीका तर्फबाट राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा प्रतिनिधित्व गर्ने/गराउने ।

(छ) पार्टीका अगाडी तत्काल परिआएका कार्यहरू गर्ने र त्यसको जानकारी केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिलाई दिने ।

(ज) केन्द्रीय कार्यालय समितिको सिफरिसमा कार्यालयका लागि आवश्यक कर्मचारीहरूको नियुक्ति र हेरफेर गर्ने ।

(झ) मातहतका समितिहरूलाई परिचालन तथा आवश्यक निर्देशन दिने ।

(ञ) विधानबमोजिम अन्य आवश्यक कार्यहरू गर्ने ।

३. **वरिष्ठ नेताको काम, कर्तव्य र अधिकार**

(क) केन्द्रीय विभागको कामहरूको समन्वय, निरिक्षण र अनुगमन गर्ने ।

(ख) पार्टी एकतालाई मजबुत बनाउन पार्टीभित्रका समस्याहरू समाधान गर्न पहल गर्ने ।

(ग) पार्टीले दिएका जिम्मेवारी पुरा गर्ने ।

(घ) पार्टीका नीति निर्णयहरू कार्यान्वयनमा भूमिका खेल्ने ।

(ङ) विधानअन्तर्गतका आवश्यक अन्य कार्यहरू गर्ने ।

४. **सहध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार**

(क) पार्टीको दैनिक कार्य सञ्चालनमा अध्यक्षको काममा सहयोग गर्ने ।

(ख) अध्यक्षको अनुपस्थितिमा अध्यक्षले गर्ने कार्य गर्ने ।

(ग) केन्द्रीय संयन्त्रहरूको कामहरूको समन्वय, निरीक्षण र अनुगमन गर्ने ।

(घ) केन्द्रीय समिति, राजनीतिक समिति र केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

५. **उपाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार**

(क) अध्यक्ष र सहअध्यक्षको काममा आवश्यक सहयोग गर्ने ।

(ख) अध्यक्ष र सहअध्यक्षको अनुपस्थितिमा तोकिएका उपाध्यक्षले अध्यक्षले गर्ने कार्य गर्ने ।

(ग) पार्टीका केन्द्रीय विभाग, संयन्त्र तथा कार्यदलका कामहरूको जिम्मेवारी बहन गर्ने ।

(घ) केन्द्रीय समिति, राजनीतिक समिति र केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिले तोकेका कार्य गर्ने ।

६. **महासचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार**

(क) राष्ट्रिय महाधिवेशनबाट पारित नीति-निर्णय कार्यान्वयनका लागि कार्ययोजना तयार गर्ने र केन्द्रीय समिति, राजनीतिक समिति र केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिसमक्ष प्रस्तुत गर्ने ।

(ख) अध्यक्षको परामर्शमा केन्द्रीय समिति, राजनीतिक समिति र केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिको बैठकको कार्यसूची तयार गर्ने र बैठक बोलाउने ।

(ग) आवश्यकताअनुसार राष्ट्रिय महाधिवेशन र केन्द्रीय तहका बैठकहरूमा केन्द्रीय समितिको तर्फबाट सङ्गठनात्मक प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्ने ।

(घ) केन्द्रीय समिति, राजनीतिक समिति र केन्द्रीय कार्यकारिणी

समितिको बैठक सञ्चालन गर्ने र तिनका निर्णय कार्यान्वयन गर्ने/गराउने ।

(ङ) सङ्गठनात्मक कामको अनुगमन गर्ने, अभिलेख राख्ने, राख्न लगाउने ।

(छ) केन्द्रीय समिति, राजनीतिक समिति र केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिले तोकेका अन्य कार्य गर्ने ।

७. उपमहासचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार

(क) महासचिवको काममा सहयोग गर्ने ।

(ख) महासचिवको अनुपस्थितिमा महासचिवले गर्ने कार्यहरू गर्ने ।

(ग) केन्द्रीय समिति, राजनीतिक समिति र केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिले तोकेका कार्यहरू गर्ने ।

८. सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार

(क) महासचिव र उपमहासचिवको काममा सहयोग गर्ने ।

(ख) आफ्नो कार्यक्षेत्रमा पार्टी सङ्गठन बिस्तार तथा सुदृढीकरणको कार्य गर्ने ।

(ग) केन्द्रीय समिति, राजनीतिक समिति र केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

९. कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार

(क) केन्द्रीय कोषको संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्ने तथा आय-व्ययको अभिलेख राख्ने ।

(ख) केन्द्रीय कोषको निर्माण तथा व्यवस्थापनको योजना बनाउने र त्यसलाई केन्द्रीय समितिबाट पारित गराई लागू गर्ने ।

(ग) पार्टी कोषको सञ्चालन गर्ने ।

(घ) केन्द्रीय समितिले तोकेबमोजिम बैंक खाता खोली कोषलाई व्यवस्थित गर्ने ।

(ङ) नियमानुसार लेखा परीक्षण गराउने ।

(च) केन्द्रीय समिति, राजनीतिक समिति र केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

१०. केन्द्रीय सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार

(क) केन्द्रीय समिति, राजनीतिक समिति र केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिले तोकेको कार्य गर्ने ।

(ख) आफ्नो कार्यक्षेत्रमा केन्द्रीय समितिको प्रतिनिधिको हैसियतले कार्य गर्ने ।

(ग) पार्टीको नीति-निर्णयअनुरूप आफ्नो कार्यक्षेत्रमा पार्टी सङ्गठन विस्तार र सुदृढीकरणका लागि आवश्यक काम गर्ने ।

(घ) पार्टीलाई क्रियाशील, सङ्गठित र एकताबद्ध बनाउने ।

११. **कार्यालय सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार**

(क) केन्द्रीय कार्यालयको दैनिक प्रशासकीय कार्य सञ्चालन गर्ने ।

(ख) पार्टीको तर्फबाट पत्राचार गर्ने ।

(ग) पार्टी कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरूको कामको अनुगमन गर्ने ।

(घ) पार्टी सम्पत्तिको अभिलेख राख्ने र रेखदेख गर्ने ।

(ङ) अध्यक्षको परामर्शमा केन्द्रीय कार्यालय समितिको बैठक बोलाउने ।

(च) केन्द्रीय समिति, राजनीतिक समिति र केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

परिच्छेद- ८
केन्द्रीय निकाय

धारा- ३२ केन्द्रीय सल्लाहकार समिति

१. केन्द्रीय समितिले आवश्यकताअनुसार सल्लाह-सुझाव लिन केन्द्रीय सल्लाहकार समिति गठन गर्ने छ । केन्द्रीय सल्लाहकार समिति, केन्द्रीय समितिप्रति उत्तरदायी रहने छ ।

२. सल्लाहकार समितिमा अध्यक्ष -१, उपाध्यक्ष - १, सचिव - १ र आवश्यकताअनुसार केन्द्रीय समिति र केन्द्रीय निकायहरूमा एक कार्यकाल रही सकेका सदस्यहरू मध्येबाट सदस्यहरूको मनोनयन गर्ने छ । यसको अध्यक्ष केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिको पदेन सदस्य हुने छ भने अन्य पदाधिकारी र सदस्यहरूको मर्यादा केन्द्रीय समिति सदस्यसरह हुने छ ।

३. केन्द्रीय सल्लाहकार समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छन् ।

(क) आफू मध्येबाट एक अध्यक्ष, एक उपाध्यक्ष र एक सचिव चयन गर्ने,

(ख) सङ्घीय परिषद अध्यक्षसँग परामर्श गरी सल्लाहकार समितिका अध्यक्षले बैठक बोलाउन सचिवलाई निर्देशन दिने र बैठकको अध्यक्षता गर्ने ।

(ग) आवश्यकताअनुसार पार्टीको नीति तथा योजना निर्माण कार्यमा केन्द्रीय समितिलाई सहयोग गर्ने ।

(घ) केन्द्रीय समितिलाई विभिन्न विषयहरूमा सल्लाह र सुझाव दिने ।

(ङ) आफ्नो सम्पूर्ण कामको प्रतिवेदन महाधिवेशनमा प्रस्तुत गर्ने ।

(च) केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

धारा- ३५ केन्द्रीय विज्ञ परिषद

१. केन्द्रीय समितिले नीतिहरूको अध्ययन अनुसन्धानको काम गर्ने थिङ्क ट्याङ्कको रूपमा केन्द्रीय विज्ञ परिषद गठन गर्ने छ । यस

परिषदले राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक र समाज विज्ञानका क्षेत्रमा अध्ययन, अनुसन्धानको कार्य गर्ने छ । केन्द्रीय विज्ञ परिषद केन्द्रीय समितिप्रति उत्तरदायी रहने छ ।

२. केन्द्रीय विज्ञ परिषदमा अध्यक्ष -१, उपाध्यक्ष - १, सचिव - १ र आवश्यकताअनुसार विभिन्न विषय विज्ञहरू मध्येबाट सदस्यहरूको मनोनयन गर्ने छ । यसको अध्यक्ष केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिको पदेन सदस्य हुने छ भने अन्य पदाधिकारी र सदस्यहरूको मर्यादा केन्द्रीय समिति सदस्यसरह हुने छ ।

३. केन्द्रीय विज्ञ परिषदको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छन् ।

(क) आफू मध्येबाट एक अध्यक्ष, एक उपाध्यक्ष र एक सचिव चयन गर्ने,

(ख) पार्टीको नीति निर्माणका लागि आवश्यक सुझाव दिने र सहयो ग गर्ने,

ग) पार्टी निकट रहेका विषयविद तथा विज्ञहरूलाई अनुसन्धानात्मक कामहरूमा परिचालन गर्ने,

(घ) नेपालको दीर्घकालीन विकासका लागि योजनाहरू बनाउने,

(ङ) पार्टीको राजकीय मामलासँग सम्बन्धित विभागहरूलाई नीति बनाउन सघाउने,

(च) राज्यका विभिन्न अङ्गहरूमा प्रतिनिधित्व गर्ने पार्टी निकटका जनप्रतिनिधिहरूलाई प्रशिक्षण दिने,

(छ) देशको विकास, समृद्धि र सुशासनसम्बन्धी अनुसन्धनमूलक संस्थाहरूसँग अनुभव आदानप्रदान गर्ने,

(ज) आफ्नो सम्पूर्ण कामको प्रतिवेदन महाधिवेशनमा प्रस्तुत गर्ने,

(झ) केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने

धारा- ३६ केन्द्रीय अनुशासन आयोग

१. सङ्घीय परिषद बैठकबाट अध्यक्ष - १, उपाध्यक्ष - १ र सचिव - १ समेत ९ (नौ) सदस्यीय केन्द्रीय अनुशासन आयोगको निर्वाचन गरिने छ ।

२. आयोगको अध्यक्ष केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिको पदेन सदस्य हुने छ भने अन्य पदाधिकारी र सदस्यहरूको मर्यादा केन्द्रीय समिति सदस्यसरह हुने छ ।

३. आयोग राष्ट्रिय महाधिवेशनप्रति उत्तरदायी रहने छ ।

४. आयोगका पदाधिकारी र सदस्यहरू पार्टीका अन्य कुनै समिति, निकाय वा जनवर्गीय सङ्गठनमा सङ्गठित हुने छैनन् ।

५. आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छ ।

(क) आयोगका अध्यक्षको परामर्शमा सचिवले बैठक बोलाउने र सञ्चालन गर्ने ।

(ख) पार्टी विधानविपरीत भए गरेका अनुशासन उल्लङ्घनका कार्यहरूको नियमित अनुगमन तथा निरीक्षण गर्ने र आवश्यक निर्देशन दिने ।

(ग) केन्द्रीय समितिले गरेका अनुशासनात्मक कारवाही तथा प्रादेशिक अनुशासन आयोगको निर्णयउपर पुनरावेदन सुन्ने र त्यसबारे तथ्य प्रमाणको आधारमा निर्णय गरी सोको जानकारी सम्बन्धित व्यक्ति र समितिलाई दिने ।

(घ) नैतिक आचरणका बारेमा उठेका प्रश्नहरूको छानबिन गर्ने ।

(ङ) पार्टी पदाधिकारीहरू र केन्द्रीय समितिका सदस्यहरूको सम्पत्ति विवरणको निजी फाइल राखी नियमितरूपमा प्राप्त सामग्रीको आधारमा अद्यावधिक गर्ने ।

(च) आफ्ना समितिका आफ्ना पदाधिकारी तथा सदस्यहरूमाथि अनुशासनको कारवाही गर्ने ।

(छ) आफ्ना समितिका सदस्यहरूको राजीनामा स्वीकृत गर्ने र पदपूर्ति गर्ने ।

(ज) आफ्ना काम कारवाहीको प्रतिवेदन राष्ट्रिय महाधिवेशनमा प्रस्तुत गर्ने ।

(झ) जनप्रतिनिधि संस्था र लाभका पदमा रहेर काम गर्ने पार्टी सदस्यको नियुक्ति हुँदा, वहाल रहँदा र अवकाश पाउँदाको अवस्थामा सम्पत्ति विवरण लिने, अभिलेख राख्ने र आवश्यकताअनुसार छानबिन गर्ने ।

(ञ) आयोगले आफ्नो कार्य-सम्पादन कार्यविधि र नियमावली आफैं बनाउने ।

धारा- ३७ केन्द्रीय लेखा परिक्षण आयोग

१. पार्टी केन्द्रीय समिति र जनवर्गीय सङ्गठनहरूको केन्द्रीय तहको आय-व्ययको लेखा परिक्षण गरी सुझावसहितको प्रतिवेदन तयार पार्ने र कार्यान्वयनका लागि केन्द्रीय समितिमा प्रस्तुत गर्ने ।

२. सङ्घीय परिषद बैठकबाट अध्यक्ष - १, उपाध्यक्ष - १ र सचिव - १ समेत - ९ सदस्यीय केन्द्रीय लेखा परिक्षण आयोग निर्वाचित हुने छ ।

३. आयोगको अध्यक्ष केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिको पदेन सदस्य हुने छ भने अन्य पदाधिकारी र सदस्यहरूको मर्यादा केन्द्रीय समिति सदस्यसरह हुने छ ।

४. आयोग राष्ट्रिय महाधिवेशनप्रति उत्तरदायी हुने छ ।

५. आयोगका पदाधिकारी र सदस्यहरू अन्य कुनै पार्टी समिति, निकाय र जनवर्गीय सङ्गठनमा सङ्गठित हुने छैनन् ।

६. आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छ ।

(क) लेखा र आर्थिक व्यवस्थापनसम्बन्धी आवश्यक नीति नियम बनाई कार्यान्वयनका निम्ति केन्द्रीय समितिमा पेस गर्ने र आफ्नो कामको प्रतिवेदन आवधिकरूपमा केन्द्रीय समितिलाई जानकारी गराउने ।

(ख) राजनीतिक समितिसँग संयोजन गरी लेखा तथा आर्थिक व्यवस्थापनसम्बन्धी प्रशिक्षण सञ्चालन गर्ने ।

(ग) लेखा परीक्षणसम्बन्धी कामको सन्दर्भमा सम्बन्धित समितिको बैठकमा उपस्थित हुन सक्ने,

(घ) आफ्नो कामको प्रतिवेदन राष्ट्रिय महाधिवेशनसमक्ष प्रस्तुत गर्ने ।

(ङ) आयोगका अध्यक्ष केन्द्रीय समिति, राजनीतिक समिति र केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिको बैठकमा पदेन सदस्यकोरूपमा भाग लिने ।

(च) आफ्नो कार्य-सम्पादन नियमावली, कार्यविधि बनाउने ।

(छ) आफ्ना समितिका सदस्यहरू माथि अनुशासनको कारवाही गर्ने ।

(ज) आफ्ना समितिका सदस्यहरूको राजीनामा स्वीकृत गर्ने र पदपूर्ति गर्ने ।

(झ) यस विधानमा अन्यत्र उल्लेख गरिएका कार्यहरू गर्ने ।

धारा- ३८ केन्द्रीय निर्वाचन आयोग

१. सङ्घीय परिषद बैठकबाट अध्यक्ष- १, उपाध्यक्ष- १ र सचिव- १ समेत ९ सदस्यीय केन्द्रीय निर्वाचन आयोगको निर्वाचन हुने छ ।

२. आयोगको अध्यक्ष केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिको पदेन सदस्य हुने छ भने अन्य पदाधिकारी र सदस्यहरूको मर्यादा केन्द्रीय समिति सदस्यसरह हुने छ ।

३. आयोग राष्ट्रिय महाधिवेशनप्रति उत्तरदायी हुने छ ।

४. आयोगका पदाधिकारी र सदस्यहरू अन्य कुनै पार्टी समिति, निकाय र जनवर्गीय सङ्गठनमा सङ्गठित हुने छैनन् ।

५. आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छ ।

(क) केन्द्रीय समिति र केन्द्रीय आयोगहरूको निर्वाचन गराउनका लागि राष्ट्रिय महाधिवेशनमा निर्वाचन समिति प्रस्ताव गर्ने ।

(ख) पार्टीको आन्तरिक निर्वाचनसम्बन्धी नियमावली निर्माण गरी कार्यान्वयन गराउने र आफ्नो कामको प्रतिवेदन आवधिकरूपमा केन्द्रीय समितिलाई जानकारी गराउने ।

(ग) प्रदेश समिति र प्रदेश आयोगका पदाधिकारी एवम् सदस्यहरूको निर्वाचन गराउने ।

(घ) प्रदेश निर्वाचन आयोगले गराएका निर्वाचनको सम्बन्धमा उजुरी परेको खण्डमा पुनरावलोकन गर्ने ।

(ङ) पार्टीका जनवर्गीय सङ्गठनका केन्द्रीय पदाधिकारी र सदस्यहरूको निर्वाचन गराउने ।

(च) आफूले गराउने निर्वाचनका लागि सम्बन्धित पार्टी समितिको सहयोगमा आवश्यक जनशक्ति परिचालन गर्ने ।

(छ) आफ्नो कार्यको प्रतिवेदन राष्ट्रिय महाधिवेशनसमक्ष प्रस्तुत गर्ने ।

(ज) आफ्ना समितिका सदस्यहरू माथि अनुशासनको कारवाही गर्ने ।

(झ) आफ्ना समितिका सदस्यहरूको राजीनामा स्वीकृत गर्ने र पदपूर्ति गर्ने ।

(ञ) यस विधानमा अन्यत्र उल्लेख गरिएका कार्यहरू गर्ने ।

परिच्छेद- ९

प्रदेश समिति, प्रादेशिक संरचना तथा निकायहरू

धारा- ३९ पार्टीको प्रदेश समिति, प्रादेशिक संरचना तथा निकायहरू

पार्टीका प्रदेश तथा प्रादेशिक संरचनाहरू निम्नानुसार हुने छन् ।

१. प्रदेश अधिवेशन

२. प्रदेश समिति र प्रदेश कार्यकारिणी समिति

३. प्रादेशिक निकायहरू

(क) प्रदेश सल्लाहकार समिति

(ख) प्रदेश विज्ञ परिषद

(ग) प्रदेश आयोगहरू

४. पहिचानमा आधारित प्रादेशिक संरचनाहरूको अधिवेशन

५. राष्ट्रिय समिति र राष्ट्रिय कार्यकारिणी समिति

धारा- ४० प्रदेश अधिवेशन

१. प्रदेश अधिवेशन प्रदेश तहको सर्वोच्च निकाय हुने छ । यसको आयोजना प्रदेश समितिद्वारा सामान्यत हरेक ४ बर्षमा आयोजना गरिने छ ।

२. प्रदेश अधिवेशनमा समितिगत र सङ्गठित सदस्यताको अनुपातमा प्रदेश निर्वाचन क्षेत्रबाट देहायबमोजिम प्रतिनिधित्व हुने छ ।

(क) प्रदेशमा रहेका सङ्गठित सदस्य सङ्ख्याको अनुपातमा प्रदेश समितिले तोकेबमोजिम प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्रबाट निर्वाचित प्रदेश अधिवेशनको प्रतिनिधिहरू, प्रदेश समितिका पदाधिकारी र सदस्यहरू, सम्बन्धित प्रदेशभित्रका पहिचानमा आधारित राष्ट्रिय समिति, प्रादेशिक निकाय, जिल्ला समन्वय समिति र विशेष संरचना समितिबाट निर्वाचित प्रतिनिधिहरू तथा प्रदेश स्तरीय जनवर्गीय सङ्गठनका सङ्गठित सदस्यहरूमध्ये बाट निर्वाचित प्रतिनिधिहरू ।

(ख) निर्वाचित प्रतिनिधिको ५ प्रतिशतमा नबढ्ने गरी समानुपातिक समावेशीको प्रयोजनार्थ प्रदेश समितिबाट मनोनित प्रतिनिधिहरू ।

धारा- ४१ प्रदेश अधिवेशनको काम, कर्तव्य र अधिकार

प्रदेश अधिवेशनको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छन् ।

१. प्रदेश अधिवेशन सञ्चालन गर्न ५ सदस्यीय अध्यक्ष मण्डल र आवश्यक संरचना गठन गर्ने ।

२. प्रदेश समितिको तर्फबाट प्रस्तुत राजनीतिक प्रतिवेदन, आर्थिक प्रतिवेदन र सङ्गठनात्मक प्रतिवेदनमाथि छलफल गरी पारित गर्ने ।

३. प्रदेश सल्लाहकार समिति, विज्ञ परिषद तथा आयोगहरूको प्रतिवेदनमाथि छलफल गरी पारित गर्ने ।

४. प्रदेश अधिवेशन सञ्चालन प्रक्रिया तय गर्ने ।

५. प्रदेश आयोग/निकायहरूका पदाधिकारी एवम् सदस्यहरूको निर्वाचन गर्ने ।

६. प्रदेश समितिका पदाधिकारी एवम् सदस्यहरूको निर्वाचन गर्ने ।

धारा- ४२ प्रदेश समिति

१. प्रदेश समिति दुई अधिवेशनबिचको पार्टीको मुख्य कार्यकारी संस्था हुने छ । यस समितिले मूलतः राजनीतिक, प्रशासनिक तथा निर्वाचनसँग सम्बन्धित कार्यहरू गर्ने छ ।

२. प्रदेश समिति प्रदेश अधिवेशन र केन्द्रीय समितिप्रति उत्तरदायी हुने छ ।

३. प्रदेश अधिवेशनले अध्यक्ष - १, उपाध्यक्ष -३, मुख्यसचिव - १, सचिव - ३, कोषाध्यक्ष -१ समेत बढीमा ५१ जना सम्म सदस्यहरू निर्वाचित गर्ने छ । प्रादेशिक निकाय र राष्ट्रिय समितिका अध्यक्षहरू प्रदेश समितिका पदेन सदस्य हुने छन् । मधेस प्रदेश र कर्णाली प्रदेशको हकमा जिल्ला समन्वय समितिका निर्वाचित अध्यक्षहरू पदेन सदस्य हुने छन् ।

४. प्रदेश समितिमा कम्तीमा एक तिहाई महिलासहित प्रदेशको जातीय/सामुदायिक विविधता झल्कने गरी समावेशीकरण गरिने छ ।

५. प्रदेश अधिवेशनद्वारा समानुपातिक समावेशी हुने गरी जातीय/सामाजिक समूहरू (Social Cluster) बाट ६० प्रतिशत र खुला प्रतिष्पर्धाबाट ४० प्रतिशत निर्वाचित हुनेगरी प्रदेश समितिले सङ्ख्या निर्धारण गरी निर्वाचन गराइने छ ।

६. प्रदेशको पदाधिकारी र प्रदेश समितिबाट निर्वाचित ८ जना सदस्यसहित प्रदेश कार्यकारिणी समिति गठन गरिने छ । प्रदेश समितिका अध्यक्ष, मुख्य सचिव र कार्यलय सचिवसहित ७ सदस्यीय प्रदेश कार्यालय समिति गठन गरिने छ ।

७. प्रदेश अधिवेशनबाट नयाँ प्रदेश समिति निर्वाचित भई शपथग्रहण गरेपछि पुरानो प्रदेश समिति स्वतः विघटन हुने छ ।

धारा- ४३ प्रदेश समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

प्रदेश समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छन् ।

१. प्रदेशभित्र पार्टी कामको नेतृत्व गर्ने, राष्ट्रिय महाधिवेशन, प्रदेश अधिवेशन र केन्द्रीय समितिले गरेका निर्णयहरू, निर्देशन कार्यान्यिन गर्ने र गराउने, राजनीतिक र सङ्गठनात्मक विषयमा निर्णय गरी कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।

२. प्रदेश कार्यकारिणी समिति र प्रदेश कार्यालय समिति गठन गर्ने ।

३. प्रदेशभित्रका राष्ट्रिय समितिहरूको परिचालन गर्ने । मधेस प्रदेश र कर्णाली प्रदेशको हकमा जिल्ला समन्वय समितिहरूको परिचालनलगायत राष्ट्रिय समितिहरूले गर्ने सम्पूर्ण कार्यहरू प्रदेश समितिले नै गर्ने । राष्ट्रिय समिति गठन नभएको अवस्थामा प्रदेश समितिलाई आफ्नो काम गर्न यसले वाधा गर्ने छैन ।

४. राष्ट्रिय समितिहरूबाट प्राप्त सङ्गठित सदस्यहरूको सदस्यताको सिफारिसका आधारमा सङ्गठित सदस्यसम्बन्धी निर्णय गर्ने र आवश्यकता परे मातहत समितिको सङ्गठित सदस्यता प्रदान गर्ने सिफारिस अध्ययन गरी योग्यता, विधि र प्रक्रिया पूरा गरेको नगरेको जाँच गरी निर्णय दिने ।

५. राष्ट्र र जनताको हित रक्षाका लागि जनपरिचालन गर्ने र आवश्यकताअनुसार जनसङ्घर्ष, आन्दोलन र जनपरिचालनलगायत अन्य कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, गराउने ।

६. प्रदेश अधिवेशन र प्रदेश समितिले गरेका निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्ने, गराउने र कार्यान्वयन भए नभएको अनुगमन गर्ने र मातहतका समितिहरूलाई अन्तरपार्टी परिपत्र जारी गर्ने ।

७. प्रदेश अधिवेशनमा राजनीतिक प्रतिवेदन, आर्थिक प्रतिवेदन, लेखा परिक्षण प्रतिवेदन र सङ्गठनात्मक प्रतिवेदन तथा प्रस्तावहरू प्रस्तुत गर्ने ।

८. प्रदेश सल्लाहकार समिति, प्रदेश विज्ञ परिषद र प्रादेशिक आयोगहरू गठन गर्ने ।

९. प्रदेश स्तरीय सङ्गठन विभाग, प्रशिक्षण विभाग, आर्थिक विभागलगायत आवश्यकताअनुसार अन्य विभागहरू र संयन्त्र गठन गर्ने ।

१०. आवश्यकता अनुसार, काम, कर्तव्य र अधिकार तोकी यस विधानमा व्यवस्था गरिएका बाहेकका विभिन्न समिति, उपसमिति, कार्यदल आदि गठन गर्ने गराउने ।

११. समय समयमा प्रशिक्षण, गोष्ठी, शिविर र भ्रमण आदिको आयोजना गर्ने, गराउने ।

१२. प्रदेश समितिका सदस्यहरूको वरियता तोक्ने र कार्यविभाजन गर्ने ।

१३. आफ्नो मातहतका जनवर्गीय सङ्गठनहरूलाई वैचारिक तथा राजनीतिक नेतृत्व प्रदान गर्ने ।

१४. पार्टीको आचारसंहिता पालना गराउने र अनुशासन कायम राख्ने । अनुशासन र आचारसंहिता पालना भएको, नभएको अनुगमन र निरिक्षण गर्ने, यसप्रति मातहतका समितिहरूलाई सचेत गराउने र आवश्यक परे विधानबमोजिम सम्बन्धित समितिमार्फत कारवाही गर्न प्रक्रिया थाल्ने ।

१५. आफ्नो समितिका पदाधिकारी र सदस्यहरूमाथि विधानअनुसार अनुशासनको कारवाही गर्ने ।

१६. अनुशासनात्मक कारवाहीमा परी राष्ट्रिय समिति विघटन भएमा वा कार्यकाल समाप्त भएमा वा अधिवेशन समयभित्र सम्पन्न नगरे मा वा क्रियाशील नरहेमा वा कुनै कारणवश विघटन भएमा, तदर्थ समिति गठन गर्ने ।

१७. आफ्नो समितिका पदाधिकारी र सदस्यहरूको राजीनामा स्वीकृत गर्ने ।

१८. राजिनामा गरी वा निधन भई वा अनुशासनको कारबाहीमा परी प्रदेश समितिका कुनै सदस्यको पदरिक्त भएमा अर्को निर्वाचन नभएसम्मका लागि पदपूर्ति गर्ने ।

१९. तोकिएबमोजिम पार्टी कोषको सञ्चालन गर्ने ।

२०. प्रशासनिक कामहरू तथा निर्वाचनसँग सम्बन्धित सबै कार्यहरू गर्ने ।

२१. निर्वाचनमा उम्मेदवारीका लागि मातहत समितिबाट प्राप्त रायसहित पार्टीको तर्फबाट उम्मेदवारको नाम सिफारिस र निर्णय गर्ने ।

२२. सङ्घीय संसद (प्रतिनिधि सभा), प्रदेश सभा र स्थानीय तहको निर्वाचनमा प्रदेशभित्रका पार्टीका सबै समितिहरू र निकायहरूलाई परिचालन गर्ने, समन्वय गर्ने र आवश्यकताअनुसार निर्देशन दिने ।

२३. प्रदेश अधिवेशनद्वारा स्वीकृत कार्यक्रम, निर्णय र घोषणा पार्टीको प्रदेश सभा संसदीय दललाई उपलब्ध गराउने तथा प्रदेश सभा संसदीय दलको प्रतिवेदन प्रदेश समिति र प्रदेश अधिवेशनमा प्रस्तुत गर्ने ।

२४. प्रदेश सरकारमा सहभागी हुने वा नहुने वा कसैलाई समर्थन गर्ने वा नगर्ने सम्बन्धमा केन्द्रसँग समन्वय गरी नीतिगत निर्णय गर्ने र सरकारमा सहभागी हुने अवस्थामा केन्द्रको स्वीकृतिमा प्रदेश सरकारमा जाने मन्त्रीको मापदण्ड तयार गर्ने, प्रदेश सरकार र मन्त्रीहरूको कामको अनुगमन गर्ने र केन्द्रीय समितिलाई जानकारी गराउने, केन्द्रको स्वीकृति लिई मन्त्रीमण्डलमा हेरफेर गर्न दलको नेतालाई सल्लाह दिने ।

२५. पार्टीको विधान, नियमावली, निर्देशिका तथा प्रचलित कानूनमा प्रदेश समितिले गर्ने भनिएको कार्य गर्ने ।

धारा- ४४ प्रदेश कार्यकारिणी समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

प्रदेश समितिको बैठक नबसेको बेला प्रदेशले तत्काल कार्यसम्पादन गर्नुपर्ने विषयमा निर्णय गर्न प्रदेश कार्यकारिणी समिति गठन हुने छ । यस समितिमा प्रदेश पदाधिकारीहरूका साथै प्रदेश सल्लाहकार समिति, विज्ञ परिषद र आयोगका अध्यक्षहरू तथा राष्ट्रिय समितिका अध्यक्षहरू पदेन सदस्य रहने छन् । प्रदेश कार्यकारिणी समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार यसप्रकार छन् ।

१. प्रदेश समितिको बैठक नबसेको अवस्थामा प्रदेश समितिका निम्ति तोकिएका अधिकार प्रयोग गर्ने र कर्तव्य पालना गर्ने ।
२. प्रदेश समितिप्रति उत्तरदायी रही आवश्यक निर्णयहरू गर्ने ।
३. आफूले गरेका निर्णय तथा कार्य अनुमोदनका लागि प्रदेश समितिको बैठकमा प्रस्तुत गर्ने ।
४. प्रदेश समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने, गराउने ।

धारा- ४५ प्रदेश कार्यालय समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

१. प्रदेश समिति र प्रदेश कार्यकारिणी समितिको राजनीतिक तथा सङ्गठनात्मक निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्ने ।
२. कार्यालय सञ्चालन र व्यवस्थापनसम्बन्धी आवश्यक निर्णय गर्ने र कार्यहरू अनुमोदनका निम्ति कार्यकारिणी समितिको बैठकमा प्रस्तुत गर्ने ।
३. प्रदेश समिति र प्रदेश कार्यकारिणी समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

धारा- ४६ प्रदेश समितिका पदाधिकारीहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार

प्रदेश समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छन :

१. **अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार**

(क) आफ्नो कार्यक्षेत्रको पार्टीको प्रमुख नेताको हैसियतमा नेतृत्व गर्ने, आफ्नो समितिको बैठक बोलाउन निर्देशन दिने ।

(ख) माथिल्लो समिति, आफ्नो तहको अधिवेशन र आफ्नो समितिका निर्णयहरूको कार्यान्वयनमा नेतृत्व गर्ने ।

(ग) प्रदेश समिति, प्रदेश कार्यकारिणी समिति र प्रदेश काार्यालय समितिको बैठकको अध्यक्षता गर्ने ।

(घ) प्रदेश अधिवेशन र प्रदेश समितिको बैठकमा राजनीतिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्ने ।

(ङ) आय-व्ययको लेखा राख्न लगाउने, आधारभूत सदस्य दर्ता किताव राख्न लगाउने ।

(च) सम्बन्धित समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

२. उपाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार

(क) अध्यक्षको काममा आवश्यक सहयोग गर्ने ।

(ख) अध्यक्षको अनुपस्थितिमा अध्यक्षले गर्ने कार्यहरू गर्ने ।

(ग) प्रदेश समिति र प्रदेश कार्यकारिणी समितिले तोकेको अन्य कार्यहरू गर्ने ।

३. मुख्यसचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार

(क) माथिल्लो समिति र प्रदेश अधिवेशनको निर्णय कार्यान्वयन गर्न कार्ययोजना तयार गर्ने र आफ्नो प्रदेश समिति, समक्ष प्रस्तुत गर्ने ।

(ख) प्रदेश समितिको कार्यालय सञ्चालन गर्ने ।

(ग) प्रदेशको क्षेत्राधिकारभित्रको सङ्गठनात्मक कार्यको अनुगमन गर्ने, सङ्गठनात्मक अभिलेख राख्ने ।

(घ) अध्यक्षको परामर्शमा प्रदेश समितिका बैठक बोलाउने र कार्यसूची तयार गर्ने ।

(ङ) प्रदेशको अधिवेशन र समितिको बैठकमा सङ्गठनात्मक प्रतिवेदन पेस गर्ने ।

(च) प्रदेश समितिको बैठक सञ्चालन गर्ने ।

(छ) प्रदेश समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने, गराउने ।

४. सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार

(क) मुख्यसचिवको काममा आवश्यक सहयोग गर्ने ।

(ख) मुख्यसचिवको अनुपस्थितिमा मुख्यसचिवले गर्ने कार्यहरू गर्ने ।

(ग) प्रदेश समिति र प्रदेश कार्यकारिणी समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

५. कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार

(क) प्रदेश समितिको कोषको संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्ने तथा आय-व्ययको अभिलेख राख्ने ।

(ख) कोष निर्माण तथा व्यवस्थापनको योजना बनाउने, त्यसलाई प्रदेश समितिबाट पारित गरी लागु गर्ने ।

(ग) पार्टी कोषको सञ्चालन गर्ने ।

(घ) आय-स्रोतहरूको सङ्कलन, परिचालन विस्तारका साथै प्रदेश समितिले तोकेबमोजिम बैंक खाता खोली कोषलाई व्यवस्थित गर्ने ।

(ङ) नियमानुसार लेखा परिक्षण गराउने ।

(च) प्रदेश समिति र प्रदेश कार्यकारिणी समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

६. **सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार**

(क) प्रदेश समिति र प्रदेश कार्यकारिणी समितिले तोकेका कार्यहरू गर्ने ।

(ख) आफ्नो जिम्मेवारी कार्यक्षेत्रमा प्रदेश समितिको प्रतिनिधिको हैसियतले कार्य गर्ने ।

(ग) आफ्नो कार्यक्षेत्रमा माथिल्ला समितिहरू र प्रदेश समितिको निर्णय तथा निर्देशनअनुरूप पार्टी काम विस्तार गर्ने र पार्टीलाई सुदृढ तथा एकतावद्ध बनाउने ।

धारा- ४७ प्रदेश सल्लाहकार समिति र यसको काम, कर्तव्य र अधिकार

१. प्रदेश समितिले आवश्यकताअनुसार राय, सल्लाह र सुझाव लिन प्रदेश सल्लाहकार समिति गठन गर्ने छ । प्रदेश सल्लाहकार समिति प्रदेश समितिप्रति उत्तरदायी रहने छ ।

२. प्रदेश सल्लाहकार समितिमा अध्यक्ष - १, उपाध्यक्ष -१, सचिव -१ र २५ जना सम्म सदस्यहरू रहने गरी प्रदेश समितिले मनोनयन गर्ने छ ।

३. सल्लाहकार समितिको अध्यक्ष प्रदेश कार्यकारिणी समितिको पदेन सदस्य हुने छ भने अन्य पदाधिकारी र सदस्यहरूको मर्यादा प्रदेश समिति सदस्यसरह हुने छ ।

४. प्रदेश सल्लाहकार समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार निम्नानुसार हुने छन् ।

(क) अध्यक्षले प्रदेश सल्लाहकार समितिको बैठकको अध्यक्षता गर्ने र अध्यक्षको निर्देशन र परामर्शमा सचिवले बैठक डाक्ने ।

(ख) आवश्यकताअनुसार प्रदेश समितिलाई विभिन्न विषयहरूमा राय, सुझाव र सल्लाह दिने ।

(ग) प्रदेश समितिले तोकेको अन्य कार्यहरू गर्ने ।

(घ) आफ्नो सम्पूर्ण कामको प्रतिवेदन प्रदेश अधिवेशनमा प्रस्तुत गर्ने ।

धारा- ४८ प्रदेश विज्ञ परिषद र यसको काम, कर्तव्य र अधिकार

१. प्रदेश समितिले आवश्यकताअनुसार विभिन्न विषयका विज्ञहरूसहितको प्रदेश विज्ञ परिषद गठन गर्ने छ । प्रदेश विज्ञ परिषद प्रदेश समितिप्रति उत्तरदायी रहने छ ।

२. प्रदेश विज्ञ परिषदमा अध्यक्ष - १, उपाध्यक्ष -१, सचिव -१ र १५ जना सम्म सदस्यहरू रहने गरी मनोनयन प्रदेश समितिले गर्ने छ । यसको अध्यक्षको मर्यादा प्रदेश कार्यकारिणी समिति सदस्य र अन्य पदाधिकारीको मर्यादा प्रदेश समिति सदस्यसरह हुने छ ।

३. प्रदेश विज्ञ परिषदको अध्यक्ष प्रदेश कार्यकारिणी समितिको पदेन सदस्य हुने छ भने अन्य पदाधिकारी र सदस्यहरूको मर्यादा प्रदेश समिति सदस्यसरह हुने छ ।

४. प्रदेश विज्ञ परिषदको काम, कर्तव्य र अधिकार निम्नानुसार हुने छन् ।
(क) अध्यक्षले प्रदेश विज्ञ परिषदको बैठकको अध्यक्षता गर्ने र अध्यक्षको निर्देशन र परामर्शमा सचिवले बैठक डाक्ने ।
(ख) आवश्यकताअनुसार विभिन्न विषयहरूमा अध्ययन अनुसन्धान गर्ने ।
(ग) आफ्नो सम्पूर्ण कामको प्रतिवेदन प्रदेश अधिवेशनमा प्रस्तुत गर्ने ।
(घ) प्रदेश समितिले तोकेको अन्य कार्यहरू गर्ने ।

धारा-४९ प्रदेश आयोगहरू

१. प्रदेशहरूमा अधिवेशनबाट निर्वाचित अनुशासन आयोग, लेखा परिक्षण आयोग र निर्वाचन आयोग रहने छन् । प्रदेश आयोगहरू प्रदेश अधिवेशनप्रति उतरदायी हुने छन् ।
२. प्रदेश आयोग अध्यक्ष, उपाध्यक्ष र सचिवसहित ९ सदस्यीय हुने छन् । अध्यक्षले आयोगको बैठकको अध्यक्षता गर्ने र अध्यक्षको निर्देशन र परामर्शमा सचिवले बैठक डाक्ने छन् ।
३. प्रादेश आयोगका अध्यक्ष प्रदेश कार्यकारिणी समितिको पदेन सदस्य हुने छ भने अन्य पदाधिकारी र सदस्यहरूको मर्यादा प्रदेश समिति सदस्यसरह हुने छ ।
४. आयोग स्वायत्त निकाय भएकाले यसका पदाधिकारी तथा सदस्यहरू पार्टीका अन्य सङ्गठन वा निकायमा सङ्गठित हुन पाउने छैनन् ।
५. प्रदेश आयोगहरूले आफ्नो कामको प्रतिवेदन आवधिकरूपमा प्रदेश समितिलाई जानकारी दिनुपर्ने छ ।

धारा- ५० प्रदेश अनुशासन आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार

१. प्रदेश समितिको पदाधिकारी र सदस्यहरूलगायत प्रदेशअन्तर्गतका राष्ट्रिय समिति, जिल्ला समन्वय समिति, पालिकालगायतका समितिहरू वा अन्य कुनै समिति र सदस्यहरूले गरेको अनुशासनात्मक कार्यवाहीबाट चित्त नबुझि दिएको पुनरावेदन ग्रहण गरी आवश्यक छानबिन एवम् जाँचबुझ गरी फैसला गर्ने र त्यसको कार्यान्वयनका लागि निर्देशन दिने ।
२. आयोगद्वारा विचाराधिन मुद्दाको सन्दर्भमा अनुसन्धान गर्न पार्टीका विभिन्न समितिका बैठकहरूमा उपस्थित हुन सक्ने ।
३. आफ्नो प्रदेशभित्रका तोकिएका समिति सदस्यहरू र पार्टीको तर्फबाट जनप्रतिनिधिमूलक संस्था एवम् लाभको पदमा रहेर काम गर्ने सङ्गठित सदस्यहरूको नियुक्ति हुँदा, बहाल रहँदा र अवकाश पाउँदाको सम्पत्ति विवरण लिने, आवश्यकताअनुसार छानबिन गर्ने र आवधिक रूपमा सार्वजनिक गर्ने ।
४. अनुशासनको कारवाही सम्बन्धित निर्णय र पुनरावेदनसँग

सम्बन्धित निर्णयको लिखित जानकारी सरोकारवाला व्यक्ति तथा सम्बन्धित समितिलाई र सबै किसिमका निर्णयहरूको जानकारी प्रदेश समितिलाई दिने ।

५. आफ्नो कामको प्रतिवेदन प्रदेश अधिवेशनसमक्ष प्रस्तुत गर्ने ।

६. यस विधानमा अन्यत्र उल्लेख गरिएका र तोकिएका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

धारा- ५१ प्रदेश लेखा परिक्षण आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार

१. प्रदेश र प्रदेशअन्तर्गतका पार्टी सङ्गठन तथा प्रदेश स्तरीय जनवर्गीय सङ्गठनहरूका आय-व्ययको लेखा परिक्षण गरी सुझावसहितको प्रतिवेदन तयार पार्ने र कार्यान्वयनका लागि प्रदेश समितिमा प्रस्तुत गर्ने ।

२. प्रदेश समितिसँग संयोजन गरी लेखा तथा आर्थिक व्यवस्थापनसम्बन्धी प्रशिक्षण सञ्चालन गर्ने ।

३. लेखा परीक्षणसम्बन्धी कामको सन्दर्भमा सम्बन्धित समितिका बैठकमा उपस्थित हुन सक्ने ।

४. आफ्नो कामको प्रतिवेदन प्रदेश अधिवेशन समक्ष प्रस्तुत गर्ने ।

५. यस विधानमा अन्यत्र उल्लेख गरिएका र तोकिएका कार्यहरू गर्ने ।

धारा- ५२ प्रदेश निर्वाचन आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार

१. प्रदेश र राष्ट्रिय समिति तथा सोअन्तर्गतका पार्टी समिति र जनवर्गीय सङ्गठनका पदाधिकारी एवम् सदस्यहरूको निर्वाचन गराउने ।

२. आफूले गराउने निर्वाचनका लागि सम्बन्धित पार्टी समितिको सहयोगमा आवश्यक जनशक्ति परिचालन गर्ने ।

३. आफ्ना कामको प्रतिवेदन प्रदेश अधिवेशनसमक्ष प्रस्तुत गर्ने ।

४. यस विधानमा अन्यत्र उल्लेख गरिएका र तोकिएका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

परिच्छेद- १०
पहिचानमा आधारित प्रादेशिक संरचना

धारा- ५३ पहिचानमा आधारित प्रादेशिक संरचना

१. पहिचानमा आधारित प्रादेशिक संरचनाको रूपमा पार्टीमा राष्ट्रिय समितिहरू हुने छन् । यस समितिले मूलतः राजनीतिक तथा पहिचानको आन्दोलनसँग सम्बन्धित कार्यहरू गर्ने छ ।

२. पहिचानमा आधारित प्रादेशिक संरचनाहरू लिम्बुवान, किरात, शेर्पालुङ, कोचिला, मधेस, नेवाः, ताम्सालिङ, तमुवान, मगरात, थरुहट, खसान र शिल्पी/दलित विशेष समिति हुने छन् ।

३. राष्ट्रिय समितिअन्तर्गतका जिल्लाहरू अनुसूची- ११ मा उल्लेख भएबमोजिम हुने छन् । यसका साथै अर्को राष्ट्रिय समितिमा परेका

सीमा जोडिएका जिल्लाका पालिका प्रतिनिधिहरू जातीय/सामुदायिक बाहुल्यताको आधारमा सम्बन्धित राष्ट्रिय समितिको काममा सहभागी हुन, सङ्गठित हुन र अधिवेशनमा सहभागी हुन सक्ने छन् ।

४. कुनै पनि जाति वा समुदायको ऐतिहासिक थातथलो दुई वा दुईभन्दा बढी प्रदेशमा खण्डित भएको अवस्थामा पनि उपदफा ३ बमोजिम सीमा जोडिएका पालिकाका प्रतिनिधिहरू जातीय/सामुदायिक बाहुल्यताको आधारमा आआफ्नो पहिचानमा आधारित राष्ट्रिय समितिको काममा सहभागी हुन, सङ्गठित हुन र अधिवेशनमा सहभागी हुन सक्ने छन् ।

५. उपदफा ३ र ४ बमोजिम एउटा राष्ट्रिय समितिमा सङ्ठगित भएका वा अधिवेशनमा प्रतिनिधि बनेका व्यक्ति अर्को राष्टिय समितिमा सङ्ठगित हुन वा अधिवेशनमा प्रतिनिधि बन्न पाउने छैनन् ।

६. यससम्बन्धी थप व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुने छ ।

धारा- ५४ राष्ट्रिय समितिको अधिवेशन

१. राष्ट्रिय समितिको अधिवेशन प्रत्येक ४ वर्षमा हुने छ । राष्ट्रिय समितिका पदाधिकारीहरू अधिवेशनबाट चुनिने छन् । अधिवेशनमा पहिचानमा आधारित राष्ट्रिय समितिभित्रका सङ्गठित सदस्य सङ्ख्याको अनुपातमा समितिले तोकेबमोजिम प्रत्येक पालिकाबाट निर्वाचित प्रतिनिधिहरू, राष्ट्रिय समितिका पदाधिकारी र सदस्यहरू, जिल्ला समन्वय समिति र विशेष संरचना समितिका समितिगत प्रतिनिधिहरू तथा सम्बन्धित तहका जनवर्गीय सङ्गठनका सङ्गठित सदस्यहरूमध्येबाट निर्वाचित प्रतिनिधिहरू ।

२. निर्वाचित प्रतिनिधिको ५ प्रतिशतमा नबढ्ने गरी समानुपातिक समावेशीको प्रयोजनार्थ राष्ट्रिय समितिबाट मनोनित प्रतिनिधिहरू ।

३. अधिवेशनले अध्यक्ष-१, उपाध्यक्ष-३, मुख्यसचिव- १, सचिव-३, कोषाध्यक्ष-१ सहित ३९ सदस्य निर्वाचित गर्ने छ ।

४. पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको निर्वाचन गर्दा ३ जना निर्वाचित हुने पदहरूमा अनिवार्य रूपमा १ जना महिलासहित विभिन्न सामाजिक समूहहरूको समावेशी हुनुपर्ने छ ।

५. पहिचानमा आधारित राष्ट्रिय समितिहरूमा जिल्ला समन्वय समितिका अध्यक्षहरू, विशेष जिल्ला समन्वय समितिका अध्यक्षहरू, सम्बन्धित राष्ट्रिय समितिभित्रका विशेष संरचनाका अध्यक्षहरू तथा समितिले आवश्यकतानुसार १५ प्रतिशतमा नबढाई मनोनित गरेका सदस्यहरू रहने छन् ।

६. निर्वाचित पदाधिकारीहरूको शपथग्रहणपश्चात पुरानो राष्ट्रिय समिति स्वतः विघटन हुने छ ।

धारा- ५५ राष्ट्रिय समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

१. समितिका पदाधिकारीहरू तथा सदस्यहरू मध्येबाट समितिले चुनेका ६ जनासहित १५ सदस्यीय कार्यकारिणी समिति गठन गर्ने ।
२. समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको कार्य विभाजन गर्ने ।
३. मातहतका जिल्ला समन्वय समितिहरू परिचालन गर्ने, आवश्यक निर्णयहरू कार्यान्वयनका लागि अन्तरपार्टी परिपत्र जारी गर्ने ।
४. विधानबमोजिम विभाग र संयन्त्र गठन गर्ने ।
५. आवश्यकता परे काम, कर्तव्य र अधिकार तोकी यस विधानमा व्यवस्था गरिएका बाहेकका विभिन्न समिति, उपसमिति, कार्यदल आदि गठन गर्ने, गराउने ।
६. अधिवेशनमा राजनीतिक प्रतिवेदन, आर्थिक प्रतिवेदन, लेखा परिक्षण प्रतिवेदन र सङ्गठनात्मक प्रतिवेदन तथा प्रस्तावहरू प्रस्तुत गर्ने ।
७. आफ्नो कार्य क्षेत्रमा प्रशिक्षण, विचार गोष्ठी, सेमिनार जस्ता कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।
८. केन्द्रीय समिति र प्रदेश समितिका निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्न योजना बनाउने ।
९. तोकिएको प्रक्रिया तथा मापदण्डबमोजिम सङ्गठित सदस्यता प्रदान गर्न स्थानीय तहबाट सिफारिस भई आएका उपर रायसहित प्रदेश समितिमा पठाउने ।
१०. आफ्नो मुखपत्रलगायत आवश्यक सामग्रीको सम्पादन र प्रकाशन गर्ने ।
११. तोकिएबमोजिम पार्टी कोषको सञ्चालन गर्ने ।
१२. आफ्नो समितिका सदस्यहरूको राजिनामा स्वीकृत गर्ने ।
१३. आफ्नो समितिका पदाधिकारी र सदस्यहरूमाथि विधानअनुसार अनुशासनको कारवाही गर्ने ।
१४. राजिनामा गरी वा निधन भई वा अनुशासनको कारबाहीमा परी समितिका कुनै सदस्यको पदरिक्त भएमा अर्को निर्वाचन नभएसम्मका लागि पदपूर्ति गर्ने ।
१५. केन्द्रीय समिति र प्रदेश समितिसँग समन्वय गरी पहिचान र अधिकारसँग सम्बन्धित राष्ट्रिय आन्दोलन सञ्चालन गर्ने ।
१६. अधिवेशन र राष्ट्रिय समितिले गरेका निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्ने, गराउने र कार्यान्वयन भए नभएको अनुगमन गर्ने ।
१७. अनुशासनात्मक कार्यवाहीमा परी जिल्ला समन्वय समिति विघटन भएमा वा कार्यकाल समाप्त भएमा वा अधिवेशन समयभित्र सम्पन्न नगरेमा वा क्रियाशील नरहेमा वा कुनै कारणवश विघटन भएमा, जिल्ला तदर्थ समिति गठन गर्ने ।
१८. पार्टीको विधान, नियमावली तथा निर्देशिकामा तोकिएका अन्य कामहरू गर्ने ।

धारा- ५६ राष्ट्रिय समन्वय समिति गठन

१. पहिचानमा आधारित राष्ट्रिय समिति दुई वा दुईभन्दा बढी प्रदेशमा विभाजित भएमा राष्ट्रिय समन्वय समिति गठन गरिने छ । केन्द्रीय समितिले समन्वय समितिको इन्चार्ज र संयोजक तोक्ने छ ।

२. दुई वा दुईभन्दा बढी प्रदेशमा विभाजित पहिचानमा आधारित राष्ट्रिय समितिको कामलाई संयोजन गर्न तोकिएको इञ्चार्जले प्रदेश समितिहरूसँग समन्वय गरी अनुसूची- १२ बमोजिम पहिचानमा आधारित राष्ट्रिय समन्वय समिति गठन गर्ने छ । यस समन्वय समितिमा सामान्यतया सम्बन्धित राष्ट्रिय समितिका पदाधिकारीहरू र प्रत्येक राष्ट्रिय समितिले आफ्नो क्षेत्रभित्रका पहिचानको आन्दोलनमा सक्रिय व्यक्तिहरूमध्येबाट तोकिएका थप ३/३ जना सदस्यहरू रहने छन् ।

३. समितिको गठन भेलामा प्रदेश समिति र केन्द्रीय निर्वाचन आयोगको प्रतिनिधिलाई आमन्त्रित गरिने छ । निर्वाचन सम्पन्न भएपछि समन्वय समिति गठन भएको घोषणा गरिने छ ।

४. समावेसीतालाई ध्यान दिंदै कुल समिति सङ्ख्याको १५ प्रतिशतमा नबढ्ने गरी समन्वय समितिले सदस्यहरू मनोनित गर्न सक्ने छन् ।

५. आफ्नो क्षेत्रभित्रका माथिल्लो समितिका सदस्यलाई गठन भेलामा आमन्त्रण गर्न सकिने छ ।

धारा- ५७ राष्ट्रिय कार्यकारिणी समिति र त्यसको काम, कर्तव्य र अधिकार

१. राष्ट्रिय समितिको दुई बैठकबिचको अवधिमा तत्काल गर्नुपर्ने राजनीतिक तथा सङ्गठनात्मक निर्णय गर्ने ।

२. आफूले गरेका आवश्यक निर्णय र कार्यहरू अनुमोदनका निम्ति राष्ट्रिय समितिको बैठकमा प्रस्तुत गर्ने ।

३. राष्ट्रिय समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

धारा- ५८ राष्ट्रिय समितिका पदाधिकारीहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार

राष्ट्रिय समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छन :

१. **अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार**

(क) आफ्नो कार्यक्षेत्रको पार्टीको प्रमुख नेताको हैसियतमा नेतृत्व गर्ने, आफ्नो समितिको बैठक बोलाउन निर्देशन दिने ।

(ख) माथिल्लो समिति, आफ्नो तहको अधिवेशन र आफ्नो समितिका निर्णयहरूको कार्यान्वयनमा नेतृत्व गर्ने ।

(ग) राष्ट्रिय समिति र कार्यकारिणी समितिको बैठकको अध्यक्षता गर्ने ।

(घ) राष्ट्रिय समितिको अधिवेशन र बैठकमा राजनीतिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्ने ।

(ङ) आय-व्ययको लेखा राख्न लगाउने, आधारभूत सदस्य दर्ता किताव राख्न लगाउने ।

(च) सम्बन्धित समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

२. **उपाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार**

(क) अध्यक्षको काममा आवश्यक सहयोग गर्ने ।

(ख) अध्यक्षको अनुपस्थितिमा अध्यक्षले गर्ने कार्यहरू गर्ने ।

(ग) राष्ट्रिय समिति तथा कार्यकारिणी समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

३. **मुख्यसचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार**

(क) माथिल्ला समितिहरू र राष्ट्रिय समितिको अधिवेशनको निर्णय कार्यान्वयन गर्न कार्ययोजना तयार गर्ने र समितिको बैठकमा प्रस्तुत गर्ने ।

(ख) राष्ट्रिय समितिको कार्यालय सञ्चालन गर्ने ।

(ग) प्रदेशको क्षेत्राधिकारभित्रको सङ्गठनात्मक कार्यको अनुगमन गर्ने, सङ्गठनात्मक अभिलेख राख्ने ।

(घ) अध्यक्षको परामर्शमा समितिका बैठकको कार्यसूची तयार गर्ने र बोलाउने ।

(ङ) राष्ट्रिय समितिको अधिवेशन र समितिको बैठकमा सङ्गठनात्मक प्रतिवेदन पेस गर्ने ।

(च) समितिको बैठक सञ्चालन गर्ने ।

(छ) राष्ट्रिय समिति र कार्यकारिणी समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने, गराउने ।

४. **सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार**

(क) मुख्यसचिवको काममा आवश्यक सहयोग गर्ने ।

(ख) मुख्यसचिवको अनुपस्थितिमा मुख्यसचिवले गर्ने कार्यहरू गर्ने ।

(ग) राष्ट्रिय समिति र कार्यकारिणी समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

५. **कोषाध्यक्षको काम र कर्तव्य**

(क) राष्ट्रिय समितिको कोषको संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्ने तथा आय-व्ययको अभिलेख राख्ने,

(ख) कोष निर्माण तथा व्यवस्थापनको योजना बनाउने, त्यसलाई राष्ट्रिय समितिबाट पारित गरी लागु गर्ने ।

(ग) पार्टी कोषको सञ्चालन गर्ने ।

(घ) आय-स्रोतहरूको सङ्कलन, परिचालन विस्तारका साथै राष्ट्रिय समितिले तोकेबमोजिम बैंक खाता खोली कोषलाई व्यवस्थित गर्ने ।

(ङ) नियमानुसार लेखा परिक्षण गराउने ।

(च) राष्ट्रिय समिति र कार्यकारिणी समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

६. **सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार**

(क) राष्ट्रिय समिति र कार्यकारिणी समितिले तोकेका कार्यहरू गर्ने ।

(ख) आफ्नो जिम्मेवारी कार्यक्षेत्रमा राष्ट्रिय समितिको प्रतिनिधिको हैसियतले कार्य गर्ने ।

(ग) आफ्नो कार्यक्षेत्रमा माथिल्लो समिति तथा आफ्नो समितिको निर्णय तथा निर्देशनअनुरूप पार्टी काम विस्तार गर्ने र पार्टीलाई सुदृढ तथा एकतावद्ध बनाउने ।

परिच्छेद- ११
स्थानीय तह/निकायहरू

धारा- ५९ पार्टीका स्थानीय तह र समितिहरू निम्नानुसार हुने छन् ।

१. जिल्ला/विशेष जिल्ला समन्वय समिति र कार्यकारिणी समिति

२. निर्वाचन क्षेत्र समन्वय समिति

३. पालिका अधिवेशन

४. पालिका समिति र पालिका कार्यकारिणी समिति

५. वडा अधिवेशन

६. वडा समिति

७. प्रारम्भिक समिति/टोल समिति/ बुथ समिति

धारा- ६० जिल्ला समन्वय समिति

१. जिल्लाभित्रका पालिकाहरूको कामको समन्वय गर्न प्रत्येक जिल्लामा जिल्ला समन्वय समिति रहने छ ।

२. जिल्ला समन्वय समितिमा जिल्लाभित्रका गाउँपालिका/नगर पालिकाका अध्यक्ष र एक महिलासहित प्रत्येक पालिकाबाट न्युनतम ३ जना रहने छन् । पार्टी कामको सधनता हेरी नगरपालिकाहरूको हकमा थप प्रतिनिधित्व गराउन सकिने छ ।

३. जिल्ला समन्वय समितिमा अध्यक्ष -१, उपाध्यक्ष -२, सचिव -१, उपसचिव -२, कोषाध्यक्ष -१ समेत गरी बढीमा ५७ जना सम्म सदस्यहरू रहने छन् ।

४. जिल्लामातहतका निर्वाचन क्षेत्र (प्रतिनिधि सभा र प्रदेश सभा) का संयोजकहरू, जिल्ला समन्वय समितिका पदेन सदस्य हुने छन् ।

५. जिल्ला समन्वय समितिमा कम्तीमा एक तिहाई महिलासहित जिल्लाको विविधता प्रतिविम्वित हुनेगरी जातीय/भाषिक/धार्मिक/साँस्कृतिक समुदायहरूको समावेशीकरण गरिने छ ।

६. सङ्घीय राजधानीमा विभिन्न पेसा व्यवसायमा संलग्न पार्टी कार्यकर्ताहरूबिचको पार्टी कामलाई व्यवस्थित गर्न नेवाः राष्ट्रिय समितिअन्तर्गत बौद्धिक पेसाकर्मी, विद्यार्थी र मजदूर विशेष जिल्ला समन्वय समिति हुने छ ।
७. जिल्ला समन्वय समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार नै विशेष जिल्ला समन्वय समितिको पनि काम, कर्तव्य र अधिकार हुने छ । यससम्बन्धि थप व्यवस्था तोकिएवमोजिम हुने छ ।

धारा- ६१ जिल्ला समन्वय समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

जिल्ला समन्वय समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजम हुने छन् ।

१. आफुमध्येवाट अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव, उपसचिव र कोषाध्यक्ष चयन गर्ने र पदाधिकारीहरूसहित बढीमा १५ (पन्ध्र) सदस्यीय जिल्ला कार्यकारिणी समिति गठन गर्ने ।
२. जिल्लाभित्रका पालिका समितिहरू र प्रतिनिधिसभा तथा प्रदेशसभा निर्वाचन क्षेत्रका समन्वय समितिहरूको कामको समन्वय गर्ने ।
३. जिल्लाका पदाधिकारी र सदस्यहरूको कार्य विभाजन गर्ने,
४. विधानअनुरूप नियमित बैठकको आयोजना गर्ने, कामको योजना बनाउने, कार्यान्वयन गर्ने र मातहतका समितिहरूलाई अन्तरपार्टी परिपत्र जारी गर्ने तथा माथिल्लो समितिका निर्णय र निर्देशनहरू कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।
५. मातहतका समितिहरू, जनवर्गीय सङ्गठनहरूको अनुगमन गरी नियमित बैठक तथा अधिवेशन गर्न लगाउने ।
६. आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्रका जनतालाई पार्टीमा सङ्गठित गर्ने र नियमित रूपमा पार्टी प्रशिक्षण कार्यक्रमको आयोजना गर्ने, गराउने ।
७. समितिमा प्रतिनिधित्व हुन नसकेका लोपोन्मुख, अल्पसङ्ख्यक तथा सीमान्तकृत समुदायहरू सहित कुल निर्धारित सदस्य सङ्ख्याको १५ प्रतिशतसम्म मनोनित गर्ने,
८. जिल्ला सल्लाहकार समितिको गठन तथा आवश्यकताअनुसार विभाग, संयन्त्र र कार्यदल गठन गर्ने, तिनको काम, कर्तव्य र अधिकार तोक्ने ।
९. सदस्यता शुल्क, लेवी सङ्कलन तथा कोष सञ्चालन गर्ने र माथिल्लो समितिले तोकेबमोजिम नियमित रूपमा सदस्यता शुल्क र लेवी पठाउने,
१०. आय-व्ययको अभिलेख राख्ने र लेखा परीक्षण गराउने,
११. आफ्नो समितिका सदस्यहरूको राजिनामा स्वीकृत गर्ने र विधान बमोजिम पदपूर्ति गर्ने,
१२. जिल्लाभित्र अन्य राजनीतिक दलहरूको प्रभावबारे जानकारी लिने र पार्टीप्रति जनआकर्षण बढाउन आवश्यक कार्य गर्ने, गराउने ।

१३. जिल्लाभित्रको जनसङ्ख्या, मतदाता सङ्ख्या र बसोबासको अवस्था जानकारी हुने गरी जिल्ला प्रोफइल बनाउने र अद्यावधिक गर्ने । आफूमातहतको सबै निकायलाई आफ्नो क्षेत्रभित्रका प्रोफाइल बनाउन लगाउने ।

१४. विधानबमोजिम निरन्तर रूपमा आधारभूत सदस्यता वितरण गर्ने, गराउने, सङ्गठित सदस्यता नवीकरण गराई अभिलेख राख्ने र पालिका समितिबाट सिफारिस भइआएका सङ्गठित सदस्यताको आवेदन आफ्नो रायसहित माथिल्लो समितिमा पठाउने ।

१५. पार्टीको उद्देश्य, नीति, कार्यक्रम, घोषणा-पत्रलगायत पार्टी प्रकाशनहरूको व्यापक प्रचार प्रसार गर्ने गराउन गोष्ठी, अभिमुखीकरण र भ्रमण आदिको आयोजना गर्ने ।

१६. निर्वाचनको बेला मातहतका समितिबाट प्राप्त रायसहित पार्टीको तर्फबाट उम्मेदवारको नाम सिफारिस गर्ने र निर्वाचनको तयारी, सञ्चालन र व्यवस्थापनसम्बन्धी सबै काम गर्ने, गराउने ।

१७. पार्टीको तर्फबाट स्थानीय तहमा प्रतिनिधित्व गर्ने निर्वाचित जनप्रतिनिधि र उम्मेदवारसँग समय समयमा छलफल, समन्वय र परिचालन गर्ने तथा आवश्यक प्रशिक्षण दिने,।

१८. सञ्चार माध्यम र सामाजिक सञ्जालमार्फत पार्टीका गतिविधिको व्यापक प्रचार प्रसार गर्ने, गराउने र सोका लागि आवश्यक कार्य गर्ने गराउने ।

१९. देश र जनताको हितमा आवश्यकताअनुसार जनसङ्घर्ष, जनआन्दोलन, जनपरिचालन र अन्य कार्यक्रम गर्ने ।

२०. आफ्ना समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूलाई अनुशासनको कारवाही गर्ने, मातहतका समितिका सदस्यहरूमध्ये अनुशासनको कारवाहीमा परेका व्यक्ति तथा समितिको उजुरीमाथि निर्णय दिने ।

२१. पार्टीको विधान, नियमावली तथा निर्देशिकामा जिल्ला समन्वय समितिले गर्ने भनिएको कार्य गर्ने ।

धारा- ६२ जिल्ला कार्यकारिणी समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

जिल्ला कार्यकारिणी समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम रहेका छन् ।

१. जिल्ला समितिको बैठक बस्न नसकेको अवस्थामा जिल्ला समितिको अधिकार प्रयोग गरी आवश्यक निर्णयहरू गरी कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

२. समसामयिक विषयमा पार्टीको धारणा सार्वजनिक गर्ने ।

३. जिल्ला समन्वय समिति र माथिल्लो समितिले गरेका निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।

४. दैनिक कार्य सञ्चालन गर्ने र निर्णयहरूको कार्यान्वयनको अनुगमन गर्ने ।

५. पार्टीका जिल्ला स्तरीय कामहरू, विभागहरू र संयन्त्र तथा कार्यदलहरूको निर्माण गर्ने सन्दर्भमा आवश्यक गृहकार्य गर्ने ।

६. जिल्ला समन्वय समितिद्वारा तोकिएका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

धारा- ६३ जिल्ला समन्वय समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार

जिल्ला समन्वय समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छन् ।

१. **अध्यक्ष**

जिल्ला अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छ ।

(क) आफ्नो कार्य क्षेत्रको पार्टी प्रमुख नेताको हैसियतमा नेतृत्व गर्ने । जिल्ला समितिको बैठक बोलाउन निर्देशन दिने ।

(ख) माथिल्लो समिति, जिल्ला अधिवेशन र जिल्ला समितिका निर्णयहरूको कार्यान्वयनमा नेतृत्व गर्ने ।

(ग) जिल्ला समन्वय समिति र जिल्ला कार्यकारिणी समितिको बैठकको अध्यक्षता गर्ने ।

(घ) जिल्ला समन्वय समिति र जिल्ला अधिवेशनमा राजनीतिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्ने ।

(ङ) आय-व्ययको लेखा राख्न लगाउने ।

(च) जिल्ला समिति, राष्ट्रिय समिति, प्रदेश समिति र केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

२. **उपाध्यक्ष**

जिल्ला उपाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छ ।

(क) अध्यक्षको काममा सहयोग गर्ने ।

(ख) अध्यक्षको अनुपस्थितिमा अध्यक्षले गर्ने सम्पूर्ण कार्यहरू गर्ने ।

(ग) जिल्ला समन्वय समिति र जिल्ला कार्यकारिणी समितिले अन्य कार्यहरू गर्ने ।

३. **सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार**

जिल्ला सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छ ।

(क) केन्द्रीय समिति, राष्ट्रिय समिति र जिल्ला अधिवेशनको निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्न कार्ययोजना तयार पार्ने र जिल्ला समन्वय समितिसमक्ष प्रस्तुत गर्ने ।

(ख) जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय सञ्चालन गर्ने ।

(ग) जिल्ला समन्वय समितिको कार्यक्षेत्रभित्रको सङ्गठनात्मक कार्यको अनुगमन गर्ने, सङ्गठनात्मक अभिलेख राख्ने,

(घ) अध्यक्षको परामर्शमा जिल्ला समन्वय समिति/जिल्ला कार्यकारिणी समिति बैठकको कार्यसूची तयार गर्ने र बोलाउने ।

(ङ) जिल्ला अधिवेशन र जिल्ला समितिको बैठकमा सङ्गठनात्मक प्रतिवेदन पेस गर्ने ।

(च) आफ्नो समितिको बैठक सञ्चालन गर्ने ।

(छ) जिल्ला समन्वय समिति र जिल्ला कार्यकारिणी समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

४. **उपसचिव**

जिल्ला उपसचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छ ।

(क) सचिवको काममा आवश्यक सहयोग गर्ने ।

(ख) सचिवको अनुपस्थितिमा सचिवले गर्ने कार्यहरू गर्ने ।

(ग) जिल्ला समन्वय समिति र जिल्ला कार्यकारिणी समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

५. **कोषाध्यक्ष**

जिल्ला कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छ ।

(क) जिल्ला कोषको संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्ने ।

(ख) आय-व्ययको अभिलेख राख्ने ।

(ग) जिल्ला कोषको निर्माण तथा व्यवस्थापनको योजना बनाउने । अनुमोदनका लागि जिल्ला समन्वय समितिसमक्ष प्रस्तुत गर्ने ।

(घ) पार्टी कोषको सञ्चालन गर्ने ।

(ङ) जिल्ला समन्वय समितिले तोकेबमोजिमको बैंक खाता खोली कोषलाई व्यवस्थित गर्ने ।

(च) नियमानुसार लेखा परिक्षण गराउने ।

(छ) जिल्ला समन्वय समिति र जिल्ला कार्यकारिणी समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

६. **सदस्य**

जिल्ला सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छ ।

(क) जिल्ला समन्वय समिति र जिल्ला कार्यकारिणी समितिले तोकेका कार्यहरू गर्ने ।

(ख) आफ्नो जिम्मेवारीको कार्यक्षेत्रमा आफ्नो समिकिो प्रतिनिधिको हैसियतले कार्य गर्ने ।

(ग) आफ्नो कार्य क्षेत्रमा आफ्नो समिति तथा माथिल्लो समितिको निर्णय तथा निर्देशनअनुरूप पार्टीकाम विस्तार गर्ने र पार्टीलाई सुदृढ तथा एकताबद्ध बनाउने ।

धारा- ६४ प्रतिनिधि सभा निर्वाचन क्षेत्र समन्वय समिति

१. एक भन्दा बढी प्रतिनिधि सभा निर्वाचन क्षेत्र भएका जिल्लाका प्रत्येक निर्वाचन क्षेत्रमा प्रतिनिधि सभा निर्वाचन क्षेत्र समन्वय समिति गठन हुने छ ।

२. जिल्ला समन्वय समितिले सम्बन्धित निर्वाचन क्षेत्रबाट जिल्ला समन्वय समितिमा प्रतिनिधित्व गर्ने सदस्यहरू, पालिका समितिका

पदाधिकारीहरू र पालिकाअन्तर्गतका वडा समितिका अध्यक्षहरू रहेको प्रतिनिधि सभा निर्वाचन क्षेत्र समन्वय समिति गठन गर्न सक्ने छ । वडा अध्यक्ष र सोभन्दा माथिल्लो जिम्मेवारीमा रहेका जनप्रतिनिधिहरू यस समन्वय समितिका स्थायी आमन्त्रित हुने छन् ।

३. जिल्ला समन्वय समितिले समावेशी प्रयोजनका लागि पाँच जना सम्म सदस्यहरू मनोनित गर्न सक्ने छ ।

४. निर्वाचन क्षेत्र समन्वय समितिका संयोजक जिल्ला समन्वय समितिले निर्णय गरेबमोजिम हुने छ । समन्वय समितिका सचिव र कोषाध्यक्ष समितिले नै चयन गर्ने छ ।

५. निर्वाचन क्षेत्र समन्वय समितिको कार्यकाल सामान्यतया चार वर्षको हुने छ ।

धारा- ६५ प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्र समन्वय समिति

१. प्रदेशको विकास निर्माणको कामलाई समन्वय गर्न प्रदेश निर्वाचन क्षेत्र समन्वय समिति गठन हुने छ ।

२. यस समितिमा जिल्ला समितिले तोकेका सम्बन्धित प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्रका जिल्ला सदस्यहरू, पालिका र वडा समितिका पदाधिकारीहरू तथा प्रारम्भिक समितिका अध्यक्ष पदेन सदस्य हुने छन् । यस समितिमा प्रतिनिधित्व हुन नसकेका समावेशी समुदायहरूसहित बढीमा ५ जनासम्म सदस्य मनोनित गर्न सकिने छ ।

३. यस समितिको संयोजक प्रतिनिधि सभा निर्वाचन क्षेत्र समन्वय समितिको परामर्शमा जिल्ला समितिले तोक्ने छ । समितिले आफुमध्येवाट एकजना सचिव र कोषाध्यक्ष चयन गर्ने छ ।

४. यस समन्वय समितिको कार्यकाल सामान्यतया चार वर्षको हुने छ ।

धारा- ६६ निर्वाचन क्षेत्र समन्वय समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

प्रतिनिधि सभा तथा प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्र समन्वय समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छन् ।

(क) पार्टीको नीतिअनुरूप प्रतिनिधि सभा/प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्रको समग्र विकास र आर्थिक, सामाजिक रूपान्तरणको योजना निर्माण, कार्यान्वयन, अनुगमन र मुल्याङ्कन गर्ने ।

(ख) सम्बन्धित निर्वाचन क्षेत्रको विकास निर्माणको सम्बन्धित मुद्दाहरू पहिचान गरी तिनको समाधानका लागि पहल गर्ने र विकास निर्माणको काममा निर्वाचित जनप्रतिनिधिलाई सघाउने ।

(ग) आवश्यकतानुसार बैठक बसी कामको योजना बनाउने र कार्यान्वयन गर्ने ।

(घ) समितिका सदस्यहरूको क्षमता वृद्धिका लागि प्रशिक्षणको व्यवस्था गर्ने ।

(ङ) प्रतिनिधि सभा/प्रदेश सभा सदस्य र अन्य सबै तहको निर्वाचनको तयारी, सञ्चालन तथा व्यवस्थापनसम्बन्धी आवश्यक काम गर्ने र निर्वाचनमा संयोजन र जनपरिचालन गर्ने ।

(च) आफ्नो निर्वाचन क्षेत्रभित्र आधारभूत तथा सङ्गठित सदस्यता वितरण, जनवर्गीय सङ्गठनहरूको निर्माणलगायतका कामहरूमा सम्बन्धित समितिहरूलाई सहयोग गर्ने ।

(छ) मातहतका निकाय र जिल्लासँग सम्पर्क र समन्वय गरी सङ्गठनको विस्तार र सुदृढीकरणका लागि आवश्यक सहयोग गर्ने ।

(ज) आवश्यकताअनुसार विभिन्न समिति/उपसमिति गठन गर्ने, परिचालन गर्ने, अनुगमन र मुल्याङ्कन गर्ने ।

(झ) प्रत्येक वर्ष आफ्नो कार्यको प्रतिवेदन जिल्ला समन्वय समितिमा पठाउने ।

धारा- ६७ पालिकाको अधिवेशन

१. पालिका समितिले सामान्यतया हरेक तीन वर्षमा आफ्नो तहको अधिवेशन आयोजना गर्ने छ ।

२. पालिका अधिवेशनमा देहायबमोजिमका प्रतिनिधिहरू सहभागी हुने छन् :

(क) पालिका समितिले सङ्गठित सदस्य सङ्ख्याको अनुपातमा प्रत्येक वडाहरूबाट निर्वाचित प्रतिनिधिहरू ।

(ख) पालिका समिति र सल्लाहकार समितिका सदस्यहरू ।

(ग) निर्वाचित प्रतिनिधिको ५ प्रतिशतमा नबढ्ने गरी पालिका समितिद्वारा सङ्गठित सदस्यहरूबाट समानुपातिक समावेशीको प्रयोजनार्थ मनोनित प्रतिनिधिहरू ।

३. सम्बन्धित समितिले निर्णय गरेका सङ्गठित सदस्यहरू पर्यवेक्षक हुने छन् ।

धारा- ६८ पालिका अधिवेशनको काम, कर्तव्य र अधिकार

पालिका अधिवेशनको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छन् ।

१. अधिवेशन सञ्चालन गर्न ५ सदस्यीय अध्यक्ष मण्डल र आवश्यक संरचनाहरू गठन गर्ने ।

२. पालिका तर्फबाट प्रस्तुत राजनीतिक, सङ्गठनात्मक र आर्थिक प्रतिवेदनहरूमाथि छलफल गरी पारित गर्ने ।

३. पालिका समितिको लेखा परिक्षण प्रतिवेदनमाथि छलफल गरी पारित गर्ने ।

४. पालिका समितिका पदाधिकारी र सदस्यको निर्वाचन गर्ने ।

धारा- ६९ पालिका समिति

१. पालिका समिति दुई अधिवेशनबिचको अवधिमा आफ्नो कार्यक्षेत्रमा पार्टीको प्रमुख कार्यकारी संस्था हुने छ ।

२. पालिका अधिवेशनले अध्यक्ष -१, उपाध्यक्ष-२, सचिव - १, उपसचिव -२, कोषाध्यक्ष - १ समेत गरी गाउँपालिका र नगरपालिका समितिको सदस्य सङ्ख्या ६५ जना सम्म, उपमहानगर पालिका समितिको अधिकतम् सदस्य सङ्ख्या ८१ जनासम्म, महानगरपालिका समितिको सदस्य सङ्ख्या ९१ जना सम्म हुने छ । पालिकामातहतका वडा समितिका अध्यक्षहरू पालिका समितिका पदेन सदस्य हुने छन् ।

३. पालिका समितिमा कम्तीमा एक तिहाई महिलासहित पालिकाको विविधता झल्कने गरी समावेशीकरण हुने छ ।

४. अधिवेशनबाट नयाँ समिति निर्वाचित भई शपथग्रहण गरेपछि पुरानो समिति स्वतः विघटन हुने छ ।

धारा- ७० पालिका समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

पालिका समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छन् ।

१. पालिका समितिका पदाधिकारीहरू र पालिका समिति सदस्यहरू मध्येबाट पालिका समितिद्वारा निर्वाचित १४ जना सदस्यसहित २१ जनासम्म सदस्यहरू रहने गरी पालिका कार्यकारिणी समिति गठन गर्ने ।

२. पालिकाभित्रको पार्टीको कामको नेतृत्व गर्ने । राष्ट्रिय महाधिवेशन र माथिल्लो समितिका निर्णयको प्रतिकूल नहुने गरी आफ्नो कार्यक्षेत्रअन्तर्गतका राजनीतिक र सङ्गठनात्मक विषयमा निर्णय गर्ने । आफ्नो समितिको निर्णय र माथिल्लो समितिका निर्देशन कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।

३. आधारभूत सदस्यता निरन्तर वितरण गर्ने, गराउने र यसको अभिलेख राखी माथिल्लो निकायमा विवरण पठाउने ।

४. सङ्गठित सदस्यता प्रदान तथा नवीकरणका लागि माथिल्लो समितिमा सिफरिस गर्ने ।

५. पालिकाअन्तर्गतका वडा समितिलाई परिचालन र समन्वय गरी आवश्यक निर्देशन दिने ।

६. पालिकाभित्रका मतदाताको विवरण राख्ने, अद्यावधिक गर्ने, मतदाता नामावलीमा थपघट गर्नुपर्ने कार्य गर्ने, गराउने ।

७. निर्वाचनको समयमा निर्वाचन तथा मतदातासँग सम्बन्धित आवश्यक व्यवस्थापन गर्ने, गराउने र वडा समिति समेतको रायको आधारमा निर्वाचनको समग्र मूल्याङ्कन र समीक्षा गरी माथिल्लो निकायमा प्रतिवेदन पठाउने ।

८. पालिकाभित्रका विकास निर्माणका योजना छनौट गरी पालिका र नगरपालिकामा सिफारिस गर्ने,

९. पालिका अधिवेशन, पालिका समिति र माथिल्लो निकायका निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्ने गराउने,

१०. कम्तीमा प्रत्येक ६/६ महिनामा पालिका क्षेत्रभित्रका सङ्गठित सदस्यहरूको भेला र अन्तरक्रियात्मक कार्यक्रम गर्ने ।

११. पालिका स्तरका जनवर्गीय सङ्गठनहरूलाई परिचालन, समन्वय गरी आवश्यक निर्देशन दिने ।

१२. समय समयमा पालिका स्तरीय पार्टी कार्यकर्ता प्रशिक्षण, गोष्ठी, भ्रमण आदि कार्यक्रमको सञ्चालन गर्ने, गराउने ।

१३. सार्वजनिक सम्पत्ति, धार्मिक, साँस्कृतिक एवम् ऐतिहासिक सम्पदाको संरक्षण गर्न क्रियाशील रहने ।

१४. पालिकाभित्रका आवश्यकता र समस्याको पहिचान गरी तिनको समाधान गर्न क्रियाशील रहने ।

१५. पार्टीको तर्फबाट निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूसँग समन्वय गर्ने र पार्टीको तर्फबाट पालिकामा निर्वाचित स्थानीय जनप्रतिनिधि, पार्टीका उम्मेदवार र पालिका समितिबिच प्रत्येक महिनामा कम्तीमा एकपटक बैठक बसी छलफल, परामर्श र आवश्यक निर्णय गर्ने ।

१६. सञ्चार माध्यम तथा सामाजिक सञ्जालमार्फत पार्टीका गतिविधिको व्यापक प्रचार प्रसार गर्न आवश्यक कार्य गर्ने गराउने ।

१७. आवश्यकताअनुसार विभिन्न समिति/उपसमिति गठन गर्ने ।

१८. वडा समितिहरूबाट प्राप्त रायसहित पार्टीको तर्फबाट उम्मेदवारको नाम सिफारिस र निर्णय गर्ने ।

१९. सल्लाहकार समिति र आवश्यकताअनुसार विभाग, संयन्त्र र कार्यदल गठन गर्ने, तिनको काम, कर्तव्य र अधिकार तोक्ने ।

२०. पालिका समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको कार्य विभाजन गर्ने ।

२१. पार्टीको विधान, नियमावली तथा विनियममा उल्लेख भएबमोजिम आर्थिक स्रोत परिचालन र व्यवस्थापन गर्ने, एक तह मातहतका समितिलाई लेभी तथा शुल्क तोक्ने र माथिल्लो समितिले तोकेको शुल्क, लेभी बुझाउने ।

२२. अनुशासन पालना नगर्ने मातहतको समितिलाई विधानबमोजिम विघटन वा पुर्नगठन गर्ने र त्यस्तो निर्णय जिल्ला समन्वय समितिबाट अनुमोदन भएपछि कार्यान्वयन गर्ने । आफ्नो समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यलाई अनुशासनको कारवाही गर्ने, मातहतका समितिबाट अनुशासनको कार्वाहीमा परेका व्यक्ति तथा समितिको उजुरी माथि निर्णय दिने ।

२३. विधानबमोजिमका अन्य आवश्यक कार्यहरू गर्ने गराउने ।

धारा- ७१ पालिका कार्यकारिणी समिति

पालिका कार्यकारिणी समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम रहने छ ।

१. पालिका समितिको बैठक नबसेको समयमा पालिकाको अधिकार प्रयोग गर्ने र आवश्यक निर्णय गरी कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।
२. मातहतका समितिहरूलाई नेतृत्व प्रदान गर्ने ।
३. माथिल्लो समितिले गरेका निर्णयहरूलाई कार्यान्वयन गर्ने ।
४. पार्टीको दैनिक कार्य सञ्चालन गर्ने र निर्णयहरूको कार्यान्वयनको अनुगमन गर्ने ।
५. पार्टीको कामहरू, विभागहरू र संयन्त्रहरू तथा कार्यदल निर्माण गर्ने सन्दर्भमा आवश्यक गृहकार्य गर्ने ।
६. पालिका समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

धारा- ७२ पालिका समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार

पालिका समितिका पदाधिकारी र सदस्यहरूको अधिकर र कर्तव्य देहायबमोजिम हुने छन् ।

१. **अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार**
   (क) पालिका क्षेत्रभित्र पार्टीको नेतृत्व गर्ने, पालिका अधिवेशन, पालिका समिति र पालिका कार्यकारिणी समितिको बैठकको अध्यक्षता गर्ने ।
   (ख) माथिल्लो निकायबाट प्राप्त नीति, निर्देशन, पालिका अधिवेशन र पालिका समितिको निर्णय कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।
   (ग) पालिका समितिका पदाधिकारीको कार्य विभाजन गर्ने र आवश्यकताअनुसार कार्यविभाजन हेरफेर गर्ने ।
   (घ) पालिका समिति र पालिका अधिवेशनमा राजनीतिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्ने ।
   (ङ) अध्यक्ष आफ्नो कार्यक्षेत्रभन्दा बाहिर गएको अवस्थामा आवश्यकताअनुसार उपाध्यक्षलाई कार्यवाहक अध्यक्ष तोक्ने ।
   (च) जिल्ला समिति, राष्ट्रिय/प्रदेश समिति र केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।
२. **उपाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार**
   (क) अध्यक्षको काममा आवश्यक सहयोग गर्ने ।
   (ख) अध्यक्षको अनुपस्थितिमा अध्यक्षले गर्ने सम्पूर्ण कार्यहरू गर्ने ।
   (ग) पालिका समिति र पालिका कार्यकारिणी समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।
३. **सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार**
   (क) माथिल्लो समिति, पालिका अधिवेशनको निर्णय कार्यान्वयन गर्न कार्ययोजना तयार पार्ने र आफ्नो समितिसमक्ष प्रस्तुत गर्ने ।
   (ख) आफ्नो समितिको कार्यालय सञ्चालन गर्ने ।

(ग) पालिका कार्य क्षेत्रभित्रको सङ्गठनात्मक कामको अनुगमन गर्ने, सङ्गठनात्मक अभिलेख राख्ने ।
(घ) अध्यक्षको परामर्शमा पालिका समितिको बैठकको कार्यसूची तयार गर्ने, बैठक बोलाउने र सञ्चालन गर्ने ।
(ङ) पालिकाको अधिवेशन र पालिका समितिको बैठकमा सङ्गठनात्मक प्रतिवेदन पेस गर्ने ।
(च) पालिका समिति र पालिका कार्यकारिणी समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

४. **उपसचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार**
(क) सचिवको काममा आवश्यक सहयोग गर्ने ।
(ख) सचिवको अनुपस्थितिमा सचिवले गर्ने कार्यहरू गर्ने ।
(ग) पालिका समिति र पालिका कार्यकारिणी समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

५. **कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार**
(क) पालिकाको कोषको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्ने तथा आय-व्ययको अभिलेख राख्ने ।
(ख) कोषको निर्माण तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
(ग) पार्टी कोषको सञ्चालन गर्ने ।
(घ) पालिका समितिको निर्णयबमोजिम बैंक खाता खोली कोषलाई व्यवस्थित गर्ने ।
(ङ) नियमानुसार लेखापरीक्षण गराउने ।
(च) पालिका समिति र पालिका कार्यकारिणी समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

६. **सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार**
(क) पालिका समिति र पालिका कार्यकारिणी समितिले तोकेका कार्यहरू गर्ने ।
(ख) आफनो जिम्मेवारीका कार्यक्षेत्रमा पालिका समितिको प्रतिनिधिको हैसियतले कार्य गर्ने ।
(ग) आफनो कार्य क्षेत्रमा पालिका समिति तथा माथिल्लो समितिको निर्णय तथा निर्देशनअनुरूप पार्टी काम विस्तार गर्ने र पार्टीलाई सुदृढ तथा एकताबद्ध बनाउने ।

धारा- ७३ वडा अधिवेशन

१. वडा समितिले समान्यतया हरेक तीन वर्षमा वडा अधिवेशनको आयोजना गर्ने छ ।
२. वडा अधिवेशनमा देहायबमोजिमका प्रतिनिधि हुने छन् :
(क) वडा समिति र वडा सल्लाहकार समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यहरू

(ख) वडा समितिले तोकेबमोजिम सङ्गठित सदस्यबाट निर्वाचित प्रतिनिधिहरू

(ग) निर्वाचित प्रतिनिधिको ५ प्रतिशतमा नबढ्ने गरी वडा समितिबाट मनोनित प्रतिनिधिहरू,

(घ) १०० जनाभन्दा कम सङ्गठित सदस्यहरू रहेका वडामा सबै प्रतिनिधि हुने छन् ।

धारा- ७४ वडा अधिवेशनको काम, कर्तव्य र अधिकार

वडा अधिवेशनको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छ ।

१. अधिवेशन सञ्चालन गर्न अध्यक्ष मण्डल र आवश्यक संरचनाहरू गठन गर्ने ।

२. वडा समितिको तर्फबाट प्रस्तुत राजनीतिक प्रतिवेदन, सङ्गठनात्मक प्रतिवेदन र आर्थिक प्रतिवेदनमाथि छलफल गरी पारित गर्ने ।

३. वडा समितिका पदाधिकारी र सदस्यहरूको निर्वाचन गर्ने ।

धारा- ७५ वडा समिति

१. वडा समिति दुई अधिवेशनबिचको अवधिमा सम्बन्धित वडाको मुख्य कार्यकारी संस्था हुने छ । वडा समिति वडा अधिवेशन र माथिल्ला समितिहरू प्रति उत्तरदायी हुने छन् ।

२. वडा अधिवेशनले अध्यक्ष १, उपाध्यक्ष १, सचिव १, उपसचिव २, कोषाध्यक्ष १ र उपधारा (३)मा उल्लेखित अधिकत्म सङ्ख्यामा नबढ्ने गरी सदस्यहरू रहेको वडा समिति निर्वाचन गर्ने छ । वडा समिति मातहतका टोल समितिका अध्यक्षहरू वडा समितिका पदेन सदस्य हुने छन् ।

३. गाउँपालिका र नगरपालिका वडा समितिको अधिकतम सदस्य सङ्ख्या २१ जनासम्म, उपमहानगरका वडा समितिको अधिकतम सदस्य सङ्ख्या ३१ जनासम्म र महानगरपालिका वडा समितिको अधिकतम सदस्य सङ्ख्या ४१ जनासम्म हुने छ ।

४. वडा समिति सदस्य वडाको विशिष्ट स्थितिअनुरूप समावेशी आधार मा चयन गरिने छ ।

५. वडा अधिवेशनबाट नयाँ वडा समिति निर्वाचित भई शपथग्रहण गरेपछि पुरानो समिति स्वतः विघटन हुने छ ।

धारा- ७६ वडा समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

वडा समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छ ।

१. वडाभित्रको पार्टीको कामको नेतृत्व गर्ने । महाधिवेशन र माथिल्लो समितिको निर्णयको प्रतिकूल नहुने गरी आफनो कार्यक्षेत्रअन्तर्गतका राजनीतिक र सङ्गठनात्मक विषयमा निर्णय गरी कार्यान्वयन गर्ने गराउने । वडा समिति र माथिल्लो समितिका निर्णय र निर्देशन कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

२. वडा समितिको कार्यकारिणी र सल्लाहकार समितिको सङ्ख्या आवश्यकताअनुसार आफै तोकी गठन गर्ने ।
३. पार्टीको सदस्यता निरन्तर वितरण गर्ने, गराउने र यसको अभिलेख राखी पालिका समितिमा पठाउने ।
४. विधानबमोजिम पार्टीको आधारभूत सदस्यता नवीकरण गर्ने ।
५. योग्यता पुगेका व्यक्तिहरूलाई पार्टीको टोल समिति समेतको रायको आधारमा सङ्गठित सदस्यता प्रदान/नवीकरण गर्नका लागि माथिल्लो निकायमा सिफारिस गर्ने ।
६. वडा क्षेत्रभित्र पार्टीको प्रचार-प्रसार गर्ने ।
७. वडा क्षेत्रभित्रका टोल समितिहरूका बिच समन्वय कायम गर्ने ।
८. सबै तहका निर्वाचनमा टोल समितिसँग समन्वय गरी मतदान स्थलमा पार्टीका तर्फबाट आवश्यक व्यवस्थापन गर्ने ।
९. आवश्यकताअनुसार प्रशिक्षण, सभा, गोष्ठीको आयोजना गर्ने ।
१०. कम्तीमा ३/३ महिनामा वडाभित्रका आधारभूत तथा सङ्गठित सदस्यहरूको भेला र अन्तरक्रियात्मक कार्यक्रम गर्ने ।
११. सबै तहका निर्वाचनको समयमा टोल समिति समेतको सहभागीतामा पार्टीको प्रचार-प्रसार, निर्वाचन तथा मतदानसँग सम्बन्धित आवश्यक व्यवस्थापन गर्ने र निर्वाचनको समग्र मूल्याङ्कन र समीक्षा गरी माथिल्लो निकायमा प्रतिवेदन पठाउने ।
१२. वडाभित्रका विकास निर्माण कार्यको अनुगमन, मुल्याङकन गर्ने र विकास निर्माणका काम सम्पन्न गर्नका लागि पार्टीका तर्फबाट आवश्यक पहल गर्ने ।
१३. पार्टीको तर्फबाट वडामा निर्वाचित स्थानीय जनप्रतिनिधि र पार्टीको वडा समितिका बिच कम्तीमा दुई महिनामा एकपटक अनिवार्यरूपमा बैठकको आयोजना गर्ने ।
१४. सञ्चार माध्यम र सामाजिक सञ्जालमार्फत पार्टीका गतिविधिको व्यापक प्रचारप्रसार गर्न आवश्यक कार्य गर्ने गराउने ।
१५. मातहत निकायबाट प्राप्त रायसहित पार्टीको तर्फबाट उम्मेदवारको नाम सिफारिस र निर्णय गर्ने ।
१६. आवश्यकताअनुसार विभिन्न समिति, उपसमिति र कार्यदल गठन गर्ने ।
१७. वडा स्तरीय जनवर्गीय सङ्गठनको गठन, परिचालन र समन्वय गर्ने ।
१८. पार्टीको हितमा अन्य आवश्यक कार्य गर्ने गराउने ।

धारा- ७७ वडा समितिका अध्यक्ष र पदाधिकारीहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार

१. वडा समितिका अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छ ।

(क) वडा पार्टीको नेतृत्व गर्ने तथा वडा समितिको बैठक र वडा अधिवेशनको अध्यक्षता गर्ने ।

(ख) पार्टीको माथिल्लो निकायबाट प्राप्त नीति, निर्देशन, वडा अधिवेशन, वडा समितिको निर्णय कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

(ग) वडा समितिका पदाधिकारीको कार्य विभाजन गर्ने र आवश्यकताअनुसार कार्यविभाजन हेरफेर गर्ने ।

(घ) वडा समितिको बैठक बोलाउने ।

(ङ) वडा समिति अध्यक्ष आफू आफ्नो कार्यक्षेत्रभन्दा बाहिर गएको अवस्थामा वा आवश्यकताअनुसार उपाध्यक्षलाई कार्यवाहक अध्यक्ष तोक्ने ।

(च) अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिएबमोजिम हुने ।

२. पालिकाका वडा समितिका उपाध्यक्ष, सचिव, उपसचिव र कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्र सीमित रहनेगरी पालिका समितिका उपाध्यक्ष, सचिव, उपसचिव र कोषाध्यक्षको सरह नै रहने छ ।

धारा- ७८ टोल अधिवेशन र समिति

१. टोल समिति पार्टीको प्रारम्भिक समिति हो । टोल अधिवेशन सामान्यतया प्रत्येक दुई वर्षमा हुने छ ।

२. टोल अधिवेशनमा टोल समितिको कार्यक्षेत्रभित्रका सम्पूर्ण सङ्गठित सदस्यहरू प्रतिनिधि हुने छन् ।

३. टोल अधिवेशनको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छन् ।

(क) अधिवेशन सञ्चालन गर्न अध्यक्ष मण्डल र आवश्यक संरचनाहरू गठन गर्ने ।

(ख) टोल समितिको तर्फबाट प्रस्तुत राजनीतिक, सङ्गठनात्मक, आर्थिक प्रतिवेदनमाथि छलफल गरी पारित गर्ने ।

(ग) अध्यक्ष - १, उपाध्यक्ष - १, सचिव - १, उपसचिव -२, कोषाध्यक्ष - १ र सदस्यहरू समेत बढीमा २१ सदस्यीय टोल समितिको निर्णय गर्ने छ ।

धारा- ७९ टोल/प्रारम्भिक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

टोल/प्रारम्भिक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छ ।

१. आफ्नो क्षेत्रभित्रका सदस्यहरूको विवरण राख्ने, मतदाताहरूको विवरण राख्ने, अद्यावधिक गर्ने, मतदाता नामावलीमा नाम थपघट गर्ने ।

२. सबै तहका निर्वाचनको समयमा पार्टीको प्रचार-प्रसार, निर्वाचन तथा मतदानसँग सम्बन्धित कार्य गर्ने र निर्वाचनका समग्र मूल्याङ्कन । समीक्षा गर्ने तथा माथिल्लो निकायमा विवरण पठाउने ।

३. आफ्नो क्षेत्रका जनतासँग निरन्तर सम्पर्क र सम्वाद गर्ने तथा आवश्यकताअनुसार सहयोग पुऱ्याउने ।
४. समय समयमा नागरिकहितसँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।
५. पार्टी हितमा अन्य कार्य गर्ने, गराउने ।
६. माथिल्लो समितिको निर्णय, निर्देशन र पार्टीको नीति प्रतिकूल नहुनेगरी आफ्नो कार्यक्षेत्रमा कार्यान्वयन गर्ने ।
७. राष्ट्र र जनताको हित रक्षाका लागि सङ्घर्ष, आन्दोलन र जनपरिचालनलगायत अन्य कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
८. आफ्नो टोलभित्रका जनतालाई पार्टीमा गोलबन्द गर्ने ।
९. अनुशासनको पालना नगर्ने सदस्यलाई कारवाही गर्ने ।
१०. पार्टी विधान, नियमावली, विनियम तथा निर्देशिकामा टोल समितिले गर्ने भनिएको कार्य गर्ने ।

धारा- ८० टोल/प्रारम्भिक समितिका अध्यक्ष र पदाधिकारीहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार

१. टोल समितिका अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छ ।
   (क) टोलमा पार्टीको नेतृत्व गर्ने ।
   (ख) माथिल्लो निकायबाट प्राप्त नीति, निर्देशन, टोल समितिको निर्णय कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।
   (ग) टोल समितिको बैठक बोलाउने ।
   (घ) टोल समितिका पदाधिकारीहरूको कार्यविभाजन गर्ने र आवश्यकताअनुसार कार्यविभाजन हेरफेर गर्ने ।
   (ङ) टोल समितिका अध्यक्ष आफू आफ्नो कार्यक्षेत्रभन्दा बाहिर गएको अवस्थामा वा आवश्यकताअनुसार उपाध्यक्षलाई कार्यवाहक अध्यक्ष तोक्ने ।
   (च) पदाधिकारीहरूको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिएबमोजिम हुने ।
२. टोल समितिका उपाध्यक्ष, सचिव, उपसचिव र कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार टोलभित्रको क्षेत्राधिकारमा सिमित रहने गरी वडा समितिका उपाध्यक्ष, सचिव, उपसचिव र कोषाध्यक्षसरह रहने छ ।

धारा- ८१ बुथ समितिको गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार

१. निर्वाचनसम्बन्धी कामको व्यवस्थापन गर्न पालिका समितिले निर्वाचनका प्रत्येक बुथमा पर्ने टोल, वडा वा पालिका समितिहरूबाट प्रतिनिधित्व हुने गरी प्रत्येक बुथका लागि छुट्टा-छुट्टै बुथ समिति गठन गरी उनीहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार तोक्ने छ ।

२. बुथ समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुने छ ।

(क) प्रत्येक बुथ समितिले पालिका समितिले तोकेको जिम्मेवारी र बुथ समितिले गरेका निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।

(ख) बुथ समितिले आफ्ना बुथमा पर्ने सम्पूर्ण मतदाताहरूको तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने, निर्वाचनको समयमा आफ्नो पार्टी र पार्टी उम्मेदवारको पक्षमा मतदान गराउन पहल गर्ने ।

(ग) बुथ समिति गठन गरेपछि सोको जानकारी पालिका समितिले जिल्ला समन्वय समितिमा पठाउने ।

(घ) तोकिएका अन्य कार्यहरू गर्ने, गराउने ।

धारा- ८२ प्रारम्भिक सभा

१. कुनै पनि समितिमा नरहेका सङ्गठित सदस्यहरूलाई सङ्गठित गर्न पालिका समितिले टोल, वस्ती वा वडाको आधारमा छुट्टा-छुट्टै प्रारम्भिक सभा गठन गरी उनीहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार तोक्ने ।

२. प्रारम्भिक सभामा १ जना अध्यक्ष र १ जना सचिव सभाले निर्वाचित गर्ने ।

३. प्रारम्भिक सभामा बढीमा १५१ जनासम्म सदस्यहरू रहने । एउटै टोल वा वस्तीमा आवश्यकतानुसार १ भन्दा बढी प्रारम्भिक सभाहरू गठन गर्न सकिने ।

४. प्रारम्भिक सभाको बैठक सामान्यत ६ महिनामा एकपटक हुने ।

५. प्रारम्भिक सभाको वैठकमा पालिका समितिका अध्यक्षले पार्टी र जनवर्गीय सङ्गठन विस्तार तथा सुदृढीकरणको कार्ययोजना र समसामयिक प्रस्तावहरू प्रस्तुत गर्ने ।

६. प्रारम्भिक सभाले सङ्गठन विस्तार र सुदृढीकरणको कार्यमा सम्बन्धित समितिहरूलाई आवश्यक सहयोग गर्ने ।

परिच्छेद- १२
पार्टी निर्माणको दिशा, सङ्गठनात्मक सिद्धान्त र कार्यपद्धति

धारा- ८३ पार्टी निर्माणको दिशा, सङ्गठनात्मक सिद्धान्त र कार्यपद्धति

यो पार्टी जनतामा आधारित कार्यकर्ता पार्टी (Mass based Cadre Party) हो । यसको सङ्गठनात्मक सिद्धान्त र कार्यपद्धति देहायबमोजिम हुने छ ।

१. पार्टीको सङ्गठनात्मक सिद्धान्त लोकतान्त्रिक अकेन्द्रीकरण (Democratic Non-centralization) हुने छ । यस सिद्धान्तअनुरूप पार्टीको सार्वभौमसत्ता र सर्वोच्चता सङ्गठित सदस्यहरूमा निहित हुने छ । यसको प्रयोग यस विधानमा व्यवस्था भएबमोजिम हुने छ ।

२. पार्टीमा सामूहिक नेतृत्व र समावेशी प्रतिनिधित्वको प्रणाली अवलम्बन गरिने छ ।

३. पार्टी सङ्गठनभित्र सबै तहमा लोकतन्त्रको अभ्यास गरिने छ ।

लोकतन्त्रको अभ्यास अनुशासनको घेराभित्र हुनुपर्ने छ । लोकतन्त्रको नाममा अराजकता र अनुशासनको नाममा निरंङ्कूशता हुन दिइने छैन ।

४. पार्टीका सबै तहका समितिहरूले अकेन्द्रीकरणको मान्यताअनुरूप यस विधानमा व्यवस्था भएबमोजिम आ-आफ्नो क्षेत्राधिकारभित्रका कामहरू आफै गर्न पाउने छन् । पार्टीको शक्ति केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय तहहरूमा बाँडफाँट गरी प्रयोग गरिने छ ।

५. पार्टीमा बहुमतको निर्णय र अल्पमतको सम्मान हुने छ ।

६. पार्टीको सङ्गठनात्मक जीवन प्रणालीमा व्यक्ति सङ्गठन/समितिको मातहत, तल्लो समिति माथिल्लो समितिको मातहत, पार्टीका सम्पूर्ण सदस्य तथा समिति/सङ्गठनहरू केन्द्रीय समितिको मातहत, केन्द्रीय समिति राष्ट्रिय महाधिवेशनको मातहत र राष्ट्रिय महाधिवेशन प्रतिनिधिहरूको मातहत, प्रतिनिधिहरू सङ्गठित सदस्यहरूको मातहत हुने छ ।

७. पार्टी सञ्चालन लोकतान्त्रिक अकेन्द्रीकरणको मूल्य मान्यता, विधि पद्धति र प्रक्रिया अनुसार हुने छ । पार्टीभित्र देहायबमोजिम आन्तरिक लोकतन्त्रको अभ्यास गर्नपाउने छ ।

(क) कुनैपनि मातहत समितिले माथिल्लो समितिको वा सदस्यले समितिको निर्णय र बिचारप्रति आफ्नो समितिमा मौखिक वा लिखित रूपमा असहमति प्रकट गर्न पाउने छन् । तर हरेक सदस्य वा समितिले सम्बन्धित माथिल्लो समिति वा समितिको बहुमतले गरेको निर्णय कार्यान्वयनमा लानु पर्दछ ।

(ख) समितिको निर्णय पुस्तिकामा दर्ज गरिएका वा लिखित रूपमा सम्बन्धित समितिमा प्रस्तुत गरिएको विचारलाई मात्र फरक मत मानिने छ ।

(ग) फरक मतका कारणले कसैप्रति भेदभाव गरिने छैन । तर फरक मत राख्नेले आफ्नो पदीय वा सङ्गठनात्मक दायित्वको भने निर्वाह गर्नुपर्ने छ ।

(घ) कुनैपनि सदस्यले विधानको अधिनमा रही राष्ट्रिय महत्त्वका विषयहरूमा छलफल गर्न चाहेमा केन्द्रीय समितिको निर्णयमा निर्धारित प्रक्रियाअनुरूप निश्चित तहसम्म छलफलमा लान सकिने छ ।

(ङ) महाधिवेशनले गरेका निर्णयहरू विपरीत वा ती निर्णयहरूसँग असहमतिका विषयहरूलाई अर्को महाधिवेशनको समयमा तोकिएको प्रक्रियाद्धारा उठाउन पाइने छ । त्यस्ता असहमति निर्धारित प्रक्रियाअनुरूप महाधिवेशनमा प्रस्तुत गर्न सकिने छ ।

परिच्छेद- १३
निर्वाचन, मनोनयन, उम्मेदवारको योग्यता, कार्यकाल र शपथग्रहण,

धारा- ८४ निर्वाचन विधि

१. समन्वय समिति र तदर्थ समितिबाहेक पार्टीका सबै तहका समिति र निकायका पदाधिकारी र सदस्यहरू महाधिवेशन वा अधिवेशनबाट निर्वाचित हुने छन् ।

२. पार्टीको सबै तहको निर्वाचन लोकतान्त्रिक विधिअनुरूप हुने छन् ।

३. निर्वाचनसम्बन्धी व्यवस्था केन्द्रीय निर्वाचन आयोगबाट तयार गरिएको निर्वाचन नियमावलीबमोजिम हुने छ, प्रदेश निर्वाचन आयोगले पनि यसै नियमावलीअनुरूप कार्य गर्ने छ ।

४. सबै तहका पार्टी समिति, महाधिवेशन वा अधिवेशन प्रतिनिधिहरूको निर्वाचनका लागि आमरूपमा भूगोल, खुला र समावेशी गरी तीन क्षेत्र तोकिने छन् ।

५. सबै तहका निर्वाचित पार्टी समितिहरू, प्रादेशिक र स्थानीय विषेशताअनुरूप जातीय/समुदायिक रूपले समावेशी चरित्रको र हने छन् ।

६. महिला प्रतिनिधित्वको स्वरूप पनि भूगोल र जातीय/सामुदायिकरूपले समावेशी चरित्रको हुनुपर्ने छ । न्यूनतम् योग्यता र मापदण्ड नपुगेको अवस्थामा भने महिला सदस्यहरूको स्थान खाली रहने छ । शिल्पी/दलित, सीमान्तकृत तथा लोपोन्मुख समुदाय र युवाको सहभागीतामा उचित ध्यान दिनुपर्ने छ ।

७. पार्टी समितिहरूमा प्रादेशिक र स्थानीय विशेषताअनुरूप मधेसी, आदिवासी जनजाति, पहाडे आर्य/ब्राम्हण, खस, शिल्पी/दलित, थारु, मुस्लिम, थारू आदिको यथासम्भव समानुपातिक समावेशी प्रतिनिधित्व गर्नुपर्ने छ ।

८. राष्ट्रिय महाधिवेशनमा केन्द्रीय समितिका पदाधिकारी र सदस्यहरूको निर्वाचन केन्द्रीय निर्वाचन आयोगले गराउने छ ।

९. सङ्घीय परिषद अध्यक्ष तथा केन्द्रीय आयोगका पदाधिकारी र सदस्यहरूको निर्वाचन पार्टी केन्द्रीय समितिद्वारा गठित केन्द्रीय निर्वाचन समितिले गराउने छ ।

१०. प्रदेश/राष्ट्रिय समिति, प्रदेश आयोगका पदाधिकारी एवम् सदस्यहरू र जनवर्गीय सङ्गठनका केन्द्रीय पदाधिकारी एवम् सदस्यहरूको निर्वाचन केन्द्रीय निर्वाचन आयोगले गराउने छ ।

११. पार्टीका जिल्ला तथा पालिका समितिका पदाधिकारी एवम् सदस्यहरू, पार्टी सम्वद्ध जनवर्गीय सङ्गठनका प्रदेश तथा जिल्ला पदाधिकारी एवम् सदस्यहरूको निर्वाचन प्रदेश निर्वाचन आयोगले गर्ने छ ।

१२. पार्टी समितिहरूको निर्वाचन, लोकतान्त्रिक प्रणाली, विधि, प्रक्रिया, मूल्य र मान्यताअनुरूप गरिने छ ।

धारा- ८५ मनोनयनसम्बन्धी व्यवस्था

१. निर्वाचित केन्द्रीय समिति, प्रदेश समिति, राष्ट्रिय समिति र पालिका समितिहरूले आफ्नो समितिका निर्वाचित सदस्यहरूको कूल सङ्ख्याको १५ प्रतिशतभन्दा बढी नहुने गरी अध्यक्षको प्रस्तावमा समितिले मनोनयन गर्न सक्ने छन् ।

२. केन्द्रीय समितिले समान राजनीतिक सिद्धान्त र विचारधारा भएका दल वा पार्टीसँग एकता र एकीकरण प्रक्रियालाई अगाडि बढाउन सक्ने छ र दलहरूबिच एकीकरणसम्बन्धी सम्झौतामा लेखिएको व्यहोराअनुरूप हुने छ । यस्ता सम्झौतालाई विधानअनुरूप मानिने छ ।

३. अन्य राजनीतिक दल वा समूहबाट पार्टीमा प्रवेश गर्ने वा समाहित हुन आउने व्यक्तिलाई पार्टीको कुनै तहको समितिमा मनोनयन गर्न सक्ने छ । तर यस्तो सङ्ख्या कार्यकाल अवधिभरमा आफ्नो समितिको सङ्ख्याको १५ प्रतिशतभन्दा बढी हुने छैन ।

धारा- ८६ उम्मेदवार हुन आवश्यक योग्यता

राष्ट्रिय महाधिवेशन र अधिवेशन वा कुनै पनि पार्टी समितिको पदाधिकारी वा सदस्य पदको उम्मेदवार हुन देहायबमोजिमको न्यूनतम योग्यता पूरा भएको हुनुपर्ने छ ।

१. राष्ट्रिय महाधिवेशनमा प्रतिनिधि चुनिनका लागि कम्तीमा १० वर्ष सङ्गठित सदस्य भएर काम गरेको हुनुपर्ने छ । तर, जातीय/सामुदायिक समावेशी र महिलाको हकमा ७ वर्ष सङ्गठित सदस्य भई काम गरेको भए योग्य ठहरिने छ ।

२. केन्द्रीय समितिको पदाधिकारीका लागि उम्मेदवार हुन केन्द्रीय समितिको सदस्य वा प्रदेश/राष्ट्रिय समितिको अध्यक्ष भई कम्तीमा पाँच वर्ष काम गरेको हुनुपर्ने छ ।

३. केन्द्रीय समितिको सदस्यको उम्मेदवार हुनका लागि सङ्गठित सदस्यता लिएको कम्तीमा १० वर्ष भएको र केन्द्रीय समिति वा केन्द्रीय निकाय वा प्रदेश/राष्ट्रिय समितिको सदस्य वा केन्द्रीय विभागको सदस्य वा जिल्ला समन्वय समितिको पदाधिकारी वा जनवर्गीय सङ्गठनको केन्द्रीय पदाधिकारी भई एक कार्यकाल वा लगातार पाँच वर्ष सम्म काम गरेको हुनुपर्ने छ ।

४. महिला, शिल्पी/दलित, श्रमिक, मधेसी, आदिवासी जनजाति, थारू, मुस्लीम र अपाङ्गता भएका व्यक्तिको हकमा भने लगातार पाँच वर्ष वा एक कार्यकाल जिल्ला समन्वय समिति वा प्रदेश/राष्ट्रिय समिति वा जनवर्गीय सङ्गठनका केन्द्रीय समितिका पदाधिकारी भई काम गरेको भए पुग्ने छ ।

५. केन्द्रीय अनुशासन आयोगको पदाधिकारी र सदस्य हुन केन्द्रीय समितिको सदस्यको योग्यता पुगेको र अनुशासनको कारवाहीमा नपरेको हुनुपर्ने छ ।

६. केन्द्रीय समितिको सदस्यको योग्यता पुगेको र आर्थिक प्रशासन तथा लेखा परीक्षणको विषयमा व्यवहारिक ज्ञान भएको व्यक्ति केन्द्रीय लेखा परिक्षण आयोगका पदाधिकारी र सदस्यका लागि योग्य हुने छ ।

७. निर्वाचनसम्बन्धी कानूनी तथा व्यवहारिक ज्ञान भएको केन्द्रीय समिति सदस्यको योग्यता पुगेको व्यक्ति केन्द्रीय निर्वाचन आयोगको पदाधिकारी एवम् सदस्यका लागि योग्य हुने छ ।

८. प्रदेश/राष्ट्रिय समितिको सदस्य हुन कम्तीमा पाँच वर्ष सङ्गठित सदस्य भई काम गरेको र जिल्ला वा सोभन्दा माथिल्लो समिति वा प्रादेशिक विभागको सदस्य वा जनवर्गीय सङ्गठनको प्रदेश पदाधिकारी भई काम गरेको हुनुपर्ने छ । महिला र शिल्पी/दलितको हकमा सङ्गठित सदस्य भई कुनै पनि पार्टी सङ्गठन र जिल्ला समन्वय समिति वा प्रदेश वा सोभन्दा माथिल्लो विभाग वा जनवर्गीय सङ्गठनमा कम्तीमा पाँच वर्ष काम गरेको हुनुपर्ने छ ।

९. केन्द्रीय विभागको सदस्य हुन कम्तीमा जिल्ला समन्वय समितिमा एक कार्यकाल काम गरेको वा प्रदेश सदस्यको योग्यता पुगेको वा सम्बन्धित विषयको विज्ञ हुनुपर्ने छ ।

१०. महाधिवेशन वा अधिवेशनमा प्रतिनिधि बन्न सङ्गठित सदस्यता लिएको अवधि गणना गर्दा पार्टी एकीकरण र ध्रुवीकरणको क्रममा सङ्गठित सदस्यता नवीकरण भएको पूर्व पार्टीको सदस्यता लिएको मितिलाई नै सङ्गठित सदस्यताको मिति कायम गरिने छ ।

११. पार्टीको पदाधिकारी वा सदस्य पदमा निर्वाचनका लागि उम्मेदवारी दिंदा वा निर्वाचित भएपछि निर्वाचित व्यक्तिको योग्यता पुरा भएको छैन भनी उजुरी वा निवेदन परेमा सम्बन्धित समितिले छानबिन गर्दा न्यूनतम् योग्यता पुरा नभएको ठहरिएमा निज पदबाट मुक्त हुने छ ।

१२. अन्य पार्टी परित्याग गरी पार्टीमा प्रवेश गरेका व्यक्तिको हकमा पहिलो पटकका लागि महाधिवेशन वा अधिवेशनको प्रतिनिधि हुन कुनै पनि समिति र निकायको पदका लागि सङ्गठित सदस्यताको अवधिसम्बन्धी बाध्यात्मक व्यवस्था लागु हुने छैन ।

धारा- ८७ एउटै पदमा लगातार दुई पटकभन्दा बढी उम्मेदवार हुन नपाउने

पार्टीको निर्वाचित केन्द्रीय समिति, प्रदेश/राष्ट्रिय समिति र स्थानीय तहको पदाधिकारीको हैसियतमा कार्यरत एउटै व्यक्ति, एउटै तह र एउटै पदमा लगातार दुई कार्यकाल वा १० वर्षभन्दा बढी कार्यावधी पूरा गरी सकेको भए सोही पदका लागि पुनः उम्मेदवार हुन पाउने छैन ।

धारा- ८८ शपथग्रहणसम्बन्धी व्यवस्था

१. पार्टीको कुनै पनि समिति, आयोग वा निकायमा निर्वाचित वा मनोनित व्यक्ति पद बहाली गर्नुअघि अनुसूची- १३ बमोजिम शपथग्रहण गर्नुपर्ने छ ।

१. शपथग्रहण गर्ने व्यक्तिले छातीमाथि दायाँ हात राखी पार्टीको झण्डासामु उभिएर शपथग्रहण गर्नुपर्ने छ । शपथग्रहण गरिसकेपछि मात्र आफ्नो पदमा बहाली हुन पाउने छ ।

१. शपथग्रहण गर्ने व्यक्तिले शपथपत्रमा हस्ताक्षर गरी सम्बन्धित समितिमा बुझाउनुपर्ने छ ।

१. निर्वाचन वा मनोनयन सम्पन्न भएपछि देहायको व्यक्तिलाई देहायका पदाधिकारीले शपथग्रहण गराउने छन् ।

(क) सङ्घीय परिषदको अध्यक्ष र केन्द्रीय आयोगका अध्यक्षहरूलाई केन्द्रीय निर्वाचन समितिका अध्यक्षले र आयोगका अन्य पदाधिकारी र सदस्यहरूलाई सम्बन्धित केन्द्रीय निकायका अध्यक्षले ।

(ख) पार्टीको केन्द्रीय समिति अध्यक्षलाई केन्द्रीय निर्वाचन आयोगका अध्यक्षले र केन्द्रीय समितिका अन्य पदाधिकारी र सदस्यहरूलाई केन्द्रीय समितिको अध्यक्षले ।

(ग) केन्द्रीय सल्लाहकार समिति र केन्द्रीय विज्ञ परिषदका अध्यक्षहरूलाई सङ्घीय परिषद अध्यक्षले र अन्य पदाधिकारी र सदस्यहरूलाई सम्बन्धित केन्द्रीय निकायका अध्यक्षले ।

(घ) प्रदेश/राष्ट्रिय समितिका अध्यक्ष वा स्थानीय तहका समितिका अध्यक्षलाई सम्बन्धित तहको निर्वाचन आयोगका अध्यक्ष वा प्रमुख निर्वाचन अधिकृतको रूपमा जिम्मेवारी वहन गर्ने व्यक्तिले वा निर्वाचन आयोगबाट निर्वाचन गराउन खटिएका व्यक्तिले ।

(ङ) प्रदेश/राष्ट्रिय समिति वा स्थानीय तहका पार्टी समितिका अन्य पदाधिकारी र सदस्यहरूलाई सम्बन्धित समितिका अध्यक्षले ।

(च) माथि उल्लेख गरिएका बाहेक नियुक्ति वा मनोनित हुने व्यक्तिलाई सम्बन्धित समिति वा निकायका अध्यक्ष वा प्रमुखले ।

परिच्छेद- १४

महाधिवेशन र अधिवेशनको निर्णय प्रमाणिकरण तथा

विशेष महाधिवेशन र अधिवेशन

धारा- ८९ राष्ट्रिय महाधिवेशन तथा अधिवेशनको निर्णय प्रमाणीकरण

राष्ट्रिय महाधिवेशन तथा अधिवेशनको निर्णय प्रमाणीकरणसम्बन्धी व्यवस्था देहायबमोजिम हुने छ ।

१. राष्ट्रिय महाधिवेशनका निर्णय प्रमाणीकरणका लागि महाधिवेशन प्रतिनिधिहरूमध्येबाट कम्तीमा एक तिहाई महिला सहित ९ जना सदस्यहरू रहेको निर्णय प्रमाणीकरण समिति गठन गरिने छ ।

२. प्रदेश तथा स्थानीय तहको अधिवेशनको निर्णय प्रमाणीकरणका लागि सम्बन्धित तहको अधिवेशनद्वारा अधिवेशन प्रतिनिधिहरूमध्येबाट एक तिहाई महिलासहित ७ जना सदस्य रहेको निर्णय प्रमाणिकरण समिति गठन गरिने छ ।

३. उपरोक्त धारा १, २ बमोजिम गठन भएको समितिले निर्णय प्रमाणीकरण गरेपछि निर्णय कार्यान्वयनमा आउने छन् ।

४. निर्णय प्रमाणीकरणसम्बन्धी अन्य व्यवस्था केन्द्रीय समितिले तोकेबमोजिम हुने छ ।

धारा- ९० विशेष महाधिवेशन तथा अधिवेशन

१. पार्टीको विशेष महाधिवेशनसम्बन्धी व्यवस्था देहायबमोजिम हुने छ ।

(क) उचित कारण र ठोस कार्यसूचीसहित बहुमत प्रदेश र जिल्ला समितिहरूको बहुमतले निर्णय गरी लिखितरूपमा माग गरेमा माग पत्र दर्ता भएको मितिले ६ महिनाभित्र केन्द्रीय समितिले विशेष महाधिवेशन आयोजना गर्नुपर्ने छ ।

(ख) विशेष राष्ट्रिय महाधिवेशनको विधि र प्रक्रिया नै राष्ट्रिय महाधिवेशनको पनि विधि र प्रक्रिया हुने छ ।

(ग) केन्द्रीय समितिले विशेष महाधिवेशनको आयोजना नगरेमा माँग गर्ने समितिहरूले विशेष महाधिवेशन आयोजक समिति बनाई महाधिवेशनको आयोजना गर्न सक्ने छ ।

२. प्रदेश विशेष अधिवेशनसम्बन्धी व्यवस्था देहायबमोजिम हुने छन् ।

(क) उचित कारण र ठोस कार्य सूचीसहित बहुमत जिल्ला समन्वय समितिहरू र नगरपालिका, उपमहानगरपालिका र महानगरपालिका समितिको बहुमतद्वारा निर्णय गरी लिखितरूपमा मांग गरेमा मागपत्र दर्ता भएको ६ महिनाभित्र प्रदेश समितिले प्रदेश विशेष अधिवेशन आयोजना गर्नुपर्ने छ ।

(ख) प्रदेश अधिवेशनको विधि र प्रक्रिया नै विशेष प्रदेश अधिवेशनको पनि विधि र प्रक्रिया हुने छ ।

(ग) प्रदेश समितिले विशेष अधिवेशन आयोना नगरेमा, अधिवेशन माँग गर्ने समितिहरूले आयोजक समिति गठन गरी विशेष अधिवेशन गर्न सक्ने छन् ।

३. स्थानीय तह विशेष अधिवेशनसम्बन्धी व्यवस्था देहायबमोजिम हुने छ ।

(क) पालिका विशेष अधिवेशन पालिकाका बहुमत वडा समितिहरूले प्रत्येक वडाको बहुमतद्वारा निर्णय गरी उचित कारण र ठोस कार्यसूचीसहित विशेष अधिवेशनको माग दर्ता गरेको मितिले ६ महिनाभित्र सम्बन्धित समितिले विशेष अधिवेशन आयोजना गर्नुपर्ने छ ।

(ख) पालिका समितिले विशेष अधिवेशन आयोजना गर्न अस्वीकार गरेमा वा नगेरमा विशेष अधिवेशन माग गर्ने समितिहरूले आयोजक समिति बनाई विशेष अधिवेशन गर्न सक्ने छ ।

४. विशेष महाधिवेशन तथा अधिवेशनको कार्यसूची दर्ता गरेको माग पत्रमा उल्लेख गरिएबमोजिम हुने छ ।

परिच्छेद- १५
विभाग, संयन्त्र, जनवर्गीय तथा स्वयंसेवी सङ्गठन र कार्यदल

धारा- ९१ केन्द्रीय विभागहरू

१. पार्टीको विषयगत नीति निर्माण तथा कार्यान्वयनमा केन्द्रीय समितिलाई सहयोग गर्ने अङ्गको रूपमा केन्द्रीय विभागहरू गठन गरिने छन । प्रदेश र स्थानीय तहमा पनि सम्वन्धित समितिको निर्णयानुसार विभागहरू गठन हुने छन् ।

२. यस्ता विभागहरू पार्टी सङ्गठन र राजकीय मामलासँग सम्बन्धित हुने छन् । विभागहरूले आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्र विषयगत पार्टी नीतिलाई लागु गर्न, जाँच्न र सुझाव संकलन गर्न सहयोगी भूमिका खेल्ने छन् । विभाग अन्तर्गत आवश्यकतानुसार विभिन्न डेस्कहरू गठन गर्न सकिने छ ।

३. केन्द्रमा (१) सङ्गठन विभाग (२) पार्टी स्कुल तथा प्रशिक्षण विभाग (३) अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध विभाग (४) प्रचार प्रसार, सूचना प्रविधि, तथा प्रकाशन विभाग (५) आर्थिक विभाग (६) संसदीय विभाग (७) संवैधानिक व्यवस्था तथा कानून विभाग (८) सङ्घीय मामिला तथा स्थानीय तह विभाग (९) राज्यव्यवस्था तथा सुशासन विभाग (१०) कृषि तथा भूमिव्यवस्था विभाग (११) जलस्रोत तथा उर्जा विभाग (१२) शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधी विभाग (१३) स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या विभाग (१४) अर्थनीति तथा योजना विभाग (१५) सहकारी तथा गरीबी निवारण विभाग (१६) श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा विभाग (१७) वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन विभाग (१८) पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन विभाग (१९) भौतिक पूर्वाधार विकास विभाग (२०) आपूर्ति तथा उपभोक्ता हित संरक्षण विभाग (२१) सामाजिक सेवा तथा गैर-सरकारी संस्था विभाग हुने छन् । यी विभागहरूको अतिरिक्त केन्द्रीय समितिले निर्णय गरी आवश्यकतानुसार अन्य विभाग गठन गर्न र काम, कर्तव्य तथा अधिकार तोक्न सक्ने छ ।

४. विभागको प्रमुख, उपप्रमुख र सदस्यहरू सम्बन्धित समितिले मनोनयन गर्ने छ। प्रमुख र उपप्रमुख सम्बन्धित समितिका सदस्यहरू मध्येबाट हुनुपर्ने छ भने सदस्य मनोनयनय हुन पार्टीको सङ्गठित

सदस्य हुनुपर्ने छ । विभागमा सदस्यहरू मध्येबाट सचिव निर्वाचित हुने छन् । सचिवले विभागको प्रमुखसँग समन्वय गरी कार्य गर्ने छ ।

५. विभागका सदस्य मनोनयन गर्दा सङ्गठित सदस्यहरूको रूची, विज्ञता, अनुभव, समावेशिता र पार्टीमा पुऱ्याएको योगदानका आधारमा विभागमा मनोनयन गरिने छ ।

६. विभागको प्रमुखले विभागको बैठकमा आवश्यकताअनुसार विषय विज्ञहरूलाई आमन्त्रण गर्न सक्ने छ ।

७. विभागको बैठक कम्तीमा २ महिनामा एकपटक बस्ने छ र प्रत्येक बर्ष कार्यसम्पादन प्रगति विवरणसहितको प्रतिवेदन केन्द्रीय समितिमा बुझाउने छ ।

८. केन्द्रीय समितिले विभागलाई थप कार्य गर्न जिम्मेवारी र निर्देशन दिन सक्ने छ ।

९. विभागसम्बन्धी अन्य व्यवस्था नियमावलीमा तोकिएबमोजिम हुने छ ।

धारा- ९२ संयन्त्र

१. पार्टी केन्द्रीय समितिले महिला, युवा, विद्यार्थी, किसान, बौद्धिक पेसाकर्मी, ट्रेड युनियन, खेलकुद, उद्योग वाणिज्य तथा व्यवसाय, साँस्कृतिक, आदिवासी जनजाति, शिल्पी/दलित, खस, थारु, मुस्लिम, पिछडा वर्ग, भूमिहिन (सुकुम्बासी), उपभोक्ता, पूर्व सैनिक तथा प्रहरी, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्ग, यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यक लगायतका जनवर्गीय, सामुदायिक तथा सामाजिक सङ्गठनहरूलाई पार्टी नीतिअनुरूप सञ्चालन गर्न पार्टी संयन्त्र गठन गर्ने छ ।

२. केन्द्रीय संयन्त्रहरूले पार्टीको केन्द्रीय विभागहरूले जस्तै सम्बन्धित क्षेत्रको नीति तर्जुमा गर्न सहयोग गर्ने लगायत सम्बन्धित सङ्गठनहरूलाई पार्टीको बैचारिक, नीतिगत अवधारणा अनुसार परिचालन गर्ने, सङ्गठन विस्तार र सुदृढीकरण गर्ने काममा सहयोग गर्ने, पार्टी र जनवर्गीय सङ्गठनबिच समन्वय गर्ने आदि काममा नेतृत्वदायी भूमिका खेल्ने छन् ।

३. महासङ्घीय ढाँचाको जनवर्गीय सङ्गठनका घटकहरूमा अलग्गै केन्द्रीय संयन्त्रहरू निर्माण हुने छन् ।

४. केन्द्रीय संयन्त्र गठन र सञ्चालनका लागि केन्द्रीय समितिले इन्चार्ज र आवश्यकतानुसार सहइन्चार्जहरू पठाउने छ । इन्चार्ज र सहइन्चार्जहरूले सम्बन्धित जनवर्गीय सङ्गठनका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, महासचिव तथा आवश्यकतानुसार वर्तमान तथा पूर्वपदाधिकारीहरूलाई समावेश गरी केन्द्रीय संयन्त्रको गठन गर्ने छन् ।

५. संयन्त्रको प्रमुख र उपप्रमुख सम्बन्धित जनवर्गीय सङ्गठनको इन्चार्ज र सहइन्चार्जहरू नै हुने छन् । संयन्त्रका सदस्यहरू मध्येबाट सचिव निर्वाचित हुने छन् । सचिवले संयन्त्र प्रमुखसँग समन्वय गरी कार्य गर्ने छ ।

६. संयन्त्रको बैठक संयन्त्र प्रमुख/इञ्चार्जको अध्यक्षतामा बस्ने छ । सबै तहको पार्टी संयन्त्रले सम्बन्धित तहको पार्टी समितिसँग समन्वय गरी काम गर्नुपर्ने छ ।

७. प्रदेश तथा स्थानीय समितिहरूले पनि आफ्नो तहका जनवर्गीय सङ्गठनहरू सञ्चालन गर्न इञ्चार्ज तथा सहइञ्चार्ज तोकी सम्बन्धित तहको पार्टी संयन्त्रहरू गठन गरी सञ्चालन गर्ने छन् ।

८. संयन्त्र सम्बन्धित पार्टी समितिप्रति उत्तरदायी रहने छ र आफ्नो कार्यको प्रगति विवरण नियमितरूपमा पार्टी समितिमा प्रस्तुत गर्नुपर्ने छ ।

९. संयन्त्रले सम्बन्धित पार्टी समितिको निर्णय, निर्देशन र नीतिलाई पालना गर्नुपर्ने छ ।

१०. केन्द्रीय संयन्त्रको हैसियत पार्टीको प्रदेश सरह हुने छ । प्रदेश तथा अन्य तहको संयन्त्रको हैसियत एक तह मुनिको हुने छ ।

११. पार्टी संयन्त्र सञ्चालन विधि र प्रक्रियासम्बन्धी अन्य व्यवस्था नियमावलीले तोकेबमोजिम हुने छ ।

धारा- ९३ जनवर्गीय तथा स्वयंसेवी सङ्गठन

१. जनवर्गीय सङ्गठन

(क) पार्टी सम्बद्ध महिला, युवा, विद्यार्थी, किसान, बौद्धिक पेसाकर्मी, ट्रेड युनियन, खेलकुद, उद्योग वाणिज्य तथा व्यवसाय, साँस्कृतिक, आदिवासी जनजाति, शिल्पी/दलित, खस, थारु, मुस्लिम, पिछडा वर्ग, भूमिहिन (सुकुम्बासी), उपभोक्ता, पूर्व सैनिक तथा प्रहरी, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्ग, यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यकलगायतका जनवर्गीय सङ्गठनहरू निर्माण गर्न सक्ने छ ।

(ख) पार्टी सम्वद्ध जनवर्गीय सङ्गठनहरू वैचारिक रूपमा पार्टीसँग आवद्ध र सङ्गठनात्मक रूपमा स्वायत्त हुने छन् ।

(ग) जनवर्गीय सङ्गठनहरूले पार्टीको नीति, विचार र सिद्धान्तलाई स्वीकार गरी आफ्नो विधान र नियमावलीअन्तर्गत रही कार्य सञ्चालन गर्ने छन् ।

२. स्वयम्सेवी सङ्गठन

(क) स्वैच्छिकरूपले सामाजिक एवम् सार्वजनिक क्षेत्रमा समाजसेवीरूपमा प्राकृतिक विपद्का समयमा तथा पार्टीले तोकेका विभिन्न क्षेत्रहरूमा स्वयम्सेवकको रूपमा कार्य गर्न पार्टी केन्द्रीय समितिको मातहत रहने गरी समाजवादी

भोलन्टियर फोर्स (SVF- Socialist Volunteer Force) गठन गरी तिनको सञ्चालन विधि, काम, कर्तव्य र अधिकार तथा सङ्गठनात्मक संरचनासमेत तोक्न सक्ने छ ।

(ख) यस फोर्समा पार्टी समिति र जनवर्गीय सङ्गठनहरूबाट सिफारिस गरेका सामाजिक अभियन्ता तथा युवा, विद्यार्थीहहरूको सहभागिता रहने छ ।

(ग) समाजवादी भोलन्टियर फोर्सको काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिएबमोजिम हुने छ ।

धारा- ९४ कार्यदल

१. कुनै पनि तहका पार्टी समितिले कुनै विशेष प्रयोजनका लागि आफ्नो तहमा कार्यदल गठन गर्न सक्ने छ ।

२. सम्बन्धित पार्टी समितिले कार्यदलको संयोजक र सदस्यहरू तोक्नुका साथै कार्यदलको अधिकार कर्तव्य र कार्यकाल समेत तोक्न सक्ने छ ।

कार्यदलले पार्टी समितिको निर्णय र निर्देशनअनुरूप काम गर्ने छ ।

परिच्छेद- १६
बैठक र निर्णय

धारा- ९५ बैठक

१. सामान्यतया केन्द्रीय समितिको बैठक ६ महिनामा नबढाई आयोजना गर्नुपर्ने छ ।

२. प्रदेश/राष्ट्रिय समितिको बैठक तीन महिनामा र जिल्ला समन्वय समितिको बैठक दुई महिनामा नबढाई आयोजना गर्नुपर्ने छ ।

३. पालिका समितिको बैठक दुई महिनाभन्दा बढी नबढाई आयोजना गर्नुपर्ने छ ।

४. वडा समिति/टोल समितिका बैठक प्रत्येक महिनामा एकपटक अनिवार्य आयोजना गर्नुपर्ने छ ।

५. सामान्यतया केन्द्रीय कार्यकारिणी समिति बैठक १ महिनामा र राजनीतिक समितिको बैठक ३ महिनामा बस्ने छ। तर आवश्यकता परे केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिको बैठक जुनसुकै बेला बस्न सकिने छ ।

६. सामान्यत प्रदेश/राष्ट्रिय समितिको कार्यकारिणी समितिको बैठक प्रत्येक महिना बस्नुपर्ने छ । आवश्यकता परेको अवस्थामा जुनसुकै बेला पनि बस्न सक्ने छ ।

७. जिल्ला कार्यकारिणी समितिको बैठक सामान्यतया १ महिनामा बस्नुपर्ने छ, तर पार्टीलाई आवश्यकता परेका जुनसुकै बेला पनि बस्न सक्ने छ ।

८. विभाग, आयोग, संयन्त्रका र सल्लाहकार समितिका बैठक आवश्यकतानुसार आ-आफ्नो कार्य सम्पादन नियमावलीमा

तोकेबमोजिम वा निर्णय अनुसार बस्ने छ ।

९. संसदीय दलको बैठक संसदीय दलको विधान र नियमावलीमा तोकिएबमोजिम हुने छ । तर, आवश्यक परेमा जुनसुकै बेला पनि बस्न सक्ने छ ।

धारा- ९६ बहुमतको निर्णय पार्टी निर्णय

१. पार्टीको राष्ट्रिय महाधिवेशन, विधान अधिवेशन, प्रदेश/राष्ट्रिय समितिको अधिवेशन, विशेष अधिवेशन तथा केन्द्रीय समितिलगायत सबै बैठकमा विभिन्न विषयहरूमा छलफल गर्दा लोकतान्त्रिक विधि र प्रक्रिया अपनाइने छ ।

२. पार्टीले सम्भव भएसम्म सर्वसम्मतिले निर्णय गर्ने छ । सर्वसम्मति हुन नसकेको अवस्थामा ५० जोड १ को बहुमतले निर्णय गर्ने छ ।

३. अल्पमतले चाहेमा लिखितरूपमा आफ्नो असहमति समितिमा राख्न सक्ने छ । अल्पमतको विचार वा फरकमतलाई सम्पत्तिको रूपमा दर्ज गरिने छ ।

परिच्छेद- १७
आचारसंहिता, अनुशासनको कारबाही र पुनरावेदन

धारा- ९७ आचारसंहिता

पार्टीलाई विधि, पद्धति र प्रक्रियाअनुसार सञ्चालन गर्न, विधानबमोजिम उत्तरदायित्व पूरा गर्न तथा काम कारबाहीमा सार्वजनिक विश्वास कायम गर्न पार्टीका विभिन्न समिति/उपसमिति/निकाय/विभागका पदाधिकारी तथा पार्टी सदस्यहरूले देहायबमोजिमका आचारसंहिता पालना गर्ने छन् ।

१. केन्द्रीय समिति, राजनीतिक समिति, केन्द्रीय कार्यकारी समिति, प्रदेश समिति, राष्ट्रिय समिति, स्थानीय तहलगायत समितिहरूका नेतृत्वमा रहनु हुने सम्पूर्ण सदस्यहरूले पार्टीको विधान, नियमावलीमा उल्लेख गरिएको पदीय जिम्मेवारी, पार्टीका निर्णय र निर्देशनहरू अथवा पार्टीले तोकेको जिम्मेवारीलाई आफ्नो दायित्व तथा कर्तव्यको रूपमा ग्रहण गरी समयमै कार्य सम्पादन गर्नुपर्ने छ ।

२. पार्टी एकतालाई मजबुत पार्नु र सुरक्षित गर्नु तथा पार्टी बिरोधी गतिविधि गर्ने, फाटो ल्याउने गुटबन्दी गर्ने र पार्टी अनुशासनको जुनसुकै प्रकारको उल्लङ्घन गर्ने तत्वहरूका विरूद्ध जुध्नु पार्टी सदस्यहरूको कर्तव्य हो ।

३. पार्टीका निर्णयहरूलाई कार्यान्वयन नगर्ने, निर्णयको विरोध गर्ने, पार्टी विधान तथा नियमावलीको उल्लङ्घन गर्ने, पार्टी अनुशासन भङ्ग गर्ने, अशोभनीय, अमर्यादित तथा अराजक र उदण्डतापूर्ण व्यवहार गर्ने कुनै पनि सदस्य वा पदाधिकारीहरूमाथि कारबाही गरिने छ ।

४. प्रत्येक पार्टी सदस्यले पार्टीको सङ्गठनात्मक सिद्धान्त लोकतान्त्रिक अकेन्द्रीकरणलाई पूर्णरूपमा पालना गर्नु पर्दछ । पार्टी पद्धतिअनुरूप पार्टी सञ्चालन गर्नु पर्दछ, पार्टी सङ्गठनलाई क्रियाशील बनाउनुको

साटो शिथिल तुल्याउने कार्य गर्नु हुँदैन ।

५. कुनै पनि विषयमा पार्टीका पदाधिकारी एवम् सदस्यहरूको आलोचना, आत्मालोचना तथा टीका टिप्पणीहरू गर्नु पर्दा बैठकको अध्यक्षता गरिरहनु हुने अध्यक्षबाट अनुमति लिई आफू सङ्गठित रहेको सङ्गठनको बैठकमा सोही स्तर र तल्लो स्तरको क्षेत्राधिकारभित्र पर्ने पदाधिकारी वा सङ्गठनको सम्बन्धमा मात्र गर्नु पर्ने छ ।

६. पार्टीको वार्षिक सदस्यता शुल्क र पार्टीले निर्णय गरी तोकेको वा स्वेच्छाले तोकेको लेबी पार्टी विधान वा नियमावलीमा निर्धारित गरेको अवधिभित्रै सम्बन्धित निकायमा बुझाउनु पर्ने छ ।

७. पार्टीका पदाधिकारी वा सदस्यहरूले पत्र पत्रिका, वेभसाइट, टेलिभिजन, फेसबुक, ट्विटर, इन्स्टग्राम, यू ट्यूव, टिकटक, लिङ्कडेनलगायतका सामाजिक सञ्जाल वा कुनै पनि सञ्चार माध्यम वा सभा, गोष्ठी, सेमिनार आदि माध्यमहरूबाट आफ्नो अभिव्यक्ति दिँदा पार्टी नीति, निर्णय, अनुशासन र पार्टी हित विपरीत हुने कार्य गर्नु हुन्न् । पार्टीको आधिकारिक धारणा भन्दै आफ्नो छुट्टै व्यक्तिगत विचार वा धारणा राख्न पाइने छैन । तर सैद्धान्तिक, वैचारिक तथा खोज र अनुसन्धानका विषयहरूमा आफ्नो विचार सार्वजनिक गर्न यसले बाधा पर्ने छैन ।

८. पार्टीका पदाधिकारी एवम् सदस्यहरूले आफ्नो कर्तव्य निःस्वार्थ रूपमा इमान्दारीपूर्वक तथा वस्तुनिष्ठ भई उत्तरदायीपूर्ण रूपमा पालना गर्नुपर्ने छ ।

९. पार्टीका साथीहरूले एक अर्काप्रति सम्मान, मित्रता र आदरपूर्वक व्यवहार गर्नु पर्दछ । पार्टी नेतृत्वमा रहेर कुनै पनि व्यक्तिले गल्ती गरेको वा पार्टी हितविपरीत कार्य गरेको लागेमा सम्बन्धित समितिको बैठकमा अनुमति लिएर सप्रमाण सम्मानजनकरूपले आफ्नो धारणा राख्नुपर्ने छ । माथिल्लो समितिका व्यक्तिको आलोचना मातहतका समितिमा गर्न र गराउनु हुँदैन ।

१०. पार्टीको विधान वा पार्टीले व्यक्तिगत वा सामूहिकरूपमा तोकेको जिम्मेवारी तथा कार्यक्षेत्र वा क्षेत्राधिकारको परिधिभित्र रही आफ्नो जिम्मेवारी पूरा गर्नु पर्दछ । अनाधिकृतरूपमा अर्काको कार्यक्षेत्र वा जिम्मेवारी वा क्षेत्राधिकारमा हस्तक्षेप गर्नु हुँदैन । प्रत्येक व्यक्तिले आफूलाई पार्टीले सुम्पिएको जिम्मेवारी र दायित्वलाई नै पूरा गर्ने कार्यप्रति प्रतिवद्ध रहनु पर्दछ ।

११. कुनै पनि पार्टी सदस्यले आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ पूर्तिका लागि पार्टीभित्र गुट/उपगुट बनाउने, एक आपसमा मतभेद तथा वैमनष्यता उत्पन्न गराई आपसी दूरी बढाउने, पार्टी नेता/कार्यकर्ता विरूद्ध सार्वजनिकरूपमा जथाभावि बोल्ने, पार्टी नीति, सिद्धान्त र

विधानविपरीत कार्य गर्ने, पार्टी हितविपरीत गतिविधि र कार्य गर्ने, पार्टी विरोधीहरूसँग आन्तरिकरूपमा साँठगाँठ गर्ने, पार्टी गोपनीयता भङ्ग गर्ने र पार्टीभित्रका आन्तरिक गतिविधिसम्बन्धी सूचना बाहिर लैजाने, पार्टीभित्र हुने गरेका आन्तरिक अन्तर्विरोधलाई हल गर्नुको सट्टा चर्काउने र एक अर्का बिरूद्ध उपयोग गर्ने जस्ता निन्दनीय कार्य गर्न/गराउन हुँदैन । पार्टीभित्र उठेका सम्पूर्ण विवादहरू सङ्गठनात्मक सिद्धान्त र पार्टी पद्धतिअनुसार हल गर्नु पर्दछ ।

१२. पार्टीका सम्पूर्ण सदस्यहरूले महिला, शिल्पी/दलित, बृद्ध र फरक क्षमता भएका (अपाङ्गता भएका) लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसङ्ख्यकप्रति सम्मान्जनक एवम् मैत्रीपूर्ण व्यवहार गर्नु पर्दछ । सार्वजनिक जीवन र पार्टी कार्यमा सम्मानका साथ प्रोत्साहन गर्नु पर्दछ । साथै कुनै पनि तवरले जात, धर्म र संस्कृतिबिच आपसी विद्वेष फैलाउन तथा सामाजिक छवि धुमिल हुने कार्य गर्नु हुँदैन ।

१३. समितिका पदाधिकारी एवम् सदस्यहरू आफू सङ्गठित रहेको सङ्गठन/समितिका बैठकमा अनिवार्य रूपमा उपस्थिति हुनुपर्ने छ । आफू सङ्गठित रहेको समितिबाहेक अन्य सङ्गठन/समितिको बैठकमा जान आवश्यक परेमा सम्बन्धित समिति वा सङ्गठनसँग सम्पर्क गरी जान सकिने छ । समितिका बैठकहरूमा सम्बन्धित सङ्गठन/समितिका लागि तोकिएको इन्चार्ज/सह-इन्चार्ज वा माथिल्लो समितिले जिम्मेवारी तोकि खटाएका व्यक्ति र कामको प्रकृतिले प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने आमन्त्रित व्यक्तिलाई भने सहभागी गराउनुपर्ने छ ।

१४. कुनै पनि अन्तर्राष्ट्रिय सङ्गठन, सङ्घ/संस्था र कुटनीतिक नियोगले मुलुकभित्र वा बाहिर आयोजना गरिएको कार्यक्रममा प्रतिनिधित्व गर्न वा सहभागी हुनुपर्ने भएमा पार्टीको केन्द्रीय कार्यालयलाई सो कार्यक्रमबारे जानकारी गराई अनुमति लिनु पर्दछ । तर मुलुकभित्र नेपालका मित्रराष्ट्र, कुटनीतिक नियोग, संयुक्त राष्ट्र सङ्घीय नियोगहरूद्वारा आयोजित कार्यक्रममा सहभागी हुन बाधा पर्ने छैन ।

१५. आफू सदस्य रहेको समितिको बैठकमा उपस्थित हुनु सबैको कर्तव्य हुने छ। पूर्व सूचनाविना तीन पटकसम्म बैठकमा लगातार अनुपस्थित रही पार्टीलाई चित्तबुझ्दो स्पष्टिकरणको जवाफ समेत प्रस्तुत गर्न नसक्ने व्यक्ति समितिको पदबाट मुक्त हुने छ ।

१६. पार्टीका पदाधिकारी एवम् सदस्यहरूले समाजमा विद्यमान सार्वजनिक नैतिकता र आचरण अनुकूलको व्यवहार गर्नुपर्ने छ ।

१७. पार्टीका पदाधिकारी एवम् सदस्यहरूले आचरण र व्यवहारसम्बन्धी आचारसंहिता कडाईकासाथ पालना गर्नु पर्दछ । आचारसंहिताको पालना नगरेमा वा उल्लङ्घन गरेमा वा गराईएमा पार्टी विधानअनुसार कारवाहीको भागी हुनुपर्ने छ ।

१८. आचारसंहितासम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुने छ ।

धारा- ९८ आचारसंहिता तथा अनुशासन उल्लङ्घन गरेको मानिने

पार्टीका पदाधिकारी, सदस्य तथा निकायले देहायबमोजिम कार्य गरे, गराएमा धारा (१२६) बमोजिम जारी आचारसंहिता वा अनुशासनको उल्लङ्घन गरेको मानिने छ ।

१. पार्टीको सिद्धान्त, विधान, नियमावली एवम् नीति तथा कार्यक्रम विपरीत कार्य गरे, गराएमा ।

२. नेपालको संविधान र प्रचलित कानूनबमोजिम जननिर्वाचित प्रतिनिधिले चलाउने निकायको निर्वाचनमा पार्टीको निर्णयविपरीत उम्मेदवार बनेमा, पार्टीको उम्मेदवार विरूद्ध प्रचार गरेमा वा पार्टीको उम्मेदवार बिरूद्ध उठ्ने अन्य कुनै उम्मेदवारको प्रस्तावक वा समर्थक बनेमा वा त्यस्तो उम्मेदवारको पक्षमा कुनै काम गरेमा ।

३. नैतिक पतन देखिने फौजदारी कसुर गरेको वा भ्रष्ट क्रियाकलाप गरेको वा अवाञ्छित तत्वसँग साँठगाँठ गरी राष्ट्रिय हितविपरीत काम गरेको भएमा ।

४. पदीय आचरण वा पार्टी हितविपरीत आर्थिक अनुशासनहीनता वा पार्टी सम्पत्तिको हिनामिनामा संलग्न भएमा ।

५. छुवाछुत वा जातीय भेदभाव वा लैङ्गिक हिंसाजन्य क्रियाकलाप गरेमा ।

६. पार्टीको निर्णय, अनुशासन, विधि, पद्धति वा आचारसंहिता उल्लङ्घन गरेमा ।

७. पार्टीलाई प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षरूपमा हानी नोक्सानी पुऱ्याएमा ।

८. कसैको चरित्र हत्या हुने, व्यक्तिगत वा सामाजिक मर्यादा भङ्ग हुने, सम्मानमा चोट पुग्ने वा वितृष्णा फैलिने, साम्प्रदायिक सदभाव प्रतिकूल हुने कुनै पनि गतिविधि, व्यवहार, आचरण वा अभिव्यक्ति दिएमा ।

९. पार्टी सङ्गठन/समितिको गोपनीयता भङ्ग गरेमा ।

१०. पार्टीद्वारा सञ्चालित अभियान, आन्दोलन, जनपरिचालन वा सङ्घर्षको बिरूद्ध रहेको वा बिरोधीसँग साँठगाँठ गरेको भएमा ।

११. पार्टीको विधान र नियमावलीमा पार्टी सदस्य वा पार्टी समितिले पालना गर्नुपर्ने भनी उल्लेखित कर्तव्यको उल्लङ्घन गरेको ।

धारा- ९९ अनुशासनसम्बन्धी कारवाही प्रक्रिया

अनुशासनसम्बन्धी कारवाहीको प्रक्रिया देहायबमोजिम हुने छ ।

१. धारा ९७ र ९८ मा उल्लेखित क्रियाकलाप गरे वापत त्यसको प्रकृति र परिणाम हेरी सम्बन्धित समिति/निकायले आलोचना गर्ने वा

लिखितरूपमा आत्मालोचना गराउने वा चेतावनी दिने वा पदमा रहेर निश्चित समय काम गर्न रोक लगाउने वा पद वा सदस्यबाट निलम्बन गर्ने वा पदबाट निष्काशन गर्ने वा अन्य उपयुक्त कारबाही गर्न सक्ने छ। यस्तो कारबाही मनोनयनबाट नियुक्त भएका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको हकमा मनोनयन गर्ने समितिले गर्न सक्ने छ । पालिका, वडा र टोल समितिले पार्टी सदस्यताबाट निष्काशनको सिफारिस गर्न सक्ने छ। पार्टी सदस्यबाट निष्काशनको कारवाही गर्ने अधिकार जिल्ला, प्रदेश, राष्ट्रिय समिति र केन्द्रीय समितिलाई हुने छ ।

२. पर्टीको आचारसंहिता वा अनुशासन उल्लङ्घन गरेमा पार्टीका सबै तहका समितिका अध्यक्षको प्रस्तावमा निर्वाचित समितिबाट चयन भएका वा निर्वाचित भएका पदाधिकारी र सदस्यहरूलाई उपधारा १ बमोजिम सम्बन्धित समितिले अनुशासनको कारवाही गर्न सक्ने छ। .

३. सम्बन्धित समितिले कुनै पनि पार्टी सदस्यलाई अनुशासनको कारवाही गर्नुअघि निजलाई स्पष्टीकरणको मौका दिनुपर्ने छ ।

४. केन्द्रीय समितिले बाहेक कुनै पनि समितिले पार्टी सदस्यहरूलाई पार्टी सदस्यताबाट निष्काशनको कारबाही गर्दा एकतह माथिल्लो पार्टी समितिबाट अनिवार्यरूपमा अनुमोदन गराउनुपर्ने छ ।

५. पार्टी सदस्यताबाट निलम्बन गर्ने अधिकतम् अवधि १ वर्ष सम्म हुने छ ।

६. कुनै पनि पार्टी समितिले आफ्नो दायित्व वा तोकिएको जिम्मेवारी र कर्तव्यको पालना नगरेमा माथिल्लो समितिले त्यस्ता पार्टी समितिलाई विघटन गर्न सक्ने छ ।

७. पार्टी निर्णयको अवज्ञा गरेमा वा पार्टी हित र प्रतिष्ठामा आँच पुऱ्याउने काम गरेमा, जन प्रतिनिधिहरूको हकमा पार्टी केन्द्रीय समितिले निर्वाचित भएको तहबाट हटाउने सम्मको कारबाही गर्न सक्ने छ । पार्टी अनुशासनको कारबाही भोगि रहेका सङ्गठित सदस्यले कारबाही अवधिभर पार्टीको कुनै पनि तह र जनप्रतिनिधिमूलक निकायको निर्वाचनमा उम्मेदवारी दिन सक्ने छैनन् ।

८. पार्टीको चिन्हबाट निर्वाचित वा पछि दलको सदस्यता ग्रहण गरेको प्रतिनिधिसभा वा राष्ट्रियसभा सदस्य र प्रदेशसभा सदस्यलाई वा पालिकाको पदाधिकारी एवम् सदस्यलाई राजनीतिक दलसम्बन्धी ऐन, २०७३ बमोजिम जनप्रतिनिधिको पदबाट हटाउने अधिकार केन्द्रीय समितिलाई हुने छ ।

९. पार्टी एकता बिरूद्ध गतिविधि गरेको ठहर भएमा पार्टी सदस्यता स्वतः समाप्त हुने छ ।

धारा- १०० पुनरावेदनसम्बन्धी व्यवस्था

१. आफूमाथि भएको अनुशासनसम्बन्धी कारबाही चित्त नबुझेको खण्डमा पुनराबेदन गर्न सक्ने छ। केन्द्रीय समितिले गरेको निर्णय र प्रदेश अनुशासन आयोगको निर्णय चित्त नबुझे केन्द्रीय अनुशासन आयोगमा र अन्य प्रदेश वा सोभन्दा मातहतका समितिहरूले गरेको कारबाही को निर्णय चित्त नबुझे प्रदेश अनुशासन आयोगमा पुनरावेदन गर्न सक्ने छ। आयोगको निर्णयमा चित्त नबुझेमा राष्ट्रिय महाधिवेशनमा पुनरावेदन गर्न सकिने छ।

२. पुनरावेदन सुन्ने समिति वा आयोगले अनुशासन कारवाहीको निर्णय सदर, बदर वा परिवर्तन गर्न सक्ने छ।

३. कुनै पार्टी समिति वा व्यक्तिले आफूमाथि कारवाही भएको मितिले ३५ दिनभित्र पुनरावेदन गर्न सक्ने छ।

४. पुनरावेदन प्रक्रियासम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुने छ।

परिच्छेद- १८

विवाद समाधान समिति, अविश्वासको प्रस्ताव, राजिनामा र पदपूर्ति

धारा- १०१ विवाद समाधान समिति

विवाद समाधान समितिको गठन, त्यसको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा बिवाद समाधानको प्रक्रिया र कार्यविधि देहायबमोजिम हुने छ।

१. पार्टीको आन्तरिक विवाद समाधानका लागि यस विधानमा व्यवस्था भएबमोजमका कुनै पदाधिकारीको नेतृत्वमा विवाद समाधान समिति गठन गरिने छ, केन्द्रीय समितिले केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिका सदस्यहरू मध्येबाट आवश्यक सङ्ख्यामा सदस्यहरू चयन गर्ने छ।

२. सङ्गठित सदस्यता बितरणसम्बन्धी विवाद, पार्टीभित्रको आन्तरिक विवाद र पार्टीभित्र देखा परेका नीतिगत विवाद, पार्टीभित्र भएका व्यक्तिगत वा सामूहिक विवादहरू तथा पार्टीभित्र देखा परेका अन्य विवादहरू हल गर्ने जिम्मेवारी यस समितिको हुने छ।

३. यस विधानमा व्यवस्था भएबमोजिम पार्टी विधान र नियमावलीलाई आधार मानी विवाद समाधान गर्नुपर्ने छ।

४. अन्य प्रक्रिया र कार्यविधि विवाद समाधान समिति आफैले तोकेबमोजिम हुने छ।

५. विवाद सम्बन्धमा विवाद समाधान समितिले दिएको राय, सुझाव र निर्णय सबै पक्षलाई मान्य हुने छ।

धारा- १०२ अविश्वासको प्रस्ताव

१. सबैतहका समितिका अध्यक्षलगायत निर्वाचित पदाधिकारीविरूद्ध कुनै ठोस कारण वा प्रमाण भएको खण्डमा सोसहित सम्बन्धित तहका समितिका सदस्यहरूको २५ प्रतिशत सदस्यले अविश्वासको प्रस्ताव

सम्बन्धित तहको समितिमा दर्ता गराउन सक्ने छ ।

२. अध्यक्षको विरुद्ध दर्ता हुन आएको प्रस्तावउपर कार्यकारिणी समितिले आधिकारिकता जाँच गर्दा आधिकारिक रहेको पाइएमा उक्त प्रस्ताव ६० दिनभित्र सम्बन्धित तहको समितिको बैठक बोलाई निर्णय गर्नुपर्ने छ । यस्तो निर्णय गर्दा केन्द्रीय समितिको हकमा सहअध्यक्ष र सो नभएमा उपाध्यक्षले, प्रदेश/राष्ट्रिय समितिको हकमा उपाध्यक्ष र सो नभएमा मुख्यसचिवले तथा स्थानीय तहको हकमा उपाध्यक्ष र सो नभएमा सचिवले बैठकको अध्यक्षता गर्ने छ ।

३. उपधारा (१) र (२) बमोजिम पेस हुन आएको अध्यक्षविरुद्धको अविश्वासको प्रस्ताव सम्बन्धित समितिको सदस्य सङ्ख्याको कम्तीमा दुई तिहाई बहुमतबाट पारित भएमा अध्यक्ष आफ्नो पदबाट मुक्त हुने छ । अध्यक्ष पदमुक्त भएपछि यस विधानबमोजिम अर्को व्यवस्था नभए सम्मका लागि कार्यवाहक अध्यक्षले अध्यक्षको काम गर्ने छ ।

४. उपधारा (२) बाहेक सबै तहका समितिका निर्वाचित पदाधिकारीको विरुद्ध उपधारा (१) बमोजिम दर्ता हुन आएको अविश्वास प्रस्तावको सम्बन्धमा सम्बन्धित तहका समिति वा कार्यकारिणी समितिले आधिकारिकता जाँच गर्दा आधिकारिक रहेको पाईएमा सम्बन्धित तहको समितिले ६० दिनभित्र सम्बन्धित तहको समितिमा निर्णयार्थ पेस गर्नुपर्ने छ ।

५. उपधारा (४) वमोजिम निर्णयार्थ पेस हुन आएको कुनै पनि पदाधिकारीविरुद्धको अविश्वासको प्रस्ताव सम्बन्धित तहको समितिको सम्पूर्ण सदस्य सङ्ख्याको कम्तीमा दुई तिहाई बहुमतले पारित गरेमा आफ्नो पदबाट मुक्त हुने छ । पदमुक्त भएपछि यस विधानबमोजिम अर्को व्यवस्था नभए सम्मका लागि कार्यवाहक चयन वा पदपूर्ति गर्ने छ ।

६. अविश्वास प्रस्तावबाट पदमुक्त भएका अध्यक्ष वा पदाधिकारीले आगामी महाधिवेशनसमक्ष अपिल गर्न सक्ने छन् । महाधिवेशनले सो अपिलमाथि सुनवाई गरी निर्णय दिएपछि मात्र अरु विषयमा प्रवेश गर्ने छ ।

७. अविश्वासको प्रस्तावसम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुने छ ।

धारा- १०३ राजिनामा

१. केन्द्रीय समितिका अध्यक्षले राजीनामा दिन चाहेमा सहअध्यक्षमार्फत र अन्य पदाधिकारी वा सदस्यले राजीनामा दिन चाहेमा आफ्नो अध्यक्षसमक्ष राजीनामा पेस गर्ने छ ।

२. कुनै पनि निर्वाचित पार्टी समिति र आयोगका पदाधिकारी वा सदस्यले पदबाट राजीनमा दिन चाहेमा अध्यक्षले उपाध्यक्षसमक्ष र अन्य पदाधिकारी वा सदस्यले आफ्नो अध्यक्षसमक्ष राजीनामा पेस गर्ने छ ।

३. कुनै पनि निकाय वा विभाग वा कार्यदल वा समितिका पदाधिकारी र सदस्यले पदबाट राजीनामा दिन चाहेमा प्रमुख वा अध्यक्षले, उपप्रमुख वा उपाध्यक्षसमक्ष र अन्य पदाधिकारी र सदस्यले आफ्नो प्रमुख वा अध्यक्षसमक्ष राजीनामा पेस गर्नुपर्ने छ ।
४. राजीनामा स्वीकृत भएपछि त्यसको जानकारी सम्बन्धित समितिलाई दिनुपर्ने छ ।

धारा -१०४ पदरिक्तता

देहायको अवस्थामा पार्टीको कुनै पनि पदाधिकारी वा सदस्यको पद रिक्त हुने छ।

१. पदबाट दिएको राजीनामा स्वीकृत भएमा ।
२. पार्टी परित्याग गरेमा ।
३. अनुशासनको कार्यवाहीमा परी पदबाट निष्काशित भएमा ।
४. विभाग, संयन्त्र आदिमा रहेका व्यक्तिलाई सम्बन्धित पार्टी समितिले जिम्मेवारीबाट हटाएमा ।
५. बिनाउचित कारण वा बिनासूचना लगातार ३ पटकसम्म आफ्नो समितिको बैठकमा अनुपस्थित भएमा वा एक वर्षसम्म आफ्नो जिम्मेवारीअनुरूप कार्य नगरेमा ।
६. कुनै समितिका पदाधिकारी वा सदस्य निर्वाचित व्यक्तिको तोकिएको योग्यता नपुगेको प्रमाणित भएमा ।
७. निजको मृत्यु भएमा वा मानसिक सन्तुलन गुमाएमा ।
८. तोकिएको अवधिभित्र सङ्गठित सदस्यता नवीकरण नभएमा वा सदस्यता नरहेमा ।

धारा- १०५ पदपूर्ति

१. केन्द्रीय समितिको अध्यक्षको राजीनामा स्वीकृत भएमा वा कुनै कारणवस अध्यक्षको पद रिक्त भएमा सहअध्यक्षले कार्यवाहक अध्यक्ष भई कार्य सम्हाल्ने छ र ६ महिनाभित्र विशेष राष्ट्रिय महाधिवेशन बोलाई केन्द्रीय अध्यक्षको निर्वाचन गरिने छ । विशेष राष्ट्रिय परिस्थितिका कारण ६ महिनाभित्र महाधिवेशन गरी अर्को अध्यक्ष चयन गर्ने स्थिति नभएमा महाधिवेशनसम्मका लागि केन्द्रीय समितिले अर्को अध्यक्ष चयन गर्ने छ ।
२. पार्टीको कुनै पनि समिति वा आयोगका पदाधिकारीको पद रिक्त भएमा यस विधानमा अन्य व्यवस्था भएकोमा बाहेक सम्बन्धित समिति वा आयोग आफैले निर्णय गरी पदपूर्ति गर्ने छ ।
३. मनोनयनबाट नियुक्त भएका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको पद रिक्त भएमा मनोनयन गर्ने समितिले निर्णय गरी पदपूर्ति गर्ने छ ।
४. कुनै पनि पदपूर्ति गर्दा सो पदका लागि योग्यता पूरा गरेको व्यक्तिहरू मध्येबाट नै पदपूर्ति गरिने छ ।

परिच्छेद- १९
पार्टी कोष तथा सम्पत्ति र दायित्व

धारा- १०६ कोष

१. पार्टीको छुट्टै कोष हुने छ। जसमा देहाय अनुसारको रकम जम्मा हुने छ।

(क) सदस्यता शुल्क वापत प्राप्त रकम।

(ख) तोकिएको लेभी वा सदस्यता नवीकरणवापत प्राप्त रकम।

(ग) स्वेच्छिक आर्थिक सहयोगबाट प्राप्त हुने रकम।

(घ) पार्टीले कुनै कार्यक्रम आयोजना गरी सङ्कलन गरेको रकम।

(ङ) पुस्तक, दस्तावेजलगायत प्रकाशनहरू बिक्री वितरण तथा चल अचल सम्पत्ति बिक्रीबाट प्राप्त रकम।

(च) कोषमा रहेको रकम बापत बैंकबाट प्राप्त व्याज रकम।

(छ) आर्थिक सहयोग बापत प्राप्त हुने रकम।

२. उपधारा १ बमोजिम कोष प्रत्येक तहको समितिमा रहने छ।

३. उपधारा (१) बमोजिमको कोषमा रहेको रकम प्रत्येक तहका समितिले बैंकमा खाता खोली जम्मा गर्नुपर्ने छ। पार्टीको दिनानुदिनको कार्य सञ्चालनका लागि नगदी कोषको व्यवस्था गरिने छ।

४. पार्टीको प्रत्येक तहका समितिको नाममा हुने सबै खर्च सम्बन्धित तहको पार्टीको कोषबाट व्यहोरिने छ।

५. प्रत्येक तहका पार्टी समितिहरूले आ-आफ्नो मातहतका समिति र सदस्यहरूबाट सदस्यता शुल्क र लेभी, समर्थक र शुभचिन्तकबाट आर्थिक सहयोग सङ्कलन गरी कोष निर्माण र सञ्चालन गर्न सक्ने छन्।

६. आर्थिक विनियम अनुसार पार्टीकोषको व्यवस्थापन र सञ्चालन हुने छ।

७. कोषसम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुने छ।

धारा- १०७ बैंक खाता सञ्चालन

१. पार्टीको बैंक खाता सम्बन्धित तहको समितिका अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षमध्ये अध्यक्षको अनिवार्य रहने गरी सचिव र कोषाध्यक्ष दुईजनामध्ये कुनै एकको दस्तखतबाट सञ्चालन गरिने छ।

२. पार्टीको बैंक खाता सञ्चालनसम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुने छ।

धारा- १०८ पार्टी सम्पत्ति र दायित्व

१. पार्टीको नाममा भएका चल, अचल जिन्सी, नगदलगायत सम्पूर्ण सम्पत्तिमा पार्टी केन्द्रीय समितिको पूर्ण स्वामित्व रहने छ।

२. केन्द्रीय समितिको लिखित अनुमतिबिना लिइएको ऋण तथा दायित्वप्रति पार्टी जवाफदेही रहने छैन।

३. पार्टी सम्पत्ति परिचालन पार्टीको आर्थिक विनियमबमोजिम हुने छ।

४. पार्टी एकीकरण, ध्रुवीकरण वा विघटन भएमा पार्टीको सम्पत्ति तथा दायित्व प्रचलित कानुनबमोजिम हुने छ ।

धारा- १०९ लेखा र लेखा परीक्षण

१. पार्टीको आय-व्ययको लेखा केन्द्रीय लेखा परिक्षण आयोगले तोकेबमोजिम राखिने छ ।

२. पार्टी केन्द्रको लेखा परीक्षण केन्द्रीय लेखा परिक्षण आयोगद्वारा हुने छ ।

३. प्रदेश र स्थानीय तहका समितिहरूको लेखा परीक्षण केन्द्रीय लेखा परिक्षण आयोगको समन्वयमा प्रदेश लेखा परिक्षण आयोगले गर्ने छ ।

४. सबै समितिहरूले पार्टीको आर्थिक विनियम अनुसार आफ्नो आय-व्ययको लेखा राख्ने छन् । आय-व्ययको लेखा दोहरो लेखा प्रणालीको आधारमा राख्नुपर्ने छ ।

५. प्रत्येक पार्टी समितिले हरेक आर्थिक वर्षभित्र लेखा परीक्षण गराई माथिल्लो समितिमा पेस गर्नुपर्ने छ । आफ्नो तहको महाधिवेशन वा अधिवेशनमा सिङ्गो अवधिको लेखा परीक्षण प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुपर्ने छ ।

६. लेखा र लेखा परीक्षणसम्बन्धी अन्य कार्य तोकिएबमोजिम हुने छ ।

परिच्छेद- २०
विधान संशोधन

धारा- ११० विधान संशोधन कार्यदल गठन

१. केन्द्रीय समितिले विधान संशोधन गर्न आवश्यक ठानेमा एकजना संयोजकसहित बढीमा ९ जना सदस्य रहेको विधान संशोधन कार्यदल गठन गर्ने छ ।

२. उपधारा (१) बमोजिमको कार्यदलमा कम्तीमा एक तिहाई महिला सदस्य रहने छन् ।

३. उपधारा (१) बमोजिमको कार्यदल समानुपातिक आधारमा समावेशी समूहका प्रतिनिधि समेत रहने गरी गठन गरिने छ ।

४. विधान संशोधन कार्यदल सङ्घीय परिषद बैठक हुनुभन्दा कम्तीमा ३ महिना अगावै गठन गर्नुपर्ने छ ।

५. विधान संशोधन कार्यदलले देहायअनुसारको विधि, प्रक्रिया अबलम्बन गरी विधान संशोधनको मस्यौदा तयार गर्नुपर्ने छ ।

(क) प्रदेश, राष्ट्रियसमिति, जिल्ला, पालिका समितिहरूसँग विधान संशोधन गर्नुपर्ने विषयका सम्बन्धमा सुझाव माग गर्ने ।

(ख) खण्ड (क) बमोजिम माग प्राप्त सुझावका आधारमा संशोधनको खाका तयार गर्ने ।

(ग) खण्ड (क) बमोजिमको खाका माथि केन्द्रीय समितिमा छलफल गर्ने ।

(घ) कार्यदलले अनुसूची- १४ बमोजिमको ढाँचामा विधान संशोधन मस्यौदा प्रतिवेदन तयार गरी केन्द्रीय समितिमा पेस गर्ने ।

६. कार्यदलले विधान संशोधन मस्यौदा प्रतिवेदनको प्रस्ताव सङ्घीय परिषद बैठकको मितिभन्दा कम्तीमा १ महिनाअगावै केन्द्रीय समितिमा पेस गर्नुपर्ने छ ।

७. विधान संशोधन कार्यदल र कार्यदलले अपनाउनुपर्ने प्रक्रिया तथा प्रतिवेदनसम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुने छ ।

धारा- १११ विधान संशोधन प्रस्ताव

केन्द्रीय समितिले कार्यदलबाट प्राप्त विधान संशोधनको प्रस्तावमाथि छलफल तथा आवश्यक देखिएमा परिमार्जन गरी केन्द्रीय समितिको निर्णयसहित तोकिएको ढाँचामा लिखितरूपमा सङ्घीय परिषदको बैठकमा प्रस्तुत गर्ने छ ।

धारा- ११२ विधान संशोधन तथा प्रमाणिकरण

१. धारा १११ बमोजिम प्रस्तुत प्रस्तावमाथि सङ्घीय परिषदको बैठकमा छलफल गरी परिषदको कुल सदस्य सङ्ख्याको दुई तिहाई बहुमतले पारित भएमा विधान संशोधन हुने छ ।

२. संशोधित विधान सङ्घीय परिषदको अध्यक्ष, केन्द्रीय समितिको अध्यक्ष र कार्यदलको संयोजक रहेको ३ सदस्यीय प्रमाणिकरण समितिले प्रमाणित गर्ने छ ।

३. विधान संशोधनसम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुने छ ।

धारा- ११३ संशोधित विधान लागु हुने

धारा ११२ को उपधारा २ बमोजिम प्रमाणित विधान तत्काल लागू हुने छ ।

धारा- ११४ रष्ट्रिय महाधिवेशनबाट अनुमोदन गर्नुपर्ने

सङ्घीय परिषद बैठकबाट संशोधित विधानलाई पार्टी महाधिवेशनमा अनुमोदन गराउनुपर्ने छ । आवश्यक देखेमा महाधिवेशनको दुई तिहाई बहुमतले त्यसलाई परिमार्जन गर्न सक्ने छ ।

परिच्छेद- २१
उम्मेदवार मनोनयनको मापदण्ड, संसदीय दल र संसदीय बोर्ड

धारा- ११५ उम्मेदवार मनोनयनको मापदण्ड

१. नेपालको संविधान तथा प्रचलित कानूनबमोजिम हुने निर्वाचनमा पार्टीको तर्फबाट उम्मेदवार मनोनयन गर्दा देहायको मापदण्डको आधारमा गरिने छ ।

२. उम्मेदवारसम्बन्धी मापदण्ड केन्द्रीय समितिले तोकेबमोजिम हुने छ ।

३. उम्मेदवारको योग्यता - देहायबमोजिमको योग्यता भएको नेपालको कुनै पनि नागरिक पार्टीको तर्फबाट राज्यको कुनै पनि तहको पदमा उम्मेदवार हुन योग्य मानिने छ ।

(क) सामान्यत पार्टीको आधारभूत वा सङ्गठित सदस्यता लिएको, तर अन्य राजनीतिक दलमा काम गरी पार्टीमा प्रवेश गरेको वा स्वतन्त्र व्यक्तिको हकमा केन्द्रीय समितिले निर्णय गरेबमोजिम हुने ।

(ख) पार्टीद्वारा सञ्चालन गरिएका विभिन्न कार्यक्रम, अभियान, जनसङ्घर्ष र आन्दोलन समेतका गतिविधिमा सक्रिय रूपले सहभागी भई भूमिका खेलेको ।

(ग) विगतका निर्वाचनहरूमा पार्टीका उम्मेदवारको पक्षमा सक्रियतापूर्वक काम गरेको ।

(घ) प्रचलित कानूनबमोजिम उम्मेदवार हुन योग्य भएको ।

(ङ) पार्टी सङ्गठन वा जनवर्गीय सङ्गठनमा सक्रिय भई काम गरेको ।

(च) पार्टीले तोकेको लेभी नियमितरूपमा बुझाएको ।

(छ) भ्रष्टाचार, कालाबजारी, महिला हिंसा, जातीय विभेद जस्ता अभियोगमा सजय नपाएको ।

(ज) समाजमा लोकप्रिय, पार्टीमा सक्रिय र उच्च नैतिक चरित्र भएको ।

(झ) जबरजस्ती करणी, मानव बेचबिखन तथा ओसार पोसार, लागु औषध बिक्री वितरण तथा निकासी वा पैठारी, सम्पत्ति शुद्धीकरण, अपहरणसम्बन्धी कसूर वा नैतिक पतन देखिने अन्य फौजदारी कसूरमा सजाय नपाएको ।

(ञ) पार्टी कोष वा पार्टी सम्पत्ति हिनामिना नगरेको ।

धारा- ११६ सङ्घीय संसदीय दल

१. पार्टीको चुनाव चिन्ह लिई सङ्घीय संसद (प्रतिनिधि सभा र राष्ट्रिय सभा) मा विजय भएका र पछि पार्टीको सदस्यता ग्रहण गरेका सांसद समावेश भएको सङ्घीय संसदीय दल हुने छ ।

२. संसदीय दल आफैले बनाएको विधान र नियमावली पार्टीको केन्द्रीय समितिबाट अनुमोदन भएपछि लागू हुने छ ।

३. केन्द्रीय समितिले पार्टीको, नीति तथा कार्यक्रम र उद्देश्यअनुरूप सङ्घीय संसदीय दललाई नेतृत्व प्रदान गर्ने छ । केन्द्रीय समितिले संसदीय विभाग गठन गर्ने छ । पार्टीको तर्फबाट संसदीय दललाई परिचालन र नेतृत्व प्रदान गर्ने कार्यको जिम्मेवारी संसदीय विभागको हुने छ ।

४. प्रतिनिधिसभा र राष्ट्रियसभामा निर्वाचित सदस्यहरू पार्टीको केन्द्रीय समिति, आफु सङ्गठित रहेको समिति र आफू निर्वाचित रहेको निर्वाचन क्षेत्रप्रति उत्तरदायी हुने छन् । पार्टीको नीति र निर्णय पालना गर्नु उनीहरूको कर्तव्य हुने छ ।

५. संसदीय दलको नेता र अन्य पदाधिकारीको निर्वाचन संसदीय दलको विधानबमोजिम हुने छ ।

६. संसदीय दलको नेता र पदाधिकारीको निर्वाचन केन्द्रीय निर्वाचन आयोगले गराउने छ ।

धारा- ११७ प्रदेश संसदीय दल

१. पार्टीको चुनाव चिन्ह लिई प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचनमा विजयी भएका तथा पछि पार्टीको सदस्यता ग्रहण गरेका प्रदेश सभा सदस्य समावेशी भएको प्रदेश सभा संसदीय दल हुने छ ।

२. प्रदेश सभा संसदीय दलले आफै बनाएको विधान र नियमावली, पार्टीको केन्द्रीय समिति वा प्रदेश समितिले अनुमोदन गरेपछि लागू हुने छ ।

३. पार्टीको प्रदेश समितिले पार्टीको नीति, कार्यक्रम, उद्देश्य तथा केन्द्रीय समितिको निर्णय र निर्देशनअनुरूप प्रदेश सभा संसदीय दललाई नेतृत्व प्रदान गर्ने छ । प्रदेश सभा संसदीय दललाई परिचालन गर्न तथा नेतृत्व प्रदान गर्न प्रदेश समितिले संसदीय विभाग गठन गर्ने छ । पार्टीको तर्फबाट संसदीय विभागले संसदीय दललाई परिचालन र नेतृत्व प्रदान गर्ने छ ।

४. प्रदेश सभा संसदीय दलका सदस्य केन्द्रीय समिति, प्रदेश समिति, आफू कार्यरत रहेको पार्टी सङ्गठन र निर्वाचित रहेको निर्वाचन क्षेत्रप्रति उत्तरदायी हुने छ ।

५. प्रदेश सभा संसदीय दलको नेताको निर्वाचन प्रदेश सभा संसदीय दलको विधानबमोजिम हुने छ ।

६. प्रदेश सभा संसदीय दलको नेता र अन्य पदाधिकारीहरूको निर्वाचन प्रदेश निर्वाचन आयोगले गराउने छ ।

धारा- ११८ संसदीय बोर्ड

सङ्घीय संसद, प्रदेशसभा र स्थानीय तहको निर्वाचनमा पार्टीको तर्फबाट उम्मेदवारी चयन गर्न सङ्घीय संसदीय बोर्ड र प्रदेशसभा संसदीय बोर्डको गठन गर्ने छ ।

१. **सङ्घीय संसदीय बोर्ड**

सङ्घीय संसदीय बोर्डमा केन्द्रीय समितिका पदाधिकारीसहित देहायबमोजिमका सदस्यहरू रहने छन् ।

(क) केन्द्रीय समितिका अध्यक्ष र महासचिव संसदीय बोर्डको अध्यक्ष र सचिव हुने छन् ।

(ख) सङ्घीय परिषदका अध्यक्ष, वरिष्ठ नेता, सहअध्यक्ष, पार्टीका प्रदेश समितिका अध्यक्षहरू सङ्घीय संसदीय बोर्डका पदेन सदस्य हुने छन् ।

(ग) केन्द्रीय समितिका अध्यक्षको प्रस्तावमा केन्द्रीय समितिका सदस्यहरू

मध्येबाट केन्द्रीय समितिले निर्णय गरेका बढीमा ९ जना सदस्य बोर्डका सदस्य हुने छन् ।

२. **प्रदेशसभा संसदीय बोर्ड**

१. प्रदेशसभा संसदीय बोर्डमा प्रदेश समितिका पदाधिकारीसहित देहायबमोजिमका सदस्यहरू रहने छन् ।

(क) प्रदेश समितिका अध्यक्ष र मुख्यसचिव प्रदेशसभा संसदीय बोर्डको अध्यक्ष र सचिव हुने छ ।

(ख) राष्ट्रिय समितिका अध्यक्षहरू, पार्टीका जिल्ला समन्वय समितिका अध्यक्षहरू, प्रदेशसभा संसदीय बोर्डका पदेन सदस्य हुने छन् ।

(ग) प्रदेश समितिका अध्यक्षको प्रस्तावमा प्रदेश समितिका सदस्यहरू मध्येबाट प्रदेश समितिले निर्णय गरेका बढीमा ७ जना सदस्य बोर्डका सदस्य हुने छन् ।

धारा- ११९ संसदीय बोर्डको काम, कर्तव्य र अधिकार

१. सङ्घीय संसद, प्रदेशसभा र स्थानीय तहको निर्वाचन सन्दर्भमा उम्मेदवार चयनसम्बन्धी मापदण्ड, विधि र प्रक्रिया केन्द्रीय समितिले निर्णय गर्ने छ ।

२. केन्द्रीय समितिले निर्धारण गरेको मापदण्ड, विधि र प्रक्रियाको आधारमा प्रतिनिधिसभाको निर्वाचनको उम्मेदवारसम्बन्धी निर्णय सङ्घीय संसदीय बोर्डले गर्ने छ ।

३. केन्द्रीय समितिले निर्धारण गरेको उम्मेदवार चयनसम्बन्धी मपदण्ड, विधि र प्रक्रियाको आधारमा प्रदेशसभा सदस्यको उम्मेदवारसम्बन्धी निर्णय प्रदेशसभा संसदीय बोर्डको सिफारिसको आधारमा सङ्घीय संसदीय बोर्डले गर्ने छ ।

४. निर्धारित मापदण्ड, विधि र प्रक्रियाका आधारमा नगर प्रमुख र उपप्रमुख, उपमहानगर प्रमुख र उपप्रमुख, महानगरप्रमुख र उपप्रमुख बाहेकका पालिका उम्मेदवारहरूको निर्णय जिल्ला समन्वय समितिको सिफारिसका आधारमा प्रदेश सभा संसदीय बोर्डले गर्ने छ ।

५. स्थानीय तहका नगरप्रमुख र उपप्रमुख उपमहानगर प्रमुख र उपप्रमुख र महानगरका प्रमुख र उपप्रमुख पदको उम्मेदवारको निर्णय प्रदेश संसदीय बोर्डको सिफारिसमा सङ्घीय संसदीय बोर्डले गर्ने छ ।

परिच्छेद- २२
सम्पर्क समिति, विशेष प्रदेश समिति र विशेष संरचना

धारा- १२० केन्द्रीय सम्पर्क समिति

विभिन्न जिल्लाहरूबाट सङ्घीय राजधानीमा आई बसोबास गर्ने सङ्गठित सदस्यहरूलाई सङ्गठित गरी परिचालन गर्न एक केन्द्रीय सम्पर्क समिति

रहने छ । केन्द्रीय सम्पर्क समितिको हैसियत पार्टीको प्रदेश समितिसरह हुने छ ।

धारा- १२१ प्रदेश र जिल्ला सम्पर्क समिति

१. विभिन्न प्रदेशमा मतदाता रही सङ्घीय राजधानीमा अस्थायी बसोबास गरिबसेका पार्टीका सदस्य तथा पार्टीप्रति प्रतिबद्ध व्यक्तिहरूलाई सङ्गठित गरी प्रदेश सम्पर्क समिति गठन गर्ने छ । प्रदेश सम्पर्क समितिले सम्बन्धित प्रदेशको पार्टी समितिको सल्लाह र समन्वयमा रही कार्य गर्नुपर्ने छ ।

२. विभिन्न जिल्लामा मतदाता रही सङ्घीय राजधानीमा अस्थायी बसोबास गरी बसेका पार्टीप्रति प्रतिबद्ध व्यक्तिहरूलाई सङ्गठित गरी जिल्ला सम्पर्क समिति गठन गर्ने छ । जिल्ला सम्पर्क समिति सम्बन्धित जिल्लाको पार्टी जिल्ला समन्वय समितिको सल्लाह र समन्वयमा रही कार्य गर्ने छ ।

३. निर्वाचन र अन्य पार्टी अभियान तथा कार्यक्रममा सम्पर्क समितिहरूले सम्बन्धित पार्टी समितिसँगको समन्वयमा रही कार्य गर्ने छ ।

४. यस समितिले पार्टीको केन्द्रीय कार्यालय, सम्बन्धित प्रदेश समिति र नेवाः राष्ट्रिय समितिको कार्यालय र सङ्घीय राजधानीका जिल्ला समन्वय समितिहरूसँग समेत समन्वय गरी काम गर्नुपर्ने छ ।

५. यस सम्बन्धमा अन्य व्यवस्था पार्टी नियमावलीमा तोकेबमोजिम हुने छ ।

धारा- १२२ प्रवास विशेष प्रदेश समिति

१. प्रवासका विभिन्न मुलुकमा रहेका पार्टीका सदस्यहरूलाई सङ्गठित गर्न, परिचालन गर्न र व्यवस्थित गर्न प्रवास विशेष प्रदेश समिति र हने छ । यस समितिको काम प्रवासमा रहेका नेपालीहरूबिच पार्टी विस्तार गर्नु हुने छ ।

२. विशेष प्रदेश समितिअन्तर्गत प्रवासका विभिन्न मुलुकहरूमा नेपाली समाज (Nepalese Society), पछि देशको नाम राखी समिति गठन हुने छ । यसलाई छोटकरीमा नेसो भनिने छ ।

३. प्रवासमा रहेका सङ्गठनहरूले नेपाली समाजको नाममा वितरण गरेका सदस्यतालाई नै पार्टीको सङ्गठित सदस्यता मानिने छ । तिनीहरूले पार्टीले तोकेका सदस्यता शुल्क र लेभि नियमित रूपमा बुझाउनुपर्ने छ ।

४. यससम्बन्धी थप व्यवस्था नियमावलीमा तोकेबमोजिम हुने छ ।

धारा- १२३ विशेष संरचना

१. पार्टी सङ्गठनभित्र विशेष संरचनाको रूपमा केन्द्रीय समितिले राष्ट्रिय/जातीय, भाषिक, साँस्कृतिक तथा ऐतिहासिक पहिचानमा

आधारित स्वायत्त क्षेत्र, संरक्षित क्षेत्र र विशेष क्षेत्र स्तरीय समितिहरू गठन गरी तिनको अधिकार कर्तव्य तोक्न सक्ने छ ।

२. विशेष संरचनाहरूले राजनीतिक अधिकारका साथै आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक विकासका लागि आवश्यक कार्य गर्ने छन् ।

३. केन्द्रीय समितिले यस विधानमा उल्लेख गरिएका बाहेक आवश्यकताअनुसार अन्य समितिहरू गठन गरी तिनको काम, कर्तव्य र अधिकार तोक्न सक्ने छ ।

परिच्छेद- २३
इन्चार्ज, सहइन्चार्ज, कार्यविभाजन तथा कार्यमूल्याङ्कन

धारा- १२४ इन्चार्ज र सहइन्चार्ज

१. विभिन्न तहका पार्टी समितिहरूले आफू मातहतका समिति तथा जनवर्गीय सङ्गठनहरूमा आफ्नो प्रतिनिधिको रूपमा आवश्यकतानुसार इन्चार्ज र सहइन्चार्ज खटाउन सक्ने छ ।

२. इन्चार्ज र सहइन्चार्जहरूको मुख्य काम पार्टी प्रतिनिधिको रूपमा मातहतका समितिमा पार्टी धारणा स्पष्ट पार्ने, पार्टीको निर्देशन कार्यान्वयन गर्न, गराउन समितिहरूको बिचमा अनुगमन, निरिक्षण, र समन्वयको काम गर्ने र मातहतका समितिको सुझाव माथिल्लो समितिमा प्रस्तुत गर्ने हुने छ ।

३. पार्टी विस्तार तथा सुदृढीकरणका लागि आवश्यकता परेको खण्डमा केन्द्रीय सदस्यहरूलाई केन्द्रीय समितिले जुनसुकै तहको पार्टी समितिमा इन्चार्ज सहइन्चार्ज तोक्न सक्ने छ ।

४. इन्चार्ज र सहइन्चार्जले आफूलाई खटाएको समितिमा नियमित रूपमा कार्य प्रगति विवरण पेस गर्नुपर्ने छ ।

धारा- १२५ कार्यविभाजन

१. पार्टीको कामलाई अगाडि बढाउन र व्यवस्थित गर्न पार्टीका समितिहरूले एक व्यक्ति एक मुख्य जिम्मेवारीको अवधारणालाई अवलम्बन गरी आ-आफ्नो समितिका सबै पदाधिकारी र सदस्यलाई कार्यविभाजन गरी जिम्मेवारी तोक्न सक्ने छन् ।

२. कार्यविभाजन गर्दा समितिका सदस्यहरूलाई भूगोलको काममा, विभागीय काममा, जनवर्गीय सङ्गठनको काममा वा अन्य आवश्यक काममा विन्यास गर्ने गरी गरिने छ । आफूलाई तोकिएको जिम्मेवारी वा कार्य सम्पन्न गर्नु प्रत्येक सदस्यको दायित्व एवम् कर्तव्य हुने छ ।

३. केन्द्रीय समितिले पार्टी विस्तार तथा सुदृढीकरणका लागि कामको आवश्यकताको आधारमा केन्द्रीय समिति र निकायका पदाधिकारी र सदस्यहरूलाई जुनसुकै तहको पार्टी समितिमा खटाउन सकिने छ ।

धारा- १२६ कार्यमूल्याङ्कन

१. पार्टी समितिले निश्चित विधि र प्रक्रिया अवलम्बन गरी आफ्नो र आफ्नो मातहतका समितिहरू, समितिका पदाधिकारी एवम् सदस्यहरू

वा जिम्मेवारी तोकिएको कुनै पनि व्यक्तिको कामको अनुगमन, निरिक्षण र कार्यमूल्याङ्कन गर्ने छ ।

२. पार्टी समितिले आफ्नो समिति र मातहतका समितिहरूबाट सरकार, संसद र स्थानीय तहमा गएका वा राजनीतिक नियुक्ति पाएका पदाधिकारी वा सदस्यले गरेको कामको अनुगमन र मुल्याङ्कन गर्ने छ ।

३. अनुगमन, निरिक्षण तथा कार्यमूल्याङ्कनको प्रतिवेदन विवरण तथा रेकर्ड पार्टीमा राख्नुपर्ने छ ।

परिच्छेद- २४
विविध

धारा- १२७ सङ्क्रमणकालीन व्यवस्था

१. पार्टीका सबै तहका समितिहरूको नेतृत्व निर्माण गर्दा यस विधानबमोजिम खुला, भूगोल र सामाजिक समूहहरूको समानुपातिक प्रतिनिधित्व हुने व्यवस्था हुने छ । तर अधिवेशन नहुँदासम्म गठन गरिएका समितिहरूमा यो मापदण्ड पुरा नभए पनि यस विधानअनुसार भएको मानिने छ । अधिवेशनको आयोजना हुँदा भने अनिवार्यरूपमा यस विधानबमोजिम हुनुपर्ने छ ।

२. जनता समाजवादी पार्टीको यो विधान लागु हुनुपूर्व जनता समाजवादी पार्टी, नेपालका सम्पूर्ण तहका सदस्य तथा समितिहरू स्वतः जनता समाजवादी पार्टी, नेपालमा रूपान्तरित वा पुनर्गठित हुने छन् ।

धारा- १२८ तदर्थ समिति

१. निर्वाचित समिति गठन नभएको ठाउँमा एक तह माथिल्लो समितिले यस विधानबमोजिम पार्टी सदस्यहरूको भेलाद्वारा वा मनोनयनद्वारा पार्टीको तदर्थ समिति गठन गर्न सक्ने छ । यस्तो समितिको मुख्य काम सदस्यता वितरण र सङ्गठन विस्तार गरी सम्बन्धित तहको अधिवेशन सम्पन्न गराउनु हुने छ । अधिवेशन सम्पन्न नुहँदासम्म यसले निर्वाचित समितिको अधिकारहरू प्रयोग गरी काम गर्ने छ ।

२. तदर्थ समितिको अवधि सामान्यतः ६ महिनाको हुने छ । आवश्यक परेमा एक तह माथिल्लो समितिले थप ६ महिनासम्म बढाउन सक्ने छ । तर कुनै पनि अवस्थामा यो अवधि एक वर्षभन्दा बढी हुने छैन ।

३. निर्वाचित समितिको आफ्नो अवधि समाप्त भएको अवस्थामा सो समिति स्वतः तदर्थ समितिमा रूपान्तरित हुने छ । यसरी तदर्थ समितिमा रूपान्तरित भएको मितिले ६ महिनाभित्र अधिवेशन सम्पन्न गर्नुपर्ने छ ।

धारा- १२९ एक व्यक्ति एक प्रमुख जिम्मेवारी

१. पार्टीले सामान्यतः एक व्यक्ति एक प्रमुख जिम्मेवारीको नीति लिने छ। पदेनबाहेक माथिल्लो समितिका व्यक्तिहरू तल्लो समितिमा

र तल्लो समितिका व्यक्तिहरू माथिल्लो समितिमा रहन पाउने छैनन् । तर यसले समान तहको अन्य जिम्मेवारी लिन तथा जनवर्गीय तथा सामाजिक सङ्गठनहरूमा आवद्ध हुन कुनै वाधा हुने छैन ।

२. उपधारा १ मा जेसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि पार्टी महाधिवेशन नभए सम्मका लागि पार्टीको निर्माण, विस्तार र सुदढीकरणको काममा आवश्यकता परे कुनै पनि व्यक्तिलाई मातहतका समितिहरूमा जिम्मेवारी दिन सकिने छ ।

धारा- १३० लैङ्गिक समावेशीता

पार्टीका अधिवेशनहरूबाट निर्वाचित सबै समिति र निकायहरूमा अनिवार्य रूपमा ३३ प्रतिशत महिलाको प्रतिनिधित्व हुनुपर्ने छ । पार्टी सङ्गठित सदस्य रहेको लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसङ्ख्यक प्रतिनिधि भएमा तिनिहरूको पनि प्रतिनिधित्व गराउनुपर्ने छ ।

धारा- १३१ वरियताक्रम

पार्टीको विभिन्न निकाय र तहका समितिको पदाधिकारी एवम् सदस्यहरूको वरियताक्रम सम्बन्धित समितिले तोक्ने छ। वरियताक्रम नतोके सम्मका लागि नेपाली वर्णानुक्रम अनुसार माइन्युटमा नाम लेख्ने, कार्यक्रममा आसन ग्रहण गराउने लगायतका काम गर्ने छ ।

धारा- १३२ बिस्तारित बैठक

१. केन्द्रीय समिति, प्रदेश समिति, राष्ट्रिय समिति, जिल्ला समन्वय समिति र पालिका समितिले आवश्यकताअनुसार समितिको बिस्तारित बैठक गर्न सक्ने छ ।

२. बिस्तारित बैठकमा केन्द्रीय समितिले प्रदेश अध्यक्ष, जनवर्गीय सङ्गठनका केन्द्रीय अध्यक्षलाई, प्रदेश/राष्ट्रिय समितिले जिल्ला अध्यक्ष, प्रदेश स्तरीय जनवर्गीय सङ्गठनका अध्यक्षहरूलाई, जिल्ला समन्वय समितिले पालिका अध्यक्ष, जिल्ला स्तरीय जनवर्गीय सङ्गठनका अध्यक्षलाई, पालिकाले वडा अध्यक्ष, पालिका स्तरीय जनवर्गीय सङ्गठनका अध्यक्षलाई आमन्त्रित गर्नुपर्ने छ ।

३. प्रदेश/राष्ट्रिय समिति र स्थानीय तहले आयोजना गर्ने विस्तारित बैठकहरूमा सम्बन्धित माथिल्ला समितिहरूमा रहेका पार्टीका नेताहरूलाई पनि अनिवार्य रूपमा आमन्त्रित गर्नुपर्ने छ। बिस्तारित बैठकका आमन्त्रित सदस्यहरूले आ-आफ्नो राय-सल्लाह र सुझाव दिई समितिको बैठकलाई कार्यसूचीबमोजिम निर्णय लिन सहयोग गर्नुपर्ने छ ।

४. विस्तारित बेठकका कार्यसूचीहरू सम्बन्धित समितिले तोकेको कार्यसूची नै हुने छन् ।

धारा- १३३ गणपूरक सङ्ख्या

सबै तहको समितिको बैठकको गणपूरक सङ्ख्या कूल सङ्ख्याको ५० प्रतिशत जोड एक हुने छ ।

धारा- १३४ अधिकार प्रत्यायोजन

१. महाधिवेशनले केन्द्रीय समितिलाई तथा सम्बन्धित तहको अधिवेशनले सम्बन्धित तहको समितिलाई महाधिवेशन वा अधिवेशनको अधिकार तोकिएको शर्तबमोजिम उपयोग गर्न प्रत्यायोजन गर्न सक्ने छ ।

   स्पष्टीकरण : यस उपधाराको प्रयोजनका लागि 'तोकिएको शर्त' भन्नाले अधिकार प्रत्यायोजन गर्दा सम्बन्धित महाधिवेशन वा अधिवेशनले तोकिदिएको शर्त सम्झनु पर्छ ।

२. उपधारा १ बमोजिम प्रत्यायोजन भएका अधिकार पुनः प्रत्यायोजन गर्न पाइने छैन ।

३. सम्बन्धित तहको समितिले निर्णय गरी सो समितिको अधिकार सम्बन्धित तहको कुनै विभाग, समिति वा पदाधिकारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सकिने छ ।

धारा- १३५ नियम बनाउने अधिकार

१. यस विधानसँग नबाझिने गरी केन्द्रीय समितिले आवश्यकताअनुसार नियमावली, तथा विनियम बनाई कार्यान्वयन गर्न सक्ने छ ।

२. पार्टीको केन्द्रीय समिति वा नियमावलीमा तोकिएबमोजिमको तहका समितिले पार्टी सञ्चालन तथा विधान र नियमावलीबमोजिमको व्यवस्था कार्यान्वयन गर्न कार्यविधि बनाउन सक्ने छ ।

धारा- १३६ विधानको व्याख्या

यो विधान र विधानअन्तर्गत बनेको नियम, विनियमको कार्यान्वयन गर्ने सन्दर्भमा कुनै विवाद उत्पन्न भएमा यसको व्याख्या गर्ने अधिकार केन्द्रीय समितिलाई हुने छ ।

धारा- १३७ बाधा अड्काउ फुकाउ

यस विधानको कार्यान्वयनमा कुनै बाधा पर्न आएमा केन्द्रीय समितिको दुईतिहाई बहुमतले बाधा अड्काउ फुकाउन सक्ने छ । सो को अनुमोदन महाधिवेशनबाट गर्नुपर्ने छ ।

मितिः २०८१ वैशाख २३ गते (सन् २०२४ मे ५)
नेपाल संवत ११४४ चौलागा १२

अनुसूची- १
(धारा- ६ सँग सम्बन्धित)

पार्टीको छाप

पार्टीको छाप पाँचकुने तारा बिचमा राखी माथि देवनागरी र तल अङ्ग्रेजीमा गोलाकारमा पार्टीको पूरा नाम र मुनी समितिको नाम र पार्टी स्थापना साल २०७७ हुने छ । पार्टीको छाप यसप्रकार हुने छ ।

अनुसूची -२
(धारा- ७ सँग सम्बन्धित)

पार्टीको चुनाव चिन्ह
मुट्ठी

पार्टीको चुनाव चिन्ह हातको मुट्ठी हुने छ, जुन यसप्रकार छ ।

अनुसूची- ३
(धारा- ८ सँग सम्बन्धित)

पार्टीको झण्डा

पार्टीको झण्डा आयताकारमा ३:२ को अनुपातमा लम्बाई र चौडाई रहने छ । रातो रङ्गको पृष्ठभूमिमा बिचमा सुनौला रङ्गको पाँचकुने तारा रहने छ ।

झण्डामा रहेको रातो रङ्गले क्रान्ति, परिवर्तन र समाजवाद तथा पाँचकुने ताराले चेतना र विविधतामा एकताको प्रतिक जनाउने छ । पार्टीको झण्डा यसप्रकार हुने छ ।

अनुसूची- ४
(धारा- ८ सँग सम्बन्धित)

पार्टीको लोगो

पार्टीको लोगो (चिन्ह) रातो रङ्गको गोलाकार पृष्ठभूमिमा सेतो रङ्गको गोलाकार भित्र बिचमा सेतो रङ्गको हातको मुट्ठी रहने छ । पार्टीको लोगो यसप्रकार हुने छ ।

अनुसूची- ५
(धारा- १३ उपधारा २ सँग सम्बन्धित)

अनुसूची- ५
(धारा- १३ उपधारा २ सँग सम्बन्धित)

जनता समाजवादी पार्टी
आधारभूत सदस्यता आवेदन फारम

सदस्यता नं. ....

.................प्रदेश...................... जिल्ला ....गा.पा./न.पा ...... वडा .... टोल स्थायी घर भएको म .... यस जनता समाजवादी पार्टीको आधारभूत सदस्य भई देश र जनताको हितमा काम गर्ने विचार भएकाले आधारभूत सदस्यता पाउँ भनी यो निवेदन दिएको छु। विधानमा उल्लेख भएको आधारभूत सदस्यले गर्नुपर्ने काम र आचरणहरू सधैँ पालना गर्ने छु भनी प्रतिवद्धतासमेत जाहेर गर्दछु। मेरो व्यक्तिगत विवरण तपसिल अनुसार भएको जानकारी गराउँदछु।

पिताको नाम: .... माताको नाम:...

वैवाहिक अवस्था: .... श्रीमान्/श्रीमतीको नाम: ....

परिवार सङ्ख्या:................ पेसा/आयश्रोत:..

जाति/समुदाय:........................ लिङ्ग:..................निवेदकको ना.प्र.प.नं....................

निवेदकको दस्तखत: ....

अनुसूची- ५
(धारा- १३ उपधारा २ सँग सम्बन्धित)

जनता समाजवादी पार्टी
आधारभूत सदस्यता आवेदन फारम

सदस्यता नं. ....

नाम, थर ....

स्थायी ठेगाना ....

जन्म मिति ....

सदस्यता प्राप्त मिति ....

प्रमाणित गर्नेको हस्ताक्षर ....

नाम, थर ....

पद, समिति, छाप ....

प्रमाणित गरेको मिति ....

अनुसूची- ६

(धारा- १४ उपधारा २ सँग सम्बन्धित)

जनता समाजवादी पार्टी

सङ्गठित सदस्यता आवेदन फारम

फोटो

अध्यक्ष,
... ... .समिति
जनता समाजवादी पार्टी ।

विषय : सङ्गठित सदस्यता पाउँ ।

मैले पार्टी विधानमा उल्लेखित योग्यता र मापदण्ड पुरा गरेकाले सङ्गठित सदस्यता प्रदान गरियोस भनी अनुरोध गर्दछु ।

१. नाम, थर .... २. नागरिकता नं. .... जिल्ला ....

३. जन्म मिति ....४.जाति/समुदाय...................... ५. लिङ्ग ....

६. स्थायी ठेगाना: प्रदेश......................... जिल्ला .... पालिका..................
वडा न/टोल ....

७. अस्थायी ठेगाना: प्रदेश......................जिल्ला .... पालिका.....................
वडा नं/टोल................

८. सम्पर्क न .... ९. ईमेल ....

१०. आमाको नाम .... ११. बाबुको नाम ....

१२. वैबाहिक स्थिति.............. १३. श्रीमान/श्रीमतीको नाम................................

१४. शैक्षिक योग्यता र विषय ....१५. पेसा ....

१६. आधारभूत सदस्यता प्राप्त मिति................ १७. हाल सङ्गठित समिति ....

१८. सङ्क्षिप्त राजनीतिक पृष्ठभूमि :

....
....
....

आधारभूत सदस्यता-पत्रको प्रमाणित प्रतिलिपि यसै साथ संलग्न गरेको छु ।

....

आवेदकको हस्ताक्षर

सिफारिसकर्ताहरु

म निवेदक ....लाई चिन्दछु । निजलाई सङ्गठित सदस्यता प्रदान गर्न उपयुक्त हुने देखिएकाले सिफारिस गर्दछु ।

१. नाम, थर ....ठेगाना .... पद र समिति ....हस्ताक्षर ....

२. नाम, थर ....ठेगाना .... पद र समिति ....हस्ताक्षर ....

सदस्यता स्वीकृत गर्ने समिति र पदाधिकारी

नाम, थर .... पद............................

सिफारिस गर्ने समिति .... बैठकको मिति ....

अध्यक्षको हस्ताक्षर र छाप ....

अनुसूची- ७
(धारा- २० को उपधारा २ सँग सम्बन्धित)

आधारभूत सदस्यता दर्ता किताब

फोटो

क्र. सं.	सदस्यता नं.	नाम, थर	प्रदेश, जिल्ला, पालिका. वडा नं. र टोलसहितको ठेगाना	जन्म मिति	सदस्यता प्राप्त मिति	सम्पर्क नं.

अनुसूची- ८
(धारा- २० को उपधारा २ सँग सम्बन्धित)

फोटो

सङ्गठित सदस्यता दर्ता किताब

प्रदेश :   विशेष संरचना

जिल्ला :   निर्वाचन क्षेत्र

क्र. सं.	सदस्यता नं.	नाम र थर	ठेगाना	जन्म मिति	सदस्यता प्राप्त मिति	जाति/ समुदाय	लिङ्ग	कैफियत

अनुसूची- ९

(धारा- २१ उपधारा १ सँग सम्बन्धित)

जनता समाजवादी पार्टी

सङ्गठित सदस्यता-पत्र

सदस्यता नं. ....

नाम, थर ....

स्थायी ठेगाना .... प्रमाणित गर्नेको हस्ताक्षर

जन्म मिति .... नाम, थर ....

सदस्यता प्राप्त मिति .... पद र समिति ....

प्रमाणित गरेको मिति ....

नवीकरण मिति	नवीकरण गर्नेको नाम, थर	पद र समिति	हस्ताक्षर

अनुसूची- १०

(धारा- २१ उपधारा २ सँग सम्बन्धित)

जनता समाजवादी पार्टी

परिचय-पत्र

नाम, थर ....

स्थायी ठेगाना .... प्रमाणित गर्नेको हस्ताक्षर ....

जन्म मिति .... नाम थर : ....

राष्ट्रिय परिचयपत्र/नागरिकता नं. .... समिति ....

समिति र पद ....मान्य अवधि ....देखि ....सम्म ।

अनुसूची- ११
(धारा- ५३ को उपधारा ३ सँग सम्बन्धित)

राष्ट्रिय समितिमा रहने जिल्लाहरू निम्नबमोजिम हुने छ ।

प्रदेश नं १

१. लिम्बुवानः ताप्लेजुङ, पाँचथर, इलाम, तेह्रथुम, धनकुटा ।
२. किरात प्रदेश : संखुवासभा, भोजपुर, उदयपुर, खोटाङ, ओखलढुङ्गा ।
३. शेर्पालुङ : सोलुखुम्वु जिल्ला तथा प्रदेश नं १ र बागमती प्रदेशका शेर्पा बाहुल्यता भएका हिमाली पालिकाका प्रतिनिधिहरू ।
४. कोचिला प्रदेश : सुनसरी, मोरङ, झापा ।

बागमती प्रदेश

१. ताम्सालिङ प्रदेश : दोलखा, रामेछाप, सिन्धुली, सिन्धुपाल्चोक, काभ्रेपलाञ्चोक, रसुवा, नुवाकोट धादिङ, मकवानपुर, चितवन ।
२. नेवाः प्रदेश : काठमाडौं, भक्तपुर, ललितपुर ।

गण्डकी प्रदेश

१. तमुवान प्रदेश : गोरखा, लम्जुङ, कास्की, मनाङ, मुस्ताङ, स्याङ्जा, पर्वत ।
२. मगरात प्रदेश : तनहुँ, नवलपुर, बाग्लुङ, म्याग्दी ।

लुम्बिनी प्रदेश

१. मगरात : पाल्पा, गुल्मी, अघाखाँची, प्यूठान, रोल्पा, रुकुम (पूर्व) ।
२. थरुहट प्रदेश : नवलपरासी, रुपन्देही, कपिलबस्तु, दाङ, बाँके, बर्दिया ।

सुदुरपश्चिम प्रदेश

१. खसान : बाजुरा, अछाम, बझाङ, डोटी, दार्चुला, बैतडी, डडेलधुरा ।
२. थरुहट प्रदेश : कैलाली, कञ्चनपुर ।

अनुसूची- १२
(धारा- ५६ को उपधारा २ सँग सम्बन्धित)

राष्ट्रिय समन्वय समितिहरू यसप्रकार हुने छन् ।
१. मगरात राससः गण्डकी र लुम्बिनी प्रदेशका मगरात राष्ट्रिय समितिहरू ।
२. थरुहट राससः लुम्बिनी र सुदुरपश्चिम प्रदेशका थरुहट राष्ट्रिय समितिहरू ।
३. खसान कर्णाली राससः सुदुरपश्चिमको खसान राष्ट्रिय समिति र वर्तमान कर्णाली प्रदेश ।

अनुसूची- १३
(धारा- ८८ को उपधारा १ सँग सम्बन्धित)
(छातीमाथि दायाँ हात राखी शपथ लिने ।

जनता समाजवादी पार्टी
शपथग्रहण-पत्र

म..जनता समाजवादी पार्टीको.................... समिति ....पद/सदस्यको जिम्मेवारी लिइरहेको यस महत्त्वपूर्ण घडीमा महान सहीदहरूलाई सम्झँदै पार्टीको झण्डासामु उभिएर निम्न प्रतिज्ञा गर्दछु ।

म सङ्घीय समाजवादलाई पार्टीको मार्गदर्शक सिद्धान्तको रुपमा आत्मसात गर्ने छु ।

म पार्टीको नीति, सिद्धान्त र उद्देश्यलाई दृढताकासाथ अनुसरण गर्दै पार्टी विधानलाई इमान्दारीताका साथ पालना गर्ने छु ।

म नीजि वा व्यक्तिगत स्वार्थबाट माथि उठेर स्वच्छ एवम् नैतिक आचरणयुक्त जीवन बिताउने छु ।

म पार्टीको गोपनीयता तथा एकता जोगाउँदै, सबैखाले शोषण, उत्पीडन र विभेदको अन्त्य गर्न सँधै सङ्घर्षरत रहने छु ।

म स्वतन्त्रता, समानता, सामाजिक न्याय र समाजवादका लागि लडिरहने छु ।

सङ्घीय समाजवाद -जिन्दावाद ! जिन्दावाद !

जनता समाजवादी पार्टी -जिन्दावाद ! जिन्दावाद !

आदरणीय वीर सहिदहरू- अमर रहून् ! अमर रहून् !

हस्ताक्षर : ....

नाम, थर : ....

ठेगाना : ....

पद : ....

मिति ....

अनुसूची- १४
(धारा- ११० उपधारा ५, खण्ड घ सम्बन्धित व्यवस्था)

विधान संशोधनसम्बन्धी ढाँचा

क्र. सं.	सम्बन्धित दफा	साविकको व्यवस्था	संशोधनका लागि प्रस्तावित व्यवस्था	संशोधन गर्नुपर्ने कारण	कैफियत

खण्ड ख

जनता समाजवादी पार्टीको नियमावली

१. **प्रस्तावना**
२. **परिच्छेद- १** प्रारम्भिक
३. **परिच्छेद- २** पार्टी कार्यालय
४. **परिच्छेद- ३** सदस्यता प्राप्ति, सदस्यता शुल्कको बाँटफाँट र पार्टी लेभी
५. **परिच्छेद- ४** महाधिवेशन र अधिवेशन
६. **परिच्छेद- ५** सङ्घीय परिषलमा जनवर्गीय सङ्गठनको प्रतिनिधित्व
७. **परिच्छेद- ६** शिल्पी/दलित विशेष समिति
८. **परिच्छेद- ५** पार्टीका विभागहरू
९. **परिच्छेद- ८** पार्टी संयन्त्रहरू
१०. **परिच्छेद- ९** समाजवादी भोलुन्टियर फोर्स
११. **परिच्छेद- १०** केन्द्रीय सम्पर्क समिति
१२. **परिच्छेद- ११** प्रवास विशेष प्रदेश समिति
१३. **परिच्छेद- १२** पार्टीको विशेष संरचना
१४. **परिच्छेद- १३** अन्तर्घात तथा कारवाही सम्बन्धी व्यवस्था
१५. **परिच्छेद- १४** विविध

जनता समाजवादी पार्टीको नियमावली
२०८१ (सन् २०२४)

जनता समाजवादी पार्टीको विधान- २०८१ (सन् २०२४) को धारा १३५ बमोजिम केन्द्रीय समितिद्वारा पारित गरी जनता समाजवादी पार्टीको नियमावली- २०८१ (सन् २०२४) जारी गरिएको छ ।

परिच्छेद-१
प्रारम्भिक

१. नाम र प्रारम्भ
(१) यस नियमावलीको नाम "जनता, समाजवादी पार्टीको नियमावली- २०८१ (सन् २०२४)" रहेको छ ।
(२) यो नियमावली तुरून्त प्रारम्भ हुने छ ।

२. परिभाषा
विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यो नियमावलीमा –
(१) "विधान" भन्नाले जनता समाजवादी पार्टीको विधान २०८१ (सन् २०२४) लाई सम्झनु पर्दछ ।
(२) "पार्टी" भन्नाले जनता समाजवादी पार्टीलाई सम्झनु पर्दछ ।
(३) ''पार्टी सदस्य'' भन्नाले विधानबमोजिम आधारभूत वा सङ्गठित सदस्यता प्राप्त व्यक्ति सम्झनु पर्दछ ।
(४) "नियमावली" भन्नाले जनता समाजवादी पार्टीको नियमावली २०८१ (सन् २०२४) लाई सम्झनु पर्दछ ।
(५) "केन्द्रीय कार्यकारिणी समिति" भन्नाले पार्टीको केन्द्रीय समितिका पदाधिकार ीलाई सम्झनु पर्दछ ।
(६) "केन्द्रीय समिति" भन्नाले पार्टीको केन्द्रीय समिति सम्झनु पर्दछ ।
(७) "सङ्घीय परिषद्" भन्नाले पार्टीको महाधिवेशन नभएको अवस्थामा सर्वोच्च अङ्ग सम्झनु पर्दछ ।
(८) "ईन्चार्ज" भन्नाले विभिन्न तहका पार्टी समितिहरूले मातहतका समितिहरूमा पठाएको प्रमुख प्रतिनिधिलाई सम्झनु पर्दछ ।
(९) "सहईन्चार्ज" भन्नाले विभिन्न तहका पार्टी समितिहरूले मातहतका समितिहरूमा पठाएको प्रमुखपछिको दोस्रो प्रतिनिधि वा प्रतिनिधिहरूलाई सम्झनु पर्दछ ।
(१०) "अनुगमन" भन्नाले पार्टीको विभिन्न तहको समिति, कार्यक्रम, योजना आदिको कार्यान्वयन प्रगतिको निरन्तर रेखदेख, मुल्याङ्कन र आवश्यक सुधारका लागि सकृय रहने कामलाई सम्झनु पर्दछ ।
(११) "निरिक्षण" भन्नाले पार्टीको विभिन्न तहको कार्य तथा गतिविधिको रेखदेख, हेरविचार र जाँच गर्ने काम सम्झनु पर्दछ ।
(१२) "विभाग" भन्नाले पार्टीको सम्बन्धित तहको निर्णयद्वारा गठित विभाग सम्झनु पर्दछ ।

(१३) “जनवर्गीय सङ्गठन” भन्नाले घोषित रूपमा पार्टीको नीति, सिद्धान्त, विचार र राजनीतिक नेतृत्व स्वीकार्ने सङ्गठनात्मक स्वायत्तता दिइएको जनसङ्गठन, वर्गीय सङ्गठन तथा सामुदायिक सङ्गठनलाई सम्झनु पर्दछ । यस शब्दले महासङ्घभित्रका घटक सङ्घहरूलाई समेत सम्झनु पर्दछ ।

(१४) “संयन्त्र” भन्नाले पार्टीको विधान र नियमावलीबमोजिम जनवर्गीय सङ्गठनका विभिन्न तहमा निर्माण गरिने पार्टी संयन्त्रलाई सम्झनु पर्दछ ।

(१५) “निकाय” भन्नाले पार्टीको केन्द्रीय तह र अन्य तहमा गठन गरिने विभिन्न पार्टी निकायलाई सम्झनु पर्दछ ।

(१६) “सामाजिक समूह” भन्नाले जातीय तथा सामुदायिक समूह सम्झनु पर्दछ ।

(१७) “पालिका” भन्नाले गाउँ, नगर, उपमहानगर र महानगरपालिका समेतलाई सम्झनु पर्दछ ।

परिच्छेद-२
सदस्यता प्राप्ति, सदस्यता शुल्कको बाँटफाँट र पार्टी लेभी

३. सदस्यता

(१) पार्टीको आधारभूत वा सङ्गठित सदस्यता प्राप्त गर्न ईच्छुक तथा तोकिएको योग्यता पुगेका नेपाली नागरिकले पार्टी विधानबमोजिम सम्बन्धित समिति वा कार्यालयमा आवेदन दिन सक्ने छन् ।

(२) आधारभूत सदस्यताका लागि योग्यता पुगेको व्यक्तिले विधानबमोजिमको फारम भरेर आफू रहेको पालिका वा वडाको पार्टी समितिमा आवेदन दिनुपर्ने छ । त्यस्तो आवेदन वडा वा टोल, वस्ती जुनसुकै समितिमा परेको भए पनि सम्बन्धित समितिले आफ्नो सङ्गठनात्मक प्रणालीमार्फत पालिका समितिमा पठाउनुपर्ने छ । योग्यता पुगेको भए पालिका समितिले तोकिएको शुल्क लिई आधारभूत सदस्यता प्रदान गर्ने निर्णय गरी तत्काल सदस्यता-पत्र प्रदान गर्नुपर्ने छ ।

(३) सङ्गठित सदस्यताका लागि योग्यता पुगेको व्यक्तिले विधानबमोजिमको फारम भरेर आफू रहेको पालिका वा वडाको पार्टी समितिमा आवेदन दिनुपर्ने छ । सदस्यताको आवेदन स्थानीय तहको जुनसुकै समितिमा परे को भए पनि सम्बन्धित समितिले आफ्नो सङ्गठनात्मक प्रणालीमार्फत जिल्ला समन्वय समितिमा पठाउनुपर्ने छ । जिल्ला समन्वय समितिले प्राप्त आवेदनलाई आफ्नो सिफारिससहित यथासक्य छिटो आफुभन्दा माथिल्लो प्रादेशिक संरचनामा पठाउनुपर्ने छ ।

(४) पहिचानमा आधारित राष्ट्रिय समितिले पार्टी विधानबमोजिम जिल्लाबाट सिफारिस भई आएको सङ्गठित सदस्यताको आवेदनउपर रायसहित प्रदेश समितिमा पठाउनुपर्ने छ। त्यसरी आएको आवेदनमाथि प्रदेश समितिले पार्टी विधानबमोजिम आवश्यक जाँचबुझ गरी सदस्यता प्रदान गर्नुपर्ने छ र त्यसको सूचना सम्बन्धित मातहत समितिलाई दिनुपर्ने छ ।

(५) सङ्गठित सदस्यता आवेदन स्वीकृत भएपछि वार्षिक सदस्यता शुल्क वापत रू. १००/– (एक सय) तिरी सदस्यता प्राप्त गर्ने छ ।

(६) सङ्गठित सदस्यता विवरण सुरक्षित राख्ने दायित्व सदस्य र सम्बन्धित समितिको हुने छ । सदस्यता प्रदान गरेपछि त्यसको जानकारी केन्द्रीय कार्यालयलाई गराउनुपर्ने छ ।

(७) जनवर्गीय सङ्गठनको केन्द्रीय सदस्यहरूलाई सम्बन्धित केन्द्रीय संयन्त्रको सिफारिसको आधारमा केन्द्रीय सङ्गठन विभागले निर्णय गरी सदस्यता प्रदान गर्न सक्ने छ । तिनीहरूले पार्टी सदस्यता शुल्क पार्टी केन्द्रीय कार्यालयमा बुझाउने छन् ।

(८) जनवर्गीय सङ्गठनको प्रदेश समिति सदस्यलाई सम्बन्धित प्रदेश संयन्त्रको सिफारिस र प्रदेश सङ्गठन विभागको रायसहितको प्रस्तावमा प्रदेश समितिले पार्टी सदस्यता प्रदान गर्ने छ । तिनीहरूले पार्टी सदस्यता शुल्क प्रदेश कार्यालयमा बुझाउने छन ।

(९) केन्द्रीय सम्पर्क समितिले आफ्नो मातहतको विशेष जिल्ला समितिबाट सिफारिस भई आएको सङ्गठित सदस्यता आवेदन-पत्रउपर छलफल गरी सदस्यता प्रदान गर्ने छ र अभिलेखिकरणका लागि केन्द्रीय सङ्गठन विभागमा पठाउनुपर्ने छ ।

(१०) विभिन्न देशमा रहेका नेपाली समाज (नेसो) का केन्द्रीय समितिले सिफारिस गरी पठाएका नेसोको सङ्गठित सदस्यता आवेदन-पत्रउपर प्रवास विशेष प्रदेश समितिले छलफल गरी सदस्यता प्रदान गर्ने छ । समितिले सदस्यता सम्बन्धमा गरेको निर्णय प्रतिलिपी केन्द्रीय सङ्गठन विभागलाई अभिलेखिकरणका लागि सम्बन्धित ब्यक्तिको फोटोसहित पठाउनुपर्ने छ । सदस्यता शुल्क सम्बन्धित देशको नेसो कार्यालयले बुझ्ने छ ।

४. सदस्यता शुल्क तथा लेवी बुझाउनुपर्ने

(१) प्रत्येक पार्टी सदस्यले बार्षिक सदस्यता शुल्क र मासिक लेवी (विशेष शुल्क) बुझाउनुपर्ने छ ।

(२) समिति सदस्यले आफ्नो सदस्यता शुल्क र लेवि बुझाउने कार्य तथा सदस्यता नविकरण कार्य आफु सङ्गठित रहेको पार्टी समितिको कार्यालयमा गर्नुपर्ने छ ।

(३) कुनै पनि पार्टी समितिमा सङ्गठित नभएका सदस्यहरू अनिवार्य रूपमा पार्टीको प्रारम्भिक सभामा सङ्गठित हुनुपर्ने छ । त्यस्ता सङ्गठित सदस्यहरूले सदस्यता शुल्क र लेवि आफु रहेको वडा वा पालिका समितिको कार्यालयमा बुझाउनुपर्ने छ । साथै सदस्यता नविकरण पनि उक्त समिति कार्यालयमा नै गर्नुपर्ने छ ।

(४) प्रवासमा रहेका नेसोका सङ्गठित सदस्यहरूले सदस्यता नविकरण गर्ने तथा सदस्यता शुल्क र मासिक लेवि बुझाउने कार्य त्यहाँस्थित नेपाली समाजको केन्द्रीय कार्यालयमा गर्नुपर्ने छ ।

(५) केन्द्रीय सम्पर्क समितिअर्न्तगतका सङ्गठित सदस्यहरूले सदस्यता नविकरण गर्ने तथा सदस्यता शुल्क र मासिक लेवि बुझाउने कार्य आफ्नै कार्यालयमा गर्नुपर्ने छ ।

(६) सदस्यता शुल्क र लेवीको रकम बाँडफाँट प्रतिशतको तरिका केन्द्रीय समितिले निर्णय गरेबमोजिम हुने छ ।

परिच्छेद ३
महाधिवेशन र अधिवेशनघ

५. महाधिवेशन र अधिवेशन

(१) महाधिवेशनको आयोजना केन्द्रीय समितिले गर्ने छ । केन्द्रीय समितिको बैठकले महाधिवेशनको सम्बन्धमा निर्णय गर्दा सदस्यता वितरण, नविकरण, स्थानान्तरण तथा समिति गठन/पुनर्गठन कार्य सम्पन्न गरी सक्नुपर्ने अन्तिम मितिको समेत निर्णय गर्नुपर्ने छ । यसरी निर्णय गर्दा महाधिवेशनको मिति र सदस्यता वितरण, नविकरण, स्थानान्तरण तथा समिति गठन/पुनर्गठनको अन्तिम मितिबिच कम्तिमा ४ (चार) महिनाको अन्तर हुनुपर्ने छ । सो बैठकले महाधिवेशन प्रतिनिधि छनौट गरी सक्नुपर्ने उपयुक्त मितिको समेत निर्णय गर्ने छ ।

(२) महाधिवेशनको निर्धारित मितिभन्दा कम्तिमा तीन महिना अगावै केन्द्रीय सङ्गठन विभागले सङ्गठित सदस्यको अन्तिम नामावलीको प्रमाणित सुची तयार गरी सक्नुपर्ने छ। यसरी तयार भएको नामावलीको प्रमाणित एक एक प्रति पार्टीको केन्द्रीय निर्वाचन आयोगलाई बुझाउनुपर्ने छ। यसरी सदस्यको अन्तिम नामावली सूची बनाउँदा वडा, गाउँ/नगर/उपमहानगर/महानगर पालिका, निर्वाचन क्षेत्र (प्रदेश तथा प्रतिनिधि सभा), जिल्ला, विशेष संरचना, पहिचानमा आधारित राष्ट्रिय समिति, शिल्पी/दलित विशेष समिति, प्रदेश/विशेष प्रदेश समिति आदिको अलग अलग नामावलीको सुची तयार गर्नुपर्ने छ । साथै, यहि समयमा केन्द्रीय सङ्गठन विभागले केन्द्रीय निकायहरू, जनवर्गीय सङ्गठनको संयन्त्रअन्तर्गत रहेका सङ्गठित सदस्यहरू, केन्द्रीय विभाग र कार्यालयका सङ्गठित सदस्यहरू, केन्द्रीय तथा प्रादेशिक निकायका सङ्गठित सदस्यहरूको अलग अलग नामावलीको प्रमाणित सुची पनि तयार गरी केन्द्रीय निर्वाचन आयोगलाई दिनुपर्ने छ । यी सबैको एक प्रति पार्टी केन्द्रीय कार्यालयको सुचना पाटीमा टाँस गर्नुपर्ने छ तथा केन्द्रीय कार्यालयमा समेत उपलब्ध गराउनुपर्ने छ ।

(३) असाधारण परिस्थितिमा कारण खुलाई स्थानान्तरण हुन चाहने सदस्यको निवेदनको आधारमा केन्द्रीय सङ्गठन विभागले स्थानान्तरणको निर्णय गरी सम्बन्धित स्थानको नामावली सुचीमा कैफियत खोली संलग्न गराउनुपर्ने छ। समितिमा सङ्गठित भएका सदस्यले स्थानान्तरण हुन चाहेको स्थानको समान समितिमा सङ्गठित भै कृयाशील हुन चाहेमा निजले स्थानान्तरणको निवेदनको साथमा स्थानान्तरण हुन चाहेको समितिको स्वीकृति पत्र समेत संलग्न गर्नुपर्ने छ ।

(४) यसरी प्राप्त प्रमाणित नामावलीका सुचीहरू सम्बन्धित सबै समिति कार्यालयमा केन्द्रीय निर्वाचन आयोगले उपलब्ध गराउनुपर्ने छ ।

(५) केन्द्रीय निर्वाचन आयोगको कार्यालयले समितिहरूमा पठाएको प्रमाणित सदस्य नामावली सुची नै पार्टी महाधिवेशनका लागि प्रमाणित मतदाता सुची पनि हुने छ ।

(६) केन्द्रीय सङ्गठन विभागले तयार गरेको सदस्य नामावली सुचीअनुसार केन्द्रीय समितिले महाधिवेशन प्रतिनिधिको सन्दर्भमा विधानमा उल्लेख भएको समितिगत प्रतिनिधि तथा सङ्गठित सदस्यको अनुपातमा प्रतिनिधिसभा निर्वाचन क्षेत्रबाट हुने प्रतिनिधिको सङ्ख्या निर्णय गर्ने छ । यसरी प्रतिनिधित्व गराउँदा सामान्यतः समितिगत प्रतिनिधि तथा सङ्गठित सदस्यको अनुपातमा हुने प्रतिनिधिको सङ्ख्या ५०/५० हुने छ । केन्द्रीय समितिले महाधिवेशन प्रतिनिधि ब्यवस्थाका लागि निर्वाचनसम्बन्धी कार्यविधि एवम् कार्यतालिका निर्धारण गर्ने छ ।

(७) महाधिवेशनमा समितिगत प्रतिनिधि रहने समितिहरू यस प्रकार हुने छन्:

(क) केन्द्रीय समितिका सदस्यहरू पदेन प्रतिनिधि

(ख) प्रत्येक केन्द्रीय निकायहरू

(ग) प्रदेश/विशेष प्रदेश समिति/केन्द्रीय सम्पर्क समिति

(घ) पहिचानमा आधारित राष्ट्रिय समिति तथा शिल्पी/दलित विशेष समिति

(ङ) जिल्ला समन्वय समिति र सो सरहका पार्टी समितिहरू तथा विशेष प्रदेशअन्तर्गतका नेपाली समाजका केन्द्रीय समितिहरू

(च) केन्द्रीय विभाग तथा केन्द्रीय कार्यालय सबै मिलाएर एक क्षेत्र

(छ) जनवर्गीय सङ्गठनको केन्द्रीय संयन्त्र र सोअन्तर्गतका सङ्गठित सदस्यहरू ।

(८) समितिगत महाधिवेशन प्रतिनिधिको छनौट समितिका सदस्यभित्रबाट चुन्ने र चुनिने प्रकृयाबाट हुने छ ।

(९) सदस्य सङ्ख्याको अनुपातमा महाधिवेशन प्रतिनिधि हुने क्षेत्र यस प्रकार छन् :

(क) प्रतिनिधि सभा निर्वाचन क्षेत्रअन्तर्गतका सङ्गठित सदस्यहरू

(ख) विशेष जिल्ला समन्वय समितिअन्तर्गतका सङ्गठित सदस्यहरू

(ग) प्रवासको नेपाली समाजअन्तर्गतका सङ्गठित सदस्यहरू

(घ) प्रदेश सम्पर्क समितिअन्तर्गतका सङ्गठित सदस्यहरू ।

(१०) सदस्य सङ्ख्याको अनुपातमा छनौट हुने महाधिवेशन प्रतिनिधि सम्बन्धित क्षेत्रको पार्टी सदस्यहरूबाट चुन्ने र चुनिने प्रकृयाबाट हुने छ । तर समितिगत प्रतिनिधित्वका लागि उम्मेदवार भइसकेका तथा मतदानमा भाग लिइसकेका पार्टी सदस्यहरू पुनः उम्मेदवार हुन पाउने छैनन् । तीन प्रतिनिधि हुने अवस्थामा १ जना अनिवार्यरूपमा महिला हुनुपर्ने छ ।

(११) पार्टीका जनवर्गीय सङ्गठनहरूबाट हुने महाधिवेशन प्रतिनिधि सङ्ख्या

निर्धारण गर्दा केन्द्रीय संयन्त्रबाट १ जनासहित निम्नबमोजिम सङ्गठनको सदस्य भएको जनवर्गीय सङ्गठनको केन्द्रीय समितिका पार्टी सदस्यहरूमध्येबाट यस प्रकार थप प्रतिनिधि निर्धारण हुने छ :

(क) १००१ देखि २००० सम्म थप १ जना ।

(ख) २००१ देखि ४००० सम्म थप २ जना,

(ग) ४००१ देखि ७,००० सम्म थप ३ जना (महिला १ अनिवार्य),

(घ) ७,००१ देखि १०,००० सम्म थप ४ जना (महिला १, सीमान्तकृत, लोपोन्मुख जनजाति वा शिल्पी/दलित १ अनिवार्य)

(ङ) १०,००१ देखि माथि जतिसुकै भएपनि थप ५ जना -महिला १, सीमान्तकृत, लोपोन्मुख जनजाति वा शिल्पी/दलित १ अनिवार्य)

(१२) महासङ्घीय ढाँचाको जनवर्गीय सङ्गठनका घटकहरूको केन्द्रीय संयन्त्रबाट १ जनासहित निम्नबमोजिम सङ्गठनको सदस्य भएको घटक सङ्गठनको केन्द्रीय समितिका पार्टी सदस्यहरूमध्येबाट यस प्रकार थप प्रतिनिधि निर्धारण हुने छ :

(क) ५०१ देखि १००० सम्म सदस्य भएको प्रत्येक घटक सङ्घबाट १ जना ।

(ख) १००१ देखि २००० सम्म सदस्य भएको प्रत्येक घटक सङ्घबाट २ जना ।

(ग) २००१ देखि ३००० सम्म सदस्य भएको प्रत्येक घटक सङ्घबाट १ महिलासहित ३ जना ।

(घ) ३००१ भन्दा बढी सदस्य भएको प्रत्येक घटक सङ्घबाट १ महिला र १ सीमान्तकृत, लोपोन्मुख जनजाति वा शिल्पी/दलितसहित ४ जना ।

(१३) उपरोक्तबमोजिम जनवर्गीय सङ्गठनबाट छनौट हुने महाधिवेशन प्रतिनिधि सम्बन्धित केन्द्रीय समिति र सोअन्तर्गत रहेका पार्टीका सङ्गठित सदस्यहरूमध्येबाट चुन्ने र चुनिने प्रकृयामार्फत छनौट हुने छन् । तीन प्रतिनिधि हुने अवस्थामा १ जना महिला अनिवार्य हुनुपर्ने छ । जनवर्गीय सङ्गठनले आफ्नो सदस्य सङ्ख्याको प्रमाणित प्रति महाधिवेशनको मिति भन्दा ४ महिना अगावै केन्द्रीय संयन्त्रमार्फत केन्द्रीय सङ्गठन विभागमा पेस गर्नुपर्ने छ । सीमान्तकृत तथा लोपोन्मुख समुदायमा बनेका सामुदायिक जनवर्गीय सङ्गठनको हकमा उपरोक्त मापदण्ड नपुगेमा केन्द्रीय समिति अध्यक्षहरू मध्येबाट छनौट भएका ३ जना प्रतिनिधि हुने छन् ।

(१४) जनवर्गीय सङ्गठनको केन्द्रीय संयन्त्रले आफ्नो सङ्गठनको सदस्य तथा केन्द्रीय समितिभित्रको पार्टी सदस्यहरूको नाम तथा सङ्ख्या, प्रवास विशेष प्रदेश समितिले प्रत्येक देशको नेपाली समाजका सदस्यहरूको नाम र सङ्ख्या तथा केन्द्रीय सम्पर्क समितिले प्रत्येक विशेष जिल्ला समिति अर्न्तगतका पार्टी सदस्यहरूको नाम र सङ्ख्या प्रमाणित गरी केन्द्रीय सङ्गठन विभागमा पार्टी महाधिवेशनभन्दा ४ (चार) महिना अगावै बुझाइ सक्नुपर्ने छ । यसरी बुझाएको सङ्ख्या नै महाधिवेशन प्रतिनिधिको सङ्ख्या निर्धारण गर्ने आधार हुने छ ।

(१५) जनवर्गीय सङ्गठनको इन्चार्जले केन्द्रीय निर्वाचन आयोगको सहयोगमा प्रतिनिधि छनौट कार्य सम्पन्न गर्ने छ ।

(१६) भूगोल, जनवर्गीय वा अन्य कुनै क्षेत्रबाट समितिगत प्रतिनिधिका लागि उम्मेदवार भइसकेको व्यक्ति अर्को कुनै पनि क्षेत्रमा पुनः उम्मेदवार बन्न पाइने छैन ।

(१७) महाधिवेशनको तोकिएको मितिभन्दा कम्तिमा १५ दिन अगावै महाधिवेशन प्रतिनिधिको नामावली केन्द्रीय कार्यालय आइपुग्ने गरी प्रतिनिधि छनौटको कार्यक्रम तय गर्नुपर्ने छ ।

(१८) प्रतिनिधिहरूको नामावली सुचीको आधारमा प्रतिनिधित्व हुन छुटेका महिला, आदिवासी जनजाति, मधेसी, शिल्पी/दलित, मुस्लिम, थारु, लोपोन्मुख तथा सीमान्तकृत समुदाय, पिछडा वर्ग, यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यक, अपाङ्गता (फरक क्षमता) भएका व्यक्ति आदिको यकिन गर्नुपर्ने छ । त्यसको आधारमा छुटेका समुदायहरू र पार्टीमा विशिष्ट योगदान पुऱ्याएका व्यक्तित्वहरूमध्येबाट वर्गीय, जातीय, क्षेत्रीय र लैङ्गिक दृष्टिकोणले समावेशी हुने गरी कुल महाधिवेशन प्रतिनिधि सङ्ख्याको ५ (पाँच) प्रतिशत केन्द्रीय समितिले मनोनित गरेका प्रतिनिधिहरू महाधिवेशन प्रतिनिधि हुने छ ।

(१९) महाधिवेशनमा पार्टी केन्द्रीय समितिले कुल प्रतिनिधि सङ्ख्याको ५ प्रतिशतसम्म पर्यवेक्षकको निर्णय गर्न सक्ने छ । यसरी निर्णय गर्दा समावेशिता, भौगोलिकता र कम प्रतिनिधित्व भएका क्षेत्रका सङ्गठित सदस्यहरूलाई प्राथमिकता दिनुपर्ने छ ।

(२०) महाधिवेशनले विधानमा व्यवस्था भएबमोजिम खुल्ला, भूगोल र विभिन्न सामाजिक समूहहरूबाट केन्द्रीय समितिमा प्रतिनिधित्वको सङ्ख्या निर्णय गर्ने छ ।

(२१) महाधिवेशनको उद्घाटन सङ्घीय परिषद अध्यक्षबाट र अध्यक्षता केन्द्रीय समितिको अध्यक्षबाट हुने छ। महाधिवेशनले विधानबमोजिम अध्यक्षमण्डल तथा आवश्यक समितिहरू गठन गर्ने छ। अध्यक्षमण्डलले आफूहरूमध्येबाट एक अध्यक्ष चयन गर्ने छ । महाधिवेशन सञ्चालनको सम्पूर्ण जिम्मेवारी अध्यक्षमण्डलको हुने छ। अध्यक्षले आफ्नो अनुपस्थितिमा अध्यक्षमण्डलका सदस्यहरू मध्येबाट एकजनालाई तोक्ने छ ।

(२२) महाधिवेशनबाट पदाधिकारी तथा केन्द्रीय सदस्यहरू निर्वाचित भई शपथग्रहण गरेपछि आयोजक केन्द्रीय समिति स्वतः विघटन हुने छ ।

(२३) प्रदेश, राष्ट्रिय समिति र स्थानीय तहको अधिवेशनहरू पनि आ-आफ्नो क्षेत्राधिकारभित्र उपरोक्त बमोजिम नै हुने छ ।

(२४) महाधिवेशनले अन्य आवश्यक सबै कार्य गर्ने छ ।

परिच्छेद ४
सङ्घीय परिषदमा जनवर्गीय सङ्गठनको प्रतिनिधित्व

६. सङ्घीय परिषदमा जनवर्गीय सङ्गठनको प्रतिनिधित्व

पार्टी विधानको धारा २६ उपधारा ३ बमोजिम सङ्घीय परिषदमा प्रतिनिधित्व

हुनका लागि जनवर्गीय सङ्गठनको आवश्यक मापदण्ड निम्नबमोजिम हुने छः
(१) कम्तिमा २००० सदस्य भएका जनवर्गीय सङ्गठनका केन्द्रीय समितिका अध्यक्षहरू सङ्घीय परिषदका पदेन सदस्य हुने छन् ।
(२) कम्तिमा ३ (तीन) घटक सङ्घ निर्माण भएको महासङ्घको केन्द्रीय समिति अध्यक्ष सङ्घीय परिषदको पदेन सदस्य हुने छ ।
(३) कम्तिमा ५०० सदस्य भएका महासङ्घका घटक सङ्घको केन्द्रीय समितिका अध्यक्षहरू सङ्घीय परिषदका पदेन सदस्य हुने छन् ।
(४) माथि जे सुकै लेखिएको भए पनि लोपोन्मुख तथा सीमान्तकृत समुदायका केन्द्रीय समिति अध्यक्ष सङ्घीय परिषदको पदेन सदस्य हुने छन् ।

परिच्छेद ५
शिल्पी/दलित विशेष समितिको कार्यक्षेत्र, गठन विधि र अधिवेशन

७. कार्यक्षेत्र र गठन विधि

पार्टी विधानको धारा ५३ (२) बमोजिम गठन हुने शिल्पी/दलित विशेष समितिको कार्यक्षेत्र र गठन विधि यसप्रकार हुने छ :
(१) शिल्पी/दलित विशेष समितिको कार्यक्षेत्र सिङ्गो नेपाल हुने छ । पार्टीको पहिचानमा आधारित प्रादेशिक क्षेत्रहरूमा शिल्पी विशेष समितिहरू गठन हुने छन् । यस समितिको गठन शिल्पी/दलित विशेष समितिको योजना तथा निर्णय र पार्टी प्रदेश समितिको समन्वयमा हुने छ । यी समितिहरूको पार्टी हैसियत जिल्ला समन्वय समितिसरह हुने छ ।
(२) शिल्पी/दलित विशेष समितिको गठन अधिवेशनले गर्ने छ । अधिवेशन प्रत्येक ४ वर्षमा हुने छ ।
(३) शिल्पी/दलित विशेष अधिवेशनको आयोजक तथा ब्यवस्थापक शिल्पी/दलित विशेष समिति हुने छ ।

८. प्रतिनिधिसम्बन्धी व्यवस्था

शिल्पी/दलित विशेष अधिवेशनका लागि निम्नानुसार समितिगत र शिल्पी/दलित समुदायका पार्टी सदस्य सङ्ख्याको अनुपातमा प्रतिनिधि हुने छन :
(१) शिल्पी/दलित विशेष समितिका सदस्यहरू सबै ।
(२) पार्टीको भौगोलिक प्रदेशका शिल्पी/दलित पदाधिकारी र सदस्यहरू सबै ।
(३) पहिचानमा आधारित प्रादेशिक संरचनामा गठन हुने शिल्पी/दलित विशेष समितिहरूबाट ५/५ जना ।
(४) शिल्पी/दलित सङ्घको केन्द्रीय समितिबाट १५ जना ।
(५) पहिचानमा आधारित राष्ट्रिय समितिको क्षेत्रबाट शिल्पी/दलित विशेष समितिले सम्बन्धित समुदायका सङ्गठित सदस्य सङ्ख्याको अनुपातमा प्रतिनिधि सङ्ख्या तोक्ने छ । यस क्षेत्रको प्रतिनिधि सङ्ख्या तोक्नका लागि केन्द्रीय सङ्गठन विभागमा रहेको सदस्यता अभिलेखलाई आधार मानिने छ ।

९. शिल्पी/दलित विशेष अधिवेशन

(१) शिल्पी/दलित विशेष अधिवेशनको प्रारम्भमा आयोजक शिल्पी/दलित विशेष समितिको अध्यक्षले अध्यक्षता गर्ने छ । अधिवेशनले पाँच सदस्यीय अध्यक्षमण्डलका साथै आवश्यक समितिको निर्वाचन गर्ने छ । अध्यक्षमण्डलको निर्वाचनपछि अधिवेशनको सञ्चालन अध्यक्षमण्डलले गर्ने छ ।

(२) अधिवेशनले समितिको अध्यक्ष-१, उपाध्यक्ष-३, मुख्यसचिव- १, सचिव-३, कोषाध्यक्ष-१ सहित बढीमा ३९ सदस्यीय समिति निर्वाचित गर्ने छ । निर्वाचन प्रदेश निर्वाचन आयोगले सम्पन्न गर्ने छ ।

(३) अधिवेशनबाट निर्वाचित पदाधिकारीहरूले शपथग्रहण गरेपछि आयोजक शिल्पी/दलित विशेष समिति स्वतः विघटन हुने छ ।

(४) समितिको बैठकले शिल्पी/दलित समुदायभित्रको विविधता र लैङ्गिक समावेशितालाई ध्यान दिँदै समितिको कूल सदस्य सङ्ख्याको १५ प्रतिशतमा नबढाई मनोनित गर्ने छ । यसरी मनोनयन गर्दा ब्यक्तिको योग्यता, क्षमता, सकृयता र वर्तमान सङ्गठित जीवनलाई ध्यान दिनुपर्ने छ ।

परिच्छेद ६
पार्टीका विभागहरू

१०. पार्टीका विभागहरू

पार्टी केन्द्रीय समितिले पार्टी र राज्यसँग सम्बन्धित विभिन्न विषयको नीति निर्माण तथा कार्यान्वयनका लागि पार्टी विधानको धारा ९१ को उपधारा ३ बमोजिम केन्द्रीय विभागहरू गठन गर्ने छ । विभागहरूको गठन र परिचालन यस प्रकार हुने छन् :

(१) केन्द्रीय विभागहरूले सम्बन्धित क्षेत्रको नीति तर्जुमामा सहयोग गर्ने छन् । प्रदेश, राष्ट्रिय समिति र स्थानीय तहका समितिहरूले पनि आवश्यकताको आधारमा विभागहरू गठन गर्ने छन् ।

(२) विभागका प्रमुख र उपप्रमुख सम्बन्धित तहको समिति सदस्यहरू रहने छन् । विभागका सदस्यहरू विषय विज्ञहरूमध्येबाट सम्बन्धित पार्टी समितिले मनोनयन गर्ने छ । विभागको बैठकले एक सचिवको निर्वाचन गर्ने छ । सचिवले विभागको प्रमुखसँग समन्वय गरी काम गर्नुपर्ने छ ।

(३) विभागहरूले सम्बन्धित तहको कार्यक्षेत्रभित्र विषयगत पार्टी नीतिलाई लागु गर्न, जाँच्न र सुझाव सङ्कलन गर्न सहयोगी भुमिका खेल्ने छन् । सबै तहको विभागका काम, कर्तब्य र अधिकार यस नियमावलीमा उल्लेख भएअनुसार सम्बन्धित तहको अधिकार क्षेत्र अर्न्तगत रही लागु हुने छ ।

(४) विभागले आफुसँग सम्बन्धित जनवर्गीय सङ्गठनका संयन्त्रका इञ्चार्ज/सहइञ्चार्ज तथा प्रमुखलाई परामर्शका लागि आफ्नो बैठकमा आमन्त्रित गर्न सक्ने छ ।

(५) केन्द्रीय समितिले आवश्यकतानुसार पार्टी विधानमा उल्लेखितबाहेकका विभागहरू गठन गरी त्यसको काम, कर्तव्य र अधिकार तोक्न सक्ने छ ।

११. केन्द्रीय विभागहरू तथा तिनका काम कर्तब्य र अधिकार

१. **सङ्गठन विभाग**

(क) पार्टी सङ्गठनसम्बन्धी समग्र नीति र सङ्गठनात्मक योजना निर्माण गर्ने ।

(ख) केन्द्रदेखि पालिका तहसम्मका सम्पूर्ण पार्टी समिति (पालिका, जिल्ला, प्रदेश/राष्ट्रिय समिति, विशेष प्रदेश समिति, सम्पर्क समिति), जनवर्गीय सङ्गठन तथा सम्पूर्ण सङ्गठित सदस्यहरूको अभिलेख राख्ने र समय समयमा अद्यावधिक गर्ने ।

(ग) मातहतका पार्टी र जनवर्गीय सङ्गठनहरूको क्रियाशिलताको निरन्तर अनुगमन र निरीक्षण गर्ने, आवश्यक निर्देशन दिने र केन्द्रीय समितिलाई आवधिक जानकारी गराउने ।

(घ) पार्टीको सङ्गठन विस्तार र सुदृढीकरणका लागि आवश्यक कार्य गर्ने र समय समयमा अभियान चलाउने ।

(ङ) निर्वाचनमा आफ्नो पार्टीको स्थितिको समिक्षा गर्ने र पार्टीलाई विजयी गराउन आवश्यक रणनीति तयार गरी केन्द्रीय समितिमा प्रस्तुत गर्ने ।

(च) पार्टीभित्र उत्पन्न सङ्गठनात्मक समस्याहरू समाधानका लागि आवश्यक पहल गर्ने तथा केन्द्रीय समितिले आवश्यक ठानेमा छ्यानबिन गरी केन्द्रीय समितिमा प्रतिवेदन दिने ।

(छ) केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

२. **पार्टी स्कुल तथा प्रशिक्षण विभाग**

(क) पार्टीको नीति, सिद्धान्त, विचार र सङ्गठनात्मक कार्यपद्धतिको सम्बन्धमा पाठ्य सामग्री तयार गर्ने, प्रशिक्षण शिविरको आयोजना गर्ने र प्रशिक्षण दिने । प्रशिक्षणका निम्ति विशेषज्ञ समूह तयार गर्ने ।

(ख) पार्टीको घोषणापत्र, नीति तथा कार्यक्रम, विधान र राजनीतिक प्रतिवेदन तथा निर्णयहरूको सम्बन्धमा प्रशिक्षण दिने ।

(ग) प्रशिक्षण - प्रशिक्षक तयार गरी विभिन्न प्रदेश तथा स्थानीय तहसम्मका सङ्गठनलाई प्रशिक्षण दिने ।

(घ) आवश्यक पाठ्य पुस्तकको निर्माण, सङ्कलन र प्रकाशन गर्ने ।

(ङ) प्रशिक्षणका विषय वस्तु तयार गर्ने । विभिन्न बैचारिक, राजनीतिक तथा सैद्धान्तिक दस्तावेजहरू सङ्कलन गरी व्यवस्थित राख्ने ।

(च) राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय राजनीतिक घटनाक्रमबारे जानकारी राख्ने,

सूचना सङ्कलन गर्ने र विश्लेषण गर्ने, आवश्यकताअनुसार प्रशिक्षण दिने ।

(छ) पार्टीका लागि आवश्यक योग्य र सक्षम नेतृत्वदायी जनशक्ति तयार गर्न अन्य आवश्यक कार्य गर्ने ।

(ज) राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक तथा सैद्धान्तिक क्षेत्रमा खोज, अध्ययन र अनुसन्धान गरी नीति निर्माणमा पार्टीलाई सहयोग गर्ने ।

(झ) केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

३. **अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध विभाग**

(क) अन्तर्राष्ट्रिय राजनीति, सम्बन्ध र गतिविधि बारे अध्ययन, अनुसन्धान गर्ने र पार्टीको नीति निर्माणमा सहयोग गर्ने ।

(ख) अन्तर्राष्ट्रिय सङ्गठनहरू, कानूनहरू, सम्झौता, कुटनीतिक सम्बन्धहरू तथा घटनाहरूका सम्बन्धमा अध्ययन, अनुसन्धान गर्ने र पार्टीको नीति निर्माणमा सहयोग गर्ने ।

(ग) विभिन्न देशका राजनीतिक पार्टी/दल, सङ्गठनहरू र कुटनीतिक नियोगहरूसँग सम्पर्क गरी पार्टीसङ्ग समधुर सम्बन्ध स्थापित गर्ने ।

(घ) अन्तर्राष्ट्रिय सहयोगी सङ्घ/संस्थाहरूसँग सम्पर्क र समन्वय गरी सम्बन्ध विस्तार गर्ने र आवश्यकताअनुसार गोष्ठी, सेमिनार, सम्मेलन एवम् अन्तरक्रियाको योजना गर्ने ।

(ङ) केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

४. **प्रचार प्रसार, सूचना प्रविधि तथा प्रकाशन विभाग**

(क) सूचना सङ्कलन गर्ने, अध्ययन र विश्लेषण गर्ने, पार्टीको हितमा प्रचार प्रसार गर्ने ।

(ख) पार्टीका दस्तावेजहरू प्रकाशन गर्ने, बिक्री वितरण गर्ने ।

(ग) पार्टी विरूद्ध लगाइएका आरोप खण्डन गर्ने, पार्टीद्वारा आयोजना गरिने पत्रकार सम्मेलन, पत्रकार भेटघाट तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रमहरूको संयोजन तथा व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने ।

(घ) पार्टीको मुखपत्र प्रकाशन गर्ने, पुस्तकालय सञ्चालन गर्ने, गराउने । पार्टीको वेभसाइट सञ्चालन गर्ने र नियमितरुपमा अद्यावधिक गरिराख्ने ।

(ङ) निर्वाचनका लागि पर्चा, पोष्टर, स्टिकरलगायत प्रचार-प्रसार का आवश्यक सामग्रीहरू निर्माण गरी वितरण गर्ने, निर्वाचन प्रचार प्रसारको योजना बनाई कार्य गर्ने ।

(च) जनतालाई पार्टीप्रति आकर्षण गर्न आवश्यक प्रचार-प्रसारका

कार्यहरू गर्ने ।

(छ) पार्टी नीति, सिद्धान्त, विचार र कार्यक्रमलाई जन-जनमा पुऱ्याउने कार्य गर्ने ।

(ज) आइ. टी सेलको निर्माण गर्ने ।

(झ) सामाजिक सञ्जालबाट पार्टीको नीति, सिद्धान्त, विचार उद्देश्य र कार्यक्रमलाई जन-जन विचमा फैलाउने ।

(ञ) प्रदेश/राष्ट्रिय समिति र स्थानीय तहमा कार्यरत र क्रियाशील, जनवर्गीय सङ्गठनमा कार्यरत र क्रियाशील, पार्टीका सहयो गी, शुभचिन्तक व्यक्तिहरूलाई आवश्यक प्रशिक्षण र तालिमको प्रवन्ध गर्ने ।

(ट) सूचना, सञ्चार र प्रसारणसम्बन्धी देशव्यापीरूपमा व्यापक नेटवर्क स्थापित गरी परिचालन गर्ने ।

(ठ) पार्टी केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

५. **आर्थिक विभाग**

(क) पार्टीलाई आर्थिक रूपले सबल बनाउन आर्थिक व्यवस्थापन, स्रोत परिचालन र पार्टी कोष निर्माण गर्ने ।

(ख) पार्टी सदस्यहरूबाट तोकिएको सदस्यता शुल्क, लेबी, चन्दा सहयोग, प्रकाशन बिक्री वितरणबाट प्राप्त रकमलाई सङकलन गरी पार्टी कोषमा जम्मा गर्ने, गराउने ।

(ग) पार्टीको आर्थिक अवस्था सदृढ गर्ने । आर्थिक स्रोत परिचालनको वार्षिक कार्ययोजना तयार गरी लागू गर्ने ।

(घ) पार्टी कोष मितव्ययी ढङ्गले परिचालन गर्ने ।

(ङ) वार्षिक आय-व्ययको बजेट तयार गरी केन्द्रीय समितिमा पेस गर्ने ।

(च) दोहोरो लेखा प्रणालीअन्तर्गत लेखा राख्ने ।

(छ) केन्द्रीय लेखापरीक्षण समितिवाट वार्षिक लेखापरीक्षण गराउने ।

(ज) लेखापरीक्षणबाट देखिएका बेरूजु र अनियमितताहरू फछ्र्यौट र नियमित गर्ने ।

(झ) आर्थिक विनियम तर्जुमा गरी केन्द्रीय समितिबाट अनुमोदन गरेर लागू गर्ने ।

(ञ) आर्थिक कारोबारसम्बन्धी आवश्यक निर्णय लिई कार्य गर्ने ।

(ट) आर्थिक नीति निर्माण गर्न पार्टीलाई सहयोग गर्ने ।

(ठ) पार्टीको चल-अचल सम्पत्तिको अभिलेख राख्ने ।

(ड) केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने ।

६. **संसदीय विभाग**

(क) पार्टीको चुनाव चिन्ह लिएर निर्वाचित भएका प्रतिनिधि सभा र राष्ट्रिय सभाको सदस्यहरू, संसदीय दल र पार्टीबिच समन्वय

गर्ने । पार्टी र संसदीय दलको बिचमा समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्ने ।

(ख) प्रतिनिधिसभा र राष्ट्रियसभामा पार्टीको तर्फबाट देश र जनताको हितमा उठाउनुपर्ने विषयहरूको सम्बन्धमा पार्टीको अवधारणा, नीति र कार्यक्रमसम्बन्धी संसद सदस्य र दललाई जानकारी गराउने ।

(ग) संसदमा प्रस्तुत गरिएका विधेयकहरूका सम्बन्धमा पार्टीमा छलफल गर्ने, विज्ञहरूको सल्लाह सुझाव लिने, पार्टीको अवधारणा तयार गर्न सहयोग गर्ने र संसदीय दल र सांसदहरूलाई जानकारी गराउने ।

(घ) संसदीय दलसङ्ग समन्वय गरी संसदको गतिविधिबारे पार्टीलाई जानकारी गराउने ।

(ङ) संसदमा पार्टीको भूमिकालाई प्रभावकारी बनाउन सांसदहरूको ज्ञान, क्षमता र कलाको अभिवृद्धि गर्न विभिन्न विषयहरूमा आवश्यक अभिमुखीकरण, प्रशिक्षण र अन्तक्रिया आयोजना गर्ने ।

(च) पार्टी केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

७. **सङ्घीय मामिला तथा स्थानीय तह विभाग**

(क) सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रलाई संस्थागत गर्न, सुदृढ गर्न आवश्यक कार्य गर्ने, गराउने ।

(ख) सङ्घीय शासन प्रणालीलाई सुदृढ गर्दै देश र जनताका हितमा प्रभावकारी बनाउन, यस सम्बन्धमा पार्टी नीति निर्माण, कार्यक्रम सञ्चालन गर्न पार्टी केन्द्रीय समितिलाई आवश्यक सल्लाह, सुझावसहित सहयोग गर्ने ।

(ग) सङ्घीय शासन प्रणाली भएका विभिन्न मुलुकहरूको अध्ययन, अनुसन्धान गरी पार्टीलाई आवश्यक परामर्श सल्लाह, सुझाव र जानकारी दिने ।

(घ) सङ्घीय संरचना, सङ्घीय कानून, सङ्घीय प्रणालीमा शक्ति बाँडफाडका विषय र प्रदेश तथा सङ्घको क्षेत्राधिकार सम्बन्धमा समय समयमा विचार, गोष्ठी, सेमिनार र प्रशिक्षणको व्यवस्था गर्ने ।

(ङ) जातीय भेदभाव, बहिस्करण जस्ता विषयहरूसँग सम्बन्धित विषयहरू पार्टीभित्र र सरकारमा समेत भए नभएको तथ्याङ्क विवरण र तथ्यहरू सङ्कलन, विश्लेषण गर्ने ।

(च) राज्यका सबै तह र निकायमा जातीय, भाषिक, साँस्कृतिक तथा समुदायगत समावेशिताको विषयलाई जनताका हक, अधिकार को रूपमा स्थापित गराउनका लागि नीति कार्यक्रम तर्जुमा

गरी पार्टीलाई सुझाव दिने ।

(छ) सङ्घीयतालाई सार्थक बनाउनका लागि समानुपातिक समावेशी र सहभागितामूलक अवधारणालाई व्यवहारिक रूपमा कार्यान्वयन गर्ने उद्देश्यसहित पार्टीभित्र समावेशिताको अवस्था र कार्यान्वयनबारे विश्लेषण गरी सुझाव दिने ।

(ज) स्थानीय तहमा पार्टीबाट निर्वाचित सदस्यहरूको क्षमता, ज्ञान र कार्यक्षमताको अभिवृद्धि गर्न पार्टीलाई सुझाव दिने, कानूनी ज्ञानका लागि आवश्यक कानूनको विषयमा प्रशिक्षण तथा अभिमुखीकरण अभियान सञ्चालन गर्ने ।

(झ) स्थानीय निकायहरूको आर्थिक क्रियाकलाप तथा विकास निर्माणको कार्यलाई जवाफदेही र पारदर्शी रूपमा अगाडि बढाउन आवश्यक कार्यहरू गर्ने ।

(ञ) पार्टी केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

८. राज्य व्यवस्था तथा सुशासन विभाग

(क) सरकारको शान्ति सुरक्षा नीति, सामान्य प्रशासन र दैनिक काम कारबाहीहरूको अनुगमन गर्ने ।

(ख) सरकारी क्षेत्रबाट भएका भष्ट्राचार, अनियमितता, पक्षपात, राजनीतिकरण, जनविरोधी क्रियाकलाप आदि विषयहरूको तथ्य सङ्कलन गर्ने र त्यस्ता जनविरोधी सरकारी क्रियाकलापका विरुद्ध पार्टीले लिनुपर्ने नीति र कारबाहीका बारेमा सुझाव पेस गर्ने ।

(ग) राजकीय तथा प्रशासनिक क्षेत्रसँग सम्बन्धित विषयहरूमा गोष्ठी तथा छलफल आयोजना गर्ने ।

(घ) सरकारको विभिन्न तहमा रहेका प्रशासक, प्रविधिज्ञ र विभिन्न क्षेत्रका विशेषज्ञहरूको अभिलेख राख्ने ।

(ङ) राज्यका विभिन्न क्षेत्रसँग सम्बन्धित कामहरूलाई अगाडि बढाउन विभागअन्तर्गत अलग फाँट/डेस्क सञ्चालन गर्ने ।

(च) सरकारसँग सम्बन्धित विभिन्न विषयहरूमा प्राप्त गुनासा र सिफारिसहरूबारे आवश्यक जाँचबुझ र अनुगमन गरी सम्बन्धित निकायलाई समाधानमा पुग्न प्रेरित गर्ने ।

(छ) जनताका कामहरू तथा सार्वजनिक सरोकारका विषयहरू सम्बन्धित निकायहरूमा सम्पर्क गर्ने गराउने ।

(ज) देशमा विधिको शासन पारदर्शिता, जवाफदेहिता र उत्तर दायित्वको संस्कार-संस्कृति बसाल्न तथा पार्टी जीवनमा नैतिक, मुल्य, पद्धति स्थापनाको पक्षमा निरन्तर पैरवी गर्ने ।

(झ) भ्रष्टाचारजन्य गतिविधिका तथ्य, तथ्याङ्क र स्वरूपहरू विश्लेषण गरी त्यसको अन्त्यका लागि पार्टीलाई सुझाव दिने ।

(ञ) सरकारद्वारा राष्ट्रसेवक, राजनीतिक नियुक्ति प्राप्त एवम् विभिन्न

ओहोदामा बसेका व्यक्तिहरूका बारेमा जारी आचारसंहिता र तिनको पालनाको अध्ययन, विश्लेषण गरी तथ्य बाहिर ल्याउने ।

(ट) भ्रष्टाचारविरुद्ध सुशासनका पक्षमा सामाजिक जागरणका कार्यक्रमलाई प्रवर्द्धन गर्ने ।

(ठ) केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने ।

९. **अर्थनीति तथा योजना विभाग**

(क) देशको समग्र अर्थव्यवस्था, अर्थतन्त्रका सूचकहरूसम्बन्धी तथ्याङ्क सङ्कलन तथा देशको अर्थनीति सम्बन्धमा अध्ययन, अनुसन्धान गरी पार्टीको आर्थिक नीति निर्माण गर्न केन्द्रीय समितिलाई सहयोग गर्ने ।

(ख) वित्तीय संस्था, वित्तीय क्षेत्रका सङ्घ/संस्थाहरूको नीति, काम-कारवाहीको सम्बन्धमा अध्ययन गरी पार्टीलाई सुझाव, सल्लाह र सहयोग गर्ने ।

(ग) देशको आर्थिक विकास, जनताको समृद्धिका लागि अल्पकालीन र दीर्घकालीन आर्थिक योजना, आर्थिक नीति र आर्थिक कार्यक्रम निर्माण र सञ्चालन गर्न केन्द्रीय समितिलाई सुझाव र सहयोग दिने ।

(घ) आर्थिक, वित्तीय र मौद्रिक नीतिसँग सम्बन्धित विषयहरूमा पार्टीको केन्द्रीय विज्ञ परिषदसँग समन्वय गरी आवश्यकताअनुसार कार्यशाला गोष्ठी, सेमिनार एवम् अन्तरक्रियाको आयोजना गर्ने र राष्ट्रिय योजना तर्जुमा गर्न पार्टीलाई आवश्यक सुझाव दिने ।

(ङ) पार्टी केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

१०. **संवैधानिक व्यवस्था तथा कानून विभाग**

(क) पार्टीसँग आवद्ध कानून व्यवसायी सङ्गठनलाई परिचालन र क्रियाशील बनाउने ।

(ख) पार्टीसङ्ग सम्बन्धित मुद्दा मामिला तथा कानूनी विषयमा सहयोग पुऱ्याउने ।

(ग) राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय संवैधानिक एवम् कानूनी विषयमा केन्द्रीय समितिलाई सुझाव सल्लाह दिने ।

(घ) पार्टीको संसदीय दललाई कानून निर्माण, संविधान र कानूनसम्बन्धी विधेयकहरूका विषयमा सरसल्लाह सुझाव र प्रशिक्षण दिने ।

(ङ) संविधान र कानूनसँग सम्बन्धित विषयमा सङ्घीय संसद र प्रदेश सभामा उठाउनुपर्ने विषयमा पार्टी दृष्टिकोण निर्माण गर्न, संसदमा उठाउन संसदीय दल र पार्टीलाई सुझाव सल्लाह दिने ।

(च) मानव अधिकारकारको अवस्थाबारे अध्ययन अनुसन्धान र मुल्याङ्कन गर्ने, यस विषयमा आवश्यक जानकारी र सुझाव केन्द्रीय समितिलाई उपलब्ध गराउने ।
(छ) पार्टी केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

११. **कृषि तथा भूमिव्यवस्था विभाग**

(क) भूमि व्यवस्थापन तथा भू-उपयोग नीति निर्माण गर्न, वन, कृषि, आवास, औद्योगिक र व्यापारिक क्षेत्रको रूपमा भूमिलाई वर्गीकरण गरी कृषि भूमिमा भइरहेको अतिक्रमण रोक्न, वन विनास रोक्न, जमिनको उर्वर शक्ति बढाउन, बसोबासको उचित व्यवस्थापन गर्न, गरिब र भूमिहीन सुकुम्वासी जनताको समस्या समाधान गर्न नीति निर्माणका लागि केन्द्रीय समितिलाई सहयोग गर्ने । उपरोक्त समस्याहरूको हल गर्न पार्टीको तर्फबाट आवश्यक भूमिका खेल्ने ।
(ख) पार्टीसँग आवद्ध समाजवादी किसान महासङ्घ, समाजवादी भूमिहिन सङ्घ र पार्टीबिच समन्वय र परिचालन गर्ने । किसानको हक, हितका लागि आवश्यक कृषि नीति, र भू-नीति निर्माण गर्न केन्द्रीय समितिलाई सहयोग गर्ने ।
(ग) कृषिलाई ज्ञान, विज्ञान र प्रविधिमा आधारित बनाई आधुनिकिकरण, व्यवसायिकरण र औधोगिकीकरण गर्ने, गरिबी र बेरोजगारी समस्या हल गर्न, खाद्य सुरक्षा र पोषणका लागि आवश्यक पहल गर्ने, पार्टीलाई यस सम्बन्धमा नीति निर्माण गर्न सहयोग गर्ने ।
(घ) कृषि मजदूर, हलिया, भूमिहीन गरिब सुकुम्बासीहरूको समस्या समाधान र उचीत व्यवस्थापन गर्न अध्ययन अनुसन्धान गरी पार्टीको नीति निर्माणमा सहयोग गर्ने ।
(ङ) कृषि उत्पादनमा मुलुकलाई आत्मनिर्भर बनाउने, कृषि उत्पादनको निर्यातकर्ता बनाउने, घरेलु र वैदेशिक व्यापार र बजारको व्यवस्था गर्न, कृषि क्षेत्रको उत्पादन बृद्धि गर्न, आवश्यक पहल गर्ने, सहयोग गर्ने, पार्टीलाई सुझाव दिने ।
(च) कृषिको व्यवसायिकरण, आधुनिकिकरण र यान्त्रिकिकरणलाई बढाउन नीतिगत तथा व्यवहारिक पैरवी गर्ने ।
(छ) भूमिसुधारका माध्यमबाट कृषिमा आधारित किसानहरूलाई जमिन उपलब्ध गराउन पैरवी गर्ने ।
(ज) पार्टी केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

१२. **जलस्रोत तथा उर्जा विभाग**

(क) सिञ्चाई जल र उर्जाको अधिकतम् विकास गरी व्यापार घाटालाई सन्तुलन गर्ने, आर्थिक विकासमा महत्त्वपूर्ण यो

गदान पुऱ्याउने विषयमा अध्ययन अनुसन्धान गर्ने, जलस्रोतको विकास गरी विजुली, र पानी निर्यात गरी मुलुकलाई समृद्ध र विकसित बनाउन नीति निर्माण गर्न पार्टी केन्द्रीय समितिलाई सहयोग गर्ने ।

(ख) वन, जलस्रोत, खनिज, गिट्टी , ढुंगा, वालुवा आदिलाई पर्यावरणमाथि असर नपर्ने गरी उपयोग गर्न, संरक्षण गर्न सरकारकारलाई आवश्यक सुझाव सल्लाह र दवाद दिने ।

(ग) जलस्रोत तथा उर्जा (पवन, सौर्य, जल, खनिज) आदि को विकासमा पहल गर्ने ।

(घ) पार्टी केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

१३. शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि विभाग

(क) देशको शिक्षा प्रणाली समग्र शैक्षिक अवस्थाका बारे विस्तृत अध्ययन अनुसन्धान गर्ने र सङ्घीय शिक्षा नीति निर्माण गर्न पार्टीलाई सहयोग गर्ने । शिक्षा क्षेत्रका समस्याहरू अध्ययन गरी समाधानका उपायहरू पेस गर्ने ।

(ख) उच्चमाध्यमिक तहसम्मको शिक्षालाई निःशुल्क तथा अनिवार्य र उच्च शिक्षालाई गुणस्तरीय, विज्ञान र प्रविधिमा आधारित तथा सबै जनताको सहज पहुँचमा पुग्नका लागि शिक्षा नीतिमा सुधार र परिवर्तन गर्न प्रयास गर्ने ।

(ग) साक्षरता अभियान सञ्चालन गरी निरक्षरता उन्मूलन गर्न सबैलाई साक्षर बनाउने अभियान सञ्चालन गर्ने, गराउने ।

(घ) शिक्षामा सुधार ल्याउन शैक्षिक क्षेत्रलाई सवलीकरण गर्न प्रोत्साहित गर्ने ।

(ङ) शिक्षा क्षेत्रमा भइरहेको माफियाकरण र व्यापारीकरण रोक्ने र सार्वजनिक विद्यालय, सरकारी कलेज, विश्वविद्यालयमा शिक्षालाई गुणस्तरीय बनाउन आवश्यक कार्य गर्ने ।

(च) पार्टी निकट शैक्षिक संस्थाहरू र पार्टीबिच सम्बन्ध, सम्पर्क स्थापित गरी आवश्यक सहयोग, सल्लाह दिई परिचालन र क्रियाशील बनाउने ।

(छ) विद्यालय व्यवस्थापन समितिको निर्वाचन र परिचालनको सन्दर्भमा नीति बनाउने ।

(ज) मातृभाषामा उच्च शिक्षाको अध्ययन, अध्यापन तथा पठन पाठनको व्यवस्था गर्न पाठ्यपुस्तकहरू तयार गर्न सरकारलाई दबाब दिने ।

(झ) मानव जीवन सहज र उत्पादनमुखी बनाउन विज्ञान-प्रविधिको विकासमा जोड दिने, यसको अध्ययन र अनुसन्धानलाई उच्च महत्त्व दिने र यससम्बन्धी शिक्षालाई विद्यालयदेखि

विश्वविद्यालयसम्म विशेष प्राथमिकता दिन योजना बनाउने ।

(ञ) नवप्रवर्तनलाई जोड दिँदै देशबाट वैज्ञानिक तथा प्राविधिक क्षेत्रका प्रतिभा पलायन रोक्न देशभित्रै अवसरको सिर्जना गर्न नीति बनाउने ।

(ट) विज्ञान तथा प्रविधिसम्बन्धी राष्ट्रिय नीति तर्जुमा गर्न पार्टीलाई सहयोग गर्ने ।

(ठ) मानव जीवन सहज र उत्पादनमुखी बनाउन विज्ञान-प्रविधिको विकासमा जोड दिने, यसको अध्ययन र अनुसन्धानलाई उच्च महत्त्व दिने र यससम्बन्धी शिक्षालाई विद्यालयदेखि विश्वविद्यालयसम्म विशेष प्राथमिकता दिन योजना बनाउने ।

(ड) आधुनिक विद्युतीय प्रविधिसँग राष्ट्रको विकास प्रक्रियालाई आबद्ध गर्न राष्ट्रिय नीति तर्जुमा गर्ने, त्यसका लागि राज्यले समाजमा वैज्ञानिक चेतनाको अभिवृद्धि, परम्परागत प्रविधिको आधुनिकिकरण र क्षमता अभिवृद्धि गर्न पहल गर्ने, गराउने ।

(ढ) देशबाट वैज्ञानिक तथा प्राविधिक क्षेत्रका प्रतिभा पलायन रोक्न देशभित्रै अवसरको सिर्जना गर्न दबाब दिने ।

(ण) केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

१४. स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या विभाग

(क) स्तरीय र सर्वसुलभ स्वास्थ्य सेवामा सबै नागरिकको सहज पहुँचका लागि प्रयास गर्ने, पार्टीलाई स्वास्थ्यसम्बन्धी नीति निर्माणका लागि आवश्यक सल्लाह, सुझाव र सहयोग गर्ने ।

(ख) स्वास्थ्य र पोषण क्षेत्रमा सरकारले गरिरहेको कार्यक्रमहरूलाई अध्ययन गर्ने र सुधारका लागि सरकारलाई दबाब दिने, पार्टीलाई सल्लाह र सुझाव दिने ।

(ग) पार्टी निकट स्वास्थ्यसम्बन्धी संस्थाहरू र पार्टीबिच सम्बन्ध, सम्पर्क स्थापित गरी आवश्यक सहयोग, सल्लाह दिई परिचालन र क्रियाशील बनाउने ।

(घ) चिकित्सक, स्वास्थ्यकर्मी, स्वास्थ्य प्राविधिक, आदिबिच सम्बन्ध स्थापित गर्ने, विस्तार र क्रियाशील बनाउने ।

(ङ) प्राथमिक तथा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क प्राप्त गर्ने अवस्था सृजना गर्न आवश्यक कार्य गर्ने ।

(च) पार्टी केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

१५. सहकारी तथा गरिवी निवारण विभाग

(क) पार्टी निकट सहकारी सङ्घ/संस्था र सङ्गठन, महासङ्घसँग सम्पर्क राख्ने र उनीहरूलाई पार्टीको तर्फबाट सहयोग, सल्लाह दिने र पार्टी हितमा परिचालन गर्ने । सहकारी

विकास, सहकारी योजना नीति तथा कार्यक्रमको निर्माण, संरक्षण एवम् प्रवर्द्धन गरी आर्थिक-सामाजिक अभियानलाई ठोस सहयोग पुऱ्याउन कार्ययोजना बनाउने ।

(ख) सहकारीताको माध्ययमबाट गरिबी, बेरोजगारी अन्त्य गर्न सहकारी अभियानलाई अगाडि बढाउने ।

(ग) पार्टी सदस्यहरूलाई सहकारी अभियानसँग जोड्न आवश्यक प्रशिक्षण तालिमको व्यवस्था गर्ने, प्रोत्साहन दिने । जनताको उत्थान, गरिबी निवारण, रोजगारीको सृजनाका निम्ति सहकारीलाई प्रभावकारी माध्यमको रुपमा अगाडि बढाउने र किसानलाई कृषि सहकारीमा आबद्ध गराउने ।

(घ) सहकारीबारे पार्टी, नीति निर्माणमा सहयोग गर्ने ।

(ङ) निरपेक्ष गरीबीको स्वरूप र अवस्थाबारे तथ्य तथ्याङ्कका आधारमा विश्लेषण गरी त्यसको निवारणका लागि पार्टीमा सुझाव दिने ।

(च) गरीबी निवारणको अल्पकालिन, मध्यकालिन र दीर्घकालिन योजना बनाई पार्टीलाई सुझाव दिने ।

(छ) पार्टी केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

१६. **श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा विभाग**

(क) श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा नीति तर्जुमा गर्न आवश्यक पहल गर्ने ।

(ख) देशको श्रम शक्तिका लागि देशभित्रै रोजगारी सिर्जना गर्न राज्यलाई दबाब दिने र स्वरोजगार व्यवसाय गर्न प्रोत्साहित गर्ने ।

(ग) वैदेशिक रोजगारीबाट पुँजी र प्रविधिसहित फर्केका नेपालीहरूलाई देशभित्र व्यवसाय गर्न प्रोत्साहित गर्ने र प्राप्त विप्रेषणको रकमलाई देशको औद्योगिक विकासमा लगानी गर्न सम्बन्धित निकायमा पहल गर्ने ।

(घ) सरकारी, सार्वजनिक वा निजी क्षेत्रका जुनसुकै रोजगारदाताले नेपाली नागरीकहरूको बिचमा रोजगारीका अवसरहरूमा कुनै प्रकारको भेदभाव गर्न नपाउने व्यवस्था गर्न दबाब दिने ।

(ङ) श्रम तथा राजगारीसँग सम्बन्धित विषयमा अन्तर्क्रिया, गोष्ठी आदि गर्ने तथा यससँग सम्बन्धित सरकारी निकायहरूको कामको अनुगमन गर्ने ।

(च) आर्थिक समृद्धिका क्षेत्रहरूको खोजी गरी रोजगारी श्रृजनाका अवसरहरू माथि रचनात्मक बहस र त्यसका लागि नीतिगत पैरवी गर्न पार्टीलाई सहयोग गर्ने ।

(छ) श्रम संस्कृतिको विकास गर्न सरकार, राजनीतिक दल,

श्रम क्षेत्र र नागरीक समाजले लिनुपर्ने नीति र व्यवहार माथि सोध, नीतिगत पैरवी र बहसलाई अगाडी वढाउने

(ज) केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने ।

१७. **वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन विभाग**

(क) विश्वव्यापीरूपमा पर्यावरणीय सङ्कट, तापक्रममा परिवर्तन, बढ्दो प्रदूषण, औद्योगिक प्रदूषण, रासायनिक प्रदूषणले गर्दा जीवन नै सङ्कटमा पर्दै गइरहेको छ । यसबाट जीवनलाई बचाउने प्रयास गर्ने ।

(ख) वन तथा वातवरणसम्बन्धी नीति निर्माणमा पार्टीलाई सहयोग गर्ने ।

(ग) वन तथा वातावरणसँग सरोकार राख्ने संस्था, सङ्गठन सङ्ग सम्पर्क राखि पार्टीहितमा क्रियाशील बनाउने ।

(घ) वन, वातावरण र पर्यावरण तथा जैविक विविधता संरक्षणसम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान गरी नीति, निर्माणमा पार्टीलाई सहयोग गर्ने ।

(ङ) बाढी, पहिरो, भूकम्प, दुर्घटनाजस्ता विपद्मा परी पीडित भएका व्यक्ति वा परिवारलाई पार्टीको तर्फबाट उद्धार, राहत, पुनर्स्थापना आदि कार्यमा सहयोग गर्न जनवर्गीय र शुभेच्छुक सङ्घ संस्था समेतलाई परिचालन गर्ने, गराउने ।

(च) विपद व्यवस्थापनसम्बन्धी नीति निर्माण गर्न पार्टीलाई सहयोग गर्ने ।

(छ) वन, जंगल वातावरण र जैविक विविधताको संरक्षण गर्न पहल गर्ने । तराई मधेसलाई मरुभूमिकरणबाट जोगाउन पर्यावरणीय सन्तुलनको कामलाई एकिकृतरुपमा अगाडि बढाउने ।

१८. **पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन विभाग**

(क) मुलुकको पर्यटन क्षेत्रको प्रवर्द्धन, सम्बर्द्धन र विकास तथा पर्यटन क्षेत्रका नयाँ सम्भावनाहरूको खोजी, पर्यटन उद्योग र व्यवसायको वृद्धि गरी मुलुकलाई समृद्धितर्फ लैजाने महत्त्वपूर्ण क्षेत्रको विषयमा अध्ययन अनुसन्धान गरी पार्टीलाई नीति निर्माण गर्न सहयोग गर्ने । नेपालको हवाई उड्ययनको क्षेत्रमा रहेका समस्याहरू, अनियमितता तथा विकृतिहरूको निराकरणका लागि नीति निर्माण गर्न सहयोग पुरयाउने ।

(ख) पर्यटन व्यवसायसँग सम्वद्ध सङ्घ/संस्थाहरूको विवरण तयार गर्ने, सम्पर्क राख्ने र पार्टीको हितमा क्रियाशील बनाउने ।

(ग) पर्यटन क्षेत्रको विकासमा योगदान पुऱ्याउन प्रयास गर्ने । पर्यटनका विविध क्षेत्र पहिल्याई तिनका पूर्वाधार निर्माणका निम्ति योजना तथा नीति निर्माण गर्न सहयोग गर्ने ।

(घ) नेपालको हवाई उड्डयनसँग देखा परेका समस्या निवारणका लागि सुझाव पेस गर्ने ।

(ङ) नेपालको हवाई उड्डयनको क्षेत्रमा रहेका अनियमितता तथा विकृतिहरूको निराकरणका लागि नीति तथा प्रस्ताव बनाउने ।

(च) पार्टी केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

१९. **भौतिक पूर्वाधार विकास विभाग**

(क) सहरी विकास, यातायात, खानेपानी जस्ता भौतिक पूर्वाधारसम्बन्धी समग्र नीति तथा दीर्घकालिन र अल्पकालिन योजना निर्माण गर्न पार्टीलाई सहयोग गर्ने ।

(ख) सहरी तथा ग्रामिण पूर्वाधार विकासका लागि सडक, रेल, नहर र विमानस्थल आदिबारे आवश्यक नीति बनाई कार्यान्वयन गर्न तथा यातायातको विकास, ब्यवस्थापन र नियमनका लागि आवश्यक सुझाव दिने ।

(ग) अनियन्त्रित बसोवास नियन्त्रण, बैज्ञानिक भू-उपयोग नीति निर्माण, एकीकृत जग्गा विकास कार्यक्रम सञ्चालन, भूकम्प प्रतिरोधक तथा वातावरण मैत्री सहर निर्माण र पहिचानमा आधारित सामुदायिक वस्ती तथा साँस्कृतिक सम्पदा सहरहरू विकास गर्न योजना बनाउने ।

(घ) देशमा खाद्य सामग्री, सडक, सञ्चार, बिजुली, खानेपानी, ढल निकास, दमकल, एम्बुलेन्स, शिक्षा, स्वास्थ्य केन्द्र आदिको व्यवस्था गर्न सरकारलाई दबाब दिने ।

(ङ) प्रदेशहरूलाई केन्द्रबिन्दु बनाई सडकसँग जोडिएका निर्माणाधिन सहरहरूलाई व्यवस्थित गर्न प्रदेश र स्थानीय तह सक्रिय बनाई व्यवस्थित सहरीकरणको योजना कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।

(च) विकासको पूर्वाधारहरू पुऱ्याउन सजिलो होस् भन्नाका लागि असुरक्षित र छरिएर रहेका ग्रामिण वस्तीहरूलाई एकै स्थानमा केन्द्रीत गर्ने गरी व्यवस्थित सहरीकरण र बसोबासको योजना बनाउने ।

(छ) हिमाल, पहाड र तराईका बस्तिहरूमा स्वच्छ, शुद्ध तथा स्वस्थकर खानेपानीको प्रबन्ध गर्नको निम्ति गर्न पर्ने आवधिक तथा दीर्धकालिन योजना तर्जुमा गर्ने,

(ज) पार्टी केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने ।

२०. **आपूर्ति तथा उपभोक्ता हित संरक्षण विभाग**

(क) आम नागरीकको, हक, हित र कर्तब्यका लागि काम गर्ने उपभोक्ता अधिकारसँग सम्बन्धित सङ्गठन निर्माण गरी पार्टीको नीति, उदेश्य, सिद्धान्त र निर्णयको अनुसार

परिचालन गर्ने ।

(ख) विभिन्न उद्योगहरूबाट उत्पादित तथा आयातित बस्तुहरूको गुणस्तरबारे अनुगमन गर्न, जनस्वास्थ्य अनुकुल भए नभएको निग्रानी गर्न र बस्तु उत्पादनलाई उपभोक्ता हितमा राख्न दवाव दिने ।

(ग) बजार मूल्यको अवस्था र उपभोक्ताहरूमा पर्न गएको कष्ट पीडाबारे निरन्तर तथ्यपरक विश्लेषण गरी सम्बन्धित निकायलाई सुझाव दिने ।

(घ) जनस्वास्थ्यलाई असर पर्ने कम्बल, खाद्यान्न, औषधी, तेल निर्माण सामग्री पदार्थहरू उत्पादन गर्ने संस्था, उद्योग कम्पनीहरूमाथि निरन्तर निगरानी गरी उपभोक्ताको पक्षमा पैरवी गर्ने ।

(ङ) उपभोक्ता हित संरक्षणसँग सम्बन्धित सरकारी र गैरसरकारी संस्थाहरूसँग समन्वय गरी सचेतना प्रवर्द्धनमा निरन्तर लागी पर्ने ।

(च) सेवा प्रदायक संस्थाहरूबाट गुणस्तरीय सेवा प्रवाहका लागि दवाव दिने र काला बजारी, कार्टेलिङ, कृतिम अभाव रोक्न आवश्यक कार्य गर्ने ।

(छ) उपभोक्ताहरूमा हुने मिसावट वा कुनै सेवा प्रदायक संस्थाबाट हुने लापर्वाहीका विरुद्ध जनतालाई सचेत गर्ने ।

(ज) उपभोक्तको हक, हितको पक्षमा चेतना अभिबृद्धि एवम जागरणसम्बन्धी विविध योजना र कार्यक्रम गर्ने ।

(झ) केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने ।

२१. सामाजिक सेवा तथा गैर-सरकारी संस्था विभाग

(क) पार्टीसङ्ग आवद्ध गैर-सरकारी सामाजिक सङ्घ, संस्था, महासङ्घसँग समन्वय सम्पर्क राख्ने र पार्टीहितमा क्रियाशील बनाउने ।

(ख) राष्ट्रिय स्तरका गैर-सरकारी क्षेत्र सङ्घ, संस्था र देशभित्र कार्यरत विदेशी गैर-सरकारी सङ्घ संस्थाहरूको तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने, तिनीहरूको कार्य सम्बन्धमा अध्ययन गर्ने सुझावसहित पार्टी नीति निर्माण गर्न सहयोग गर्ने ।

(ग) गैर-सरकारी संस्थाको माध्ययमबाट समाजको आर्थिक उत्थान, गरिबी उन्मुलन र आयमूलक व्यवसायलाई प्रोत्साहन गर्ने कार्यमा भूमिका खेल्ने ।

(घ) पार्टीका सदस्यहरूलाई गैर-सरकारी संस्था स्थापना, सञ्चालनसम्बन्धी प्रशिक्षण दिने ।

(ङ) मानव अधिकार तथा नागरिक, राजनीतिक, आर्थिक र साँस्कृतिक

अधिकारसँग सम्बन्धित अन्तर्राष्ट्रिय कानुन, घोषणा तथा अधिकाहरूको नेपाल पक्ष राष्ट्र रहेकोमा त्यसको कार्यान्वयन र नभएकोमा अनुमोदन गर्न दवाव दिन गतिविधि सञ्चालन गर्ने ।

(च) पार्टी केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

परिच्छेद ७
पार्टी संयन्त्रहरू

१२. पार्टी संयन्त्रहरू

पार्टी केन्द्रीय समितिले जनवर्गीय सङ्गठनहरूलाई पार्टी नीतिअनुरूप सञ्चालन गर्न पार्टी विधानको धारा ९२ को उपधारा १ बमोजिम जनवर्गीय सङ्गठनको केन्द्रीय समितिभित्र केन्द्रीय संयन्त्र गठन गर्ने छ । यस्ता केन्द्रीय संयन्त्रहरूले पार्टीका केन्द्रीय विभागहरूले जस्तै सम्बन्धित क्षेत्रको नीति तर्जुमामा सहयोग गर्ने र सम्बन्धित सङ्गठनहरू परिचालन गर्ने छन् । केन्द्रीय संयन्त्रहरूको गठन र परिचालन यस प्रकार हुने छन् :

१. केन्द्रीय संयन्त्र गठन र सञ्चालनका लागि केन्द्रीय समितिले प्रत्येक जनवर्गीय सङ्गठनहरूमा इञ्चार्ज र आवश्यकता अनुसार सहइञ्चार्जहरू तोक्ने छन् । केन्द्रीय संयन्त्रमा जनवर्गीय सङ्गठनका इन्चार्ज, सहइन्चार्जहरू, अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, महासचिव तथा आवश्यकतानुसार वर्तमान तथा पूर्वपदाधिकारीहरू रहने छन् । जनवर्गीय सङ्गठनको इन्चार्ज र सहइन्चार्जहरू संयन्त्रको प्रमुख र उपप्रमुख हुने छन् भने संयन्त्रका सदस्यहरू मध्येबाट सचिव निर्वाचित हुने छन् । सचिवले संयन्त्र प्रमुखसँग समन्वय गरी कार्य गर्ने छ । संयन्त्रमा पार्टीका सङ्गठित सदस्यहरू मात्र रहने छन् ।

२. महासङ्घीय ढाँचाका जनवर्गीय सङ्गठनका घटकहरूमा अलग्गै केन्द्रीय संयन्त्रहरू निर्माण हुने छन् । प्रदेश तथा स्थानीय समितिहरूले पनि आफ्नो तहका जनवर्गीय सङ्गठनहरू सञ्चालन गर्न इञ्चार्ज तथा सहइञ्चार्ज तोकी सम्बन्धित तहको पार्टी संयन्त्रहरू गठन गरी सञ्चालन गर्ने छन् ।

३. संयन्त्रको बैठक प्रमुखको अध्यक्षतामा बस्ने छ । सबै तहको पार्टी संयन्त्रले सम्बन्धित तहको पार्टी समितिसँग समन्वय गरी काम गर्नुपर्ने छ । संयन्त्रको बैठकमा पार्टी विधानअनुरूप आवश्यकता अनुसार अनुगमनकर्तालाई पनि आमन्त्रण गर्नुपर्ने छ ।

४. जनवर्गीय सङ्गठनको महाधिवेशन/राष्ट्रिय सम्मेलनमा केन्द्रीय संयन्त्रले केन्द्रीय निर्वाचन आयोगलाई निर्वाचन अनुगमनका लागि आमन्त्रण गर्नुपर्ने छ ।

५. पार्टी केन्द्रीय समितिले आवश्यकता अनुसार केन्द्रीय संयन्त्रको काम, कर्तव्य र अधिकार तोक्न सक्ने छ ।

१३. पार्टी संयन्त्रहरू तथा तिनका काम कर्तब्य र अधिकार

(१) महिला सङ्घ संयन्त्र

(क) महिला सङ्घलाई पार्टीको उद्देश्य, सिद्धान्त, नीति र कार्यक्रम तथा निर्णय अनुसार समन्वय र परिचालन गर्ने ।

(ख) महिलाहरूको हक, हित र अधिकारका निम्ति पार्टीले लिनुपर्ने नीतिहरूका बारेमा पार्टीमा सुझाव प्रस्तुत गर्ने ।

(ग) महिला सङ्गठन निर्माण, प्रशिक्षण र सुदृढीकरण गर्न कार्यक्रम तथा कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।

(घ) महिलाबिरूद्ध कायम रहेको लैङ्गिक असमानता, शोषण र विभेदको अन्त्य तथा महिला सशक्तिकरण गराउन महिला अधिकार सम्बन्धी कार्यक्रहरू गराउने ।

(ङ) राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय महिला सङ्गठनहरूबिच सम्बन्ध कायम गरी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने, गराउने ।

(च) महिला सङ्गठनको सङ्गठन विस्तार गर्न, सबल र सक्षम बनाउन आवश्यक सहयोग गर्ने ।

(छ) महिला अधिकार, महिला सशक्तिकरण र समान अधिकारका लागि पार्टीले लिनुपर्ने नीतिका बारेमा सुझाव प्रस्तुत गर्ने ।

(ज) महिला अधिकार र सशक्तिकरणका लागि गठित सरकारी तथा गैरसरकारी सङ्घ/संस्थाहरूसँग समन्वय तथा सम्पर्क गर्न गराउन, पहल गर्ने ।

(झ) महिला अधिकारका लागि जन चेतना जगाउन आवश्यक कार्य योजना बनाउने ।

(ञ) महिला अधिकार प्राप्ति अर्थात् महिला मुक्तिका लागि सशक्त आन्दोलन सञ्चालन गर्न योजना बनाउने ।

(ट) पार्टीले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने ।

(२) किसान महासङ्घ संयन्त्र

(क) किसान महासङ्घ र यसका घटकहरूलगायत अन्य सङ्गठन र जनता समाजवादी पार्टीबिच समन्वयात्मक तथा नेतृत्वदायी भूमिका खेल्ने ।

(ख) पार्टीको सिद्धान्त, लक्ष्य एवम् उद्देश्य, नीति तथा कार्यक्रम र निर्णयहरूलाई महासङ्घभित्र प्रभावकारी रूपमा प्रचार प्रसार र कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।

(ग) महासङ्घका घटक सङ्गठनहरू निर्माण गर्न आवश्यक सहयोग गर्ने र किसानको हक र हितका विषयमा सङ्गठनहरूलाई क्रियाशील गराउने ।

(घ) कृषि उपजहरूको उचित मुल्य प्राप्तिका लागि कृषकहरूलाई गोलबन्द गरी आन्दोलनका माध्यमवाट दबाब सिर्जना गर्ने ।

(ङ) कृषि औजार, मल, औषधि, वीउ जस्ता बस्तुहरू सस्तो, सजिलो गुणस्तरीय र समयमा पाउन दबाब सिर्जना गर्न आवश्यक योजना बनाई किसान महासङ्घलाई परिचालन गर्ने ।

(च) कृषि व्यवसायका लागि सस्तो व्याज दरमा ऋण प्रदान गर्न कृषकहरूलाई

गोलबन्द गर्ने ।

(छ) कृषक तथा श्रमिकहरूबिच जनता समाजवादी पार्टी नेपाललाई पुऱ्याउन आवश्यक योजना बनाउने ।

(ज) किसान महासङ्घलाई पार्टी नीति र कार्यक्रम अनुरूप सक्रियतापूर्वक परिचालन गर्ने ।

(झ) कृषकहरूको हकहितका विषयहरूमा छलफल, गोष्ठी, सेमिनार गर्न आवश्यक सहयोग गर्ने ।

(ञ) कृषकहरूको हक, हित र अधिकारका निम्ति पार्टीले लिनुपर्ने नीतिहरूका बारेमा पार्टीमा सुझाव प्रस्तुत गर्ने ।

(ट) किसानहरूको बिरूद्ध कायम रहेको शोषण, उत्पीडन, असमानता, अन्याय तथा विभेदका बिरूद्ध सङ्घर्षका माध्यमद्वारा उनीहरूको हकहित एवम् अधिकार प्राप्त गर्न प्रयत्नशील रहने ।

(ठ) पार्टीले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने ।

(३) ट्रेड यूनियन महासङ्घ संयन्त्र

(क) पार्टीको ट्रेड यूनियन नीति बनाउने तथा ट्रेड यूनियन महासङ्घलाई पार्टी नीति र कार्यक्रम अनुरूप सक्रियता पूर्वक परिचालन गर्ने ।

(ख) ट्रेड यूनियन महासङघका घटक सङ्घहरू निर्माण गर्न आवश्यक सहयोग गर्ने र महासङ्घलाई श्रमिकहरूका बिच स्थापित गर्न आवश्यक कार्य योजना बनाई लागू गर्ने ।

(ग) श्रमिकहरूको हकहितका विषयहरूमा छलफल, गोष्ठी, सेमिनार गर्न ट्रेड यूनियन महासङ्घलाई आवश्यक सहयोग गर्ने ।

(घ) ट्रेड युनियन अधिकारका लागि आवश्यक पहल गर्ने ।

(ङ) श्रमिक हकहितका लागि गर्नुपर्ने अन्य आवश्यक कामहरूको सूची तयार गरी ट्रेड यूनियन महासङ्घलाई कार्यान्वयन गर्न निर्देशन गर्ने ।

(च) श्रमिकहरूको हक, हित र अधिकारका निम्ति पार्टीले लिनुपर्ने नीतिहरूका बारेमा पार्टीमा सुझाव प्रस्तुत गर्ने ।

(छ) विश्व ट्रेड यूनियन महासङ्घसँग भाइचारा सम्बन्ध स्थापित गराउन आवश्यक सहयोग गर्ने ।

(ज) पार्टीले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने ।

(४) बौद्धिक पेसाकर्मी महासङ्घ संयन्त्र

(क) पार्टीको बौद्धिक पेसाकर्मीहरू परिचालन सम्बन्धी नीति बनाउने र तिनीहरूलाई पार्टीको सिद्धान्त, उद्देश्य, नीति तथा कार्यक्रमअनुरूप सङ्गठित गर्ने, सक्रियतापूर्वक परिचालन गर्ने ।

(ख) पार्टी र बौद्धिक पेसाकर्मी महासङ्घबिच समन्वय गर्ने तथा पार्टीका नीति, कार्यक्रम र निर्णयहरूको पक्षमा जनमत तयार गर्न बौद्धिक समुदायलाई परिचालन गर्ने ।

(ग) बौद्धिक पेसाकर्मीको समस्याहरू र समाधानका उपायहरूका सम्बन्धमा

पार्टीमा सुझाव प्रस्तुत गर्ने ।

(घ) आवश्यक विविध विषयहरूमा अध्ययन अनुसन्धान गराई निष्कर्षहरू पार्टी समक्ष पेस गरी सहयोग गर्ने ।

(ङ) बौद्धिक पेसाकर्मीहरूलाई ट्रेड युनियन अधिकार दिलाउन आवश्यक पहल गर्ने ।

(च) पूर्व राष्ट्रसेवकहरूलाई सङ्गठित गरी तिनीहरूका हक, हित र सम्मानको पक्षमा काम गर्न पार्टीको नीति, उदेश्य, सिद्धान्त र निर्णयअनुसार परिचालन गर्ने ।

(ख) बौद्धिक पेसाकमीहरूको ज्ञान, सिप र अनुभवलाई देश र समाजको हितमा प्रयोग गर्न सङ्गठित प्रयत्न गर्ने ।

(ङ) विषयगत क्षेत्रका विभिन्न सरोकारवाला मन्त्रालय, विभाग, सरकारी तथा गैरसरकारी सङ्घ, संस्थाहरूसँग समन्वय गरी नीतिगत अनुगमन तथा सहकार्य गर्ने ।

(च) पार्टीले तोकेका अन्य काम गर्ने ।

(५) युवा सङ्घ संयन्त्र

(क) युवा सङ्घलाई पार्टीको नीतिअनुसार समन्वय र परिचालन गर्ने ।

(ख) राष्ट्रिय युवा नीति र कार्य योजना तर्जुमा गर्न पार्टीलाई आवश्यक सुझाव दिने ।

(ग) पार्टीको सिद्धान्त, नीति, उद्देश्य तथा कार्यक्रम र निर्णयहरूलाई युवा क्षेत्रमा प्रचार प्रसार तथा कार्यान्वयन गर्न गराउन प्रभावकारी एवम् नेतृत्वदायी भूमिका खेल्ने ।

(घ) युवाहरूको शारीरिक, मानसिक विकासका साथै उनीहरूको दक्षता, क्षमता एवम् कार्यकुशलता अभिवृद्धि गर्नका साथै नेतृत्व विकास गर्न विभिन्न प्रकारका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने, गराउने ।

(ङ) युवा अधिकार, अवसर तथा विकासका लागि नीति निर्माण गर्ने कार्यमा भूमिका खेल्ने ।

(च) युवाहरूको बिचमा देखा परेका कुलत, विकृति तथा विसङ्गतिहरूलाई अन्त्य गर्न विभिन्न प्रकारका आवश्यक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने, गराउने ।

(छ) युवा सङ्गठनलाई राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय युवा सङ्गठनहरूबिच सम्बन्ध कायम गराउने ।

(ज) युवा सङ्गठनलाई पार्टी सिद्धान्त, नीति र कार्यक्रम अनुरूप गतिशील र जुझारू शक्तिको रूपमा विकास गर्ने ।

(झ) युवा शक्तिको परिचालन, प्रशिक्षण तथा सुदृढीकरण गर्न विभिन्न क्षेत्रको योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।

(ञ) पार्टीले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने ।

(६) विद्यार्थी युनियन संयन्त्र

(क) विद्यार्थी युनियनलाई पार्टीको नीति अुनसार सक्रिय र गतिशील सङ्गठनको रूपमा परिचालत गर्ने ।

(ख) विद्यार्थीहरूको हक, हित संरक्षणका लागि पार्टीले लिनुपर्ने नीतिका बारेमा सुझाव प्रस्तुत गर्ने ।

(ग) विद्यार्थी आन्दोलनको कार्यदिशा सम्बन्धमा आवश्यक अनुसन्धान तथा विश्लेषण गरी सुझाव तयार गर्ने र लागू गराउने ।

(घ) विद्यार्थी सङ्गठनलाई राष्ट्रिय स्तरको एउटा लडाकू र लोकप्रिय विद्यार्थी सङ्गठनका रूपमा स्थापित गर्न कार्य योजना बनाई लागू गर्ने, गराउने ।

(ङ) पार्टीको सिद्धान्त, नीति, उद्देश्य तथा कार्यक्रम र निर्णयहरूलाई प्रचार प्रसार तथा कार्यान्वयन गर्न गराउन प्रभावकारी एवम् नेतृत्वदायी भूमिका खेल्ने ।

(च) विद्यार्थीहरूका लागि पार्टीको वैचारिक सैद्धान्तिक प्रशिक्षणको योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।

(छ) विद्यार्थी सङ्गठनलाई अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध स्थापित गराउन आवश्यक सहयोग गर्ने ।

(ज) पार्टीले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने ।

(७) साँस्कृतिक महासङ्घ संयन्त्र

(क) राष्ट्रिय साँस्कृतिक नीति तर्जुमा गर्न पार्टीलाई सहयोग गर्ने ।

(ख) साँस्कृतिक महासङ्घ र पार्टीबिच समन्वय गर्ने र महासङ्घलाई परिचालन गर्ने ।

(ग) कला र संस्कृतिको विकास गर्न राष्ट्रियस्तरदेखि जिल्लासम्म साँस्कृतिक टोलीहरू गठन गरी परिचालन गर्ने ।

(घ) कला र साँस्कृतिक कार्यक्रमहरूको माध्यमद्वारा जनतालाई जागृत गराउन क्रियाशील रहने ।

(ङ) कला र साँस्कृतिक पहिचानलाई आगाडि बढाउन कला र साँस्कृतिक सम्बन्ध प्रशिक्षणको व्यवस्था गरी आ-आफ्नो कला र संस्कृति प्रति जन चेतना जगाउने ।

(च) साँस्कृतिकर्मीहरूलाई पार्टीको वैचारिक सैद्धान्तिक, सङ्गठन निर्माण, साँस्कृतिकलगायत विभिन्न विषयमा प्रशिक्षणको योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।

(छ) पार्टीले तोकेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

(८) उद्योग, बाणिज्य तथा व्यवसाय महासङ्घ संयन्त्र

(क) उद्योग, वाणिज्य तथा व्यापार सम्बन्धी पार्टीको राष्ट्रिय नीति तर्जुमा गर्न पार्टीलाई सहयोग गर्ने ।

(ख) उद्योग व्यवसाय महासङ्घलाई पार्टी नीति अनुरूप समन्वय र परिचालन गर्ने तथा उद्योग, वाणिज्य तथा व्यापारमा संलन्न रहेका व्यक्तिहरूलाई घटक सङ्गठन निर्माण गरी परिचालन गर्ने ।

(ग) उद्योगी तथा व्यापारीहरूको हक, हित संरक्षणका लागि आवश्यक भूमिका निर्वाह गर्ने ।

(घ) उद्योगी, व्यवसायी तथा व्यापारीवर्गलाई पार्टीको पक्षमा गोलबन्द गर्न पार्टीको औद्योगिक तथा वाणिज्य नीतिलाई प्रचार प्रसार गर्ने ।

(ङ) उद्योग, व्यवसाय तथा वाणिज्य सम्बन्धी विषयमा गोष्ठी, छलफल र सेमिनारहरू सञ्चालन गर्ने ।

(च) उद्योग, वाणिज्य तथा व्यवसायसँग सम्बन्धित सङ्घ/संस्था/सङ्गठन तथा महासङ्घहरूसँग समन्वय गर्ने ।

(छ) औद्योगिक दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्नका लागि प्राविधिक शिक्षा दिने तथा श्रम बजार मिल्दो एकीकृत सीपमूलक तालिम कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने, गराउने ।

(ज) पार्टीले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने ।

(९) खेलकुद महासङ्घ संयन्त्र

(क) खेलकुदसँग सम्बन्धित खेलाडीहरूलाई सङ्गठित गरी खेलकुद महासङ्घको निर्माण गर्ने र तिनीहरूलाई पार्टी नीति र कार्यक्रम अनुरूप सक्रियतापूर्वक परिचालन गर्ने ।

(ख) राष्ट्रिय खेलकुद परिषद् अन्तर्गतका खेलकुद सङ्गठनहरूमा पार्टी पक्षीय खेलाडी र पदाधिकारीहरूको सम्पर्क र समन्वयका लागि भूमिका खेल्ने ।

(ग) खेलकुद सङ्गठनहरू बनाई खेलकुद महासङ्घ बनाउन कार्य योजना बनाई लागू गर्ने, गराउने ।

(घ) राष्ट्रिय खेलकुद नीति तर्जुमा गर्न छलफल, गोष्ठी र अध्ययन अनुसन्धान गरी पार्टीमा पेस गर्ने ।

(ङ) खेलकुदसँग सम्बन्धित राष्ट्रिय, क्षेत्रीय र स्थानीयस्तरमा प्रतियोगिताहरू बेला-बेलामा आयोजना गर्ने ।

(च) विभिन्न खेलकुदसँग सम्बन्धित राष्ट्रिय, क्षेत्रीय र स्थानीयस्तरका क्लबहरू गठन एवम् परिचालन गरी खेलकुद महासङ्घसँग समन्वय गराउने ।

(छ) खेलकुद सम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सङ्गठन/सङ्घ संस्थाहरूसँग सम्बन्ध स्थापित गर्ने ।

(ज) खेलकुदलाई व्यवसायिकीकरण गर्दै त्यसलाई उद्योगको रूपमा विकास गर्ने तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको खेलकुद आयोजना गर्न सकिने गरी पूर्वाधार निर्माण तथा खेलकुद पर्यटनको विकास गर्ने, गराउने ।

(झ) पार्टीले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने ।

(१०) आदिवासी जनजाति महासङ्घ संयन्त्र

(क) पार्टीमा आदिवासी जनजाति सम्बन्धी नीति निर्माण गर्न आवश्यक सुझावहरू पेस गर्ने ।

(ख) पार्टी र आदिवासी जनजाति महासङ्घबिच समन्वय गर्ने र आदिवासी

जनजातिहरूबिच पार्टी सिद्धान्त, नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न शक्ति परिचालन गर्ने ।

(ग) आदिवासी जनजातिहरूको हक, अधिकार एवम् पहिचानको मान्यताकालागि ती समुदायहरूलाई परिचालित गर्न सक्रियतापूर्वक भूमिका निर्वाह गर्ने ।

(घ) आदिवासी जनजातिहरूको सङ्गठन निर्माण गरी परिचालन गर्ने, गराउने ।

(ङ) संयुक्त राष्ट्र सङ्घद्वारा पारित आदिवासी जनजातिको अधिकार सम्बन्धी घोषणा पत्र २००७ तथा राष्ट्रिय वा जातीय, धार्मिक र भाषिक अल्प सङ्ख्यकका आधारमा व्यक्तिहरूको अधिकार सम्बन्धी घोषणा पत्रको कार्यान्वयनका लागि दबाबमूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने, गराउने ।

(च) जातीय विभेद, दमन, बहिष्करण, असमावेशी जस्ता विषयहरूसँग सम्बन्धित तथ्याङ्क विवरण र तथ्यहरू सङ्कलन र विश्लेषण गरी पार्टीलाई नीति निर्माणमा सहयोग गर्ने ।

(छ) पार्टीले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने ।

(११) शिल्पी/दलित सङ्घ संयन्त्र

(क) वर्गीय विभेद, वर्ण विभेद तथा जात/जातीय विभेदबाट मुक्ति र सामाजिक न्याय दिलाउनका लागि तथाकथित दलित भनिएका शिल्पी/दलित समुदायका व्यक्तिहरूलाई सङ्गठित गरी पार्टी नीति अनुरूप क्रियाशील र गतिशील सङ्गठनको रूपमा शिल्पी/दलित सङ्घलाई परिचालन गर्ने, गराउने ।

(ख) शिल्पी/दलित समुदायमाथि भइरहेको सामाजिक-आर्थिक बहिष्करण र राजनीतिक विभेद तथा भेदभाव निर्मुल पार्न आवश्यक अध्ययन गरी राष्ट्रिय नीति तर्जुमा गर्न पार्टीमा सुझाव पेस गर्ने र त्यसको अन्त्य गर्न अभियान सञ्चालनका लागि कार्य योजना बनाई लागू गर्ने, गराउने ।

(ग) शिल्पी/दलित समुदायको जन सङ्ख्याको आधारमा राजनीतिक, प्रशासनिक, संवैधानिक निकाय, संस्थान, सरकारी, गैरसरकारी आदि सेवाहरूमा आरक्षण दिलाउन आवश्यक भूमिका खेल्ने ।

(घ) शिल्पी/दलित समुदायलाई सामाजिक सुरक्षा र सामाजिक न्याय दिलाउन प्रयासरत रहने । यस सम्बन्धमा सभा, गोष्ठी, सेमिनार र छलफल आयोजना गर्ने ।

(ङ) शिल्पी/दलित समुदाय तथा शिल्पी/दलित अधिकारसम्बन्धी सङ्घ/संस्था/सङ्गठनहरूसँग सम्पर्क समन्वय र सहकार्य गर्ने ।

(च) शिल्पी/दलित समुदायका महिलाहरूमाथि हुने अन्याय, अत्याचार, शोषण र उत्पीडन तथा विभेदका बिरूद्ध विशेष अभियान सञ्चालन गर्ने, गराउने ।

(छ) शिल्पी/दलित समुदायसँग सम्वन्धित अन्तर्राष्ट्रिय सङ्घ संस्था/सङ्गठनहरूसँग सम्बन्ध स्थापित गर्ने ।

(ज) वर्णाश्रम व्यवस्था र त्यसवाट सिर्जित दलित र गैर दलित बिचको असमानता र विभेदलाई अन्त्य गरी समानता, स्वतन्त्रता र सामाजिक न्यायमा आधारित न्यायपूर्ण लोकतान्त्रिक समाज निर्माणका लागि क्रान्तिकारी परिवर्तन ल्याउन

सक्रियतापूर्वक पहल गर्ने ।

(झ) पार्टीले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने ।

(१२) मुस्लिम सङ्घ संयन्त्र

(क) मुस्लिम समुदायबिच मुस्लिम सङ्गठन निर्माण गरी पार्टीको सिद्धान्त, उद्देश्य, नीति, कार्यक्रम र निर्णय अनुरूप सक्रियतापूर्वक परिचालन गर्ने ।

(ख) मुस्लिम समुदायको हक, हित, अधिकार र सुरक्षाका लागि मुस्लिम समुदायलाई सङ्गठितरूपमा परिचालन गर्ने ।

(ग) मुस्लिम सम्बन्धी पार्टी नीति तर्जुमा गर्न आवश्यक सुझावहरू पेस गर्ने ।

(घ) मुस्लिम समुदायलाई जन सङ्ख्याको आधारमा राजनीतिक, प्रशासनिक, संवैधानिक तथा सरकारी र गैरसरकारी सेवाहरूमा समानुपातिक प्रतिनिधित्व दिलाउन पहल गर्ने ।

(ङ) मुस्लिम समुदायलाई सामाजिक सुरक्षा र सामाजिक न्याय दिलाउन पहल गर्ने ।

(च) मुस्लिम समुदायका लागि उनीहरूको उपयुक्त मुस्लिम पारिवारिक कानुनलाई मान्यता दिलाउन प्रयास गर्ने ।

(छ) प्रभावकारी मदरसा वोर्डको गठन, मदरसा शिक्षालाई आधुनिकीकरण गरी राष्ट्रिय शिक्षासँग समन्वय गर्न काम गर्ने ।

(ज) पार्टीले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने ।

(१३) पिछडा वर्ग सङ्घ संयन्त्र

(क) पिछडा वर्गका हक हित र सम्मानका लागि उनीहरूलाई सङ्गठित गरी पार्टी नीति अनुरूप समन्वय र परिचालन गर्ने ।

(ख) पिछडा वर्ग माथि भइरहेको सामाजिक, आर्थिक र राजनीतिक विभेद तथा भेदभाव निर्मुल पार्न आवश्यक अध्ययन गरी राष्ट्रिय नीति तर्जुमा गर्न पार्टीमा सुझाव पेस गर्ने र विभेद अन्त्य गर्न अभियान सञ्चालन र कार्य गर्ने ।

(ग) पिछडा वर्गलाई उनीहरूको जनसंख्याको आधारमा राजनीतिक, प्रशासनिक, संवैधानिक क्षेत्र तथा सरकारी र गैरसरकारी सेवाहरूमा आरक्षण दिलाउन आवश्यक पहल गर्ने ।

(घ) पिछडा वर्गको समग्र विकास तथा तिनीहरूलाई सामाजिक सुरक्षा र सामाजिक न्याय दिलाउन आवश्यक रहने नीति तथा कार्यक्रम बनाउन पार्टीलाई सुझाव दिने ।

(ङ) पहिचानसहितको सङ्घीयता प्राप्तीका लागि पिछडा वर्गलाई परिचालित गर्ने र यसका लागि यस सङ्गठनलाई मियोको रूपमा स्थापित गर्न आवश्यक पहल गर्ने ।

(च) सङ्घीयता र पिछडा वर्गको अधिकारलगायत सामाजिक आर्थिक रूपान्तरणको विषयमा सभा, गोष्ठी, सेमिनार र छलफल आयोजना गर्ने ।

(छ) वर्णाश्रम व्यवस्थाबाट सिर्जित असमानता र विभेद अन्त्य गरी समानता, स्वतन्त्रता र सामाजिक न्यायमा आधारित समाज निर्माणका लागि क्रान्तिकारी परिवर्तन ल्याउन सक्रियतापूर्वक पहल गर्ने ।
(ज) पार्टीले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने ।

(१४) पूर्व सैनिक तथा प्रहरी महासङ्घ संयन्त्र

(क) पूर्व सैनिक तथा प्रहरी महासङ्घलाई पार्टी नीति र कार्यक्रमअनुरूप सक्रियतापूर्वक परिचालन गर्ने ।
(ख) पूर्व सैनिक तथा प्रहरी महासङ्घका घटक सङ्घहरू निर्माण गर्न आवश्यक सहयोग गर्ने ।
(ग) पूर्व सैनिक तथा प्रहरीसँग सम्बन्धित नीति तर्जुमा गर्न अध्ययन गरी पार्टीमा प्रतिवेदन पेस गर्ने ।
(घ) पूर्व सैनिक तथा प्रहरीहरूका समस्या र समाधानका उपायहरूका सम्बन्धमा अध्ययन गरी पार्टीमा सुझाब पेस गर्ने ।
(ङ) पूर्व सैनिक तथा प्रहरीसँग सम्बन्धित अन्य सङ्घ संस्थाहरूको अभिलेख राख्ने र तिनीहरूलाई सञ्चालन गर्न आवश्यक नीति तयार गर्ने र लागू गर्ने ।
(च) पूर्व सैनिक तथा प्रहरीसँग सम्बन्धित विषयहरूमा छलफल, गोष्ठी र सेमिनारहरू आयोजना गर्ने ।
(छ) पूर्व सैनिक तथा प्रहरीहरूको अनुभव, सीप र दक्षतालाई राष्ट्र निर्माणमा लगाउन सकिने सम्भावनाका बारेमा अध्ययन गरी पार्टीमा प्रतिवेदन पेस गर्ने ।
(ज) पार्टीले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने ।

(१५) समाजवादी भूमिहिन सङ्घ संयन्त्र

(क) पार्टीले गठन गरेको सुकुम्बासीहरूको सङ्गठन समाजवादी भूमिहिन सङ्घलाई पार्टी नीति र कार्यक्रम अनुरूप सक्रियता पूर्वक परिचालन गर्ने र तिनीहरूलाई सङ्गठित गर्ने ।
(ख) भूमिहिनहरूको हक, हित, संरक्षण र उनीहरूका समस्याहरूको तत्काल र दीर्घकालिन समाधानका उपायहरूको अध्ययन गरी पार्टीमा पेस गर्ने ।
(ग) भूमि अधिकार, बासस्थानको अधिकार र रोजगारीको अधिकारका बारेमा सम्बन्धित समुदायहरूमा चेतना जगाउने, अधिकारका लागि सङ्गठित हुन प्रेरित गर्ने, कार्य योजना बनाई लागू गर्ने ।
(घ) शिक्षा, स्वास्थ्य जस्ता सेवाहरू सर्वसुलभ र निशुल्क उपलब्ध गराउनका लागि सङ्गठित रूपमा दबाब सृजना गर्ने ।
(ङ) पार्टीले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने ।

(१६) अपाङ्ग (फरक क्षमता भएका) सङ्घ संयन्त्र

(क) अपाङ्ग सङ्घलाई पार्टी नीति र कार्यक्रम अनुरूप सक्रियतापूर्वक परिचालन गर्ने ।

(ख) अपाङ्गता भएका समुदायहरूको हक, हित संरक्षणसँग सम्बन्धित नीति तर्जुमा गर्न आवश्यक अध्ययन गरी पार्टीमा सुझाब पेस गर्ने ।

(ग) अपाङ्गता भएका समुदायसँग सम्बन्धित विभिन्न सङ्घ संस्थाहरूलाई सम्पर्क, समन्वय र परिचालनका लागि कार्य योजना तयार गरी लागु गर्ने, गराउने ।

(घ) अपाङ्गता भएका समुदायसँग सम्बन्धित सभा, गोष्ठी, छलफलहरू आयोजना गर्ने ।

(ङ) पार्टीले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने ।

(१७) यौनिक र लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यक सङ्घ संयन्त्र

(क) यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यकहरूको हक हितका लागि निर्माण भएको सङ्गठनलाई पार्टीको नीति, उदेश्य, सिद्धान्त र निर्णयअनुसार परिचालन गर्दै सबै उत्पीडित बहिस्कृत बर्ग, जाति क्षेत्र लिङ्ग समुदायको राज्यमा समानुपातिक समावेशी प्रतिनिधित्वको पक्षमा पैरवी गर्ने ।

(ख) यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यक समुदायको हक हितको पहिचान तथा त्यसको प्राप्तिका लागि सङ्गठनलाई योजनाबद्ध अघि बढाउने ।

(ग) यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यकहरूलाई तीरस्कारको सट्टा समाजमा सम्मान पूर्वक बाच्न पाउनुपर्ने समान हकको पक्षमा चेतना वृद्धि एवम् जागरण सम्बन्धी विविध योजना बनाउने ।

(घ) यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसङ्ख्यकहरूको सशक्तिकरणका लागि आवश्यक नीति तर्जुमा गर्ने र त्यसको प्रचार-प्रसार गर्ने । यसका लागि पार्टीमा सुझाव पेस गर्ने ।

(ङ) विषयगत क्षेत्रका विभिन्न सरोकारवाला मन्त्रालय, विभाग, आयोग र सरकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रसँग मिलेर नीतिगत अनुगमन तथा सहकार्य गर्ने ।

(च) पार्टीले तोकेका अन्य कार्य गर्ने ।

(१८) जेष्ठ नागरीक सङ्घ संयन्त्र

(क) ज्येष्ठ नागरीकहरूको हक, हित, सामाजिक सुरक्षा र सम्मानका लागि सङ्गठन निर्माण गरी पार्टीको नीति, उद्देश्य, सिद्धान्त र निर्णयअनुसार परिचालन गर्ने ।

(ख) सरकारबाट थप सेवा सुविधा दिलाउन सङ्गठनलाई सकृय बनाउने ।

(ग) अनुभव, सिप र ज्ञानलाई समाज र सन्ततिमा प्रवाह गर्न प्रेरित गर्ने र योगदान गराउने ।

(घ) सरकारको नीति निर्माणमा योगदान गर्न आवश्यक अन्तरकृया तथा सुझाव पेस गर्ने ।

(ङ) हक हितका लागि पार्टी नीति निर्माणमा सुझाव पेस गर्ने ।

(च) केन्द्रीय समितिले तोकेका अन्य कार्य गर्ने ।

(१९) उपभोक्ता अधिकार संरक्षण सङ्घ संयन्त्र

(क) आम उपभोक्ताहरूको हक, हित र कर्तब्यका लागि काम गर्ने सशक्त सङ्गठन निर्माण गरी पार्टीको नीति, उद्देश्य र सिद्धान्तअनुसार परिचालन गर्ने ।

(ख) विभिन्न उद्योगहरूबाट उत्पादित बस्तुहरूको गुणस्तरबारे अनुगमन गर्ने, जनस्वास्थ्य अनुकुल भए नभएको जानकारी लिने र बस्तु उत्पादनलाई उपभोक्ता हितमा राख्न प्रयत्न गर्ने ।

(ग) बजारमा आएका खाद्यलगायतका बस्तुहरूको बिक्री मुल्यबारे जानकारी राख्ने र काला बजारी, कार्टेलिङ, कृत्रिम अभाव रोक्न कार्य गर्ने ।

(घ) सेवा प्रदायक संस्थाहरूले उपभोक्तालाई गर्ने अनुचित कार्यको अनुगमन गर्ने तथा त्यस्ता कार्य रोक्न जनपरिचालन गरी दवाव सिर्जना गर्ने र सङ्घर्ष गर्ने ।

(ङ) उपभोक्ताको हक, हितको पक्षमा चेतना अभिबृद्धि एवम जागरण सम्बन्धी विविध योजना र कार्यक्रम गर्ने ।

(च) विषयगत क्षेत्रका विभिन्न सम्बन्धित मन्त्रालय, विभाग, सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थासँग मिलेर नीतिगत अनुगमन तथा सहकार्य गर्ने ।

(छ) पार्टीले तोकेका कामहरू गर्ने ।

(२०) थारू सङ्घ संयन्त्र

(क) आदिवासी जनजाति थारू समुदायको सङ्गठनलाई पार्टीको नीति, उदेश्य, सिद्धान्त र निर्णयको आधारमा समन्वय तथा सञ्चालन गर्ने ।

(ख) विकास र प्रतिनिधित्व सम्बन्धी पार्टी नीति निर्माण गर्न आवश्यक सुझावहरू पेस गर्ने ।

(ग) हक, अधिकार एवम् पहिचानको मान्यताका लागि सङ्गठित परिचालित र क्रियाशील बनाउने ।

(घ) संयुक्त राष्ट्र सङ्घद्वारा पारित आदिवासी जनजातिको अधिकार सम्बन्धी घोषणा पत्र २००७ तथा राष्ट्रिय वा जातीय, धार्मिक र भाषिक अल्प सङ्ख्यकका आधारमा व्यक्तिहरूको अधिकार सम्बन्धी घोषणा पत्रको कार्यान्वयनका लागि दबाबमूलक कार्यक्रमहरूमा सशक्त कृयाशील गर्ने, गराउने ।

(ङ) जातीय विभेद, दमन, बहिष्करण, असमावेशी जस्ता विषयहरूसँग सम्बन्धित तथ्याङ्क विवरण र तथ्यहरू सङ्कलन र विश्लेषण गरी पार्टीलाई नीति निर्माणमा सहयोग गर्ने ।

(च) पार्टीले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने ।

(२१) खस सङ्घ संयन्त्र

(क) आदिवासी खस समुदायको हक, अधिकार एवम् पहिचानको मान्यताका लागि सक्रियतापूर्वक भूमिका निर्वाह गर्ने र ऐतिहासिक थातथलोमा स्वायत्त

प्रदेशमा सङ्गठित भई राजकीय तथा सार्वजनिक मामिलामा आफ्नो निमित्त आफैले निर्णय गर्न पाउने अधिकारको निमित्त सङ्घर्ष गर्ने ।

(ख) खस सङ्घलाई पार्टीको नीति, सिद्धान्त र विचारको आधारमा परिचालन गर्ने ।

(ग) एतिहासिक खसान क्षेत्रका जनतालाई विकासको स्तर औसत राष्ट्रिय स्तरमा पुऱ्याउनका लागि दवाव सृजना गर्ने तथा विकास र प्रतिनिधित्व सम्बन्धी पार्टी नीति निर्माण गर्न आवश्यक सुझावहरू पेस गर्ने ।

(घ) जनगणना, तथ्याङ्क सङ्कलन एबम् समानुपातिक समावेशी सामाजिक समूहमा खस समुदायलाई अलग सूचीकृत गर्नका लागि पहल लिने ।

(घ) खसलगायत विभिन्न समुदायमाथि भएको भेदभाव, बहिष्करण र असमानता अन्त्य तथा समानता, स्वतन्त्रता र सामाजिक न्यायमा आधारित सङ्घीय समाजवादी नीति निर्माणका लागि पार्टीलाई सहयोग गर्ने ।

(च) पार्टीले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने ।

परिच्छेद ८
विभाग तथा संयन्त्रको गठन-पुनर्गठन, कार्ययोजना तथा पार्टी हैसियत

१४. विभाग तथा संयन्त्रको गठन, पुनर्गठन

केन्द्रीय समितिले आवश्यकता अनुसार केन्द्रीय विभाग/संयन्त्रहरू गठन पुनर्गठन तथा थपघट गर्न सक्ने छ ।

१५. विभाग तथा संयन्त्रको कार्ययोजना

१. पार्टीका केन्द्रीय विभाग/संयन्त्रहरूले आफ्नो बार्षिक कार्ययोजना तयार गरी पार्टी केन्द्रीय समितिमा पेस गर्नुपर्ने छ । साथै सो अनुसारका सम्पन्न चौमासिक कार्य प्रतिवेदन पार्टी केन्द्रीय समितिमा पेस गर्नुपर्ने छ र सोको बोधार्थ पार्टीका सङ्घीय परिषद अध्यक्ष, केन्द्रीय समिति अध्यक्ष र तेकिएका विभाग/संयन्त्रका अनुगमनकर्तालाई दिनुपर्ने छ ।

२. पार्टीको कुनै पनि विभाग वा संयन्त्रले प्रशिक्षण सञ्चालन गर्न केन्द्रीय पार्टी स्कूल तथा प्रशिक्षण विभागसँग समन्वय गर्नुपर्ने छ ।

१६.पार्टी हैसियत

केन्द्रीय सदस्य बाहेकका केन्द्रीय विभाग/संयन्त्रका सदस्यहरूको हैसियत प्रदेश समिति सदस्य सरह हुने छ । त्यसरी नै प्रदेश र स्थानीय तहका विभाग सदस्यहरूमा सम्बन्धित तहका सदस्य बाहेकका सदस्यहरूको हैसियत एक तह मुनिको समिति सरह हुने छ ।

परिच्छेद ९
समाजवादी भोलुन्टियर फोर्स

१७. समाजवादी भोलन्टियर फोर्स

१. सामाजिक एवम् सार्वजनिक क्षेत्रमा समाजसेवीरूपमा प्राकृतिक विपद्का समयमा तथा पार्टीले तोकेका विभिन्न क्षेत्रहरूमा स्वयम्सेवकको रूपमा कार्य

गर्न पार्टी विधानको धारा ९३ (२) बमोजिम पार्टी केन्द्रीय समितिको मातहत रहने गरी समाजवादी भोलन्टियर फोर्स (SVF- Socialist Volunteer Force) गठन गरिने छ। यसले स्वैच्छिकरूपले आफ्नो कार्य गर्ने छ।

२. यस फोर्समा पार्टी समिति र जनवर्गीय सङ्गठनहरूबाट सिफारिस गरेका सामाजिक अभियन्ता तथा युवा, विद्यार्थीहहरूको सहभागिता रहने छ।

३. समाजवादी भोलुन्टियर फोर्सको सङ्गठनात्मक संरचना, सञ्चालन विधि तथा काम, कर्तव्य र अधिकारसम्बन्धी व्यवस्था केन्द्रीय समितिद्वारा जारी निर्देशिकाबमोजिम हुने छ।

परिच्छेद १०
केन्द्रीय सम्पर्क समिति

१८. केन्द्रीय सम्पर्क समिति

(१) विभिन्न जिल्लाबाट नेवाः प्रदेशमा आई बसोवास गर्ने पार्टी सदस्यहरूलाई परिचालन गर्न पार्टी विधानको धारा १२१ बमोजिमःएक केन्द्रीय सम्पर्क समिति गठन गरिने छ। यस समितिमातहत प्रदेश सम्पर्क समितिहरू हुने छन्। प्रदेश सम्पर्क समितिले सम्बन्धित प्रदेशको पार्टी समितिको सल्लाह र समन्वयमा रही कार्य गर्नुपर्ने छ। यसको हैसियत तथा काम, कर्तब्य र अधिकार जिल्ला समन्वय समिति सरह हुने छ।

(२) पार्टी केन्द्रीय समितिले केन्द्रीय सम्पर्क समितिको इञ्चार्ज र सहइञ्चार्जहरू तोकी समितिको कामलाई ब्यवस्थित गर्ने छ।

३. केन्द्रीय सम्पर्क समितिले आफ्नो मातहतको समितिमा इञ्चार्ज र सहइञ्चार्ज खटाउन सक्ने छ।

(४) प्रदेश सम्पर्क समितिले आफ्नो प्रदेशअन्तर्गत पहिचानमा आधारित सम्पर्क समितिहरू र जिल्ला सम्पर्क समितिहरू गठन गर्ने छ। यी समितिहरूको पार्टी हैसियत क्रमशः प्रतिनिधि सभा निर्वाचन क्षेत्र समन्वय समिति र पालिका समितिसरह हुने छ।

५. सङ्घीय राजधानीमा पार्टीले सञ्चालन गरेका आन्दोलनका कार्यक्रमहरूमा नेवाः राष्ट्रिय समिति र केन्द्रीय सम्पर्क समितिबिच परस्पर समन्वय हुनुपर्ने छ। यसमा वागमती प्रदेश समितिको संयोजनकारी भुमिका रहने छ।

१९. सम्पर्क समितिको अधिवेशन र प्रतिनिधिसम्बन्धी ब्यवस्था

(१) केन्द्रीय सम्पर्क समितिको अधिवेशन प्रत्येक ४ (चार) वर्षमा हुने छ। समितिको अधिवेशनमा प्रतिनिधिको ब्यवस्था यस प्रकार हुने छ :

(क) सदस्य सबै, प्रदेश सम्पर्क समितिहरूबाट ४/४ र पहिचानमा आधारित सम्पर्क समितिबाट ३/३ जना।

(ख) जिल्ला सम्पर्क समितिहरूबाट सङ्गठित सदस्यहरूको अनुपातमा प्रतिनिधि सङ्ख्या र अनुपात केन्द्रीय सम्पर्क समितिले निर्णय गरेबमोजिम हुने छ।

(ग) प्रतिनिधिको कुल सङ्ख्यामा समावेशी प्रयोजनका लागि समितिले निर्णय गरेका ५ प्रतिशत मनोनित प्रतिनिधिहरू।

(२) निर्वाचन पार्टीको कार्यक्रम केन्द्रीय निर्वाचन आयोगले सञ्चालन गर्ने छ।

(३) अधिवेशनबाट अध्यक्ष १, उपाध्यक्ष ३, मुख्य सचिव १ सचिव ३ र कोषाध्यक्ष १ सहित बढीमा ५१ जना निर्वाचित हुने छन् । ३ जना निर्वाचित हुने पदहरूमा १ जना महिला अनिवार्य हुने छ ।
(४) समितिको बैठकले जाति, क्षेत्र, लिङ्ग, समुदाय वीच सन्तुलन राख्दै बढीमा १५ प्रतिशतसम्म सदस्यहरू मनोनित गर्न सक्ने छ ।
(५) अधिवेशनबाट नयाँ समिति निर्वाचित भई शपथग्रहण गरेपछि पुरानो समिति स्वतः विघटन हुने छ ।

परिच्छेद ११
प्रवास विशेष प्रदेश समिति

२०. प्रवास विशेष प्रदेश समिति

(१) प्रवासमा रहेका पार्टी सदस्यहरूबिच पार्टी कामलाई व्यवस्थित गर्न पार्टी विधानको धारा १२२ बमोजिम एक प्रवास विशेष प्रदेश समिति हुने छ । यस समितिको काम प्रवासमा रहेका नेपालीहरूबिच पार्टी विस्तार गर्नु हुने छ ।
(२) प्रवास विशेष प्रदेश समितिका लागि पार्टी केन्द्रीय समितिले इञ्चार्ज र सहइञ्चार्जहरू तोक्ने छ ।
(३) प्रवास विशेष प्रदेश समितिअर्न्तगत प्रत्येक देशमा छरिएर रहेका पार्टीका कार्यकर्ता, समर्थक र शुभेच्छुकहरू रहेको नेपाली समाज गठन गरिने छ ।
(४) प्रवासमा गठन गरिने नेपाली समाज आ-आफ्नो विधानअनुसार सञ्चालन हुने छ । प्रवास विशेष प्रदेश समितिले अनुमोदन गरेपछि उक्त विधान लागु हुने छ । विधानमा नेपाली समाजको केन्द्रीय समितिमातहत पहिचानमा आधारित समिति तथा शिल्पी/दलित विशेष समिति गठन हुन सक्ने प्रावधान राख्न सकिने छ ।
(५) विभिन्न देशमा गठन हुने नेपाली समाज केन्द्रीय समितिको हैसियत जिल्ला समन्वय समितिसरह हुने छ ।
(६) विभिन्न महादेशमा रहेका नेपालीबिच ३ हजारभन्दा बढी पार्टी सदस्यहरू भएमा पार्टी केन्द्रीय समितिको अनुमतिमा महादेश समिति गठन गर्न सकिने छ । यसको पार्टी हैसियत पहिचानमा आधारित राष्ट्रिय समितिसरह हुने छ । उक्त मापदण्ड पूरा गरेमा भारत प्रवासको नेपाली समाजलाई पनि सोसरह मान्यता दिन सकिने छ ।
७. प्रवास विशेष प्रदेश समितिले आफ्नो कार्यालय रहने स्थान र आबश्यक जनशक्ति सम्बन्धी निर्णय आफै गर्ने छ ।
८. प्रवास विशेष प्रदेश समितिले आवश्यक ठानेमा नेपाली समाजहरूलाई व्यवस्थित रूपले सञ्चालन गर्न पार्टी केन्द्रीय समितिको अनुमोदनमा निर्देशिका बनाउन सकिने छ ।

२१. प्रवास विशेष प्रदेश समितिको अधिवेशन र प्रतिनिधित्व

(१) प्रवास विशेष प्रदेश समिति प्रत्येक ४ वर्षमा अधिवेशनबाट निर्वाचित हुने छ । अधिवेशनमा प्रवास विशेष प्रदेश समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यहरू र प्रत्येक नेपाली समाजहरूबाट १ महिलासहित ३ जना समितिगत तथा नेसोका

सदस्यहरूको अनुपातमा तोकिएका प्रतिनिधिको सहभागिता हुने छ ।
(२) निर्वाचन कार्यक्रम पार्टीको केन्द्रीय निर्वाचन आयोगले सञ्चालन गर्ने छ ।
(३) प्रवास विशेष प्रदेशको अधिवेशन अनलाइनबाट पनि गर्न सकिने छ ।
(४) अधिवेशनले अध्यक्ष १, उपाध्यक्ष ३, मुख्य सचिव १, सचिव ३ र कोषाध्यक्ष १ सहित बढीमा ५१ सदस्यीय समिति निर्वाचित गर्ने छ । ३ जना निर्वाचित हुने पदहरूमा १ जना महिला अनिवार्य हुने छ । यसरी निर्वाचित गर्दा प्रत्येक नेपाली समाजबाट न्युनतम १ जना सदस्य निर्वाचित गर्नुपर्ने छ । १०१ देखि ३०० सम्म नेसो सदस्यहरू भएको देशबाट थप १ जना र सोभन्दा बढी भएको देशबाट थप २ जना सदस्यहरू निर्वाचित गर्न सकिने छ ।
(५) प्रवास विशेष प्रदेश समितिमा विभिन्न देशहरूमा बनेका नेपाली समाज केन्द्रीय समितिका अध्यक्षहरू पदेन सदस्य हुने छन् ।
(६) समितिले समावेशी प्रयोजनका लागि १५ प्रतिशत सदस्यहरू मनोनित गर्न सकिने छ ।
(७) अधिवेशनबाट नयाँ समिति निर्वाचित भई शपथग्रहण गरेपछि पुरानो समिति स्वतः विघटन हुने छ ।

परिच्छेद १२
पार्टीको विशेष संरचना

२२.पार्टीको विशेष संरचना

पार्टी विधानको धारा १२३ बमाजिम विशेष संरचनाहरूको गठन र सञ्चालन यसप्रकार हुने छ ।

१. पार्टी केन्द्रीय समितिले विशेष संरचनाको रूपमा राष्ट्रिय/जातीय, भाषिक, साँस्कृतिक तथा ऐतिहासिक पहिचानमा आधारित स्वायत्त क्षेत्र, संरक्षित क्षेत्र र विशेष क्षेत्र स्तरीय समितिहरू गठन गर्न सक्ने छ । विशेष संरचनाहरूले राजनीतिक अधिकारका साथै आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक विकासका लागि आवश्यक कार्य गर्ने छ ।

२. कुनै एक राष्ट्रिय समितिको कार्यक्षेत्र वा सीमाभित्र पर्ने विशेष संरचनाहरू सम्बन्धित राष्ट्रिय समितिको सिफरिसमा प्रदेश समितिले गठन गर्न सक्ने छ । तर दुई वा दुईभन्दा बढी राष्ट्रिय समिति वा प्रदेशको क्षेत्राधिकारभित्र पर्ने विशेष संरचनाहरूको गठन केन्द्रीय समितिले नै गर्ने छ ।

३. उक्त संरचना निर्माणका लागि पार्टीले सामान्यत राज्य पुनर्संरचना सुझाव उच्चस्तरीय आयोगको प्रतिवेदन- २०६८ लाई आधार मान्ने छ । यिनीहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार आ-आफ्नो क्षेत्राधिकारभित्र राष्ट्रिय समितिको जस्तै हुने छ ।

परिच्छेद-१३
अन्तर्घात तथा कारवाही सम्बन्धी ब्यवस्था

२३. अन्तर्घात

कुनै पदाधिकारी वा सदस्यले निर्वाचनको सन्दर्भमा निम्न काम गरेमा अन्तर्घात

गरेको ठहरिनेछ :

(१) पार्टीको घोषित उम्मेदवारी विरूद्ध बागी उम्मेदवारी दिएमा

(२) आधिकारिक उम्मेदवार विरूद्ध घोषित, अघोषित असहयोग गरेमा

(३) आधिकारिक उम्मेदवारको विरूद्ध निर्वाचनको समयमा सार्वजनिक टिकाटिप्पणी र आलोचना गरेमा ।

(४) आधिकारिक उम्मेदवारले पार्टीको निर्णय बिना उम्मेदवारी फिर्ता लिएमा वा अन्य उम्मेदवारसँग पैसा लिई वा भित्री साँठगाँठ गरी प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षरूपमा तिनीहरूलाई सहयोग गरेमा ।

२४. कारवाही

अन्तर्घात गर्नेहरुलाई विधानबमोजिम हदैसम्मको कार्यवाही गरिने छ ।

परिच्छेद-१४

विविध

२५. सांसदको सहयोगी तथा लाभको पदमा गएका व्यक्तिहरूको लेभी सम्बन्धमा

(१) प्रतिनिधि सभा, राष्ट्रिय सभा, प्रदेश सभा सदस्यलाई सम्बन्धित संसद सचिवालयबाट उपलब्ध हुने सहयोगीको नियुक्ति आ-आफ्नो जिल्ला समन्वय समितिको सिफारिसमा गर्नुपर्ने छ । सहयोगी योग्य, इमान्दार, जिम्मेवार र नैतिकवान हुनुपर्ने विषयमा सिफारिस कर्ता समिति र सांसद स्वयमले ध्यान दिनुपर्ने छ ।

(२) सङ्घीय संसद, प्रदेश सभा, तथा अन्य निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू, पार्टीबाट लाभको पदमा नियुक्त गरिएका व्यक्तिहरूलाई सम्बन्धित समितिले निर्धारण गरेको लेवी सम्बन्धित समितिमा नियमितरूपमा तिर्नुपर्ने छ ।

२६. नियमावली संशोधन

पार्टी केन्द्रीय समितिले आवश्यकता अनुसार यस नियमावलीलाई संशोधन गरी कार्यान्वयन गर्न सक्ने छ र यसको कार्यान्वयनमा बाधा उत्पन्न भए फुकाउन सक्ने छ ।

२७. विधान लागू हुने

पर्टी विधानसँग यस नियमावलीको कुनै नियम बाझिएमा पार्टी विधान लागू हुने छ ।

२८. केन्द्रीय समितिको विशेष अधिकार

पार्टी विधान र यस नियमावलीमा ब्यवस्था नभएको कुनै पनि विषयमा केन्द्रीय समितिले निर्णय गरी कार्यान्वयन गर्न सक्ने छ ।

मिति: २०८१ वैशाख २३ गते (सन् २०२४ मे ५)
नेपाल संवत ११४४ चौलागा १२